המחיר: 5.00 שקלים (כולל מע״מ), באילת: 4.35 שקלים
שנה 53
ה׳ בשבט תשמ״ט, 11.1.1989 מיספר 2680

העולם הזה

דיעה רפואית:
השתלות הכבד: פשע!

תחקיר
העולם הזה

50%
מהחיילות
מיותרות!

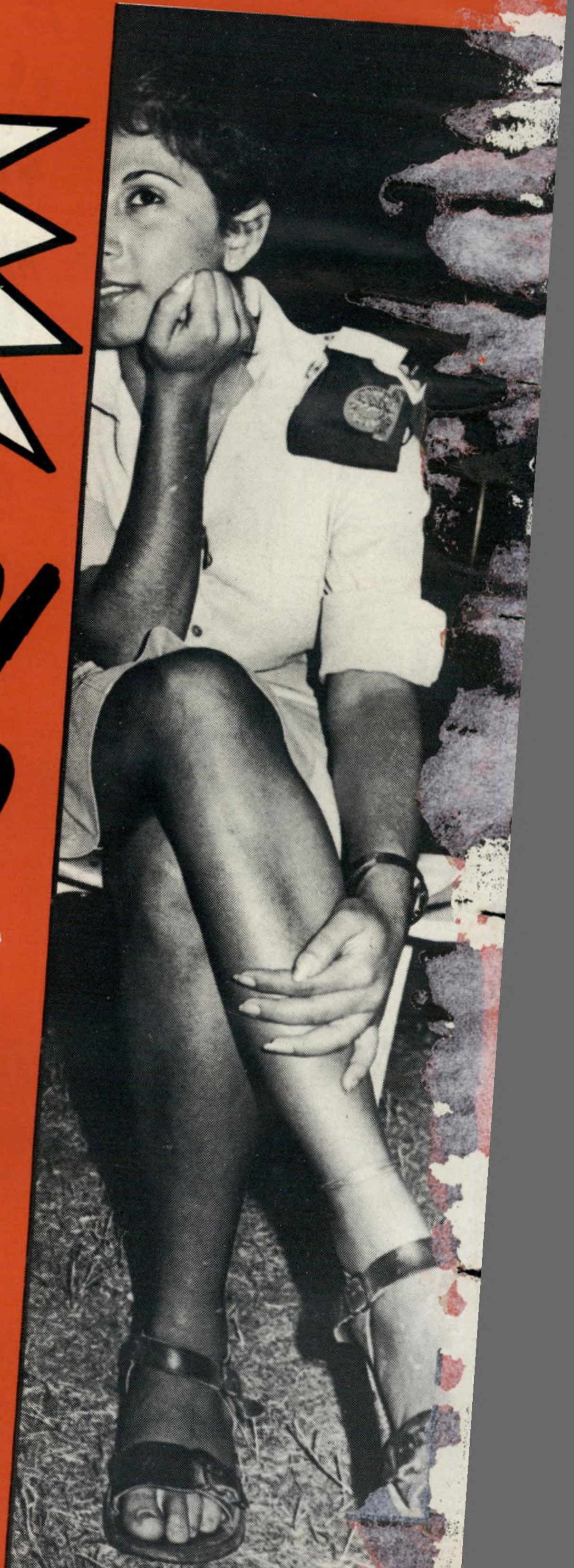

מאה חמש עשרה מילים על ברווז אחד

北京烤鴨

材料 鴨1隻 6斤 滚開水1杯

八角3朵 五香粉1小匙 糖半 1杯

製法

鴨洗淨拭乾水份 把五香粉放入

鴨肚內 用滚開水澆淋鴨身多次 把

八角糖汁澆淋在鴨身上 盡量淋勻

鴨皮將乾 打結鴨頸 然後吊在通風

處乾6小時 用烤箱以180°烘烤1小時

即可取出

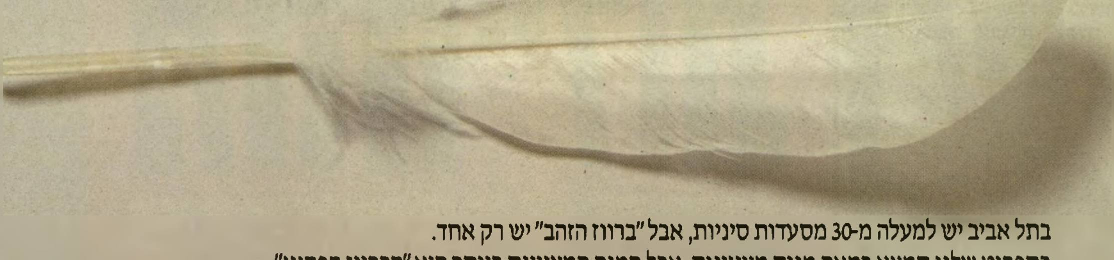

בתל אביב יש למעלה מ-30 מסעדות סיניות, אבל "ברווז הזהב" יש רק אחד.
בתפריט שלנו תמצא כמאה מנות מעניינות, אבל המנה המעניינת ביותר היא "הברווז הפקיני".
אנחנו עושים אותו בדרך הנכונה: לאט לאט.
איך נהנים מברווז פקין?
או שמכינים אותו בבית לפי ההוראות המדוייקות שבמודעה, או שמרימים את הטלפון 03-491-873 ומזמינים מקום.
אגב: את הברווז הפקיני חייבים להזמין לפחות 24 שעות מראש, לשולחן של לא פחות מארבעה איש.
להשתמע.

ברווז הזהב
THE GOLDEN DUCK

ישראכרט, ידידי

ברווז הזהב, מסעדה סינית רח' משה סנה 93 (דרך הרצליה, רמת השרון). טל. 491873. ליד הכפר הירוק לפני שדרת הברושים ואחרי עצי הבננה (בתחנת הדלק טופז)

מיכתבים

לא הוקוס־פוקוס

על ירידת יתרות־מטבע־החוץ ערב הפיחותים האחרונים („גם ילד יכול להבין!”, העולם הזה 4.1.89).

השר גד יעקובי הסביר יפה מאוד את שורת המושגים הכלכליים שניסרו באחרונה ברחבי של עולמנו, כולל המושג של יתרות מטבע־חוץ. מה שאני לא מבין זה מדוע הוא לא מצא לנכון להסב את תשומת־לב הקוראים לכך, כי אין להתרשם יותר על המידה מהניפנוף במושגים כלכליים אלה.

כך, למשל, הזעקה שהקים נגיד בנק ישראל, מיכאל ברונו, בעיקבות ירידת היתרות ערב הפיחותים האחרונים. הזעקה היתה לא לעניין והדיווח איתה עיניים. כי הירידה לא היתה מעשה הוקוס פוקוס. לא היה מדובר בכך שמישהו גנב מאות מיליוני דולארים והבריחו אותם מן הארץ, בלי שיהיה סיכוי שישובו.

ברונו

כל מה שקרה הוא שאנשי־עסקים הקדימו את תשלומיהם וכך יכול היה יבואן לייבא ארצה מוצרים תמורת דולארים זולים (מתוך שיקול הגיוני שיוכל למכור אותם, לאחר הפיחות, ביוקר), וכך יכול היה חייב לפרוע את התחייבויותיו הדולאריים בסוף 1988 תמורת פחות שקלים מאשר בראשית 1989.

אבל, בסופו של דבר, רמת יתרות מטבע־החוץ לא תיפגע, כי מי שייבא בדצמבר 1988 לא ייבא בינואר 1989 ומי שפרע חובותיו בדצמבר 1988 לא יפרע אותם שנית בינואר 1989 ועד מהרה יתברר כי כל הירידה הנוראית היתה זמנית ורמת היתרות תתייצב שוב על רמתה הגבוהה, כבעבר.

יעקב שפר, תל־אביב

● ● ●

פינוי הפנסיונרים

על מוצא אפשרי למובטלים רבים („האבטלה היא עבודה”, העולם הזה 21.12.88).

מתוך ניסיוני האישי כמובטל הגעתי למסקנה כי במצב החירום התעסוקתי קיימת אפשרות לפתור את הבעייה לאלפי מובטלים על־ידי פינוי מקומות־עבודה בעזרת שינוי בחוק, שינוי אשר ימנע מפנסיונרים, היכולים להתקיים בכבוד מן הפנסיה אם היא גדולה באופן משמעותי מסכום המינימום, לפתח קאריירה נוספת ובכך לתפוס את מקומות־העבודה שאותם ניתן לאייש על־ידי המובטלים המחפשים תעסוקה.

יהודה גרדנר, חולון

● ● ●

סניור וג'וניור

על זהות שמות פרטיים בין בנים ל־אבות („אנשים”, העולם הזה 4.1.89).

גם בזה שונים היהודים מכל העמים. לא מקובל אצלנו שבן יישא את שמו של אביו, אלא אם, חלילה, נפטר זה לפני שנולד זה (והמיקרה הידוע לכולנו הוא זה של איש־הטלוויזיה יאיר שטרן שנקרא בשמו הפרטי של אביו, מפקד לח"י יאיר שטרן המנוח, שנרצח על־ידי הבריטים חודשים מיספר לפני לידת בנו).

צילום: אפרים, העולם הזה

שמיר

אבל אצל הגויים שכיח מאוד שאב ובן יישאו אותו שם פרטי והאמריקאים אף נוהגים להבחין בין השניים על־ידי הוספת התואר סניור (הבכור) לשם האב וג'וניור (הצעיר) לשם הבן.

עופר גולדברג, רחובות

● ● ●

זה מה שיש

על חלוקת התפקידים בחברה („גברים, נשים”, העולם הזה 4.1.89).

אולי זה באמת לא יפה שספרי־הילדים טרם נרתמו להשקפת־העולם הפמיניסטית (שאני, אישית, חסיד מושבע שלה) והם ממשיכים לייחס לאשה את תפקידיה הנשים המקובלים ולגבר את שלו, אבל אולי הגיעה השעה שנתרגל לרעיון

(המשך בעמוד 4)

כתבת השער הקידמי:

רעיון מהפכני

אלפי בנות מגוייסות לצה"ל ומבזבזות שנתיים מחייהן בחוסר מעשה. איך אפשר למנוע את הביזבוז וליעל את כוח־האדם לשרות מועיל? איך אפשר לשפר את השרותים החברתיים במדינה? העולם הזה מציע הצעה מהפכנית: שרות חובה חברתי־ממלכתי. שושנה ארבלי־אלמוזלינו, דליה רז, הפרופ' דן מיכאלי ואחרים מביעים דעתם. **7** **8**

כתבת השער האחורי

ניסיון לרצח בראש־העין

מה קרה בליל־השבת בשעה 2 לפנות בוקר? האם פרצו שרה יהוז, אלי גרמה וג'קי שימחי לדירתה של מזל אברהם? האם היה זה ניסיון לרצח על רקע לאומני? על רקע חילול כבוד ה־מישפחה? או על רקע אי־החזרת כספים? ומי היה אבו־אדם? **41**

הסיפור מאחוריו

תת־אלוף (מיל') אברהם ברעם אינו מלא ברחמים עצמיים ואינו יורה האשמות לכל הכיוונים. ברעם, שנעצר והואשם על־ידי האמריקאים בניסיון לקשירת קשר למכירת משק לאיראן, התבשר בסוף־השבוע על ביטול התביעה. הוא מספר להעולם הזה על נסיבות מעצרו, על העיסקה שהיה מעורב בה ועל חברים שנתנו כתף ותמכו בו. **38**

אין ניסים

הניסיון של בית־החולים „בילינסון” בהש־תלות־כבד שואף לאפס. צוות־הרופאים, בראשות הד"ר זאקי שפירא, לא ביצע עד כה השתלות־כבד באופן עצמאי. גם התנ־אים הנחוצים להשתלות־כבד לא היו בנמ־צא בבית־החולים. לפיכך, אין זה פלא שהניסיון השלי־שי להשתלה נידון לכישלון. **37**

דף חדש

צרור־מיכתבים נשכח

שושנה הימן, מרצה באוניברסיטת חיפה, מהנדעות בפסלי ישראל, נזכרת במיכת־בים שכתב אביה במילחמת־העולם הרא־שונה לאהובתו, לימים אשתו. ועל זיווג ידע היסטורי ותחבולות כתי־בה בסיפרה של מרגריט יור־סאנר „זיכרונות אדריאנוס”. **26**

אתה והשקל

החתול והשמנת

הנאמן של יהושע בן־ציון מבקש יותר מ־90% מכספי הפירוק ● החתול והשמנת בבנק צפון־אמריקה ● איך תתגבר כור על תוספת ההפסדים שנגרמה מהפיחות? ● מדיניות בת־היענה של המלונות ● פסק־דין תקדימי קובע כי הערבות ההדדית אינה תקפה ● מיסעדה כשרה במוסקווה ● אבר־הם טמיר מצטרף לאריה גנגר ומשולם ריקליס ● ודויד אפל תובע את שלום גניש שות־פו־לשעבר בחברות־ בנייה. **36**

רפואה אחרת

אגדים מגנטיים המשככים כאבים ראו־מטיים ופדים הגורמים לזירוז בתהליך חי־לוף־החומרים, מצטרפים לשיטות הטיפול החלופי, שאינן כרוכות בטיפולים מכאיבים או בתרופות בעלות תופעות לוואי מזיקות. יש מי שמ־דווח על הצלחות לא־רגילות. **31**

מאבקי כוח

איך מטפלים במאבקי־כוח בין הורים לילדים? מדוע אסור להביס את הילד? ובאלו אמצעים אפשר לחנך את הילד מבלי להיגרר למילחמות־עולם – שיעור נוסף בבית־הספר להורים של מכון אדלר. **24**

רחל המרחלת מדווחת:

סוף־סוף אלכסיס של תל־אביב בדמותה של זיווה נצר (בתמונה) ● קשיי ההחלטה של אילן אלעזרוב ואני בוטבול ● ג'וליאן דויד לא אוהב צלמי־עיתונות ● צביקה רום ואולי גלס – מעסקים לנישואין ● הכל נשאר במישפחות ● מעלי־לותיו של אדי ברטי ● דורון איינהורן, עדי בן־יוחנן והנסיכות היהודיות ● ועל חתונתם הממשמשת ובאה של הדוגמנית אילנה שושן ואלון תבור – היפה והחיה. **34**

בחירות אישיות ברעננה

יש לגדולים הרבה מה ללמוד מהבחירות שנעשו למועצת־התלמידים של בית־הספר יחדיו ברעננה. אירגון למופת, רצינות, מערכת־בחירות שקטה ו־מסודרת, והעיקר – בחירות אישיות ולגופו של עניין. **16**

סמן ימני

כותרות ודייסות

עוזי בנזימן לא עוצר באום־אל־פחם ● על הגבול לצביעות, על כותרות ועל דייסות שמבשל דן אלמגור ● הפרופורציות משתנות עם הכסא ● ומי נאמן יותר? גאולה לתחייה? גאולה לצחי? גאולה לארץ־ישראל? צחי לשמיר? התחייה לליכוד? מדור חדש. **42**

שמח באוצר

כמה אבות לתוכנית הכלכלית? האם הגיע פרס לאוצר כשבידיו תוכניות מגובשות? למה בינו? מי הולך להיות היועץ בהא־הידיעה של פרס? מה מקור האשמות ההדדיות בתוך האוצר ובנק־ישראל? ומדוע קוראים לפיטורי מיכאל ברו־נו? מילחמת־היהודים במיש־רד־האוצר. כולם נגד כולם. **10**

לא אשתו של

רות הורם, אשת שג־ריר ישראל בשוויץ, יהודה הורם, היא אשה עצמאית, לא אשתו של, ציירת מוכשרת ומשוחררת מכבלי טיכ־סיות. אחרי נסיעות אין־ספור ברחבי־עולם, היא חפ־צה במנוחה ונחלה בירושלים **19**

מפה לסס

כתבת העולם הזה בילתה יום אחד באולם המעצרים וגילתה כי שני־שלישים מבין התיקים המובאים לפני שופט עוסקים, בדרך זו או אחרת, בעבירות הקשורות בסמים קשים. מידגם מיקרי ופוקח עיניים. **28**

לא שם זין

דויד סימנטוב, נכה מילדות ובעל תארים שונים מאוניברסיטת חיפה, התקשה למצוא את פרנסתו ופנה לכתיבה. בעיקבות הספר השלישי שכתב הוא מספר להעולם הזה על חייו כנכה, על בעיותיו ומילחמתו ברשויות ומייעץ לאחיו־לצרה איך לר־כוש אומץ־לב ולבטא כוש־רם המיני בשיטה מקורית. **18**

אין מוצא

רינה (שם בדוי) ברחה מביתה בחדרה, חיפשה עבודה ונפלה לידיו של סרסור זונות. היא עדיין עוסקת בזנות. המיקצוע היחידי ש־היא מכירה בגילה הצעיר. **30**

המדורים הקבועים:

מיכתבים — סניור וג'וניור 3
איגרת העורך — יופי של טעות 4
תשקיף — מבעד לרשת צפופה 5
במדינה — ביש מזל 6
הנדון — שרות אחר 7
יומן אישי — איש נמוך היה 11
אנשים — הטוסיק של דודו 12
מה הם אומרים — הפרופ' אוריאל רייכמן, אשר ששון, דויד אליעזר, לי דן, בינה אופק, דני רובס 14
קולנוע — אינתיפאדה שחורה 20
זה וגם זה — טיפול נפשי 21
לילות ישראל — פנינה והמרחב השמי 22
דף חדש — צרור מיכתבים 26
איך להיות הורה? — אל תילחם בילד 24
תמרורים — אליפות אפריקה 30
תשבץ 32
מיכתבים לרותי — מתפש התרגשויות 32
הורוסקופ — יד ורודה 33
רחל מרחלת — על כל העולם 34
אתה והשקל — בת יענה 36
סמן ימני — למי? למי? למי? 42

· בלי משוא פנים ·

קורא יקר,

מזמן לזמן, לאורך חייו של העולם הזה, אנו חשים שהגיע שוב הזמן לשנות, לרענן את המת־כונת, להוסיף מדורים חדשים וכוחות חדשים.

עכשיו אנחנו נמצאים שוב במצב־רוח כזה. אנחנו בודקים רעיונות חדשים, מנסים כוחות חד־שים. אוזננו כרוייה לשמוע הצעות, רעיונות, דיב־רי־ביקורת.

הכוונה היא להכניס בקרוב, במועד שנקבע, כמה וכמה חידושים בעיתון, מבלי לשנות את אופיו. כך עשינו כמה וכמה פעמים בעבר, וכך נעשה שוב ושוב בעתיד.

כל זה בא כדי לפנות אליך, הקורא: אם יש לך מישאלות, דיברי־ביקורת, הצעות, רעיונות, סתם מחשבות — שלח לנו מיכתב.

מה חסר לך בעיתון? מה היית רוצה לראות בעיתון? מה נראה לך כל־כך טוב, שכדאי להר־חיבו?

נשמח לקרוא את דבריך. נקרא אותם בעיון. הם יספקו לנו מזון למחשבה ולתיכנון.

סמן ימני

מזה זמן רב מתגבשת אצלי המחשבה כי חסר מעל עמודי העולם הזה עימות בין דיעות שונות. אמנם רואיינו בשבועון אנשים רבים השייכים לימין ולמרכז, אנשים דתיים וחילוניים, וניתנה

שר־לשעבר ארידור
מה אמר קיינס?

להם הזדמנות רבה להביע את דיעותיהם. אך לא היו אצלנו מדורים קבועים של בעלי דיעות מסוג זה.

הדבר רצוי לא רק כדי להחיות את עמודי העיתון, אלא גם כדי לאפשר לך לגבש את דעתך העצמאית, אחרי בדיקת הדיעות השונות המוצ־עות לך.

החל בשבוע זה אנחנו עושים ניסיון בכיוון זה, אחרי שגילינו הוגה־דיעות ימני צעיר, בעל כר שר־התבטאות. אני מקווה שנצליח להרחיב את היריעה בחודשים הקרובים ולהציג מעל עמודי העולם הזה מיגוון חי ורחב של דיעות, כולן — כמובן — במדורים אישיים חתומים, כמו המדור הנדון.

מדורו של גן ליטני מופיע בעמוד 42.

התיאוריה של קיינס

„זו הפעם הראשונה שאני מסכים עם שלושה עמודים שלמים של העולם הזה!" התלוצץ השבוע יורם ארידור, אחרי פירסום הראיון עימו, שערכה ענת סרגוסטי בשבוע שעבר.

היתה לארידור טענה דווקא נגד דברים שהו־פיעו במדור שלי, הנדון. נאמר שם כי מעולם לא היה קיים באוצר תיכנון מיקצועי, תוך עיבוד הצעות חלופיות, בדיקת המעלות והמיגרעות של כל אחת מהן וגיבוש פרטי־הביצוע — מלאכה החייבת לחימשך כמה חודשים, בסודי־סודות, ל־לא דליפה.

לדברי ארידור, התוכנית שלו, שזכתה בכינוי „דולאריזציה", אכן היתה כזאת. היא הוכנה במשך חודשים, בסודי־סודות, תוך בדיקת כל ההיבטים והחלופות. אולם ברגע האחרון ממש היא הודלפה. כלי־התיקשורת טיפלו בה בצורה בלתי־אחראית, לדעתו, תוך הצגת סיסמות דמגוגיות על ביטול המטבע הישראלי, שהוא כביכול סמל העצמאות הממלכתית, וכו' וכו'. התוצאה היתה שגם ראש־הממשלה, יצחק שמיר, שהיה בסוד העניין, נבהל ויצא נגד התוכנית.

רק דבר אחד ביקש ארידור לתקן בנוסח הראיון עימו. חל בו שיבוש של מילה אחת, רבת־חשיבות. לפי מה שפורסם, „התיאוריה של קיינס, שאין להילחם באבטלה על־ידי הגדלת הגרעון בתקציב הממשלתי..." אין צורך להיות בעל תואר אוניבר־סיטאי בכלכלה, כמו ארידור, כדי לדעת שבדיוק ההיפך הוא נכון: הכלכלן הבריטי הדגול ג'ון מיינארד קיינס, מאבות הכלכלה המודרנית, טען דווקא ש י ש להילחם באבטלה על־ידי הגדלת הגרעון בתקציב הממשלתי.

עם קיינס ז"ל וארידור יבל"א הסליחה.

יופי של טעות

לפעמים יש תועלת גם בטעות־דפוס.

לפני חצי שנה פירסם העולם הזה (15.6.88) כתבה של שרה ליבוביץ על שוד כתבי־יד עתיקים בירושלים. הכתבה, שנשאה את הכותרת „שם הוורד, ירושלים", היתה כולה בבחינת סקופ. היא תיארה את מעלליו של נזיר מגוייר, שגנב ספרים עתיקים שאין להם תחליף, ושניתן לו להסתלק מן הארץ.

כעבור ארבעה חודשים נדהמה שרה ליבוביץ לקרוא בדבר השבוע רשימה, שנראתה לה מוכרת. היא נשאה את הכותרת „שימחת תורה, שימחת גנבים." היה נדמה לה כי היא דומה להפליא לכתבה שלה.

כשהתחילה להשוות, מצאה 28 קטעים שנראו לה כמקבילים לכתבה שלה. אך ההוכחה הנחרצת לדימיון שבין שתי הכתבות נמצאה דווקא בט־עות־דפוס.

רשימתה של ליבוביץ התייחסה בעיקר ל־„אינקונבלים" — כתבי־יד עתיקים שפורסמו מראשית המצאת הדפוס (על־ידי יוהנס גוטנברג הגרמני, 1400־1468) ועד לשנת 1500. ברשימה הוזכרה שהגדת גוואדלאחארה היא אינקונבלה.

אולם חלה בכתבה טעות מצערת. נאמר כי הגדת גוואדלאחארה הודפסה בשנת 1842 (צריך היה להיות: 1482). איכשהו חמקה טעות זו מתחת לידיה של עורכת־הדפוס שלנו.

והנה נאמר בכתבת דבר: „... סיפרו לו כי רכשו את הגדת גוואדלאחארה, אינקונבלה שנדפסה בשנת 1842..." לא נעים.

שרה ליבוביץ רתחה. היא פנתה לעורך־הדין חיים קליר ותובעת ממערכת דבר התנצלות ופי־צויים.

אורי אבנרי

מיכתבים

(המשך מעמוד 3)

שזה מה שיש, וזה כמו אשכנזים וספרדים, דתיים וחילוניים או כמו שכתב פעם רודיארד קיפלינג, המשורר האנגלי: „מיזרח הוא מיזרח ומערב הוא מערב!"

אריה סולר, חיפה

● ● ●

מן התשביש לתחביש

על חשיפת פרשת־הביש במישבצות תשבץ העולם הזה („איגרת העורך", העולם הזה 28.12.88).

זה אמנם היה לפני איזה 30 שנה, וזה גם מעיד איזה קורא ותיק של העולם הזה אני, אבל אני זוכר היטב את פירסום התשבץ בשיאה של פרשת־לבון („התשביש") ואני אף זוכר את הערת מערכת העולם הזה, שהודיעה משהו מעין: „במערכת התקבלו 37 פתרונות לתשביש. 36 מהם לא היו נכונים, ורק אחד היה נכון. הפותר נכונה קיבל חמש שנות מאסר."

יוסף רזין, רמת־גן

● *תגובה יותר חמורה לפירסום אותו תשביש היתה הוראת הצנזורה הצבאית: להגיש, להבא, גם את תשבצי העולם הזה לביקורת מוקדמת.*

● ● ●

היו"ד המיותרת

על לשון־הרבים של פיטמה („עניין של פטמות", העולם הזה 4.1.89).

בסיפורה המצער של מירי פביאן, שחקנית־הקולנוע הכועסת על שפירסמו את חזה העירום ברבים, נתקלתי בשגיאה מרגיזה שחזרה על עצמה כל כך הרבה פעמים, עד שבקושי יכולתי ליהנות מן הכתבה המעניינת הזאת.

בכותרת הכתבה אמנם מופיעות הפטמות כמו שצריך, אבל בתוך הכתבה גופה חוזרות עשרות פעמים פיטמות ואין זאת שגיאה שניתן לייחסה לכתיב המלא, אלא זאת סתם שגיאה דיקדוקית גסה.

לשון־הרבים של פיטמה הוא פטמות, בדיוק כמו שלשון הרבים של סימלה הוא סמלות ולשון הרבים של סימשה הוא שמשות ורק בצורת סמיכות אומרים פיטמות (כמו פיטמות־החזה).

גילה בקדהר, ירושלים

● ● ●

הפטמות של פונטיינבלו

על הצגת פיטמות־השדיים ברבים („עניין של פטמות", העולם הזה 4.1.89).

אינני מבינה מדוע מירי פביאן, שאיננה סתם שחקנית־קולנוע, אלא אמן של ממש, נרעשת כל כך מהצגת פיטמותיה ברבים.

מאז ומתמיד ראו בפיטמות־האשה דבר שמן הראוי להציגו ברבים ויעידו על כך יצירותיהם של גדולי הציירים בכל הדורות.

אחת היצירות המזכירה ממש את הכרזה שלא נראתה למירי פביאן היא זאת של שתי האחיות הצרפתיות, בנות האצולה, הרוחצות בצוותא ב־אמבטיה, מעשה־ידיו של אחד מציירי אסכולת־פונטיינבלו של סוף המאה ה־16 (ראה גלופה) וניתן לראותה במוסיאון הלובר בפאריס.

בלה תורן, תל־אביב

● ● ●

גירסא דינקותא

על מונח היסטורי („רובקה ושולה", העולם הזה 4.1.89).

בהעלותו את סיפור חייו של ראובן אלוני המנוח, המשיל העולם הזה את מעברו של אלוני ממישרת מושל מרחב־שלמה למישרת ראש מינ־הל־טאבה למעברו של מושל תת־היבשת ההודית בעת היותה מושבה בריטית להיות מושל אחד האיים הקטנים שבהם שלטה בריטניה בים הקאריבי.

רק שבהשוואה זאת נטל לעצמו העולם הזה חרות עיתונאית וקרא למושל הכללי הבריטי של הודו סגן־מלך, שעה שהגירסא דינקותא שלי, משיעורי ההיסטוריה בבית־הספר התיכון היא שלאותו מושל כללי, נציג בריטניה הגדולה בדלהי (הוויסרוי, באנגלית), קראו מאז ומתמיד בעברית המישנה־למלך ואפילו פעם היה אחד כזה ממוצא יהודי, הלא הוא רופוס דניאל אייזקס, לורד רדינג, מי שהיה המישנה־למלך בהודו בשנים 1921 עד 1926.

דב פנדה, רמת־גן

● ● ●

הטרדת האוזן והעין

על הצורך לטפל גם בבעיות הקטנות המציקות לאזרח הישראלי.

עכשיו שכבר פתרנו את כל הבעיות הגדולות — החרדים והדתיים התקפלו, יש כבר תוכנית כלכלית ועוד מעט נדבר עם אש"ף — אולי הגיעה השעה שנטפל בבעיות יום־יום טורדניות מסויימות, כפי שעושים אזרחים בכל מדינה מתו־קנת.

מה שמטריד אותי זה הרגע של עברית המת־נשא והמתחכם (למשל, הקשר בין שבועה למיספר שבע) מדי בוקר, לפני החדשות של השעה שבע, בקול ישראל ופסוקו של יום חסר העניין, הטעם וההצדקה לפני חדשות־חצות בטלוויזיה.

חגי רוזנבאום, תל־אביב

■ ■ ■

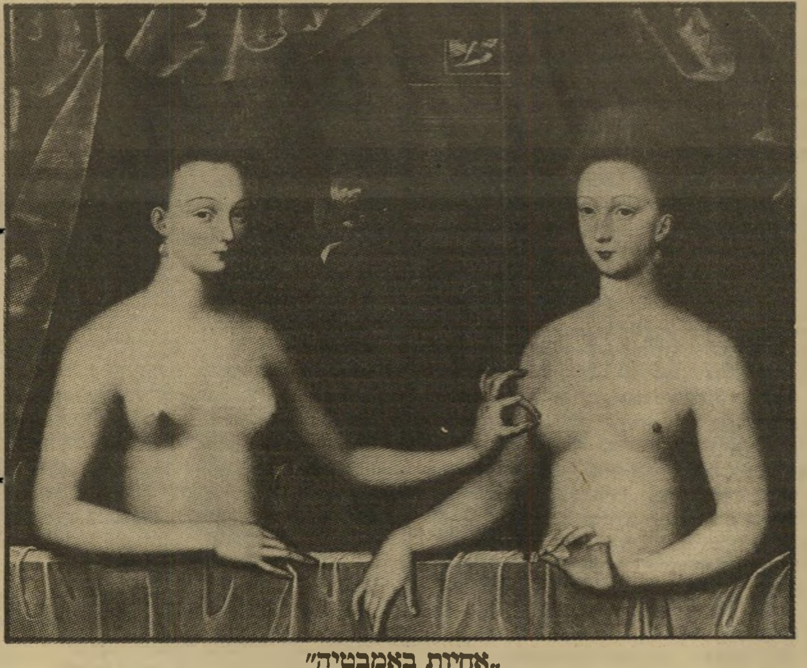

„אחיות באמבטיה"
יצירה במוסיאון

מיכתבים למערכת

העולם הזה **שומר לעצמו את הזכות לערוך מיכתבי קוראים מסיבות לשוניות, מישפ־טיות או טכניות.**

כתובת המערכת

קוראים המבקשים לכתוב למערכת העולם הזה מתבקשים לדייק בכתובת המערכת: רחוב גורדון 3, תל־אביב, מיקוד — 63458.

בשעת הצורך ניתן גם לפנות בטי־לפון — 232262 (03), בפקסימיליה — 972־3־245242. מנרי 2009, ובטלקס — RMYM IL 341667.

תשקיף

קצב קונה יריבים

למרות תקופת־הכהונה הקצרה שלו במישרד־התחבורה כבר הצליח שר־התחבורה, משה קצב, לקנות לו שני אויבים.

העימות הראשון הצפוי לקצב הוא עם שר־השיכון דויד לוי.

הסיבה: בקיצוצים בחברות הציבוריות קוצצו 120 מיליון שקל לשנה, במשך השנים הקרובות, ואת התקציב שיועד לסלילת כבישים העבירו למישרד־התחבורה תחת להעביר למע"ץ, האחראי על סלילת כבישים, והמסונף למישרד־השיכון. מכאן שיצטרך עכשיו לקום גורם חדש שיעסוק בסלילת כבישים במישרד־התחבורה.

קצב, שהיה ברור לו שהצלחתו וכישלונו במישרד תימדד במילחמה בתאונות־הדרכים, חיפש רזרבות ומצא עודפי תקציב ברשות־הנמלים. עכשיו הוא מחפש דרך לחייב את הרשות להעביר לידיו את העודפים, כדי להשקיע אותם בעבודות סלילה.

ברשות־הנמלים לא אהבו את הרעיון הזה.

חדרי־ניתוחים להשכרה

כדי להקל על מצוקת בתי־החולים מציע שר־הבריאות, יעקב צור, להעמיד את חדרי־הניתוח, ושרותי־העזר המסונפים אליהם, לרשות רופאים שירצו לבצע טיפולים באופן פרטי, בשעות לא־מקובלות.

דבריו של צור כבר יצרו התנגדות בקרב רופאים, המבקשים למנוע את השימוש בחדרי־הניתוחים על־ידי רופאים מחו"ל, ובעיקר רופאים ישראליים השוהים בחו"ל, המבקשים לנצל חופשות־מולדת לעבודה, ומתכוונים לבצע ניתוחים וטיפולים רפואיים.

במישרד־האוצר ובמישרד־הבריאות מברכים על היוזמה, מתוך הנחה שבצורה זאת אפשר יהיה לצמצם את מיספר הישראלים היוצאים לטיפולים בחו"ל, דבר הכרוך בהוצאה גדולה.

במחנה גור אין ח"כים

בניגוד לידיעות שהתפרסמו השבוע בעיתונים היומיים, לא נכחו ח"כים בכינוס־היסוד של מחנה מרדכי („מוטה") גור.

השבוע נמסר כי השר מוטה גור הקים לעצמו מחנה בתוך מיפלגת־העבודה, מתוך מטרה להתמודד בעתיד על ראשות המיפלגה.

בידיעות נאמר שבכינוס־היסוד נכחו ארבעה חברי־כנסת של מיפלגת־העבודה, אך האמת היא שבכינוס לא היה אף לא ח"כ אחד.

שילנסקי נגד השדולות

יו"ר הכנסת, דב שילנסקי, יבחן את פעולות השדולות של הח"כים עבור גופים ציבוריים ופרטיים.

השדולות בכנסת הפכו מוקדי־כוח, שבאמצעותם מבקשים בעלי־אינטרסים שונים להשפיע על עבודת המליאה והוועדות.

חלק מהשדולות עוסקות בנושאים אידיאולוגיים, כמו השדולה למען הגברת ההתנחלות, וחלקן בתחומים סקטוראליים שונים.

שילנסקי מתכוון לבנות כללי־התנהגות מסודרים לפעילות השדולות בכנסת.

הון פוליטי מגימלאים

מצוקתה של רשת מישען של ההסתדרות, ומיספר הגימלאים ההולך וגדל שהרשת אינה מצליחה למצוא להם פיתרון, תביא להקמת רשת מתחרה של בתי־אבות.

מי שיעשה הון פוליטי מקשיי „מישען" הוא יעקב שמאי, ראש סיעת תכלת־לבן בהסתדרות ומאנשי דויד לוי, שהצליח לשכנע את לוי להכין תוכנית מיוחדת להקמת בתי־אבות.

את הרשת המתחרה למישען מתכוון שמאי להקים עוד לפני הבחירות להסתדרות.

שפירא לא ירוץ

הידיעה שח"כ־לשעבר אברהם שפירא יעמוד בראש רשימת אגודת־ישראל למועצת עיריית תל־אביב היא חסרת־יסוד.

הרב שפירא מעדיף לשמש כיו"ר הוועדה המייעצת לבנק ישראל, ולהחליף את היו"ר הנוכחי, הרב שלמה לורנץ.

368

דובר צה"ל עושה, כנראה, מאמצים ל־התעדכן.

ביום השני, ה־9 בינואר, מסר דובר צה"ל על 329 הרוגים פלסטינים בשטחים הכבושים, אחרי ששבוע קודם לכן דיווח על 274 הרוגים. ניסיון לברר איך תפח ה־מיספר תוך שבוע אחד הביא לנסיגה מהירה של הדובר, שחזר לדווח על המיספרים הקודמים. לפי הדיווח האחרון עומד, שוב, מיספר ההרוגים הפלסטיניים בשטחים ה־כבושים על 274.

לפי ספירת „העולם הזה" עומד מיספר ההרוגים הפלסטיניים על 368.

לעומת זאת, מוסרים מקורות פלסטיניים על 464 הרוגים, לפי הפירוט הבא:

- **313 הרוגים מירי חיילי צה"ל.**
- **38 הרוגים ממכות ומהתחשמלות.**
- **66 הרוגים כתוצאה משאיפת גאז.**
- **47 הרוגים מסיבות אחרות.**

מאבקים במפד"ל

ברשימת המפד"ל למועצת עיריית תל־אביב מתנהל מאבק בין השני ברשימה, שמואל גפן, מסיעת הצעירים, לבין העומד בראש הרשימה, הד"ר חיים מנחם בסוק.

גפן מנסה להדיח את בסוק, משום שלדבריו, אחרי 24 שנות כהונה של בסוק במועצת העיר הגיע זמן לחילופין.

הליכוד צובר כוח בחיפה

מסקר סודי, שנערך על־ידי הליכוד בחיפה, עולה כי הליכוד צובר כוח לקראת הבחירות הקרובות לרשויות.

יתכן שהשינוי נגרם על־ידי דו"ח מבקר־המדינה, שביקר את מוסדות־השילטון בחיפה. המגמה המסתמנת מדו"ח הליכוד חשובה מפני שחיפה נודעה תמיד כמעוז המערך.

הנשים של קולק

ארבע נשים יוצבו במקומות ריאליים ברשימתו של טדי קולק לבחירות המוניציפליות הקרובות.

בימים אלה עסוק ראש־העירייה בפגישות הנוגעות להרכב הרשימה, שאותה יש להגיש עד ל־25 בינואר.

על המקומות הרביעי, השמיני, ה־12 וה־16, שיהיו מיועדים לנשים, יתמודדו, ככל הנראה, נורית ירדני־לוי והפרופ' נעמי חזן.

מימ"ד עדיין לא החליטו אם יצטרפו לרשימתו של קולק, וכך גם הקונסרבטיביים, הדורשים מקום ריאלי ברשימה.

תוחזר כיפאח כיאל!

מישמרת־מחאה של נשים למען אסירות פוליטיות תתייצב ביום השני, ה־16 בינואר, בשערי כלא „נווה־תירצה" במחאה על אי־החזרתה של כיפאח כיאל לכלא השרון, שבו מוחזקות האסירות הפוליטיות.

בשעתו הופרדה כיפאח משאר האסירות הפוליטיות בכלא השרון והועברה לנווה־תירצה. היא שבתה רעב במשך 12 יום בתביעה לחזור לכלא השרון, והפסיקה את השביתה אחרי שהוגשה בשמה עתירה להעברתה.

הדיון בעתירה נשמע בשבוע שעבר והעתירה נדחתה. מישלחת של נשים מהוועד למען אסירות פוליטיות מתכוונת למחות על דחיית העתירה. המחאה תוגש לנציב שרות־בתי־הסוהר, שאול לוי, בביקורו בנווה־תירצה ביום השני.

המועצה חוזרת לפעילות

המועצה לשלום ולביטחון חוזרת לפעילות, אחרי תקופה ארוכה של חוסר־פעילות.

במיסגרת הפעילות המחודשת ייפגשו חברי־המועצה עם מנהיגים ימניים ומנהיגים דתיים.

ביום החמישי הקרוב יערכו כנס־היערכות, ראשון מאז הבחירות, ויתחילו בסידרת־פגישות עם ח"כים ושרים בדיונים על ההשלכות הביטחוניות של הסדרים אפשריים. במיסגרת פגישות אלה ייפגשו גם עם מנהיגים דתיים. הם מתכוונים גם להפיץ דפי־עמדה לכל דורש, מהדיונים שהתקיימו במהלך השנה האחרונה.

מה יהיה השער?

בחברות המיסחריות בארץ גובר המתח לקראת ההכרעה הצפויה של לישכת רואי־החשבון בנושא מה יהיה שער השקל הקובע ליום סגירת מאזני החברות. האם יהיה זה 1.68 שקל־לדולר או 1.81 ?

ברור שההבדל יקבע לגבי חברות רבות את תוצאות המאזנים. חברות רבות טוענות כי אם השער יהיה 1.18, יופיעו במאזנים הפסדים כבדים.

בלישכת רואי־החשבון הוקם צוות מיקצועי שאמור להחליט לגבי גורלו של השער. הוא אף פנה ללשכות רואי־חשבון באירופה ובארצות־הברית כדי לקבל תקדימים.

הצוות יפרסם את הכרעתו בתוך 10 ימים והנחיותיו ישמשו את רואי־החשבון בעת עריכת מאזני החברות.

„כלל" בלי שוק ההון

בניגוד לשנים קודמות, לא מתכוונת „כלל" לגייס הון ב־1989 באמצעות שוק־ההון.

רק בחודש דצמבר גייסה כלל 100 מיליון שקל בהנפקות איגרות־חוב שונות, ואילו באחרונה בוטלה הנפקה של 20 מיליון שקל, כתוצאה מהפיחות.

עוד שינויים ב„כור"

תוכנית האירגון־מחדש של קבוצת־המזון בכור אינה סוף פסוק.

בקרוב צפויים שינויים מסתיעים נוספים בצמרת הנהלת הקונצרן. השינויים יהיו פרסונליים וגם במיבנה האגפים.

מזגנים בחורף

בימים אלה, כשהמזגנים משמשים לכל היותר לחימום, נחתמה עיסקה מיסחרית יוצאת־דופן.

מנתונים שמסר אורי ברנשטיין, מנכ"ל החברה, עולה כי הסוחרים בארץ רכשו באחרונה 16 אלף מזגנים בעלות כוללת של כ־20 מיליון דולר.

העיסקה מבטיחה לציבור אספקה קבועה של מזגנים בחודשי הקיץ והיא תמנע מחסור של מזגנים, מחסור שחזר על עצמו בשנים האחרונות.

מדובר ב־60% אחוזים מהיקף הייצור של החברה בשנה אחת.

מבעד לרשת צפופה

להבדיל מאסירי המחתרת, ששילטונות כלא־השרון מאשרים להם להתייחד עם נשותיהם, לא מאפשרים לעצירות הפלסטיניות בכלא אף לחבק את ילדיהן.

הפגישות בין העצירות לילדיהן נערכות כשרשת צפופה מפרידה ביניהם. ובמיקרים רבים מעדיפים הילדים לא לבוא לביקור, מאשר להתנסות בחוויה כזאת.

שוחד של רופא?

רופא נודע, מנהל־מחלקה בבית־חולים גדול באיזור המרכז, נחקר במישטרה על חשד לשוחד. התיק הגיע לפרקליטות, ובימים הקרובים יוגש כתב־אישום נגד הרופא.

היורה נפטר

חתנו של הד"ר משה קרוי, שנשא לאשה את בתו הקטינה של קרוי, ואשר התפרסם כאשר הרג את גרושתו של קרוי באוסטרליה, נפטר לפני ימים אחדים ממחלת־הסרטן, ממנה סבל כבר בעת המעשה.

העם

זהירות: גאזים!

קד'אפי הוא האיש הרע. אך הנשק הכימי פושט בעולם גם בלעדיו. אי־אפשר עוד להתעלם ממנו.

מועמר קד'אפי הוא האיש הרע של העולם.

הוא עצמו טיפח בשקידה את התדמית הזאת. ידו בכל מאבקי־המחתרות בעולם. הוא תקף פעם אחרי פעם את כל שכניו (תוניסיה, צ'אד, מצריים). דברי־הרהב שלו הפכו שם־דבר.

הקצין הבדווי ממידבר בנגאזי נהנה ממישחק החתול־והעכבר, שהוא משחק עם המעצמה הגדולה ביותר בעולם. העכבר הלובי השואג משגע את האמריקאים, אך כל אשר הם עשו לא הצליח לפגוע בו.

רונלד רגן נכנס למאבק עם לוב מייד עם עלותו לשילטון לפני שמונה

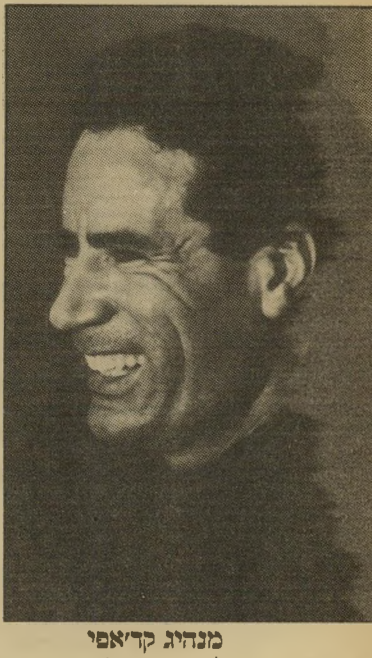

מנהיג קד'אפי
להחזיר את הג'ין?

שנים, ועכשיו הוא מבלה את ימיו האחרונים בשילטון במאבק נוסף עם לוב. בין שני המועדים היו לו מאבקים למכביר עם המדינה המידברית הריקה־כמעט.

העיתונאים גורשו. הנושא הפעם הוא נשק־הגאזים.

אין ספק כי לוב הקימה מיפעל גדול לייצור נשק כימי. גם מי שלא נטה להאמין תחילה להאשמות האמריקאים, שהסתמכו על צילומי־לוויינים ומקורות־מודיעין, השתכנע מתגובותיו של קד'אפי עצמו. כאשר התקרבו העיתונאים למיפעל, הוא העלה אותם למטוס וגירש אותם.

השאלה היא: במה שונה הנשק הכימי הלובי מן הנשק הכימי המייוצר כיום בשפע גם בסוריה, בעיראק, באיראן ובמדינות רבות אחרות?

בוועידה על נושא זה, שהתכנסה השבוע בפאריס, הודה משה ארנס כמעט בפה־מלא שגם ישראל אינה טומנת את ידה בצלחת. הוא הודיע כי ישראל תהיה מוכנה לשתף פעולה בחיסול מאגרי הנשק הכימי, אם תתקבל החלטה בינלאומית לחיסול הנשק הכימי.

אם כן, מדוע הופנה הזעם דווקא לעבר לוב? הדבר קשור באותה תדמית של קד'אפי: מכיוון שהוא עושה־צרות בינלאומי, בלתי־יציב ובלתי־מרוסן, יש משמעות מסוכנת במיוחד להימצאות נשק כזה בידיו.

לא זה בלבד שהוא יכול לתקוף בו את ישראל, כאשר זה יעלה על דעתו, אלא שהוא יכול לספק נשק כימי לבני־חסותו, אלופי־הטרור: אבו־נידאל ומרעיו.

נמאס על כולם. יתכן שניתן היה לבודד את קד'אפי, אלמלא ההתקפה השחצנית של האמריקאים עליו, והפלת שניים ממטוסיו. מעטים בעולם האמינו להסברי חיל־הים האמריקאי לתקרית זו. גם רבים מן האמריקאים עצמם, למודי־הניסיון, לא האמינו להודעות, אחרי הודעות־הכזב על הפלת המטוס האיראני על־ידי ספינה אמריקאית.

המצב הכריח את מדינות־ערב להתייצב לצד קד'אפי, שמא ייראו כעבדים נרצעים של ארצות־הברית. אך איש מן המנהיגים הערביים לא היה מצטער, בסתר־ליבו, אילו חטף קד'אפי סטירת־לחי מצלצלת. הוא נמאס על כולם.

חוסר־התיחכום של האמריקאים השיג גם כאן את התוצאה ההפוכה.

היטלר נרתע. מעבר להטרדה הלובית, מציג נשק־הגאזים בעיות חמורות.

במילחמת־העולם הראשונה עשה הגאז שמות, אך לא הכריע. אחד החיילים הקרביים במילחמה זו, טוראי־ראשון אדולף היטלר, נפגע בהתקפת־גאזים והתעוור זמנית. ההלם גרם לו לוותר על נשק זה במילחמת־העולם השנייה, אף שלא נרתע מלרצוח המוני יהודים בגאז רעיל.

אולם האם ניתן להשאיר את הג'ין הזה בבקבוק?

כשם שהגרעין הוא הנשק של העשירים, הגאז הוא הנשק של העניים. זהו נשק להשמדה המונית, ואין הוא עולה ביוקר. לכן הוא פושט במהירות בעולם השלישי, שאינו יכול להרשות לעצמו פצצות גרעיניות.

שום מדינה, המאמינה כי היא נתונה בסכנת־השמדה, לא תוותר על השימוש בנשק גרעיני ו/או נשק כימי. עיראק הפעילה גאזים כאשר האיראנים נראו כעומדים על סף הניצחון, והאיראנים השתמשו בגאזים כאשר התהפך הגלגל. סוריה טוענת שהיא מכינה גאזים כדי להשיב על הנשק הגרעיני הישראלי, בשעת־הצורך.

בוועידה הציגו הערבים את הטענה הזאת רישמית, ותבעו לאסור את שני סוגי נשק־ההשמדה בעת ובעונה אחת. ממשלת־ישראל התנגדה, כמובן.

הסיכוי להחזרת הג'ין לבקבוק: שואף לאפס.

קיצוצים

האינתיפאדה בין טיפות הגשם

אליאס פרייג' ביקש להשמיע כמה דברים נחמדים. הוא לא שיער לעצמו מה תהיינה התוצאות.

אליאס פרייג' רגיל להתהלך בין טיפות־הגשם. השבוע כמעט מעד.

פרייג' הוא ראש־העיר החשוב היחידי שלא התפטר או הודח כאשר קם המינהל האזרחי. כל ראשי־הערים האחרים החליטו להחרים את המוסד הזה, שבו ראו סמל של סיפוח. פרייג' טען שהתפטרות היא מעשה טיפשי, ונשאר במקומו.

במשך הזמן הפך ראש־העיר נמוך־הקומה של בית־לחם לבן־טיפוחיו של מחנה־היונים בישראל. גם המימשל הצבאי התייחס אליו בסבר־פנים יפות, יחסית. הוא זוהה כ„פרו־ירדני", אך גם כמנהיג פלסטיני. אש"ף לא הסתייג ממנו. הוא נשאר בסדר עם כולם.

אולם מעולם לא עמד מאחוריו שום כוח. עמדותיו הגמישות, יחד עם העובדה שהוא שייך לעדה הנוצרית, מנעו ממנו מעמד בכיר בגדה.

כאשר פרצה האינתיפאדה, היא הדיחה למעשה את כל דור־המנהיגים הקשיש. מכובדי־האתמול הפכו לפרשני־האינתיפאדה, ללא השפעה של ממש. קמה מנהיגות צעירה חרשה, לוחמת וחשאית. פרייג' הפך כמעט בלתי־רלוונטי, בייחוד אחרי ניתוק הקשר בין חוסיין לבין הגדה.

כאב־בטן וניתוח. לפני כמה ימים השמיע פרייג' פומבית רעיון: אם ישראל תשחרר כמחווה של רצון טוב 2000 עצירים, יסכימו הפלסטינים להפסיק זמנית את האינתיפאדה.

הצעה זו עוררה זעם עצום בשטחים הכבושים, כמעט בכל החוגים.

כל פלסטיני מאמין כיום כי האינתיפאדה — והיא לבדה — הרימה את עמו מאשפתות. רק תודות לה זינקה יוקרת הפלסטינים בעולם, הסכימו האמריקאים לפתוח בדו־שיח עם אש"ף, הפך יאסר ערפאת למרכז העולם הערבי.

בעיני רוב הפלסטינים, הפסקת האינתיפאדה מבלי להשיג כל יעד מדיני היא מעשה מטורף. כפי שאמר ערבי פשוט השבוע בטלוויזיה הישראלית, לכתב גיל סדן: „אם כואב לך כל הזמן בבטן, כדאי לעשות ניתוח. זה כואב, אבל אתה יכול להירפא אחת ולתמיד!" ובתירגום חופשי: האינתיפאדה תובעת מהפלסטינים קורבנות קשים, אבל רק היא תסלק את הכיבוש.

פרייג' הציע למעשה להפסיק את האינתיפאדה מבלי לרפא את כאב־הבטן. כתמורה יחידה תבע שיחרור 2000 עצירים של האינתיפאדה עצמה.

צפוי לכדור. תגובת אש"ף היתה מהירה ומוחצת. בשפה קיצונית הכריז ערפאת שכל מי שמציע את הפסקת האינתיפאדה ייחשב כבוגד, וצפוי לכדור.

פרייג', שלא התכוון אלא להשמיע הצעה שתהיה פופולרית בישראל ובעולם, נסוג מייד. כלל לא עלה על דעתו למשוך אל עצמו את זעם הציבור הפלסטיני. הוא הודיע כי זה היה רק רעיון פרטי. מותר לכל אדם להשמיע רעיונות, אמר, אבל רק אש"ף יכול להחליט.

אולם מהבחינה הפלסטינית, הנזק כבר נעשה. ההסברה הישראלית עטה על דברי פרייג' ותגובת ערפאת כמוצאת שלל רב. הנה, נאמר באלפי נאומים, מאמרים והצהרות, ההוכחה לכך שערפאת נשאר טרוריסט, שכל פלסטיני „נ[illegible]ן" עומד להירצח. מבלי להתכוון לכך, סיפק אליאס פרייג' לקו הישראלי הנוקשה ביותר תחמושת שלא תסולא בפז.

מבחינה מעשית, אין לכך שום ממשות. פרייג' אינו מייצג איש בשטחים הכבושים, והשפעתו על האינתיפאדה היא אפסית.

וישוב: ביתא. זו נכנסה השבוע לחודש ה־14, כשהיא סוערת בכל רחבי הגדה והרצועה, מג'נין ועד רפיח.

סימלה היה ונשאר הכפר ביתא, למוד־הסבל. השבוע הרסו השילטונות הצבאיים שני בתים נוספים בכפר זה. העילה: הם נבנו באופן בלתי־חוקי.

ראש־עירייה פרייג'
לתת תחמושת ליריב?

הממשלה ביש מזל

המגהצת ומגישת־המזון ירדפו מעתה אחרי שימעון פרס, יחד עם המכונית האמריקאית.

אין מזל לשימעון פרס. מזל־ביש רודף אותו כל חייו. פרס

(המשך בעמוד 10)

הנדון:

לשחרר את הבנות מצה"ל, להקים שרות חברתי ממלכתי

שרות אחר

הגיע הזמן לשחוט עוד פרה קדושה.

פרה שמנה, יקרה מאוד, הדורסת תפיסות־יסוד של צדק.

שרות־החובה של בנות בצה"ל.

כאשר יש צורך בקיצוצים דראסטיים בתקציב־הביטחון המ־נופח, כאשר שרותים חברתיים מכל הסוגים קורסים ומתמוטטים בגלל המחסור באמצעים, הפכה הפרה הזאת אנאכרוניזם בלתי־נסבל.

אני מציע לחסל את האנאכרוניזם הזה, ולשים במקומו מכשיר חדש, מודרני, המתאים לצרכינו.

■ ■ ■

מזה **40 שנה** לא חשב איש על שרות הנשים. הוא היה, כאילו מובן מאליו. משהו שאין להרהר בו ולערער עליו.

איך זה נולד בכלל?

במחתרת שירתו בנים ובנות ביחד. בפלמ"ח זה היה חלק מן ההווי. לא היה הבדל בין בנים ובנות. הן יצאו לפעולות, לליווי שיירות, לקרבות.

נשים תבעו זכות לבנות לשרת לצד הבנים, שכם אל שכם, שוות בין שווים.

אי־אפשר היה לסבול את המחשבה שהנשים לא יקחו חלק שווה במיצווה הקדושה של ההגנה על המ־דינה.

שרות־הבנות הפך כמעט סמל מיסתרי של המדינה. ב־15 הש־נים הראשונות של ישראל כמעט ולא עלה על הדעת בעולם לפרסם כתבה מצולמת על ישראל, מבלי שבמרכזה יהיה תצלום של יפהפיה במדים, המחזיקה ברובה. בשבועוני העולם הופיעו מאות שערים כאלה.

■ ■ ■

מאז **נשפכו** הרבה שפכים לנחלי ישראל, ושרות־הבנות נמ־שך.

צה"ל, צבא קטן ומוגבל בכוח־אדם, גדל ותפח. לפי פירסומי חו"ל, עולה סדר־הכוחות שלו במילחמה על חצי מיליון חיילים סדירים ואנשי־מילואים. הוא צבא מודרני, חמוש בנשק החדיש ביותר. אין לו עוד שום דימיון עם הצבא של 1948.

מה מקומן של הבנות בצבא זה? מהו מעמדן הא־מיתי?

אפשר לחלק כל מחזור שנתי של בנות לשלושה חלקים. היחס המיספרי ביניהם הוא בגדר סוד צבאי. הבה נניח, למען הוויכות, כי אלה הם שלושה חלקים שווים.

אם כן, שליש הבנות עוסקות בעבודות חיוניות וחשובות, חלקן גלויות, חלקן סמויות. יש בנות רבות הממלאות תפקידים אחראיים וחיוניים ביותר. לא יעלה על הדעת לוותר על שרות זה.

שליש אחר משוחרר בכלל. צה"ל פשוט אינו יכול לקלוט אותן. חלק זה אינו כולל רק את הבנות הדתיות וה„דתיות", המש־תמטות בעם, המשוחררות באופן מאסיבי בגלל לחצים פוליטיים. שערוריית השיחרור של הבנות הדתיות אינה נופלת בהרבה מש־ערוריית השיחרור של בחורי־הישיבות, ומוזר הדבר שאינה זוכה בתגובה נזעמת דומה. (יש לכך, כמובן, סיבה פשוטה: הציבור יודע שהבנות מיותרות בצבא בעוד שהבנים דרושים מאוד ביחידות הקרביות).

אולם לא רק הדתיות משוחררות. מדי פעם, בשאין כסף ומקום לקלוט את הבנות פשוט משחררים אותן בסיטונות. הסלקציה היא מיקרית לגמרי, וזה יוצר עוול משווע, הפלייה בין בת לבת.

■ ■ ■

אך **חמורה** ביותר בעיית השליש השלישי — אלפים רבים של בנות המגוייסות לצה"ל כחובה, והמבזבזות שנתיים מחייהן באפס־מעשה.

כל אחד מכיר חיילות כאלה. נתקלים בהן בכל מטה בכיר וזוטר.

הבנות היושבות ליד השולחנות במטות, כשהן מעבירות ניירות מקצה אחר של השולחן לקצהו השני. הבנות המגישות קפה למ־פקד ולאורחיו, והתורמות בעיקר למוראל. הקצינים מנסים לפל־רטט איתן, כנהוג בין צעירים. פה ושם נקשרים יחסים המסתיימים בחתונה (ולעיתים בחתונה אחרי גט.)

האם יש זכות מוסרית כלשהי למדינה לגזול שנ־תיים מחייהן של רבבות צעירות למטרה זו?

המצב הזה נעים ונוח לקצינים רבים. החיילות מוסיפות חן למטה שלהם, מנפחות את המנגנון של היחידה (והרי כל קצין רוצה לשלוט ביחידה גדולה ככל האפשר), ובכלל יוצרות אווירה של חיים ותנועה.

התפיסה הזאת של חן נשי בצבא מונחת ביסודו של ח"ן. אחרת, מדוע זה בכלל נקרא כך? הרי אין אלה ראשי־תיבות מיקריים. אפשר היה לקרוא לשרות זה ח"ץ (חיל צעירות) או ח"ב (חיל בנות). מי שבחר בח"ן, בראשית ימי המדינה, ידע מדוע הוא בוחר בשם זה.

■ ■ ■

התמונה היתה נראית אחרת, אילו בצה"ל היה קיים באמת שיוויון בין המינים.

אולם צה"ל הוא אחד הגופים השוביניסטיים ביותר במדינה. גם בראשית 1989 הוא חי על־פי מושגים שהיו כבר מיושנים ב־1949.

החיילות בצה"ל מקופחות באופן קיצוני. אין בו זכר לשיוויון.

זה התחיל, כמובן, כבר בראשית מילחמת־העצמאות, בטרם נולד צה"ל רישמית. אז הוחלט שאין לנשים מקום במשימות קר־ביות. ניתנה פקודה להוציא את כל הבנות מן היחידות הקרביות.

כיום ממלאות חיילות תפקידים חשובים ביותר בחיל־הרפואה, בחיל־הקשר, בחיל־המודיעין, בחיל־התחזוקה ועוד (וגם תפקידים לא־קרביים בחילות קרביים כמו חיל־האוויר וגייסות השריון). אך מעולם לא עלתה בצה"ל האפשרות כי אשה תהיה קצינת־רפואה־ראשית, מפקדת חיל־הקשר, מפקדת התחזוקה ועוד.

אין אלופה בצה"ל. יש קצינת־ח"ן־ראשית, דמות מישנית מאוד בצה"ל, כמו הרב הראשי. (בעגה הצה"לית, קוראים לקצינות־הח"ן „קצינות טמ־פונים").

בובה של חיילת בתערוכה

כיום יש בעולם צבאות המתקדמים לעין־שיעור יותר מבחינת מיקום הנשים בשרות, וגם בשרות הקרבי. צה"ל הוא מן הנחשלים מבחינה זו.

■ ■ ■

אין **ספק** שיש כיום בצה"ל הרבה־הרבה אלפי צעירות ששרותן הצבאי הוא ביזבוז גמור — ביזבוז לצה"ל, ביזבוז לעצמן.

ולעומת זאת:

יש כיום מחסור נורא בכוח־אדם בכל השרותים החברתיים במדינה.

בתי־החולים מתמוטטים מחוסר־תקציב ומחוסר־אחיות. שרותי־הרווחה למיניהם קורסים תחתם. בבתי־הספר אין כל אפשרות ללמד בשיטות חדשות בכיתות בנות 40 תלמידים, מחוסר מורות־עזר. אנחנו מגדלים עם של מקופחי־חינוך. אלפי זקנים וזקנות מתגוללים בזוהמה בבתיהם, מחוסר טיפול. נכים קשים סובלים מחוסר מטפלים. וכן הלאה — הרשימה ארוכה, כמעט אינסופית.

הנה־כי־כן, זהו האבסורד:

רבבות צעירות מסתובבות בצה"ל באפס־מעשה, ורבבות צעירות דרושות בשרותי־החברה באופן נו־אש.

בין שתי העובדות האלה קיים מחסום. מחסום של מחשבה. מחסום של שיגרה. מחסום של אינטרסים ביורוקראטיים־צבאיים.

מחסום בדמות פרה קדושה.

■ ■ ■

אני **מציע** לחסל את המחסום, לבדוק את כל העניין מחדש ולהגיע למסקנות מרחיקות־לכת, שיחוללו שינוי דראסטי במציאות הישראלית.

הנה הצעה:

● **כל צעירה ישראלית כשירה, המגיעה לגיל 18, תגוייס לשרות־חובה ממלכתי.**

● **מבין המגוייסות, יבחר צה"ל במועמדות המת־אימות לתפקידים המיקצועיים הממשיים, שבהם הוא מפעיל צעירות. (במידת האפשר, מן הראוי לתת לצעירות עצמן את זכות הבחירה.)**

● **כל הצעירות שאינן מגוייסות לצה"ל יועברו לשרות חלופי.**

● **יוקם חיל ארצי של מגוייסות לשרותים חבר־תיים (למשל: „שרות חברתי ממלכתי" — שח"ם.)**

● **השרות־החברתי־הממלכתי ישלח את הצעי־רות לתפקידים כגון אחיות־עזר, מורות־עזר, מטפ־לות בבתי־אבות, מטפלות אינדיווידואליות לזקנים ולנכים בבתיהם, ועוד ועוד. שכר הצעירות האלה יהיה כשכר החיילות. חלקן ישוכנו בדיור מטעם השרות, חלקן ימשיכו לגור בבתיהן.**

● **אורך השרות בשרות־החברתי־הממלכתי יהיה כאורך השרות בצה"ל.**

● **שרות־המילואים בשרות־החברתי יהיה כש־רות־המילואים בצה"ל.**

● **לא יהיה שום שיחרור מן השרות מטעמים אי־דיאולוגיים, דתיים ורעיוניים. במידת־האפשר יתח־שב השרות באורח־החיים וברקע של המגוייסות, כך שבנות דתיות יוחזקו במיסגרת המתאימה להן מב־חינת הקשר למישפחה, בחירת התפקידים וכו'.**

■ ■ ■

הגשמת **הצעה** מעין זו תחולל שינויים רבים ומהותיים.

צה"ל ישתחרר מכל הצעירות שאין לו צורך בהן. לא זה בלבד שהאבטלה הסמוייה בצה"ל תחוסל, אלא שהדבר יאפשר גם קיצוץ ניכר בתקציב־הביטחון, מבלי שהדבר „יעלה בדם", כהכרזתו הד־מגוגית של שר־הביטחון.

השרותים החברתיים, שהגיעו לשפל־המדרגה, עד כדי הפיכת ישראל למדינה מן העולם השלישי, יתו־אוששו. כוח־אדם רב, צעיר ורענן, ימלא את התפ־קידים המשוועים לאיוש (או לניוש), מבלי שהדבר יחייב תקציבים חדשים.

הדבר יכול להציל את בתי־החולים, בתי־הספר, בתי־האבות, בתי־החולים לחולי־נפש, בתי־החולים הגריאטריים, המוסדות לי־לדים מפגרים וילדים מקופחים אחרים. הוא יכול להביא הצלה ורווחה לרבבות מוכי־גורל בודדים ולמישפחות, העמוסות בטרא־גדיות מסוג זה.

וכל זה לא במיסגרת של אירגוני־התנדבות דלי־אפשרויות ומיבצעי־התנדבות ראוותניים וחובב־ניים, אלא במיסגרת מיקצועית, ממלכתית וקבועה.

■ ■ ■

יכולה **פה** להישאל שאלה צודקת: מדוע רק נשים? מדוע לא גברים? האם אין כאן צורה חדשה של הפלייה?

לגבי הגברים השאלה היא שונה. כל הגברים חייבים בשרות בצה"ל, ורבים מהם נשלחים ליחידות הקרביות, שאין בהן דריסת־רגל לנשים.

אולם יש גברים המשוחררים מצה"ל, ויש בהחלט לשקול את גיוסם לשרות־חברתי־ממלכתי.

למשל: כל סרבני־המצפון.

יש אצלנו סרבני־גיוס מן הסוג שיש בכל מקום בעולם. פאצי־פיסטים. אנשים המסרבים לשאת נשק, למען כל מטרה שהיא.

בגרמניה המערבית מבטיחה החוקה לאנשים כאלה שיחרור גמור משרות צבאי, ומטילה עליהם את החובה לשרת שרות חברתי חלופי.

בישראל יש סוג נוסף של סרבנים — סרבני־כיבוש. אלה אינם מתנגדים עקרונית לשרות הצבאי, אך מתנגדים מטעמי־מצפון לשרות בשטחים הכבושים.

תחת לשלוח אנשים כאלה לכלא, מוטב לשלוח או־תם לשרות החברתי.

■ ■ ■

אינני **רוצה** לעורר במיסגרת זו שתי שאלות עקרוניות מסו־בכות: שרות בחורי־הישיבות ושרות הערבים.

בחורי־הישיבות אינם משוחררים מטעמי מצפון. אין הם מתנג־דים לשרות בצה"ל ולשרות בשטחים הכבושים. להיפך, הם תומ־כים עקרונית בכל המילחמות ובכל שיטות הכיבוש. הם רק רוצים להשתחרר מזה, כדי להמית את עצמם באוהלה של תורה.

אני מאמין כי אדם יכול להמית את עצמו באוהלה של תורה גם אחרי ששירת כמה שעות ביום את יצוריו של הקדוש־ברוך־הוא בבית־חולים או בבית־אבות.

גם מי שמקבל את הדיעה שיש לשחררם משרות צבאי (ואני כשלעצמי אינני מקבל דיעה זו) אינו יכול למצוא פגם בגיוסם לשרות חברתי.

בעיית השרות של ערבים וערביות מסובכת עוד הרבה יותר. היא טעונה מתח לאומי ועדתי. אין להתייחס אליה בפשטנות, גם כשהכוונה היא טובה.

אך נדמה לי כי במיסגרת של שרות־חברתי־ממ־לכתי, שיפעל מטבע־הדברים במיגזר הערבי כמו בכל המיגזרים, ושיועיל לאזרחים הערביים כמו לכל שאר האזרחים, ניתן למצוא פיתרון גם לבעייה זו.

■ ■ ■

בראש **וראשונה** נוגע הנושא לרבבות צעירות ישראליות.

יש להן הזכות לדרוש שלא יגזלו מהן כמה שנים סתם ככה. שיגייסו אותן למען משימות הדרושות באמת. שיוכלו להתגאות במעשיהן.

ובעיקר: שיהיה שיוויון בחובות בין כל הנשים עצ־מן!

(תגובות על ההצעה: ראה עמוד 8)

מאת אורי אבנרי

במדור „הנדון” מובאת הצעה מהפכנית: לגייס את הצעירות, יחד עם פטורי־צה"ל, לשרות חברתי ממלכתי. שרה ליבוביץ שאלה לדעת הנוגעים בדבר

היכן הן דרושות?

לפני שנים הוזמנה נתיבה בן־יהודה להרצות על הנושא „נשים וצבא” בקורס־טיס. מיד בתחילת ההרצאה קם אחד מפרחי־הטיס ושאל, בשחצנות כמעט גסה: „אז מה את רוצה להגיד, שחיילות יכולות להטיס מטוסי־קרב?”

בן־יהודה, זריזת־לשון, השיבה: „תגיד לי, טייס, באיזה איבר אתם מטיסים את המטוס? הרי כל איברי־הגוף זהים לחלוטין אצל נשים וגברים, מלבד אחד. וזהו, קרוב לוודאי, איבר שאין לו ולא כלום עם הטסת מטוס.”

הנוכחים פרצו בצחוק.

הסיפורון הזה יכול היה להיחשב כקוריוז משעשע. סתמי, לולא היו בו כל היסודות המרכיבים את שרותן של החיילות בצבא: ריגשות עליונות וזילזול מרושע במיקרה הגרוע, יחס חביב, מלטף, פטרוני, במיקרה הטוב.

מרחק רב, בהכרתן ובדיעותיהן, צעדו הנשים מאז אמרה קצינת־ח"ן ראשית, אל"מ דבורה תומר, ביוני 1973, בראיון לבמחנה: „דווקא בצבא לא ייתכן שיוויון־זכויות, בשל המיגוון הצר יותר של תפקידים, להם הן מתאימות פיסית... אם אין ברצוננו לדרוש מהחיילת דברים הפוגעים בה, למשל בהופעתה החיצונית, הדבר מחייב אותנו לדאוג לכך שלא תכתים את ידיה או תלכלך את סנדליה.”

מה מקומה של האשה בצה"ל?

היטיב לתאר זאת דו"ח הוועדה למעמד האשה, שפורסם ב־1977: „המלצה 150: תיערך מדי פעם בחינה־מחדש של כל תקני הפקידות המאויישים (בצה"ל) בבנות, והם יצומצמו עד למינימום ההכרחי.

„המלצה 155: יש לבטל את תקני החיילות שהם ביטוי בלעדי ל,מעמד' ו,חשיבות' הממונה עליהן — מבלי שיש לחיילת תעסוקה מלאה.”

ואכן, רבים מהנשאלים קישרו בין המעמד והנחיצות וענו על שתי השאלות כאחת.

קל להוכיח כי חיילות רבות אינן נחוצות, כי מימדיה של האבטלה הסמוייה הנשית גדולים. ההוכחה הגיונית ופשוטה. ראשיתה בשמועות. מזה כמה חודשים לוחשים בצבא, במישרד־החינוך ובקרב המתגייסות החדשות, כי מחזור חודש מרס של המיועדות־לגיוס לא יגוייס. כלומר, אין לצבא כל צורך בכמה מאות מתגייסות חדשות. דובר־צה"ל מכחיש. השמועות אינן מרפות.

אם אכן עולה ההיצע על הצורך, מהו מיספרן של החיילות, וכמה נוספות לצבא בכל שנה? ב־1984 היה מיספרם של בני ה־18, בנים ובנות כאחד — 72,800. ב־1987: 76,500. מיספרים אלה היו חסויים בעבר. רק ב־1984 התיר הצבא ללישכה המרכזית לסטאטיסטיקה לפרסמם.

חשבון פשוט: ההפרש בין שני המיספרים הוא 3,700. חציים נשים: 1850. כפי שפורסם, שליש מהבנות אינן מתגייסות מטעמי דת, אי־התאמה ונישואין. כלומר: ב־1987 נוספו לצבא 1200 חיילות חדשות.

שלוש השנים האחרונות היו שנים של קיצוץ וצימצום בצבא, ולא דווקא שנות התרחבות.

יצחק רבין, בפגישה עם כתבים צבאיים, אמר השבוע: „אינני מוכן לשום פשרה בתקציב־הביטחון. הורדנו את סדר הכוחות הלוחמים של צה"ל בצורה משמעותית בכל הזרועות, פגענו בחיל־האוויר, בשיריון, בארטילריה... ברור שאם הצבא לא יוכל להזמין את אמצעי־הלחימה, שעבודת המחקר והפיתוח שלהם הסתיימה, ולא יהיה לו כסף לרכוש אותם, נשלם במילחמה הבאה בחיי־אדם... האלופים במטה הכללי רואים את העניין בחומרה רבה יותר ממני.”

ובתקופה כה קשה של קיצוצים התגייסו לצבא 1200 חיילות נוספות. סתירה משונה: האם הצבא אכן הצטמצם, כפי שטוען רבין בלהט כה רב, או שהתרחב ונזקק ל־1200 חיילות נוספות?

תגובת דובר־צה"ל: „בשנים האחרונות מורחב מיגוון המיקצועות ואפשרויות־השיבוץ לחיילות לתפקידים שבהם שובצו בעבר גברים בלבד. קצב הגידול הינו בהתאם לגידול בשנתונים.”

שוחחתי עם 20 חיילות וחיילות־בדימוס, שהשתחררו מהצבא בשלוש השנים האחרונות. מחציתן אמרו כי הרגישו שהיו חשובות ויעילות, מחציתן טענו כי, לדעתן, עבודתן הצבאית היתה מיותרת.

מחצית: מיותרות

טל מילנר, סטודנטית, תיארה זאת בצורה הציורית ביותר: „במהלך שרותי הצבאי עבדתי בארבעה תפקידים שונים, בארבעה בסיסים שונים. התזוזה ממקום למקום, שאינה אופיינית לחיילות, נעשתה בשל סיבות אישיות.

„בשניים מתוך ארבעת תפקידי הייתי ממש מובטלת. באתי בבוקר למישרד, במשך כל היום לא עשיתי כלום. אחר־הצהריים הלכתי הביתה. באחד מאותם שני תפקידים עבדתי כשעה בבוקר. הבאתי את הדואר למישרד. הנחתי אותו על שולחן המפקד, ותייקתי בתוך התיקים המישרדיים את מיכתבי יום־האתמול.

„בתפקיד האחר גם המעט הזה לא היה נחוץ. הייתי מגיעה בבוקר למישרד, מפטפטת עם החיילים שהגיעו למישרד בהפסקות שבין עבודה לעבודה. עבודתם, אגב, היתה חשובה ויעילה מאוד. התקנאתי בהם. לא יכולתי לע־

ציון צפריר, העולם הזה

חיילות במישרד צבאי
„שוב פיטפוטים עם חיילים...”

ענת סרגוסטי, העולם הזה

סופרת בן־יהודה
טיסה באיבר־מין?

אל"מ (מיל') רז
זו בדיחה?

עוזי קרן

מנהל מיכאלי
„יש מקום לעוד 150!”

עוזי קרן

חיילות בשדה: פינוי חבל ימית
„...שחיילות יכולות להטיס מטוסי־קרב?”

זור להם או לעבוד איתם, מפני שלא הוכשרתי לעבודה זו, שהיתה מאוד מיקצועית.

„ב־10 בבוקר הייתי מתייצבת בשקם, תמיד, באופן קבוע, בצהריים, אכלתי בחדר־האוכל, אחר־כך נחתי בחדר שלי, במגורי־הבנות. אחר־הצהריים שוב פיטפוטים עם חיילים, שיחות־טלפון לחברותי בכל רחבי הארץ. בערב: שוב חדר־אוכל, צפייה בסרטים וקריאת ספרים. ככה עברו שלושה חודשים. בית־מלון נחמד, בחינם, אבל למה על־חשבון המדינה?

„בשני תפקידי האחרים הייתי נחוצה מאוד, ועל כן יעילה וחרוצה. באחד עבדתי שמונה שעות ביום, בחריצות רבה. המשימה שביצעתי היתה חשובה, [...] שפיקדו עלי הדגישו זאת לעיתים קרובות, עובדה שתרמה גם למצב־רוחי וגם להגברת התפוקה.

„בתפקיד האחר עבדתי מהבוקר עד הערב, בכל יום, לפעמים גם בלילות. העבודה דרשה מיומנות מיקצועית, שאותה רכשתי במקום, תוך כדי עבודה.

„הן מבחינה הצבא והן לתועלתי האישית, זו היתה התקופה היפה ביותר שלי בצבא.”

נניח שהחיילות שעימן שוחחתי הן מידגם מייצג. וכי מדוע שלא יהיו? אם כך, התמונה עגומה מאוד.

ביקור בחזית

מבין 76,500 בני־הנוער שהגיעו לגיל 18 ב־1987, מחציתם, סביר להניח, נערות: 38,250. שליש אינן מתגייסות. כלומר: 25,500 התגייסו לצבא. האם מחציתן, 12,250 חיילות, מובטלות, מיותרות, משמשות כקישוט חינני או כמשרתות חסרות כוח ועמדה?

ושוב אל"מ דבורה תומר, אז קח־

אל"מ (מיל') תומר
„הזקנים יצאו, ואני נשארתי מאחור!”

נ"רית (קצינת־חן־ראשית). בראיון ל־במחנה, ב־1973: „בתוקף תפקידי הקודם הייתי צריכה לארגן פעם סיור של ועדת־הכספים בכנסת לאורך התעלה, במילחמת־ההתשה. זהו אירגון מסובך למדי, הדורש טיפול רב בהרבה מאוד שאלות. בקיצור, עבודה מפרכת. וכאשר סוף־סוף גמרתי במזל טוב והסיור יצא, אז מהי? חברי ועדת־הכספים יצאו לסיור ואני נשארתי מאחור. בכוח הוראתו של הרמטכ"ל, אשר אסרה על הימצאות חיילות בקו.”

סיפור מרהים, הממחיש הן את יחס הצבא לנשים והן את יחסן לעצמן. תומר, קצינה בדרגה גבוהה, לא מחתה. היא, חיילת ותיקה ועתירת־ניסיון, נשארה בבית. חברי־כנסת, חלקם זקנים שמזה שנים רבות לא ראו רובה, יצאו לסיור.

נתיבה בן־יהודה סבורה כי כך זה תמיד בחברה האנושית. נשים זוכות בשיתוף מלא רק בשעת־חירום, כשאין די גברים, והמשק זקוק לכל יד עובדת. במצב רגיל, כשיש מיספר מספיק של גברים, הם התופסים את כל המישרות הטובות, המעניינות.

בן־יהודה מספרת כי לפני כמה שנים ביקרה בארץ קצינה אמריקאית, שלח־

(המשך בעמוד 37)

אין חדש תחת השמש

לפני 38 שנים הציע „העולם הזה” הצעה דומה: לבטל את גיוס־החובה של הבנות. התוצאות היו קיצוניות.

הכתבה ב„העולם הזה” 29.6.1950
דובר־צה"ל איים

הכתבות על שרות־הנשים, המתפרסמות בגיליון זה, מזכירות נשכחות. הנושא קשור באחד האירועים הראשונים והמסעירים ביותר בתולדות העולם הזה.

באפריל 1950 קיבלתי לידי את העולם הזה. הגיליון הראשון בעריכתי נשא את המיספר 651.

הבאתי איתי מערכת חדשה, שרוב חבריה באו ישר מן הצבא. אחד הנושאים שעמדו לנגד עינינו היה הביזבוז המשווע שבגיוס־החובה של הבנות והיחס אל החיילות. לכן ניגשנו מייד לבדיקת הנושא, והגענו למסקנה שאין מקום לגיוס־חובה זה. התגבשה הצעה דומה לזו המוצעת בגיליון הזה (ראה הנדון).

במיסגרת החקירה פנה העולם הזה, כמובן, גם ללישכת דובר־צה"ל. היה זה אז מוסד חדש, ובראשו עמד משה („מויש”) פרלמן, אדם בעל רקע אנגלו־סכסי, שהיה מקורב מאוד לשילטון.

כאשר שמע במה אנחנו עוסקים, טילפן וביקש להיפגש איתי. נפגשנו במלום ריץ ברחוב הירקון בתל־אביב.

הוא ניסה לשכנע אותי כי אין ממש בטענתנו. כשאמרתי לו שלא השתכנעתי, עבר לסיגנון אחר. הוא איים עלי, בצורה פשוטה ומפורשת, שאם נפרסם את הכתבה, יטיל עלינו צה"ל חרם מוחלט.

איום זה הרגיז אותנו יותר מכל. בשבילנו, אז, צה"ל לא היה גוף זר. היינו חיילים קרביים, והאמנו שאנחנו בעלי צה"ל. בעינינו היו מויש פרלמן ודומיו ג'ובניקים שתפסו טרמפ עלינו.

פירסמנו את הכתבה. היא הופיעה תחת הכותרת „האם גיוס הבנות מיותר?” בגיליון שנשא את המיספר 662, ביום ה־29 ביוני 1950.

התוצאות היו מיידיות. הרמטכ"ל ייגאל ידין אכן הטיל עלינו חרם, כמובטח. צה"ל, שהיה מזמין עד אז כמות ניכרת של גיליונות העולם הזה מדי שבוע, ביטל את ההזמנה — והיא לא חודשה **עד עצם היום הזה!**

להעולם הזה לא ניתנה הזכות למנות כתב צבאי מואמן, ועל כך התנהל ברבות הימים מישפט תקדימי חשוב בבית־המישפט העליון. באופן רישמי נותק כל מגע איתנו.

זה לא הפריע לנו, מפני שהיו לנו תמיד הרבה ידידים בצמרת צה"ל, ואלה קיימו עימנו יחסים טובים, אם כי לעיתים סמויים. המידע שלנו על ענייני צבאיים היה, לעיתים קרובות, טוב מן המידע של העיתונים הממסדיים, שהיו להם כתבים צבאיים רישמיים.

הטענה הרישמית של דובר־צה"ל היתה אז כי „ביימנו” את התמונה הפותחת של הכתבה, שצולמה במישרד צבאי ביפו, ושבה נראית חיילת כשהיא מסרקת את שערותיה. היתה זאת סענת־כזב. יתכן שהחיילת עצמה טענה כך, כדי להיחלץ מן העונש שהיה צפוי לה אילו התגלה כי שיתפה פעולה עם השבועון הנוראי. (כשצילמנו השבוע חיילות, דאגנו להסתיר את פניהן. אין כמו הניסיון.)

החרם פגע בנו, כמובן, מבחינה כלכלית. אך הרבה יותר גרועה היתה הפגיעה במדינה. בגלל החרם עלינו והשפעתו על עיתוני־הממסד הוקפא הוויכוח על גיוס־הבנות, ובמשך 40 שנה לא התנהל אף דיון רציני אחד על נושא חשוב זה, הנוגע לחייהן של מאות אלפי הנשים שעברו מאז את צה"ל.

„עוול משווע”

זו לשון הכתבה, שפורסמה ב„העולם הזה” לפני 38 וחצי שנים:

„אני רוצה להיות פקידה במטכ"ל!” אומרת לאה כהן הבלונדית, ועשרות הצעירות המצטופפות מסביב מאשרות גישה זו במקהלה.

לאה היא נציגה אופיינית למאות הצעירות הדרות בצריפים הארוכים של מחנה־האימונים. היא גוייסה לפני שבועיים. כרוב חברותיה היא פקידה תל־אביבית. ככל חברותיה היא משקיעה מאמצים עצומים כדי לשכנע את המפקדת להעביר אותה כפקידה למטכ"ל.

אני שם לב שאין במחנה עולות חדשות, ושגם בנות עדות־המיזרח נדירות ביותר.

„הצבא מתרכז בינתיים בגיוס הבחורות האינטליגנטיות ביותר,” מסבירה סרן לאה אתיאס, צפון־אפריקאית חיננית בעלת עיני־תכלת, אדריכלית במיקצועה האזרחי.

חוק מגוחך. לפני חודשים אחדים החליטה הכנסת להאריך את שרות הבנות לשנתיים. איש מן הצירים לא טרח לשאול אם אמנם זקוק הצבא למיספר כה רב של בנות, ואם כדאי לבזבז על גיוס זה את האמצעים המיועדים לחיזוק הצבא, ואם אין לספק את הצרכים המעשיים בצורה זולה יותר. חוק זה, ממש כחוק־חינוך־החובה נתקבל מטעמים דמגוגיים, בלי כל חשבון מוחשי.

האמת הפשוטה היא שרק חלק מהבנות החייבות־גיוס גוייסו. השאר השתמטו באמתלה של „מצפון דתי” או זכו ל„רחיה”. מדוע? אין בהן צורך.

התוצאה היא עוול משווע. חלק של החייבות־גיוס (וביניהן דווקא המשכילות: אחיות, סטודנטיות, סמינריסטיות, שהציבור זקוק להם בשטחים חיוניים אחרים) תהיינה חייבות לשרת שנתיים — בעוד שחלק של הבנות לא תשרתנה כלל.

יתר על כן — שרות־השנתיים הורס כל התלהבות של הבנות. אף אחת מן הבנות אינה רוצה לעבוד עבודה חקלאית. למעלה מ־90% מכל המגוייסות רוצות להיות פקידות במישרדים הקרובים לבית. ואשר לפיריון־העבודה — הרי אין זה סוד שהוא ירוד בהרבה מזה של העובדות האזרחיות.

האם היה המצב מוכרח להיות כך? בוודאי שלא. לוא היתה תקופת־השרות מתקבלת על הדעת — לוא היתה, למשל, חצי שנה, או לכל היותר שנה אחת — יכול הצבא לקלוט את כל חייבות־הגיוס, הרוח הכללית היתה מתרוממת, ואפשר היה לחסל את מגיפת ההשתמטות, שמקורה בהרגשת־העוול.

אולם לא רק תקופת־השרות גורמת להתמרמרות. שום אדם אינו מתאים את עצמו בנקל למישטר צבאי בימי־שלום. לגבי הבנות חמורה הבעייה שבעתיים. קבלת־הפנים הראשונה במחנה — גזיזת השערות — היא טראגדיה לרבות. העובדה שאין הן עוזבות את המחנה במשך חודש ימים, שאין כל מגע חברתי עם בחורים, כל מישטר ההצדעות ושאר הטכסים הצבאיים, מיפקדי־בוקר, תור לחדר־אוכל, סידור „צבאי” של המיטות באולמות הגדולים, שבהם חיות יחד 30 בנות — כל זה מוכרח לצנן את ההתלהבות.

למה זקוק הצבא? אני שואל בכל הרצינות שאלה אפיקורסית: היש בכלל צורך בכל אלה? לשם מה לומדת צעירה להשתמש בסטן (תת־מיקלע) — כשברור לחלוטין שלא תשתמש בו לעולם? לשם מה צריכה להצדיע (לפעמים לטוראית־ראשונה הממלאה תפקיד של סמלת), או לשחק ב„שמאל־ימין”?

הצבא זקוק למיספר מסוים של בנות לתפקידים מיוחדים: פקידות, חובשות, קשריות, מקפלות־מיצנחים. האם לצורך זה יש צורך ב„צבא־נשים”? מדוע לא יהיה לבנות שרות־נשים כדוגמת השרות הקיים באנגליה ובאמריקה — שרות ללא כל בולשיט צבאי? מדוע יש להלביש את הבנות מדי חאקי צבאיים, במקום לתת להן תילבושת אחידה נאה ונשית (למשל כתילבושת המארחות של אל־על)?

במקום לשחק בצבא, מוטב היה להקים שרות־נשים שיאפשר לחברותיו חיים פרטיים רחבים ככל האפשר, יתן להן חינוך יסודי במיקצועות החיוניים, יארגן את העבודה בצורה שתאפשר פיריון מכסימלי (במקום פיריון־העבודה הירוד, שהוא בלתי־נמנע במישטר הצבאי) — ויעמוד כולו תחת פיקוד של נשים.

התרשמתי מאוד מיחסן החיובי של רוב המדריכות בח"ן. בנות 17 ו־18 אלה חדורות רצון טוב. אין לרובן כל נטיה להיות „מיפלצות”. אולם כל רצונן הטוב לא יועיל בתנאים הנתונים. שרות־נשים בעל מוראל כללי גבוה היה מחזיר למדריכות אלה את האפשרות לחנך את הטירוניות בתנאים טיבעיים.

מישטר צבאי ועבודה חקלאית אינם מתמזגים. יש להניח שרוב הבנות לא היו מתנגדות לשרות חקלאי — לוא הוגבל למיספר חודשים ולולא היה מותנה במישטר הצבאי. שרות־נשים של חצי שנה, משוחרר מכבלי ה„צבאיות”, היה פותר גם בעיה זו — והיה מונע את הסצינות הטראגדיות־כמעט הקורות מדי פעם כשנשלחות בנות לשרות חקלאי.

כמה זה עולה? בכל הוויכוחים על הצבא נשכחה, בדרך־כלל, נקודה בעלת חשיבות מכרעת: כמה זה עולה?

אסור לנו לפרסם כמה עולה לצבא כל מגוייסת. אולם לא אגלה סוד אם אומר שסכום זה עולה על המשכורת המקובלת של פקידה, אחות או טלפוניסטית במשק האזרחי. לוא היה הצבא מקים שרות־נשים שחברותיו תקבלנה משכורת רגילה תמורת עבודתן ותחיינה את חייהן הפרטיים — היו ההוצאות יורדות למחציתן ופיריון־העבודה הכללי בשרותי־הצבא היה עולה פי שניים או שלושה.

אין זה ויכוח מופשט. עשרה פועלים משלמים מס־הכנסה כדי לשלם את הוצאות־המחיה של חיילת אחת. שאלה גדולה היא אם לא היה כדאי יותר לצבא להשקיע כסף זה בקניית ציוד כבד.

מראשיתו סבל הוויכוח על שרות הנשים מעודף של דמגוגיה. פיטפטו על שיוויון־זכויות לנשים (שהוא יקר לכל אשה מעל לגיל־הגיוס), על חינוך לאומי ועל פראזות דומות. הגיעה השעה לשים קץ לפטפטנות זו ולשאול: למה זקוק הצבא באמת, וכיצד אפשר לספק את צרכיו בצורה הזולה, היעילה והצודקת ביותר.

א.א. ■

כמה סיפורים על המתרחש באמת מאחורי הקלעים של מישרד־האוצר החדש. דפנה ברק מגלה

3 מוסקטרים

„תוכנית כלכלית", „פיחות", „פיחותון", „סל־מטבעות", „איגרות־חוב" — כמי שמקבלת כאבי־ראש ושאר מיחושים רק למישמע מושגים אלה, וכמי שבלעה, כמו כל עם־ישראל בימים האחרונים, מנות גדושות של מלל עם כניסתו של שימעון פרס למישרד־האוצר, נותרו לי כמה נקודות סתומות שמשום־מה לא זכו בהסבר.

★ ★ ★

● **כמה אבות לתכנית הכלכלית?**

עד כה טענו אבהות לרך הנולד הן שימעון פרס, שר־האוצר שנכנס, הן משה ניסים, שר־האוצר שיצא. להצלחה, אומרים, אבות רבים. נותר רק לקוות שאבות רבים הם סימן להצלחה.

לא ניסים ולא פרס, אלא שלושה מוסקטרים הם אבות התוכנית הכלכלית

האמת היא שאבות התוכנית הכלכלית החדשה הם שלושה מוסקטרים: אסף רזין, שאול צדקא ואמנון נויבך.

שלושת הכלכלנים התחילו לעבוד בקיץ שעבר על תוכנית להבראת־המשק, לצמיחה, לפריחה ולשאר מילים העושות טוב על הנשמה.

תוצאות העבודה נרפסו בחוברת עבה, עליה חתמו השלושה באביב 1988.

החוברת הגיעה, בין היתר, לידיהם של מיכאל ברונו, נגיד בנק ישראל, דויד בועז, הממונה על התקציבים במישרד־האוצר, ואנשים בכירים נוספים במשק.

מספרים שלקראת הבחירות ערך נויבך, ששימש כיועצו הכלכלי של פרס, כשזה כיהן כראש־ממשלה, מיבצע־בלשות פרטי, וניסה לברר האם מתגבשות בבנק ישראל ובמישרד־האוצר תוכניות לקראת חילופי־גברי באוצר. מסקנתו: אין. איש כמינהגו נהג, המשק קרס, ושם תוכנית כלכלית לא התגבשה בשום מוסד מוסמך.

ב־2 בנובמבר הופיע ספר בעל השם המעודד צמיחה בכלכלית. חתומים עליו נויבך, צדקא ורזין, והוא בעצם כריכה קשה לחוברת שיצאה לאור באביב. מומחים הופתעו לגלות ציטוטים מהספר ורעיונות דומים להפליא בתוכנית הכלכלית שאותה מריץ בימים אלה שר־האוצר פרס, ושעליה טוען לבעלות קודמו, ניסים. פרס מצידו לא נתן קרדיט לכותבי הספר, ולא הודיע על אימוצו.

★ ★ ★

● **האם הגיע פרס לאוצר כשבידיו תוכניות ורעיונות מגובשים?**

פרס התחיל להתכונן לתפקידו החדש כ־10 ימים בלבד לפני שסוכם סופית על כינון ממשלת־האחדות.

למרות שהיה ברור מלכתחילה שבממשלה כזאת יוכל פרס להיות רק שר־האוצר, ואפסו סיכוייו לעסוק בנושאים מדיניים, הרחיק פרס את הקץ. „אינני רוצה להתעסק בפרטים — רק במדיניות!" התעקש באוזני מקורבים. מכיוון שלא אבה לקבל את האוצר, הוא סירב להשלים עם המציאות ולהתכונן לתפקיד.

הופעל עליו מכבש־לחצים אדיר מצד השרים שהיו מעוניינים להישאר בממשלה, ושחרדו מפני מעבר לאופוזיציה.

פרס, כך מספרים מקורביו, נכנע, תוך כדי הבטחות מצד בכירים במיפלגתו, שיסייעו בידו בתפקידו החדש.

מהרגע שהסכים נותר לבדו עם ההבטחות.

אז התחיל להתייעץ. יודעי־דבר מנו

חנניה הרמן, לשכת העיתונות הממשלתית

כלכלן נויבך
הרבה אבות

כלכלן רזין
עטיפה עבה

ציון צפריר, העולם הזה

צדיק בינו
אובססיה של הצמדה

25 (עשרים וחמישה) יועצים, שעימם התייעץ פרס בקצב רצחני, מסביב לשעון.

פרס מונע על־ידי המחשבה שאם יתייעץ עם יותר ויותר מומחים — יירד לפשר הבעיות ויתקרב לפיתרון־הפלא. מה גם שהאמין שכל שפן, שיוציא מכובעו אחרי התייעצויות עם גדולי המומחים, יקבל מישנה־תוקף.

● **למה בינו?**

מדוע הוזמן מנכ"ל בנק לאומי לשעבר, צדיק בינו, לייעץ לפרס?

הקשר בין בינו לבין פרס היה קיים עוד בעת שכיהן פרס כראש־ממשלה (וכשר־אוצר־על, שטיפל עם יצחק מודעי בענייני המשק). בינו כיהן אז כמנכ"ל בנק יותר קטן (הבנק הבין־לאומי). לכן היה פחות מוכר, ומישקלו הסגולי היה שונה.

כבר אז נועצו בו. בינו הסתובב אז ובפיו רעיון — לבטל את ההצמדה על איגרות־החוב. בימים שבהם האינפלציה אינה מרקיעה שחקים, אמורה הריבית לפצות את הקונים.

בעבר התנגד לכך סגן־שר־האוצר דאז, עדי אמוראי. בינו פיתח אובססיה בעניין.

ביום הרביעי לפני שבוע ביקש פרס שישיגו לו טלפונית את בינו. גירסה אחרת אומרת שהיתה זאת תגובה על התייצבות של בינו עצמו. על־כל־פנים, בינו נועד ביום החמישי שאחרי־כן עם אמוראי, על פי בקשת פרס. אמוראי התרכך, ולבסוף הושגה פשרה: ההצמדה על איגרות־חוב לשש שנים הוסרה.

עובדת היותו של בינו „אבי הרעיון" לא פורסמה, אך פעילותו זכתה בכותרות, וגם בתמיהה, משום היותו כיום איש פרטי.

אחד הקרובים לפרס הסביר: „אז מה הוא אינטרסנט? גם פקיד ממשלתי עלול להיות בעל־אינטרסים. מי מאיתנו לאו?"

★ ★ ★

● **מי הולך להיות היועץ בהא־הידיעה של פרס?**

אלי הורביץ! מי שכיהן במשך תקופה אפיזודית כיושב־ראש מועצת־המנהלים של בנק לאומי, היושב כיום בטבע. מנבאים שהוא יצבור מישקל סגולי כבד במיוחד לצידו של פרס. גם חיים בן־שחר, מי שהיה בעבר מועמד המערך לתפקיד שר־האוצר, ישוב לתפוס עמדה מרכזית בתחום ה„עייצס".

★ ★ ★

● **מה מקור ההאשמות ההדדיות בתוך האוצר ובנק־ישראל?**

זהו רק קצה־הקרחון של מילחמת־

מילחמת־היהודים באוצר: בועז נגד שר, מדינה נגד ברונו, כולם נגד כולם

היהודים, המתנהלת שם בעוז: בתוך מישרד־האוצר קיימת מתיחות מצטברת בין דויד בועז לבין החשב הכללי, אריה שר. גם על המתיחות בין ויקטור מדינה לבין נגיד בנק־ישראל מתהלכים סיפורים עסיסיים.

הישיבה שהתקיימה אחרי הפיחות האחרון בין בכירי המשק תומצתה במישפט אחד: „חוץ ממכות בין ברונו לבין מדינה, היה שם הכל..."

ספיחים נוספים לקרבות:

● **האם זה נכון שברונו המליץ על מינויו של מדינה כמנכ"ל מישרד־האוצר, כפי שטען באחד הראיונות?**

לא נכון: עדי אמוראי הוא שהמליץ על מדינה לתפקיד. כשברונו טען למינויו עבור מדינה, לא היתה מישרת־המנכ"ל פנויה, ודובר במישרה בכירה אחרת, בדרג של מנהל־אגף.

● **מדוע קוראים לפיטוריו של ברנו?**

גם זהו חלק ממילחמות־היהודים. יריביו מאשימים אותו בכך ששיכנע את ניסים להקפיא את שער־החליפין. חוץ מזה, מאשימים אותו שהוא מציג תמונה מעוותת, כאילו נאנס על־ידי ניסים לעשות זאת. וחוץ מזה... שמח באוצר.

(המשך מעמוד 6)

משיג הישג אחרי מאמץ קשה, מתמיד ומפרך. וברגע ההצלחה בא מזל־ביש ומנסה להרוס את הכל.

השבוע זה קרה שוב.

שימעון פרס נכנס למישרד־האוצר. הוא התייחס למשימה ברצינות רבה, הקדיש לה ימים ולילות, השקיע בה את כל מירצו (ראה מיסגרת) — ואז, ברגע המכריע, ירדה עליו מהלומה חדשה.

יד זדונית העבירה להארץ את הצעת־התקציב ללישכתו החדשה של פרס. התגובה הציבורית שיקפה את כל מיגוון הרגשות, החל בזעם לוהט וכלה בצחוק מתגלגל.

צילום בכל שעה. הרשימה אכן היתה מרגיזה ומצחיקה.

פרס תובע עתה מן הציבור קורבן עליון. תוכניתו הכלכלית החדשה, שהיא ימנית־שמרנית, נועדה בגלוי להוריד את רמת־המחייה של האזרחים הקטנים, ובייחוד של העניים ביותר. מיצרכי־המזון יעלו יותר, מחירי התחבורה הציבורית ירקיעו. תוספת־היוקר תעוקר. משמע: מישפחות גדולות ועניות ישלמו הרבה יותר עבור מחייתן היומיומית, עבור נסיעות לעבודה וחזרה, לחם וחלב, ובמיקרה הטוב ביותר יקבלו פיצוי מגוחך מהביטוח הלאומי.

ודווקא כאשר ירדו עליהם הגזרות האלה, בזו אחר זו, יום אחרי יום, הן קראו בעיתונות כי לשר־האוצר יש מגהצת פרטית, הכלולה בתקציב לישכתו (200 ש"ח לחודש). יש לו גם מגישה פרטית (100 ש"ח לחודש).

מרגיז יותר: יש לשר צלם פרטי, העולה למדינה 4000 ש"ח לחודש. מכיוון שצלמי־עיתונות מלווים את פרס כצללים בכל אשר ילך, לא ברור לשם מה דרוש צלם כזה, אלא אם כן יש להנציח את פרס בכל שעות היממה.

כמו מוקי והפודל. עוד יותר מרגיז פריט אחר בהצעה. 950 ש"ח לחודש עבור שכר־הדירה של נהגו של פרס בירושלים. משמע: לא זו בלבד שפרס מעסיק נהג שאינו בן העיר שבה הוא עובד, אלא שהוא גם מעניק לו דירת־פאר, הראוייה למגורי שגריר.

מרגיזה גם ההוצאה הכבירה (100 אלף ש"ח) עבור סוכנות גיזור־עיתונים — תפקיד האמור להתבצע בכל מישרד ממשלתי על־ידי הפקידים, המצויים בו בשפע בלתי־נדלה.

כל זה נוסף על המכונית האמריקאית המהודרת החדשה של השר, שיחות בפלאפונים של כל העוזרים, חדרי־המלון של עוזרי השר, ועוד ועוד.

כאשר פורסמו הדברים, מיהר פרס להכחיש. הוא לא ידע, הוא לא אישר, הוא לא יסכים. אבל הנזק נעשה, ואינו ניתן לתיקון.

כמו „הכלב מוקי" של אברהם שריר, והתואר „פודל" של יוסי ביילין, תדבק „המגהצת" לשימעון פרס. שר־האוצר, העולה על כל אישיות אחרת בצמרת המדינה בהידור חליפותיו המחוייטות למהדרין, יעורר מעתה אסוציאציה זו בכל אשר יופיע.

ראש־ממשלה־שני. מקורבי פרס יכולים, כמובן, למצוא הסבר להצעה.

פרס אינו סתם שר־אוצר, כמו קודמיו. יש לו עכשיו מעמד שאין לו תקדים: מעין ראש־ממשלה־מקביל בתפקיד שר־האוצר.

הוא מביא עימו למישרד־האוצר „חצר" מלכותית, השואפת באופן הדמים לחזור למישרד ראש־הממשלה. אין פרס רוצה לוותר על מעמד כאישיות בינלאומית. הוא רוצה להישאר בעל מעמד בכיר בענייני חוץ וביטחון, לפגוש גם להבא נשיאים וראשי־ממשלות ברחבי־תבל.

ההוצאות תפורות לפי מידותיו של תפקיד־לא־תפקיד זה: ראש־ממשלה שני.

אולם כאשר הן מתווספות לגילויים (שפורסמו בראשונה בהעולם הזה) על הוצאות־העתק שמשקיעים כל השרים החדשים בלשכותיהם, בתאוות־פאר שאיננה ניתנת לכיבוש גם בעיצומה של מערכה לאומית להידוק־החגורה, זה מגדיש את הסאה.

חוק התנקשות כתאונת־עבודה

יורם שפטל לא יחזור לעבודה עד סוף פברואר. הוא תובע פיצוי מהביטוח הלאומי.

אילנה אלון ■

„ביום החמישי, האחד בדצמבר 1988, בשעה 13.45, שפך החוליגאן יצחק יחזקאלי חומצה לעיני, וגרם לכוויה חמורה בעיני השמאלית," כך מתאר עורך־הדין יורם שפטל את מה שקרה לו בעת הלווייתו של עורך־הדין דב איתן, עמיתו בתיק ג'ון דמיאניוק.

„עקב הסתה שלוחת רסן של עושי־דברו של השילטון באמצעי־התיקשורת," עשה יחזקאלי, לדעת שפטל, את מה שעשה. „על פי הודאה מפורשת שמסר החוליגאן במישטרה, הוא פגע בעיני בגלל היותי סניגורו של דמיאניוק. בכך אין כל ספק כי הפגיעה בעיני נגרמה אך ורק עקב עבודתי זו. בנסיבות אלה, אין כל משמעות לשאלה אם בית־הלוויות העירוני בסנהדריה הוא

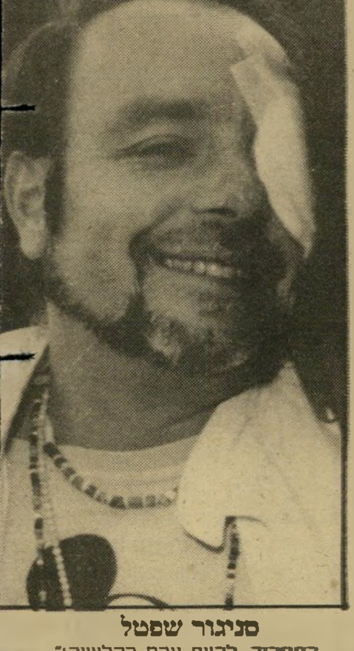

סניגור שפטל
„התפקיד: להיות נוכח בהלוויה!"

מקום־עבודתי או מקום מעבר בדרך אל עבודתי."

שפטל, הטוען כי פציעתו היא תאונת־עבודה, מבקש פיצוי מהביטוח הלאומי ומנסה לבסס את תביעתו על הקשר בין הפגיעה לבין היותו סניגורו של דמיאניוק. כדי להתגבר על הקושי שנקבע בפסיקה — כי תאונת־עבודה יכולה שתיגרם במקום־העבודה או בדרך אליה וממנה — ממשיך שפטל: „המיבחן על פי כוונת המחוקק ופסיקת בתי־הדין לעבודה אינו תלוי במיקום הגיאוגרפי, שבו נגרמה הפגיעה בעובד, אלא אם הפגיעה נבעה כתוצאה ישירה מעבודתו.

„על פי עצה מישפטית שקיבלתי מעורך־הדין צבי טרלו, שכידוע כיהן בעבר כממלא־מקום נשיא בית־הדין הארצי לעבודה, אין כל ספק כי נסיבות המיקרה זה הן בגדר תאונת־עבודה."

בעדים למיקרה מציין שפטל את מאיר שמגר, נשיא בית־המישפט העליון והשופט גבריאל בך. שניהם נכחו במקום, כאשר יחזקאלי התנקש בשפטל. לשאלה בטופס לגבי „התפקיד שהיה על הנפגע לבצע", כתב שפטל: „להיות נוכח בהלוויית שותפי ללימוד־סניגוריה בתיק דמיאניוק."

אורי אבנרי

יומן אישי

לשקר למען המולדת

תומאס פיקרינג עזב את הארץ כמעט בשקט.

קודמו, סם לואיס, נטש את השגרירות האמריקאית בפסטיבל ארוך וקולני, והפך מאז חובב־ישראל מיקצועי בארצות־הברית. פיקרינג עלה בדרגה והפך ראש מישלחת ארצות־הברית באו"ם.

מכיוון שאני מוחרם פחות או יותר על־ידי השגרירות האמריקאית, לא היתה לי הזדמנות להכיר את האיש מקרוב. (החרם התחיל כשהפגנתי בשערי השגרירות האמריקאית נגד מילחמת ויאט־נאם, לפני 15 שנים. הסובייטים, לעומת זאת, מחרימים אותי דווקא כסוכן אמריקאי. תבוא הברכה על שניהם.)

רק פעם אחת הזדמן לי לשוחח עם פיקרינג באריכות. הוזמנתי למסיבה מישפחתית של חבר־כנסת, והמארחת הושיבה אותי במקום שהתפנה דקה לפני כן על־ידי שימעון פרס. (אפשר לומר שהייתי לשעה קלה ממלא־ה־מקום של ממלא־המקום.) מצאתי את עצמי יושב ליד שגרירי ארצות־הברית וצרפת.

פיקרינג

מובן שנכנסנו לוויכוח, ומובן שזה התגלגל במהרה לענייני ישראל־פלסטין, אש"ף וירדן.

נדהמתי שוב מיכולתם של אנשים אינטליגנטיים לדבר שטויות. בייחוד כשהם שגרירים.

נכון, כמובן, ששום מדינה אינה משלמת לשגריריה כדי שיביעו דיעות מקוריות. לפי ההגדרה הקלאסית של סר הנרי ווטון, מלפני 400 שנה, „שגריר הוא אדם ישר, הנשלח לחו"ל כדי לשקר למען טובת ארצו."

אילו סברתי כי פיקרינג משקר לי לטובת ארצו, הייתי נרגע. אבל בשעת הוויכוח התגנב לליבי החשד הנורא שהוא באמת חושב מה שהוא אומר.

הוא דיבר בזילזול גמור על אש"ף ועל יאסר ערפאת. הוא האמין כי המלך חוסיין ימשיך להיות כוח מרכזי בשטחים הכבושים, חרף האינתיפאדה. (זה היה כמה ימים אחרי שהוד מלכותו הודיע על ניתוק קשריו עם הגדה.) הוא צידד בשיתוף־פעולה ישראלי־ירדני.

לא היה בדבריו שמץ של ראיית־הנולד. הוא לא הבין את משמעות האינתיפאדה. הוא חזר על הסיסמות השדופות של שימעון שולץ וג'ורג' פרס.

תמהתי לא־אחת על כישרונם של שגרירים שלא להבין מה מתרחש סביבם. הרי רוב השגרירים האמריקאיים, כרוב השגרירים הישראליים, הם אנשים אינטליגנטיים. איך זה קורה שהם לעולם אינם צופים מראש את המאורעות?

אני זוכר שעם עלייתו של מנחם בגין לשילטון היתה השגרירות ברחוב הירקון עסוקה בחיפוש קדחתני אחר פרטים על האיש. בגין, ראש אצ"ל, מנהיג האופוזיציה החשובה ביותר במשך 29 שנים, אלילם של המונים, היה בלתי־ידוע לגמרי לדיפלומטים האמריקאיים. הם שמחו לקבל ממני (כן, למרות החרם) מידע והערכות על דרכו ואופיו.

השבוע קיבל פיקרינג הוראה חדשה משר־החוץ היוצא: מותר לו ללחוץ את ידם של שליחי אש"ף ולהחליף עימם דיברי־נימוס. אבל לא לנהל הידברות. כלומר, מותר לשאול: „מה דעתך על מזג־האוויר?" אך לא: „מה דעתך על האקלים הפוליטי?"

גם זוהי התפתחות שתומאס פיקרינג לא צפה מראש.

אזהרה: רצח־עם

האם „שואה" היא מושג המתייחס באופן בלעדי לרצח מיליוני היהודים בידי הנאצים? האם רצח המוני זה הוא מיוחד במינו?

במאה האכזרית הזאת, המתקרבת תודה־לאל לסיומה, היו כמה מיקרים של רצח־מיליונים. אם בכל זאת יש ייחוד ברצח־היהודים דווקא, הרי זה מפני שהיו ל„פיתרון הסופי" הנאצי כמה סממנים מיוחדים.

בפעם הראשונה בהיסטוריה הוקמו בימי השואה „בתי־חרושת לרצח", בתי־מיטבחיים לבני־אדם. בפעם הראשונה בוצע הרצח ההמוני על־ידי השילטון של מדינה מודרנית, בדם קר, על־פי תיכנון טכנולוגי מדוקדק, ועל סמך אידיאולוגיה מפורשת (תורת־הגזע).

נראה שמישפחת־העמים מכירה בייחוד זה. ולראייה: המילה העברית „שואה" נכנסה למילון הבינלאומי, לא־מעט בעזרת סרט־הענק של קלוד לנצמן, הנושא שם זה. בשפות רבות משתמשים גם במילה האנגלית „הולוקוסט", כציון בלעדי למאורע היסטורי זה. (מקור המושג ביוונית. „הולוס" פירוש שלם. „קאיו" פירושו לשרוף. „הולוקאוסטון" פירושו קורבן שרוף שלם, ובהשאלה — השמדה שלמה באש.)

בין רציחות־העמים, יש לשואה מעמד מיוחד. אולם גם ליהודים אסור לשכוח כי „הפיתרון הסופי" לא היה רצח־העם היחידי במאה הזאת, שלא לדבר על מאות קודמות.

בין מיבצעי־ההשמדה היותר־ידועים בולט רצח העם הארמני על־ידי התורכים, בשנים הראשונות של מילחמת־העולם השניה. שמחתי לשמוע כי התורכים החליטו עתה לפתוח את ארכיוניהם. הם מבקשים להוכיח כי הקורבנות — יותר ממיליון ארמנים — לא נהרגו בפוגרומים, אלא ניספו במיבצע גדול של העברת האוכלוסיה המקומית, ברגל, מאיזור־הקרבות בגבול תורכיה־רוסיה. זה לא היה מיבצע הומניטרי.

מיליוני בני־אדם ניספו במיבצע הגדול של סטאלין, שהעביר את האיכרים לקולחוזים והרג את האיכרים האמידים („קולאקים"). סטאלין הגרוזי (שמו האמיתי היה דז'וגאשווילי) הרג באופן חופשי רוסים, אוקראינים וכל השאר. גם התיקים על פשע מונומנטלי זה נפתחים עתה, תודות לגלאסנוסט'.

אחד ממיבצעי־הרצח ההמוניים הגדולים ביותר אירע ממש מתחת לאפנו, לא־מכבר. האנושות כולה ראתה, האנושות כולה ידעה, האנושות כולה עמדה מנגד. גם אנחנו. לא היה איכפת לנו כשנרצחו מיליונים. זה היה רחוק. והרי ההרוגים לא היו יהודים.

אני מתכוון לרצח העם הקאמבודי בידי מיפלגת־הרצח הקומוניסטית הקרוייה קמר־רוג' („קמר האדומה". הקמרים הם העם של קאמבודיה, היא קאמפוצ'יאה.)

כאשר השתלטו אנשי־הקמר־רוג', בהנהגת פול פוט, על קאמפוצ'יאה ב־1975, הם פתחו במיבצע אדיר של העברת כל האוכלוסיה מן הערים לשדות, תוך הרג סיטוני של כל מי שלא מצא חן בעיניהם. זה מזכיר את רצח הארמנים בידי התורכים, אך הפעם היו הרוצחים והנרצחים בני עם אחד. מבין אוכלוסיה של כתישעה מיליון נפש נרצחו בין מיליון לשניים. אין ספק כי מיבצע זה שייך לליגה העולמית של רצח־עם.

הרצח הזה היה נמשך עד היום, אלמלא קראו מורדים מקרב הקמר־רוג' ב־1978 לצבא הוויאט־נאמי לפלוש לארץ ולסלק את פול פוט. הוויאט־נאמים בוודאי לא פעלו מתוך מני־עים הומניטריים בלבד, אך אין ספק שהם הצילו מיליוני נפשות — כפי שעשה הצבא האדום כאשר גירש את הנאצים ממיזרח־אירופה.

למרות זאת — והדבר כמעט לא ייאמן — הוסיף האו"ם להכיר בממשלתם הגולה של פול פוט ומרעיו כבממשלה החוקית של קאמפוצ'יאה. זו זכתה גם בתמיכה הנלהבת של סין, ארצות־הברית וישראל, בין השאר.

מאז נטוש בקאמפוצ'יאה מאבק מוזר. מבחינה אחת, זוהי מילחמת־שיחרור של בני־המקום (הקמר־רוג' ובעלי־בריתם) בפולש זר (הוויאט־נאמים וממשלת־הבובות שהקימו). מבחינה אחרת, זוהי מילחמה של הרוצחים במשחררים שבאו מן החוץ.

עכשיו קרה לוויאט־נאמים מה שקרה לכל הכובשים הזרים (ומה שעומד לקרות לנו בקרוב): הם החליטו שלא כדאי להמשיך בכיבוש. הם יוצאים.

בעלי־המצפון בעולם מתלבטים: מה לעשות? יש לברך על סיום הכיבוש הזר. בוודאי. אך יש סכנה גדולה מאוד שהרוצחים־מאתמול ישתלטו שוב על הארץ ויחדשו את מיבצע־הרצח. האם צריך העולם לעמוד מנגד מול פני סכנה זו?

מצפון־מערב לקאמפוצ'יאה מזדקרת בעייה דומה. הסובייטים פלשו לאפגניסתאן כדי לתמוך בממשלת־בובות קומוניסטית. לוחמי־שיחרור, בתמיכה מאסיבית של ארצות־הברית, פאקיסתאן ואיראן, ניהלו מילחמת־גרילה מוצלחת. עכשיו החליטו הסובייטים, כמו כל הכובשים, שהעניין אינו כדאי. זה יקר מדי. גם מעצמה גדולה אינה יכולה להרשות לעצמה לוקסוס כזה לאורך־זמן.

הסובייטים יוצאים. במקומם באים לוחמי־השיחרור. יפה. אבל לוחמי־השיחרור האלה הם ברובם האחים הקטנים של חומייני — קנאים דתיים קיצוניים, אכזריים, נחשלים מאין כמוהם.

במיקרה הטוב ביותר יקימו באפגניסתאן רפובליקה איסלאמית חשוכה, שתחזיר את הנשים לימי־העבדות ותבטל את כל סממני הקידמה. במיקרה הרע — והצפוי — הם יערכו מרחץ־דמים נורא.

גם בעניין זה מתלבטים בעלי־המצפון בעולם. הרי הכל ברור וצפוי. יש לברך על סילוק הכובש הזר. אבל האם מותר לעמוד מנגד כאשר עוד מדינה אחת שוקעת בחשכת הקנאות הרצחנית?

ושאלה דיסקרטית: האם בכל העניין אין למדינת־ישראל מה לומר? האם התואר של „מדינת־שארית־הפליטה" אין לו שום משמעות, מעבר לטכסים ביד ושם?

איש נמוך היה

תוך כדי שיחה בטלה עם טומי לפיד — אדם הרחוק מדיעותיי — הוא העיר שתיאודור הרצל התנשא לגובה של 1.68 מטר.

נדהמתי.

קראתי הרבה על „חוזה המדינה", אך מעולם לא שמתי לב לנתון זה. יתכן שאינו מופיע בספרים.

מעניין. תמיד חשבתי על הרצל כעל אדם גבוה, משהו בין 1.75 ל־1.80 מטר.

מדוע, בעצם?

אולי מפני שחזות פניו, כפי שהיא השתמרה בתצלומים ובציורים, מרמזת איכשהו על אדם תמיר. הראש הזה, בעל הזקן השחור הארוך, מתאים לגוף גבוה.

(נתקלתי בחיי לא־אחת בתופעה זו. זה היה בולט במיוחד אצל יגאל אלון. כשהוא היה יושב מולי, היתה לי ההרגשה שהוא אדם גבוה. היה לו ראש של אדם גבוה, וחזה רחב של אדם גבוה. כשקם על רגליו, הייתי מופתע שוב ושוב. הפתעה זו חזרה על עצמה בכל פעם, מפני שהפער בין קומתו הנמוכה וחזותו בישיבה היה כל־כך גדול. זה היה נכון, אם כי קצת פחות, גם לגבי ישראל גלילי ומשה דיין — כולם אנשים נמוכים, בעלי גוף עליון שלא התאים לאדם נמוך.)

יתכן שהרושם המוטעה לגבי גובה קומתו של הרצל נובע גם מסיבה אחרת. כל חיינו ראינו את תמונותיו על הקיר — תמיד מעל לגובה העיניים שלנו. בכנסת תלוייה תמונתו של הרצל — התמונה היחידה באולם־המליאה — בגובה ניכר מעל לדוכן־הנואמים.

אולם מחשבה צלולה היתה צריכה להוביל אותי מזמן למסקנה שהאיש היה נמוך־קומה. (נמוך־קומה על־פי הגובה הממוצע אצלנו, ונמוך מאוד על־פי הגובה הממוצע באוסטריה.)

מעט מאוד אנשים גבוהי־קומה „עשו היסטוריה". נפוליון היה איש קטן. רוב הדיקטטורים של ימינו היו קטנים. אדולף היטלר היה אמנם בעל קומה בינונית, אך בניטו מוסוליני היה נמוך ממנו. סטאלין היה נמוך, והוא הקיף את עצמו באנשים נמוכים. (נאמר עליו שבטיהורים הגדולים הוציא להורג כל מנהיג בולשביקי שהיה גבוה ממנו.)

לעולם לא נדע מה היה גובהו של משה רבנו, וגם לא של ישעיהו וישוע. בכל הסרטים והתמונות מתואר ישוע כאדם גבה־קומה, ולעיתים קרובות גם בלונדי — נתונים בלתי־סבירים לגבי יליד נצרת (או בית־לחם) בתקופה ההיא.

מה הקשר בין קומה נמוכה וכישוריו של אדם כמנהיג, כמצביא, כנביא, כחוזה־מדינה? אני מניח שאין קשר בין גובה ובין מנת־מישכל. אבל הקומה הנמוכה, ה־מפקירה את הילד הקטן לרודנות של בני־גילו הגבוהים ממנו, עשוייה ליצור מוטיבציה חזקה יותר, שאיפה עזה להתבלט, נכונות מתמדת להתגונן ולתקוף.

נכתבו על זה הרבה ספרים, אבל די לנו בניסיון־החיים שלנו. הצורך של הילד הנמוך לעמוד על נפשו מול רודנים בכיתה וברחוב מחשל את אופיו ומאפשר לו להשתלב בחברה כשווה בין שווים. במיקרים רבים הוא יוצר אצלו שאיפה להצטיינות־יתר, למחשבה מקורית. אך יש וההתמודדות של הילד עם הרודנים שמסביבו נוטעת בו את השאיפה העזה להיות בעצמו לרודן. מכאן הנפוליונים, שכולנו היכרנו אותם בצבא ומחוצה לו, רבי־סמלים, מנכ"לים ושאר עריצים של יום־יום.

אצל הרצל יתכן שזה הביא להתפתחות־יתר של הדימיון, של המחשבה המקורית. גם לפני שכתב את מדינת־היהודים הגה מחשבות יוצאות־דופן, כמו הרעיון שכל היהודים יתנצרו.

יש במדינה אדם הדומה להרצל להפליא, ולא במיקרה. הרב־הח"כ־השר־בלי־תיק יצחק פרץ משתדל מאוד להידמות להרצל. גם הוא נראה בתצלומים כאיש גבוה. וגם הוא מפתיע בכל פעם, כשרואים אותו פנים אל פנים, בקומתו הנמוכה. בייחוד כשהוא עומד ליד שר־הפנים אריה דרעי.

תמהני אם יש הרבה אהבה בין השניים.

תחת של קוף

בעיתון ניו־יורק טיימס מצאתי ויכוח מלומד על אחוריו של קוף. חלק זה בולט, כידוע, בצבעו הארום הלוהט.

הוויכוח נפתח בציטוט מדיברי ראש־המטה של הנשיא ג'ראלד פורד, שהזהיר את הפקידים החדשים בבית הלבן: „זיכרו את הדברים שיוחסו לגנרל ג'ו סטילוול — ככל שהקוף מגביה לטפס, כן תיטיבו לראות את אחוריו!"

סטילוול פיקד על הכוחות האמריקאיים בסין במילחמת־העולם השניה. קראו לו „חומץ".

מייד בא תיקון. קורא מלומד הצביע על מיכתב שכתב בנג'מין פראנקלין לעיתון ב־1733: „איננו יכולים שלא להתייחס אל הטפסן החברתי כאל קוף המטפס על עץ. ככל שהוא מגביה, כן הוא מגלה את התחת שלו."

מייד הזדרז קורא אחר, והביא ציטוט עתיק יותר. הכומר הבריטי ג'ורג' הרברט, שחי בין 1593 ו־1633, פירסם ספר של פיתגמים, ובינייהם: „ככל שמגביה הקוף, כן הוא מראה את זנבו." איש עדין היה.

עלה על כולם קורא אחר, שמצא אימרה לטינית של איש־דת קאתולי, בונאוונטורה הקדוש, שחי בין 1217 ל־1274. בתירגום חופשי: „משל של קוף: ככל שהוא מגביה לטפס, כן מתגלים לך אחוריו."

לתשומת־ליבם של שרים חדשים, מנכ"לים טריים וכיוצא באלה.

אנשים

פני הדור כפני הפודל ★ שרשרות הזהב של ראש עיריית ניו־קאסל ★ יוחזר דן בן־אמוץ

■ נשיאת בית־המישפט המ־חוזי בתל־אביב, השופטת **חנה אבנור**, עומדת לפרוש החודש, כאשר ימלאו לה 70, לגימלאות. כדי למצוא עניין בחיים נרשמה השופטת למכון אבשלום, שם היא לומדת ידיעת הארץ.

■ מהומה רבה פקדה את דל־פקי חברת אל־על בנמל־התעופה היתרו שבלונדון, כאשר נבדקו

קום האירוע את שתי חברותיה **לולה בר** ו**אורה בהרב**. ש־לוש הנשים ידועות בדימיונן זו לזו.

■ החבר'ה הקבועים של בוונ־זה הגיעו למיסעדה כהרגלם, בי־מי שישי, ומיד עם הגיעם פצחו הכל בשירה ובריקודים. מעוצמת השימחה התמוטטה הפרגולה ש־במקום. שני אנשים נפגעו קלות,

ושקפץ למקום לבקר את ידידיו.

■ הימנון כינוס השחיינים של נהריה יהיה השיר יד ביד, שהיה הימנון אולימפיאדת סי־אול. **מיקי בליצבאו**, אחד מ־מאמני השחייה של הפועל נה־ריה, חיפש בכל חלקי העיר את התקליט המקורי ולא מצא אותו. בצר לו פנה אל ידידו, שדרך־הרדיו **מנחם פרי**, וביקש את

תרבות תופס בימים אלה תאוצה עם הצטרפותם של אנשי תיאט־רון וספרות. בין מי שהצטרפו: המוסיקאי **נועם שריף**, מנהלת תיאטרון באר־שבע, **ציפי פי־**

■ אחת ההצגות האחרונות של המחזה גן הדובדבנים בוטלה באופן מפתיע. לקהל נאמר ש־בגלל אבלו של אחד השחקנים בוטלה ההצגה. אך לא נאמר להם

ציון צפריר, העולם הזה

שימעון פרס (משמאל) הוא שימעון פרס האמיתי, שר־האוצר הנוכחי. הדמות השניה היא בבואתו, כפי שנשתקפה במראה, באחד האולמות שבמרכז מיפלגת־העבודה. לנוכחים שעמדו מבחוץ זה נראה כאילו פרס וכפילו עומדים זה ליד זה. מקדימה: אחד מבני פמלייתו.

כלב מזן פודל

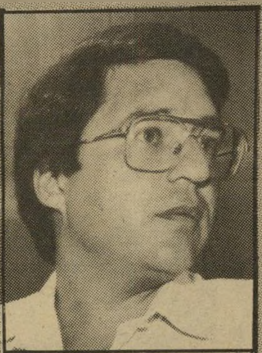

ציון צפריר, העולם הזה

ביילין
אמון ונאמנות

עורך־הדין יורם שפטל מתמחה באחרונה בכתיבת מיכתבי „ברכה" ציניים לאי־שי־ציבור שזכו במינויים ח־דשים.

אחרי שכתב מיכתב לד־ויד לוי, והישווה אותו לסוס של קליגולה, שלח מיכתב גם ליוסי ביילין, עם מינויו לתפ־קיד סגן־שר האוצר.

וזו לשונו:

במיקרה הנידון מדובר על כלב מזן פודל, ואכן כבר נאמר: „פני הדור כפני הכ־לב." עלה והצלח בתפקידך החדש.

בכבוד רב, יורם שפטל.

נ.ב.: לרגע חשבתי לצרף למיכתב זה רצועה, אך במחשבה שניה אין בה צורך, שכן יחסי־האמון והנאמנות העמוקים השוררים בינך ובין אדונך מייתרים אביזר זה.

העתק: „החבר" עוזי ברעם, מזכ"ל מיפלגת־העבודה („נאשה פרטייה" — „המיפלגה שלנו" — „אונזערע פארטיי").

נס, המלחין **סשה ארגוב** וה־סופרים **א"ב יהושע** ו**אהרון אפלפלד**. **בקי פריישטדט**, יושבת־ראש המרכז, מדגישה ש־למרות השתייכותה המיפלגתית

שאמו של השחקן **מכרם חורי** נפטרה אחרי מחלה קשה.

■ זה זמן רב שלא נראו סצי־נות כאלה בתיאטרון הבימה. חמישה שחקנים, **דב רייזר**,

ג'יהאן אל־סאדאת אלמנתו של הנשיא המצרי שנרצח, אנוור אל־סאדאת, נפגשה עם רחל דיין, יו"ר הקרן להזדמנות שווה, כדי לחתום על אמנת זכויות הילד שנכתבה בארץ על־ידי הדוקטור יצחק קדמן.

אין קשר בין עבודתה במיפל־גת־העבודה ועיסוקה הנוכחי. על הפרק עומד עכשיו הידוק ה־קשרים עם ספרד ופורטוגל.

■ בימים האחרונים נוצרה מתיחות בין התיאטרון הקאמרי לבין תיאטרון בית לסין. השחקן **יגאל נאור**, המשחק בתיאטרון הקאמרי וגם בתיאטרון בית לסין, מצא עצמו במרכזה של מיני־דראמה. לפי הסכם, שנקבע בין שני הגופים, סוכם שנאור יופיע בהצגה של בית־לסין בתאריך ה־25 בינואר, בהצגה המיועדת למבקרי־תיאטרון בלבד. בתחי־לת השבוע קיבלה הנהלת תי־אטרון בית לסין הודעה שלפיה לא יוכל נאור להופיע בהצגה כפי שנקבע מראש, מכיוון שנוס־פה לו הצגה נוספת בתאריך זה בתיאטרון הקאמרי.

רוזינה קמבוס, **ליאת גורן**, **יובל זמיר** ו**נאווה זיו**, המו־פיעים במחזה גן הדובדבנים, נכ־נסים ללחץ עם סיום ההצגה, מכיוון ש־10 דקות לאחר מכן הם אמורים להופיע בהצגה הנפש הטובה מסצ'ואן. בגן הדובדבנים הם מופיעים בתפקיד של אצי־לים רוסיים, ואילו בהנפש הטו־בה מסצ'ואן הם משחקים בתפקי־דים של בני אספסוף סצ'ואני. ב־10 הדקות הנותרות להם הם צריכים להחליף תילבושות ואי־פור.

■ אורחים רבים, שהוזמנו ל־אירוע הגדול שערכה אחת מחברות־המכוניות באולם הסינ־רמה, התלוננו כי לא היה די אוכל. מסתבר שלאירוע הוזמנו 1000 איש, אך הגיעו 3000. פרט אחר הקשור לאירוע הוא פירסום

חפציה של פמליית ראש־עיריית ניו־קאסל, **דרק ובסטר**, בדר־כה לישראל. המכשירים הרגי־שים זעקו והתריעו מפני חפץ חשוד, ואנשי־הביטחון הסתערו על המיזוודות, פתחו אותן וגילו לתדהמתם שרשרות־זהב רבות. בירור קצר העלה שקן **סטר־אשן**, עוזרו האישי של ראש־עיריית ניו־קאסל, הביא עימו שרשרות־זהב בשווי של 43 אלף לירות שטרלינג. השרשרות, שהן בנות 200 שנה, משמשות את ראשי עיריית ניו־קאסל במסעותיהם ברחבי עולם. העוזר האישי הזה נושא עימו אישור מיוחד, המיועד לתחנות־המכס ברחבי־עולם. ובסטר הגיע לארץ לפגישה עם **אריה גוראל**, ראש עיריית חיפה, שהיא עיר תאומה לניו־קאסל.

■ קוראי חדשות תמהו מן הסתם מדוע לא כתב **דן בן־אמוץ** בגליון־שבת האחרון, אחרי שהבטיח לחזור לכתיבה ב־יתר־מרץ. הסיבה: בן־אמוץ נכנס שוב לכמה ימים לבית־החולים, לצורך הקרנות.

■ הפמיניסטיות בוודאי לא יאהבו את ההתחכמות של העי־תונאי **אריה אבנרי**, שהיה אחד מאורחיה של העיתונאית **אורה שם־אור**, במסיבה ש־ערכה להוצאת סיפרה החדש הדוגמנית מכרכור. אבנרי סיפר שבכל פעם שהוא פירסם בציתון ידיעה על אנס מסויים, המפיל את אימתו ברחוב מסויים, הת־מלא הרחוב, למחרת היום, בנ־שים שציפו לאנס. במיוחד הר־חיב את דבריו על סיפרו שלו, ולא על סיפרה של אורה שם־אור. בין האורחות היתה **רחל דיין**, שפרשה אחרי שפגשה במ־

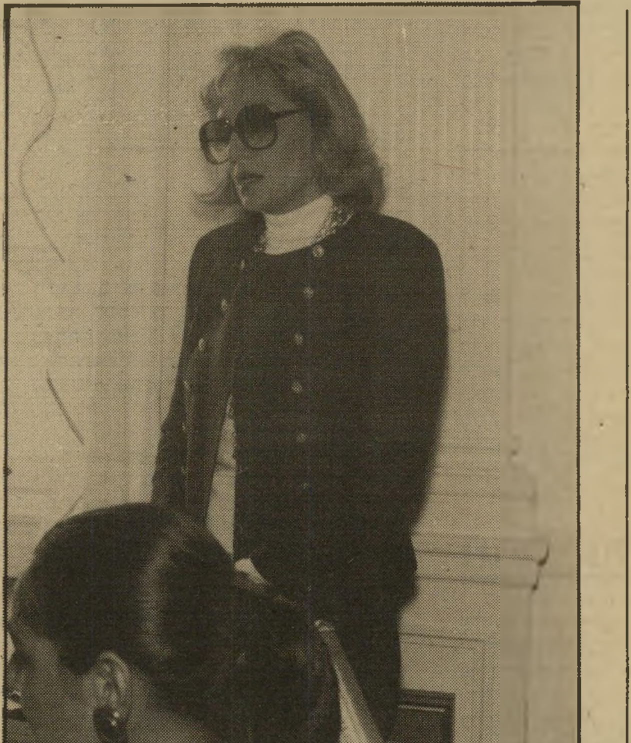

ברברה וולטרס שדרנית־הטלוויזיה הנודעת, ידי־דה של רחל דיין, נרתמה לפעילות הבינלאומית הקשורה לקרן להזדמנות שווה. וולטרס הסכימה להנחות את האירועים הבינלאומיים של הקרן ויתכן שתגיע ארצה.

ו**שי שטיין**, הבעלים, טיפל בהם. אך האדם היחיד שניקה את הריצפה משיירי העץ של הפרגו־לה היה השחקן הישראלי, **חיים טופול**, שהגיע ארצה לביקור,

עזרתו. כעבור כמה ימים הפתיע אותו פרי ונתן לו קלטת ובה ה־שיר המבוקש בביצוע ישראלי מקורי של להקת השחקים.

■ המרכז הישראלי לקישרי

רחל אבנרי, העולם הזה

צביה ליטמן בעלת קפה „כסית", זכתה במתנה מקורית. המנתח הפלאסטי ג'רי וייס, החי מזה חצי שנה בווירג'יניה, השיג ממישרד־הרישוי שם מיספר למכוניתו: „כסית 1". בארצות־הברית אפשר להשיג, תמורת תשלום, מיספרי־רישוי הכוללים אותיות רצויות. צביה הראתה את השלט לעזריאל צוקרמן, פרופסור לפילוסופיה של החוק באוכספורד, שבא לביקור־מולדת. משמאל: אריק לביא לקח הביתה בקבוק של יין לבן, כדי לחגוג עם אשתו, שושיק שני, את יום־השנה ה־32 להיותם ביחד.

באחד העיתונים שלפיו יחצנית האירוע, **גילה הראל**, הצביעה על **רן אדמון** כיוצר התפאורה. הראל הכחישה את הפירסום. את התפאורה לאירוע ערכו שני מעצבים צעירים.

■ יש מי שרואים את שנות ה־60 לחייהם כתחילת הדרך, ולא סופה. הכוהנת הראשונה של המחול העברי, **שרה לוי־תנ־אי**, נסעה באחד הימים במונית, ופתחה בשיחה עם הנהג, שסיפר לה שאמו נפטרה לפני זמן לא רב בגיל 65. לוי־תנאי, המתקרבת לשנתה ה־80, אמרה לו שכאשר היא היתה בגיל 65 היא היתה עדיין ילדה. כעת היא חשה כנערה, בגיל 90 היא תהיה אשה במיטב שנותיה ושעדיין יש לה תוכניות ל־20 השנים הבאות.

■ לפני ארבעה חודשים התקיימה תערוכת־פסלים במוסיאון התנ"ך בתל־אביב. הפסלת ואשת־החברה **מלכה רוזנשטיין** זכתה בפרס על יצירתה בת־שבע העולה מהרחצה. **אלעזר בר־חיים**, מנהל המוסיאון, התלהב מכישרונה ופנה אליה כדי שתשתתף בתערוכה חדשה בנושא התנ"ך שתתקיים במוסיאון בחודש אפריל. רוזנשטיין הודיעה לו שבמקביל מתקיימת תערוכה שלה בגלריה בפאריס, אך היא תשקול השתתפות בתערוכה.

■ הצייר **משה קסטל** המתגורר לסירוגין בישראל, בניו־יורק ובפאריס, נמצא בארץ כבר שלושה חודשים. הוא אמור להיות אורח־הכבוד בפתיחת המוסיאון לאמנות מודרנית בבאר־שבע, שייפתח בקרוב. הנהלת־המוסיאון הזמינה אותו להציג תערוכה רטרו־ספקטיבית של יצירותיו. השנה הוא נכנס לשנת ה־80 לחייו.

■ הצגת־הבכורה של ההצגה מהפיכה בבית־הספר, המיועדת לילדים, עברה בשלום, למעט אירוע קטן. בהצגה נכחו בני מישפחותיהם של השחקנים ואנשי־הצוות, ובינהם אשתו הצרפתיה של השחקן־בימאי **רפי גולדווסר**, שהביאה עימה את בתה בת חמשת החודשים. באחד הקטעים פרצה התינוקת בבכי, ואי־אפשר היה להשקיטה. האם הנבוכה יצאה למיסדרון והיניקה את התינוקת, עד שזו נרגעה.

■ הזמר הנודע **אנריקו מאסיאס** הגיע לאילת באופן מפתיע. מקורביו סיפרו שהוא בא במיוחד מפאריס כדי לעודד ולעזור לחבר קרוב שלו, אחד מאנשי־החברה הבולטים באילת, המואשם באונס של תיירת אמריקאית.

■ הטלפון צילצל בביתה של מארגנת האירועים **שלווה בן־גל**. על הקו היו אנשי מכון־הייצוא הישראלי, ובפיהם בקשה יוצאת־דופן. הם ביקשו מבן־גל לארגן להם שבוע־אופנה ישראלי בקפריסין, אך היתנו זאת בתנאי אחד: שעניין האירוע לא יודלף לעיתונות המקומית, בגלל סיבות ביטחוניות. לפי דרישתו של **אהרון לופז**, שגריר ישראל בקפריסין, הוצמדו לצוות שהפליג לקפריסין שומרי־ראש רבים, וננקטו אמצעי־ביטחון חמורים ביותר בזמן שהותם. כשבוע לאחר חזרתם ארצה קיבלו שלווה בן־גל ואנשי־ציוותה מיכתב מהשגרירות בקפריסין, שאליו היו מצורפים קיטעי־עיתונות רבים על האירוע בקפריסין.

נעמי רון וזוהר אוהליאב ■

שאול בן־אדרת (משמאל) אחד משלושת הבעלים של פאב ברמת־השרון, מאכיל את החמור המשמש כקמע של בעלי־המקום. החמור נוהג לשוטט בסביבה, וכשנחה עליו הרוח הוא נכנס לפאב ומפגין את עצמאותו.

לואיג'י הזמר הבלגי, שהיה מגדולי המבצעים המוסיקליים בשנות ה־60 וה־70 המוקדמות, הגיע ארצה להופעה חד־פעמית ופגש באקראי בפיזמונאי אילן גולדהירש (משמאל). גולדהירש כתב את מילות השירים שלואיג'י שר בעברית בזמן שהותו בארץ לפני 10 שנים, כשהיה מאוד פופולרי.

פסוקי השבוע

● **„מעריב"**, על טיפול מזורז של חברת בזק בטלפון מנותק של פקיד בכיר: „מי שיש לו קשרים, לא צריך פרוטקציה!"

● **אדמירל ויליאם קראו**, יו"ר ראשי־המטות־המשולבים (הרמטכ"ל) של ארצות־הברית: „גנרלים מצליחנים שוגים 95% מהזמן. גנרלים לא־יוצלחים – 99%!"

● **רעיה יגלום**, נשיאת ויצ"ו העולמית, על מה שמאחורי הצלחותיה כבשלנית: „מכניסים טוב, מוציאים טוב!"

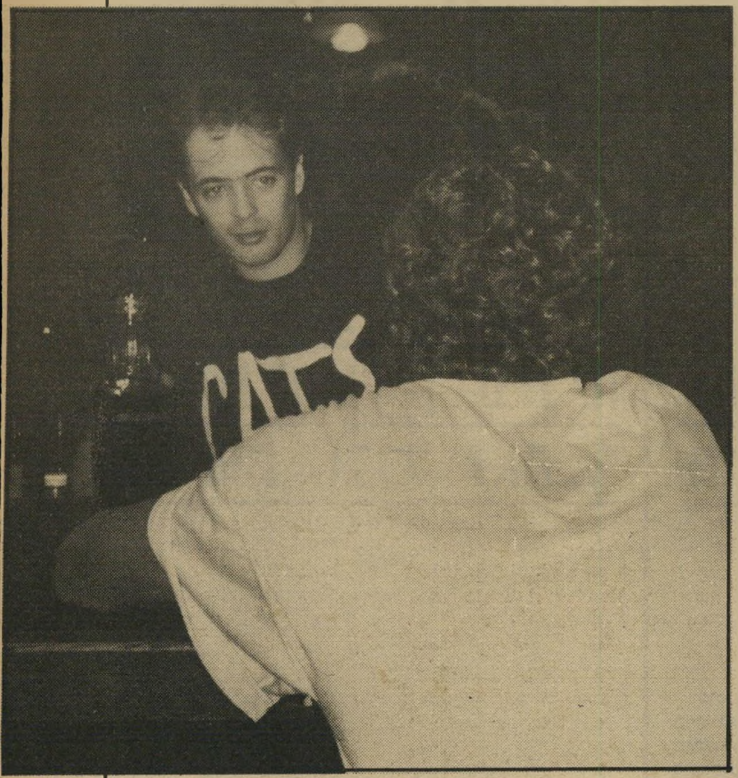

אדם הזמר, אליל בנות הטיפש־עשרה, חזר לערב אחד לבר של המועדון „פינגווין", מקום שבו התחיל בקאריירה. הזמר עמד מאחורי הבר ומכר משקאות, ואחרי שעה עזב את המקום.

הטוסיק של דודו

אלי דסה, העולם הזה

דודו דותן
שהם ישלמו!

הבדרן דודו דותן הגיש השבוע תביעה בסך 75 אלף שקל, נגד המפרסמים של חברת סובארו בארץ, בגלל השימוש בשמו ללא נטילת רשות, פגיעה בתחום־הפרט והוצאת דבריו מתוך הקשר, בהדגשה וולגארית.

לפני חודשים אחדים צילצלו אליו לצורך מישאל באחד העיתונים, ושאלו באיזו מכונית הוא נוסע. דותן אמר שבסובארו, ועל השאלה „למה!" ענה: „כי היא מתאימה לטוסיק שלי."

עוד באותו היום צילצל אליו הפירסומאי של החברה, הודה לו על תשובתו וביקש רשות להשתמש בה לפירסום נוסף. דותן, שמיהר באותו רגע, הציע לדבריו שהם ישוחחו למחרת היום.

השיחה לא התקיימה, ולמרות זאת נדהם דותן לגלות לאחר מכן בשני צהרונים ובעיתון־בוקר, על עמוד שלם, את התשובה שלו. „כאשר קניתי את המכונית, שילמתי," הוא אומר, „אז עכשיו, כשהם משתמשים בשמי, שהם ישלמו!"

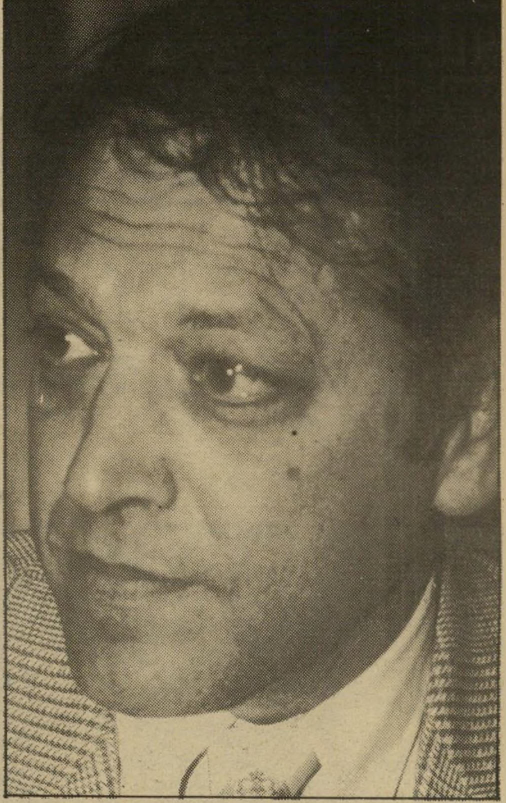
עוזי קרן

אוריאל רייכמן:

„אלת־הצדק עיניה חבושות, ובכל זאת...”

אנטואן לחד, מפקד צד"ל, החלים איכשהו ועזב את בית־החולים. בהודעתו הראשונה הודיע כי יש בכוונתו לשפוט בעצמו את המתנקשת שפגעה בו. הודעה יוצאת־דופן, לכל הדיעות.

פניתי אל המישפטן הפרופ' אוריאל רייכמן ושאלתי אותו האם אפשר, מבחינת הצדק, החוק, ואף ההיגיון, שהקורבן ישפוט את מי שפגע בו.

מישפט

נשמע לי מוזר מאוד, וכמובן לא סביר מבחינת הצדק.

● מה החוק בדרום־לבנון? למי הסמכות לשפוט שם?

מאחר ודרום־לבנון לא הכריזה על עצמה כעל מדינה עצמאית, הרי שהחוק של לבנון חל עליה. אבל המדינה הזאת פשוט התפוררה לגמרי, וכל המערכות ביחד איתה. אילו היו נותנים ללחד סמכות מישפטית לשפוט את המתנקשת, הוא היה צריך, כמובן, לפסול את עצמו, ולא לעשות גרוטסקה מהצדק.

● בעצם, בתוך שטח דרום־לבנון אין בעייה לאיש לחסל את הגברת הזאת. ובכל זאת הוא החליט על מישפט.

אני באמת שמח מאוד שלא החליטו לעשות לינץ'. ובכל זאת — אם החליטו על מישפט, שיהיה מישפט צדק. ידוע כי אלת־הצדק עיניה חבושות, וזה כדי שלא יהיה לה משוא־פנים. מישפט, שבו קורבן ישפוט את מי שפגע בו, הוא בלתי־מתקבל על הדעת מכל המובנים.

● אתה חושב שאנחנו, הישראלים, צריכים להשפיע על מפקד־צד"ל שלא לעשות כן?

באופן עקיף, על־ידי דעת־הקהל הישראלית, אני חושב שצריך.

(דניאלה שמי)

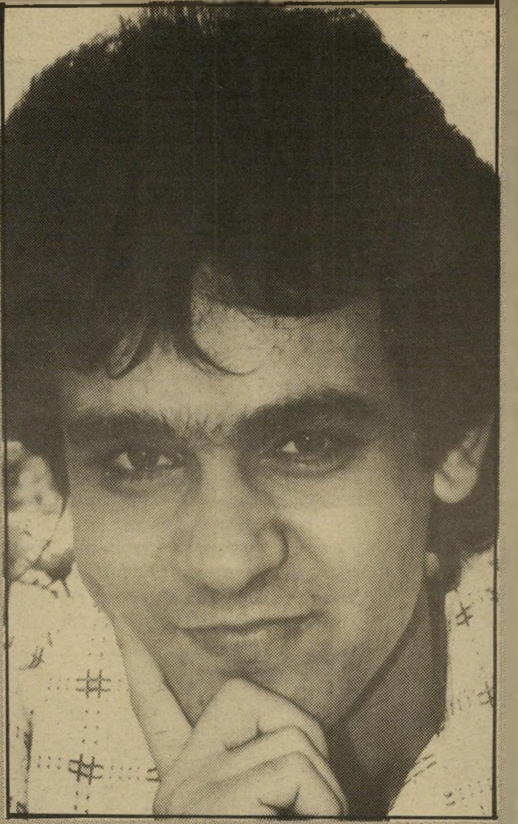
אלי דסה, העולם הזה

אושר שושן:

„האם לשמור על קשר עם מישפחת התורם?”

בראשונה נחשפה לציבור זהותו של הרוג תאונה, שאיבריו נתרמו להשתלה, וכן נחשפו שמות מקבלי־התרומה. מעשה חשוב לכל הדיעות. מעשה שבוודאי יעזור לאחרים להחליט לתרום את איבריהם, ואת איברי יקיריהם שנפטרו, להצלת חיים. כך כולנו חושבים.

אך מה חושבים על החשיפה הזאת מקבלי התרומה?

פגשתי את אשר שושן, שבגופו הושתלה לפני חודשים אחדים כלייה, ושאלתי אותו אם הוא יודע של מי הכלייה אשר בגופו.

אני לא יודע באופן ברור. לא שאלתי ולא אמרו לי בבית־החולים. אבל קראתי עיתונים והסקתי מסקנות, ונדמה לי שהכלייה שלי שייכת לבחורה צעירה שהתאבדה יום לפני שזימנו אותי להשתלה.

● אבל אתה לא בטוח?

לא.

● מדוע לא שאלת את הרופאים? מדוע לא ביקשת אישור להשערתך?

אין לי תשובה לשאלתך.

השתלות

● האם חשוב, לדעתך, לחשוף את זהות התורמים והמקבלים?

כן. אני חושב שזה חשוב. אני רואה את הכבוד שכולם רוחשים לדויד אורן ז"ל ולאלמנתו, ואני חושב שזה פותח אפשרויות לתרומות רבות אחרות, שיצילו חיי מאות זקוקים.

● אני מרגישה שאתה רוצה להגיד עוד משהו.

כן, אני לא אומר שאין בעייה לנו, שקיבלנו את התרומה. יש לנו הכרת־תודה, גם בלי שנכיר אישית את מישפחת־התורם. אבל השאלה היא מה קורה אחר־כך. האם לבקר את המישפחה? האם לשמור על קשר? האם להתקרב? כמה להתקרב? למה הם מחכים מאיתנו? במה אנחנו יכולים לגמול להם? איך הם יקבלו אותנו? מה הם ירגישו כלפינו?

אנחנו מדברים פה על יצירת מערכת־יחסים מאוד מסובכת עם אנשים שנפגעו עקב מות יקירם. זה לא דבר פשוט.

● אילו היית בטוח מי תרם לך את הכלייה, היית הולך מחר לבקר את מישפחתו או מישפחתה?

כן, בוודאי.

● אבל אתה לא עושה מאמץ כדי לגלות את התורם שלך?

עד היום לא עשיתי.

(דניאלה שמי)

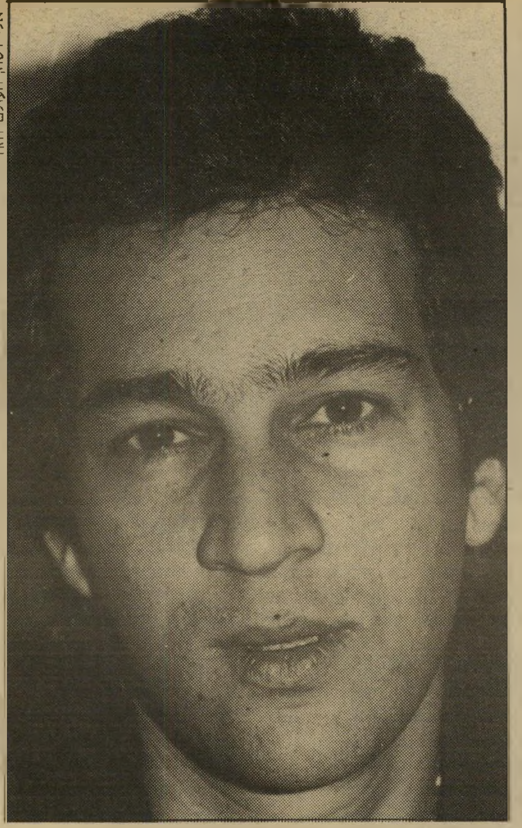
אלי דסה, העולם הזה

דויד אליעזר:

„על בעלי הרכב לעשות אינתיצ'ייץ בתל־אביב!”

בעלי־רכב המגיעים לתל־אביב בשעות הערב לא יוכלו מהשבוע הבא להחנות את ריכבם בשפת המידרכה, אלא רק בחניוני־הרכב.

העירייה החליטה ששולי המידרכות יהיו שמורים, החל מהשעה 5 בערב ועד למחרת בשעה 6 בבוקר, רק לבעלי מכוניות הגרים באיזור.

רכב התושבים יזוהה לפי תו־חנייה־איזורי חדש שחולק בעיר, ונגד רכב שאינו נושא תו זה יירשם דו"ח־חנייה,

תל־אביב

ובעליו ייקנס בסכום של 22 שקל.

פניתי לאחד הנהגים, דויד אליעזר, המגיע מדי ערב לעבודתו בתל־אביב, והוא תושב בת־ים.

העירייה הזו רק מחכה לעשות רפורטים לנהגים. אילו הייתי צריך להחנות כל הזמן בחניונים, הייתי צריך לשלם חצי משכורת רק עבור חנייה.

● אז מה תעשה בכל זאת?

או שאבוא בתחבורה ציבורית או שאגיע מדי פעם ברכב שלי. צריך לסמוך גם על המזל.

● צריך לעשות משהו נגד ההחלטה הזו?

כן, צריך למחות בחריפות על הצעדים האלה. אם צ'יץ' רוצה להיבחר שוב, כדאי לו להיזהר. צריך לעשות אינתיצ'ייץ בתל־אביב.

● אולי כדאי לך לבוא לעבודה באופניים או באופנוע?

השתגעת? בקור הזה? בחורף זה סיפור מסובך!

● אז אולי כדאי לך לעבור לגור בתל־אביב?

בעיות הדיור בתל־אביב הן לא פחות קשות מבעיות־החנייה בעיר. כל העיר הזו היא בלגן אחד גדול.

(יוסי עין־דור)

אלי דסה, העולם הזה

לי דן:

„שר־החינוך נבון? מה הוא עושה?"

השבוע הוקמה עמותה חדשה, הקוראת לעצמה „מיפלגת התלמידים". יוזם העמותה הוא גיל פרץ (28). מטרתה היא לשמש „כלבוטק של התלמיד", לטפל בבעיות שבין תל־מידים למורים, לפעול למען שכר־לימוד חינם באוניבר־סיטות, לפעול להורדת מחירי השיעורים הפרטיים. למיפ־לגת התלמידים יכול להצטרף כל תלמיד הלומד במוסד המוכר על־ידי מישרד־החינוך, מכיתה א׳ ועד גמר האו־ניברסיטה.

פניתי ללי דן, בת 9, תלמידת כיתה ד׳, ושאלתי אם ידוע לה על הקמת המיפלגה החדשה.

לא שמעתי על מיפלגה כזו.

● את חושבת שיש צורך במיפלגת תלמידים?
כן.

● מדוע?
כדי לעזור לתלמידים.

● במה?
בלימודים, למשל. לארגן קרנות־עזרה לתלמידים נזקקים.

● את חושבת שצריך להיות נציג התלמידים בממשלה או בכנסת?
רק מכיתה ו׳ ומעלה.

● איזה שר הוא צריך להיות?

חינוך

שר־הלימודים.

● אז מצב החינוך יהיה יותר טוב?
רק אם הוא יהיה טוב.

● את יודעת מי שר־החינוך עכשיו?
יצחק נבון.

● והוא טוב או רע?
מה הוא עושה?

● היית רוצה להצטרף למיפלגה החדשה?
אשאיר את זה לגיל יותר מבוגר.

● אילו היית שר־החינוך, מה היית עושה?
כיף בלימודים.

● וחוץ מזה?
הייתי עושה בתי־ספר מטופחים, בוחרת מורות שיהיו נחמדות לתלמידים, מזמינה מופעים לתלמידים, מפתחת אולמות־ספורט גדולים יותר וחוגים שונים.

● כל זה יש גם עכשיו. אז מה בכל זאת צריך לש־פר?
לעשות כל מה שיש עכשיו, אבל יותר טוב. (יוסי עין־דור)

ברוס לביא

בינה אופק:

„הסופרים יודעים באיזה צד מרוחה החמאה!"

סופרי־הילדים בישראל, שעד היום לא השתייכו ברובם לאגודת הסופרים העבריים, החליטו להצטרף. כ־60 מהם הגישו את מועמדותם במשך השנה, ולפני שבוע התפרסמו התוצאות של ועדת־הקבלה. שלושה ממגישי הבקשות הת־קבלו. השאר נדחו.

דיברתי עם אחת שלא התקבלה, הסופרת והעיתונאית בינה אופק, ושאלתי אותה למה בכלל הם ניסו להתקבל לאגודת־הסופרים, אחרי שבמשך שנים אף לא ניסו.

חשבנו שצריך להתקבל לאגודת־הסופרים, כדי לשנות את היחס של חברי אגודת־הסופרים לספרות־הילדים ולסופרי־היל־דים.

● במה מתבטא היחס הזה?
אתן לך דוגמה אחת. יש סכום־כסף מסויים, המחולק בין סופרים שאת ספריהם משאילים בספריות. מתוך הסכום הזה 20% הולך לסיפרי־ילדים, ושאר ה־80% לספרות מבוגרים. אבל זאת רק דוגמה.

● מהם הקריטריונים לקבלה לאגודת הסופרים?
לפי מיטב ידיעתי וידיעת חבריי, היה הקריטריון במשך השנים אם הוצאת לאור שני ספרים בהוצאה מוכרת. הפעם הם חוקקו חוקים חדשים, והם טוענים שלא די בספרים, אלא שצריך לקבל תמיכה של שני שלישים מהקולות בוועדה.

● כמה ספרים שלך ראו אור בהוצאות מוכרות?

סופרים

חמישה ספרים, ועוד הרבה סיפרונים, ובהם סיפור או שניים. אבל אני בפירוש לא רוצה לדבר על עצמי. אני מעדיפה לדבר על הסופרת תמר אדר, שכ־20 ספרים שלה ראו אור, כולם בהוצאה מוכרת, וספר אחד שלה, חתול. ספן, ל׳צן זכה בפרס זאב, שהוא הפרס היוקרתי ביותר לספרות־ילדים בארץ. אם תמר אדר לא התקבלה לאגודה, זוהי הוכחה חותכת לאטימות — ומי יודע מה עוד — של הוועדה.

● מי הם שלושת הסופרים המאושרים שהתקבלו לאגודת הסופרים העבריים?
יהודה אטלס, גלילה רון־פדר ו...עכשיו תנחשי.

● לא יכולה לנחש. תעזרי לי.
השלישי הוא גד יעקובי, איש שלפי דעתי צריך עכשיו לחשוב אם הוא לא מתבזבז בממשלה.

● וזה מרגיז אתכם?
בוודאי שזה מרגיז! למה גד יעקובי כן, ותמר אדר לא? ודניאלה כרמי לא? ועודד בצר לא? הספרים שלו יותר טובים משלהם? הוא קיבל מימיו איזה פרס ספרותי? כל הסיפור הזה הוא בדיחה עצובה, אבל סוף־סוף הבנו שהסופרים העבריים אמנם לא מבינים כלום בספרות־ילדים, אבל הם מבינים יפה מאוד באיזה צד מרוחה החמ־אה. (דניאלה שמי)

דני רובס:

„אמנים צריכים גם לאכול ולחיות!"

החברה „תמלוגים לאמני־ישראל", שהוקמה על־ידי „איגוד אמני ישראל", השיגה צו־מניעה האוסר על „רדיו־סיטי" לשדר בדיזנגוף־סנטר התל־אביבי מוסיקה ישר־אלית, ללא הסכמת המבצעים. „תמלוגים־לאמני־ישראל" טענה, באמצעות עורך־הדין גרשון שניידר, כי „רדיו־סי־טי", המשדרת מוסיקת־רקע במקומות ציבוריים, פוגעת בזכויות המבצעים. לדני רובס, זמר, מלחין ומשורר, שב־ימים אלה זכה בתקליט־זהב, יש מה לומר על כך:

אני שייך לאמ"י. תביעתה של חברת־התמלוגים מוצדקת. המוסיקה, מעבר לחלק האמנותי והריגשי, היא גם עסק מיסחרי. רדיו־סיטי מרוויחה כספים מהשמעת מוסיקה. לאמנים מגיע חלק מהרווחים. בתנאי שהם מסכימים בכלל להשמעת שיריהם.

מוסיקה

● האם הושמעו שירים שלך בדיזנגוף־סנטר?
שירים שלי ושל זמרים אחרים, שכתבתי עבורם. אין לי שום דבר אישי נגד רדיו־סיטי, אך יש פה עיקרון שחשוב לשמור עליו.

● אתה נשמע נבוך.
בכל פעם שאני משוחח על מוסיקה וכסף בכפיפה אחת, אני מרגיש מעט נבוך. אני מתייחס אל עבודתי כאל דבר מקודש, ביראת־כבוד. כשיש חישובים כספיים, אני מרגיש שיצירתי מי־דרדרת לרמה קצת זולה. אך אמנים צריכים גם לאכול ולחיות, ובשל כך ההתעסקות בממון הוא חלק מתהליך היצירה.

● מדוע הנושא התעורר רק עתה?
האופנה של מרכזי־קניות גדולים, שבתוכם יש תחנות־שידור, היא די חרשה בישראל.

● אם כך, אתה אחד מאמני ישראל שנפגעו.
אמנם לא קיבלנו כספים שהיינו צריכים לקבל, אבל אני שמח שמשמיעים את שיריי במקומות כמו הסנטר, כי זה מקדם את הקשר בינִי ובין המאזינים. אמן שיוצר שירי־פופ, למשל, צריך לדעת ששיריו יושמעו לא רק ברדיו. האמן זקוק לקהל־מאזינים רב שיכיר את יצירותיו, והשמעתם במקומות ציבוריים היא עובדה שתורמת לכך. (עודד רבטמן)

יואב גלילי מכיתה ד', יו"ר ועדת־הבחירות, הולם בפטיש היו"ר. כך מסתיים יום־הבחירות בבית־הספר ברעננה, שבו תורגלו בחירות אמיתיות. יוסי עין־דור מספר

בחירות

תמי, נוגה, ערן, שלי וחבריהם ערכו במשך כל השבוע האחרון תעמולת־בחירות. הניפו שלטים וכרזות, הדביקו מדבקות, כתבו מצעים והבטיחו לשפר, והכל, כדי שביום השישי יבחרו בהם תלמידי בית־הספר יחדיו ברעננה למועצת־התלמידים.

גל הביאה חולצות שעליהן היה רשום שמה, וקבוצת בנות, שתמכו בה, לבשו אותן ורקדו בהפסקה על הבימה שבחצר. נוגה טילפנה לחברותיה וניסתה לשכנע. אמנם לא מדובר כאן בבחירות לראשות הממשלה או לראשות מועצת־העיר, אך הכללים היו אותם הכללים, מלבד אחד: הבחירות למועצת־התלמידים היו בחירות אישיות, ולא בחירות על־פי מיפלגות.

נוגה הורוביץ, מועמדת מכיתה ד': „חשבתי שאני אצליח לשפר את הספורט בבית־הספר. רציתי לעשות משהו למען בית־הספר. נכון שזה יוסיף לי גם מבחינה חברתית. המצע שלי כלל שני ימי־ספורט בשנה, אליפויות בבית־הספר ותחרויות שונות."

ההורים היו מעורבים? „אחותי כתבה שיר. אבא שלי הדפיס את המצע, ואמא שלי עזרה לי לכתוב אותו."

תמי מאירי, שנבחרה ברוב מכריע, תלמידת כיתה ו': „הכנתי ריקודים. עברתי בין הכיתות. חילקתי מדבקות. הלכתי עם בריסטול על הגוף. חילקתי סמלים. דיברתי עם ילדים, וניסיתי לשכנע אותם. אני רוצה שבית־הספר שלנו ישתפר בפעילות בהפסקות, וש-

„לא רוצה לעסוק בזה. הפוליטיקה לא מצאה חן בעיני."

ההורים היו מעורבים מאוד. אחד מהם הינחה את יום־הבחירות כולו, אחר שימש כצלם, אמא של שני תלמידים, עורכת־דין במיקצועה, עברה בין הכיתות ודיברה על משמעות החוק והשיוויון לפני החוק בחברה דמוקרטית. „שאלו אותי מה קורה אם עורך־דין גונב. בירכתי אותם על השאלה והסברתי להם על עיקרון השיוויון לפני החוק. הסברתי להם שחוקים חובקים כל שטח בחיינו. אותם עיניין במיוחד תחום המישפט הפלילי." הורים אחרים הירצו לפני הילדים על שיטחי עיסוק אחרים, כמו סוציולוגיה.

הורי המועמדים היו לא פחות נרגשים מהמועמדים עצמם, ובכך נחל בית־הספר הצלחה עצומה. הורים, שהם על־פי־רוב אדישים לקורה מחוץ לביתם, גילו מעורבות מלאה ויצרו הווי קהילתי בתוך כותלי מוסד בית־הספר.

מאז תחילת שנת־הלימודים עסקו תלמידי בית־הספר, מכיתות א' עד ו', בנושא המרכזי: „חוק ומישפט בישראל". כדי להמחיש את משמעות וחשיבות החוק בחברה הדמוקרטית, חיברה כל כיתה תקנון־התנהגות של מה מותר ומה אסור לעשות בחברה, ובמיקרה זה חברת הכיתה ובית־הספר. כך, לדוגמה, חיברו תלמידי כיתה א' תקנון־התנהגות משל עצמם. מכיוון שעדיין אינם יודעים קרוא וכתוב, ציירו זאת על גבי לוח בריסטול.

זה לא מישחק ילדים!

יהיה שיתוף פעולה בין הכיתות. שיהיו זכויות לתלמידים להביע דעתם בעניני בית־הספר, שיוכלו לשדר דברים מתחנת־השידור שקיימת בבית־הספר."

ומה על מעורבות ההורים? „ההורים קנו לי את המדבקות. הם הציעו לי להיות מועמדת. הם הכינו אותי לאפשרות שלא אבחר."

תמי כבר חושבת על פעילות פוליטית בעתיד. „אם לא אבחר, ארגיש מאוכזבת. בעתיד אולי ארצה להמשיך בפוליטיקה. תעמולת־הבחירות מצאה חן בעיני."

ערן יוסף, מועמד מכיתה ו': „רציתי לתקן כל מיני דברים שהם לא בסדר. למשל, הצילצול מעצבן. אני אפעל לשינוי הצליל. צריך לפתוח בית־תלמיד ולדאוג לפעילויות נוספות. חילקתי כרטיסי־בחירות, שעליהם היה רשום השם שלי. הצגתי מצע. שמתי בריסטול על הגוף." הוא כבר הגיע למסקנה נחרצת בענייני פוליטיקה:

אסור לרוץ במדרגות, אסור להביא כסף לבית־הספר, אסור להרביץ, אסור לטפס על עצים. מעניין שצויירו רק האיסורים. זכויותיו של התלמיד הצעיר לא הוזכרו בתקנון כלל. המותר ברור ואת האסור יש להדגיש. המבוגרים מנחילים לצעירים את דפוסי־ההתנהגות המוכרים להם, שאינם סובלים חריגים, דמוקרטיה בערבון מוגבל.

בכניסה לחדר־המנהלת, על אחד הקירות, תלוי גליון־בריסטול ועליו

למען תמי אחת התומכות, חברתה של תמי מאירי, שמה על מיצחה מדבקה שעליה היה רשום שם המועמדת. היא הנהיגה במיקצועיות של אשת יחסי־ציבור את תעמולת־הבחירות.

תמי מאירי נבחרה ברוב מכריע של 87 קולות. היא קראה את הצהרת־ההתחייבות שעליה חתמו כל הנבחרים. „אנו החתומים מטה, חברי מועצת־התלמידים בבית־הספר ,יחדיו', מאחר ונבחרנו בהליך דמוקרטי, אנו לוקחים על עצמנו את כל האחריות המשתמעת מבחירתנו, ועל־כן באנו על החתום."

כרטיסי־הבוחר כל אחד מתלמידי בית־הספר קיבל כר־טיס־תלמיד שעוצב בידי אחד ההורים. ללא הכרטיס לא יכול היה התלמיד לבחור. כנהוג בבחירות, הוחתמו הפינקסים אחרי שהתלמיד בחר. בראשונה בחייהם השתמשו בכרטיס בוחר ולא בפינקס כ־פינקס־חיסונים או תעודת־זהות של ההורים. מי שלא ראה את גאוות התלמידים לא ראה גאווה מימיו.

כתוב: „אנשים יפים זה לא חוכמה לאהוב, את אלה שהולכים בתלם הי־שר, שחושבים ואומרים ושעושים אי־תך תמיד אותו הדבר. צריך ללמוד לקבל גם את הלא־מוכר, והשונה וה־אחר והזר, כי יש אנשים יפים, עמוק־עמוק בפנים."

את השיר כתב אחד מבוגרי בית־הספר, שהשכיל להבין דמוקרטיה מהי לפני שמישרד־החינוך החליט ללמד לדמוקרטיה.

פרגוד ✱ מחדר האחות

השעה 8 ורבע בבוקר. כל תלמידי בית־הספר נקהלים באו־לם הגדול, ישובים על הריצפה.

ההתרגשות לנוכח המאורע הגדול ניכרת על פניהם של הילדים, שזהו להם רגע־השיא אחרי שבוע רצוף של תעמולת־בחירות אגרסיבית וציבעונית של המועמדים.

11 חברי ועדת־הקלפי, שאירגנו את כל מערכת־הבחירות, תופסים את מקו־מם מאחורי שולחן הנשיאות, שהוכן עבורם. כולם משחקים את המישחק בדיוק לפי כללי־הטכס של המבוגרים. אין חידושים, אין מעוף ודימיון של ילדים.

יואב גלילי, תלמיד כיתה ד', פותח את יום־הבחירות. לי שניר, תלמידת כיתה ו', קוראת את תקנון יום־הבחי־רות, אחר־כך מחיאות־כפיים סוערות של הילדים. מנהלת בית־הספר, חיה אלטרץ, שזו לה השנה הראשונה בני־הול, מברכת את התלמידים. ניכר בכולם שהם מלאי רצון טוב, רוצים בהצלחת יום־הבחירות, רוצים ליצור מסורת חדשה.

כשהסתיימו הנאומים והברכות, יוצאים התלמידים מהאולם. חברי ועדת־הקלפי, בעזרת המורה נעמי בר־המס, האחראית על הנושא החברתי בבית־הספר, ומי שטיפחה את הנושא מתחילת השנה, פונים לסדר את האו־לם.

שלוש קלפיות עשויות מקופסת־קרטון מאולתרת הוצבו בשלוש פינות שונות של האולם. לפניהן, על גבי שולחן, הונחו המגשים, ועליהם מונחות חבילות של שמות המועמדים, 25 במיספר. לפניהם הונחו הפרגודים, שנ־לקחו מחדר האחות של שלושה בתי־ספר שונים. האירגון למופת. כושר היצירתיות והמעוף בא לידי ביטוי מושלם.

מה תפקיד ועדת־הקלפי? גלית שקר, כיתה ד': „חיפשנו ברשימות אם חסרים תלמידים שלא היו רשומים, ותיקנו את הרשימות." רותם מגאנג'י, כיתה ב': „היינו צריכים ללכת לי־שיבות בנושא הבחירות."

הכל נעשה בדרך שהדברים מתבצ־עים אצל המבוגרים. הוכנו רשימות־בוחרים, הוכן לכל תלמיד פינקס־בוחר, נכתב תקנון־בחירות הדומה לחוק־הבחירות לכנסת, אולי אף מחמיר ממנו.

על־פי התקנון יכול לבחור כל תל־מיד, אולם להיבחר יכולים רק תלמי־דים מכיתה ד' ומעלה.

ומה על הקטנים? אלה ילמדו תחילה מהו הליך דמוקרטי, יבינו את חשי־בותו, יתרגלו עבודה בוועדות האחרות של בית־הספר, ורק לכשיגדלו יוכלו לעמוד לבחירה.

שבוע קודם לכן נערכו בחירות לנציגי הכיתות בוועדות השונות. נק־בעו ארבע ועדות: ועדת־עיתון, ועדת־בריאות, ועדת־הפסקה־פעילה־וטיפוח וועדת־הספורט, החשובה מכולן.

„הילדים מתייחסים לזה מאוד בר־צינות," אומרת המנהלת אלטרץ. „יש תכונה מיוחדת ורגישות לנושא. הכוונה היתה לבנות חברת־ילדים, שלא היתה כאן בבית־הספר קודם לכן.

„היינו רוצים ליצור חברת־ילדים שתחליט החלטות שייטיבו את החיים כאן. הם יכולים לשנות דברים שלנו הם הרגל."

תלמידי כיתה א' היו הראשונים להצביע. המורה עירית צופן: „הסברתי להם מה זה בחירות. נבחר ילד אחד מהכיתה כמשקיף למועצת־התלמידים. בעצם אני בחרתי אותו. בחרתי ילד שהוא פעיל, ילד שאוהבים אותו, ילד שיכול לעשות דברים. הראיתי להם תעודת־זהות שלי. הגיעו מועמדים לכיתה והציעו את עצמם. ערכו תע־מולת־בחירות בהפסקה הגדולה. הסבר־תי להם מדוע צריכים נבחרים. הם אמרו שצריך נבחרים כדי שיחליטו עבורנו.

„הם יודעים על הנושא, משום שעב־

צילם: ציון צפריר ■

(המשך בעמוד 18)

תעמולת בחירות ערן וניר ניהלו תעמולה ערה. ערן רוצה לשנות את המוסיקה של הצילצול להפסקה. ניר לא בדיוק ידע מה הוא רוצה לשנות. הומור לא היה חסר בשלטים. ערן כבר החליט שפוליטיקה זה לא הדבר שהיה רוצה לעסוק בו.

המארגנת נעמי ברהמס האחראית על החינוך בבית־הספר, נטלה על עצמה את אירגון יום הבחירות. היא הבטיחה שלא להשתמש בזכות הווטו שיש לה על החלטות המועצה.

ועדת הקלפי שלושת חברי ועדת־הקלפי היו עסוקים מאוד בשבוע האחרון. בדקו רשימות, הוסיפו שמות, אירגנו קלפיות. מישרד־הפנים יכול ללמוד מהם שיעור ביעילות.

המורה עירית צופן הכינה את כיתתה על־ידי כתיבת תקנון מצוייר. הרבה איסורים היו בו ואף לא זכות אחת לתלמיד.

מעטפה לקלפי כל אחד מהתלמידינו הלך אל נואוורי והפרגוד והכ־ניס לקלפי את פתק־ההצבעה בתוך מעטפה אטומה.

(המשך מעמוד 17)

רו את מערכת־הבחירות לכנסת. הם עשו מערכת־בחירות יותר יפה מהמ־בוגרים. הם האזינו זה לדברי זה. הילדים היו מרותקים."

אם הליך דמוקרטי, מדוע בחרה המורה בנציג הכיתה? אולי כאן מתחיל ההבדל הקטן, אך המאוד־משמעותי בין הדמוקרטיה שלנו לבין זו שבארצות־הברית.

הפסקת דיסקו

שעה וחצי אחרי תחילת ההצבעה כבר היו התוצאות. חברי ועדת־הקלפי, יחד עם נציגי המורים, ישבו וספרו את הקולות.

מחוץ לאולם פיזזו התלמידים הצ־עירים, ובמיוחד התלמידות, לקול מוסיקת־דיסקו רועשת. ילדות כיתה ב' רקדו כצעירות בנות 18. חיקוי, זה הקוד. הילדים מחקים את המבוגרים, הן בריקוד, הן במערכת־הבחירות שלהם.

בשעה 11 מתכנסים כולם שוב באולם. יושב־ראש ועדת־הקלפי מכה בפטיש כדוגמת זה של יושב־ראש־הכנסת, ופותח את הישיבה. מתח דרמאתי משתרר באולם, המועמדים מצטנפים עם חבריהם.

„305 ילדים בחרו. שישה פתקים לבנים, ואחד נמנע," מודיע היושב־ראש המכובד.

ראשונה נבחרה תמי מאירי מכיתה ו' עם 87 קולות. הילדים פורצים בשאגות־שימחה וקריאות־עידוד רמות: „תמי, תמי..."

נרגשת ובטוחה בעצמה היא תופסת את מקומה ליד שולחן הכבוד. אחריה, בעלת 29 קולות, תמי פורת מכיתה ד'. וכאן באה ההפתעה. תמי מסרבת לבוא לשולחן, מכיוון שהסירה את מועמ־דותה לפני הבחירות, ולמרות זאת נבחרה. מבוכה קלה אחזה במנחה הטכס ובמורה האחראית. אחרי זמן קצר נמצא מוצא.

„לצורך העניין תמלא מנהלת בית־הספר את תפקיד נשיא־המדינה, והיא שתחליט אם לקבל את ההתפטרות או לא," מודיע המנחה. הכל נושמים לרווחה. התקלה הראשונה בהליך הד־מוקרטי בבית־הספר נפתרה. וכך נק־ראו שמותיהם של יתר הנבחרים למועצת־התלמידים החדשה, 11 במס־פר.

מה שלא קיים בפוליטיקה של המ־בוגרים קיים בפוליטיקה של הילדים. מבין 11 הנבחרים, שבע הן בנות, ורק ארבעה בנים. הילדים בוחרים לגופו של עניין, ולא לעניינו של הגוף, ותבוא עליהם הברכה.

חברי מועצת־התלמידים החדשה נקראים לחתום על הצהרת־התחייבות, ואחר־כך נקראים לבצוע חלה ולטבול אותה במלח, כמינהג ארוחת־הערב בליל־שבת. שלי לוטנברג, בוגרת הנב־חרים, על מישקל זקן־חברי־הכנסת, מקבלת לידיה את פטיש ניהול־הישי־בה. שלי נולדה ב־10 בינואר 1977. תמי מאירי קוראת את מגילת מועצת־התלמידים, ונושאת את נאום הבחירה שלה. קצר ועניני.

מנהלת בית־הספר נוהגת בכבוד כלפי הנבחרים החדשים, ניגשת לכל אחד מהם, נותנת תעודת מינוי למו־עצה ומברכת לדרך צלחה.

מדוע נבחרה דווקא שיטת־הב־חירות־האישיות? „לא חשבתי על שיטה אחרת. אבל בכיתה נדבר על מה שהיה, ויתכן שיש מקום לשינויים בשנה הבאה."

ובאשר למורים? „המורים התייחסו לזה מאוד בעניין. בכל נושאי הלימוד היתה מעורבות בהליך הלמידה. לתל־מידים זה נתן מודעות לתכנים שבדרך כלל אינם עולים בשיעורים. זה נתן להם יותר הכנה והבנה לחיים, יותר ביקורת־עצמית.

„גם מבחינה חברתית זה הועיל. לומדים לשמוע זה לזה, לעבוד בקבו־צות, ולהיות מחוייבים להבטחות שנת־נו."

מה קורה למועמדים שלא הצליחו להיכנס למועצת־התלמידים? „אלה ישתתפו בוועדות האחרות של בית־הספר. אסור שאי־בחירתם תיחשב על־ידם ככישלון לעצם היותם מה שהם."

„ללכת אל זונה!"

דויד סימנטוב, נכה מילדות, מייעץ לאחיו־לצרה לרכוש אומץ־לב בשיטה מקורית, ומספר לרונן בר על בעיות המין של הנכים

ללכת לזונה — זוהי עצתו של דויד סימנטוב, נכה, לכל אחיו־לצרה.

„הנכים מאוד מוטרדים מהעניין הזה של יחסי־מין. כמו כל גבר, החושב שאינו מסוגל לקיים יחסי־מין עם אשה, גם הנכה סובל בעניין הזה מתיסכולים.

„הייתי מציע לנכה ללכת — ולוא רק פעם אחת — לזונה, כדי לראות אם הוא מסוגל. הדבר יפיח בו אומץ־לב ויעזור לו לקיים יחסים עם נשים אח־רות."

בסרט לא שם זין מסופר על נכים, העושים את הדבר הזה בדיוק. הם מזמינים שתי זונות הביתה. האם ראה סימנטוב את הסרט? מה דעתו על כך?

„ראיתי והתרשמתי לטובה. אפשר להגיד שהוא בהחלט משקף את עולמו של הנכה. על כל הצרדים שבו. אך שם, בסרט, מדובר על נכה־צה"ל, ולא על נכה רגיל, ויש הבדל עצום — פשוט עצום! — בין שניים אלה."

מה אמרו על כך הרשויות המטפלות בו?

„היתה התנגדות עצומה. יש כמה נושאים שאסור לדבר עליהם, לא בשי־חות קבוצתיות במועדון הנכים, ולא עם הפסיכולוג בשיחה אישית. חבל שזה כך. כי פשוט אין נגיעה בבעיות הכואבות ממש."

ילד־טוב־חיפה

דויד סימנטוב היה ילד רגיל, אולי קצת חכם יותר משאר בני־גילו. הוא הלך לבית־הספר, רכש חב־רים, הסתדר עם אבא ואמא בבית. ילד־טוב־חיפה.

בגיל 11 התחילו בעיות של יציבה. לפעמים היה נופל, סתם כך, בלי סיבה נראית־לעין. הרופאים עמדו אובדי־עצות.

„דבר כזה עוד לא ראינו," הם אמרו ונותרו חסרי־ישע, בראותם את מצבו של דויד הולך ומידרדר.

„חוסר־היכולת לקבוע אבחנה ב־מילא לא שינה כלום," הוא מסביר בדיעבד. רופא הצליח אחר־כך למצוא את פשר השיתוק, שהחל שולט בדויד. מחלה נדירה וקטלנית פגעה בו, עד היום לא ברור איך.

רק אלף אנשים בכל העולם חולים במחלה זו, הפוגעת בשיווי־המישקל ובמערכת־העצבים, ורק שניים חלו בה בארץ. מצבו של השני חמור מאוד.

„המחלה ממאירה, ואין כל דרך לטפל בה," הוא מסכם.

כיום מרותק דויד לכסא־גלגלים ומוגבל מאוד בתנועתו. ידיו משותקות בחלקן, ודיבורו לפעמים שוטף ולפע־מים מרוסק ולא־ברור.

איך השפיעה הנכות על הדרך שבה עוצב?

„ברור, שכשאתה נכה משתנה הכל מסביבך במהירות. אתה מסגל את עצ־מך. אתה מנסה להשתלב, ולא תמיד מצליח. אתה מפתח שינאה להרבה אנשים, שלא מקבלים אותך. אתה הופך למין דון־קישוט ומנסה להילחם ככל יכולתך."

למרות הקושי הטכני שבדיבורו מבין דויד בדיוק למה מתכוון בן־שיחו, ולעיתים אף לדברים הנרמזים כרמז חבוי מאחורי השאלה.

אביו עדיין מטפל בו כבילד קטן. מכין לו אוכל, מנקה קצת, דואג ל־בגדים.

דירת־חדר־וחצי בבניין גדול ומכו־ער בחיפה. העושר אינו כאן.

מה דעתו של סימנטוב על אחיו־לצרה, הנכים האחרים?

„אולי בגלל הטיפולים הלא־נכונים, ואולי כתוצאה טיבעית של מוגבלות, הופכים הנכים למאוד אגואיסטים. לא־מתחשבים, ולעיתים רעים. זה דבר שאני מעולם לא רציתי לעשות, ושמר־תי על עצמי שלא להיהפך לכזה."

הניסיון להיות לבן־אדם רגיל ככל האפשר החזיר את סימנטוב שוב ושוב לקמפוס אוניברסיטת־חיפה. בגיל 36 הוא בעל תואר בהיסטוריה כללית, ב־מדע־המדינה ובהיסטוריה של עם־יש־ראל.

בשנות ה־20 לחייו הפך שם בן־בית. בתחילה מתוך ניסיון לראות „איך ילך", ואחר־כך מתוך משהו כפייתי, לדעת עוד ועוד. קצת עזרה וקצת הת־חשבות של המורים איפשרו לדויד להתגלות כבעל מוח וזיכרון טוב, ו־יכולת־ניתוח מצויינת.

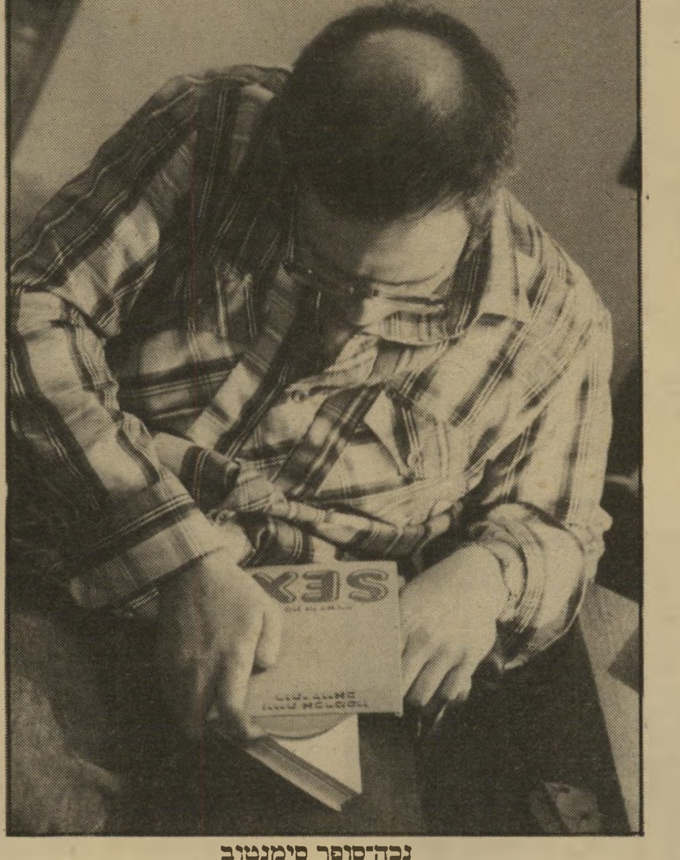

נכה־סופר סימנטוב
„מתייחסים לנכים כאל מצורעים!"

לא הכל שפיר. בכמה חוגים באו־ניברסיטה, שניסה לסיים, נכשל. את קורס הפסיכולוגיה לא היה מסוגל לסיים.

„בבחינה הסופית נתנו לי זמן בלתי־מוגבל. אמרו לי 'תשב עד שתגמור.' ואני יושב, והראש קודח, ופשוט לא מסוגל. התייאשתי. אולי זה הגיל."

רק בגין הקשיב

המילחמה שלו, כמו בתחום השיכלי והריגשי, התנהלה גם ב־תחום החומרי.

„נכי־צה"ל, הזוכים לכבוד ולייקר על שהקריבו משהו למען המדינה, מקבלים הרבה־הרבה כסף. נכה רגיל חי מקיצבה זעומה. אין די כסף לנסיעות ולרכישת ציור, לא כל שכן לדירה."

הרבה שנים גר דויד עם הוריו. קומה גבוהה בבית־דירות. הרבה יותר מציק מסתם לא־נוח.

הריצה אחרי הרשויות הביאה אותו לשום־מקום. „הבטיחו שממש, ממש עכשיו מגיע התור שלי לדירה, וכלום לא קרה. דירה לא יצאה לי מזה."

בראשית 1976, אף שבת רעב ליד מישכן־הכנסת. אף אחד כמעט ולא שם ליבו אל האיש הממושקף בכיסא־הד־גלגלים, שניצב ליד המישכן, ושלט קטן בידו. רק מנחם בגין, אז ראש־האופוזיציה, בא לשמוע אותו והקשיב קשב רב לסיפורו.

„יהיה בסדר," הוא אמר אז לדויד, „אתה יכול ללכת הביתה." חודשיים לאחר מכן כבר היתה לדויד דירה חרשה. הוא אסיר־תודה לבגין עד היום.

מאז הוא מקפיד לשלוח לו מיכתב־ברכה ביום־הולדתו, ואף נפגש איתו פעם להודות לו על היוזמה שנקט.

דירה יש, אבל כסף לחיות אין. דויד ניסה מזלו בעבודה. בית־ספר רגיל בחיפה היה היחידי שהסכים לקבלו ל־ניסיון כמורה להיסטוריה. הניסיון נכ־של.

„אני ממש באכסטזה כשאני בהר־צאה. הדיבור שלי קולח ושוטף, אין לי

(המשך בעמוד 29)

„שושלת" בארץ־הקודש

סיפרו של דויד סימנטוב הוא בדיוק כהגדרתו. אילו היו בוחנים אותו לפי אמות־מידה אמנותיות גרידא, הוא היה נכשל. אך אין כל התיימרות כזאת. המון פורנוגראפיה מרומזת, אף פעם אחת לא במפורש. המון ביטויים תיאטרליים על סף השמאלץ, ולפעמים לא רק על סף.

הסיפור, כמו בשושלת, בלתי־אפשרי לחלוטין: קרן־אור, בחורה ש„התנשאה לגובה של 170 ס"מ, דקת־גיזרה ובעלת גוף ושיער שחור ארוך, שגלש והגיע עד לקצות שדיה העגולים והמוצקים," מחליטה לפנות אל יועץ נישואין. היא התחתנה בגלל ילד לא־מתוכנן. ד"ר קוראים לו, נבל אמיתי. תמיד מתעסק מהצד, תמיד לא בבית, מתנכר לילדים ועוגב על האסיסטנטית.

קרן־אור פונה לפסיכולוג, רווק מבוקש, המחליט לקשור את חייו בחייה. אהבה מטיפול ראשון. העלילה מסתבכת. לפסיכולוג יש גם אמא, שלא בדיוק מרוצה מזה שהוא מתחתן עם מישהי שכבר יש לה שלושה ילדים. בעלה הנוכל של קרן־אור מחליט, בלחץ האסיס־טנטית, לתת סוף־סוף גט לאשתו ומתחרט. הילדים בוכים במשך כל הספר וגם הם, כמו כולם, מדברים עברית יפה ונקיה של שבת.

בסופו של דבר נהרג בעלה של קרן־אור בתאונת־דרכים, ומשום מה היא מחליטה לעזוב את הפסיכולוג השרמנטי, ולגדל את ילדיה לבד. הפסיכולוג מתחתן ומתגרש ועושה גם ילד באמצע, שבסופו של דבר מתחתן עם בתה של קרן־אור.

אולי חסר קצת ציחצוח, ואולי יש יותר מדי פאתטיות, אבל הרעיון והעלילה אינם שונים בהרבה מהרבה רומאנים רבי־מכר.

נא להכיר: אשת השגריר

שאקארי ויקה

נפגשנו אצל חברה. הציגו אותה לפניי כאשתו של דיפלומט ישראלי, ציירת מוכשרת, „אשת העולם הגדול". נדברנו להיפגש בביתה.

דימיינתי לי את התמונה: הדלת נפתחת על־ידי עוזרת מנומסת בבגדים שחורים, בעלת סינר לבן; הסלון המהודר שאליו אוזמן לשבת ולחכות לגברת, שתרד אלי מחדר־השינה בחלוק־בוקר יקר.

מה שקרה במציאות היה שונה לגמרי: את הדלת פתחה לי רות בעצמה, דירה של אנשים הגרים בכל העולם. תמונות מקוריאה, רהיטים מפינלנד, כלי־אוכל מצרפת, תמונות ועבודות־יד מיוון, וביניהם פזורים ציורים של רות, שניכרת בהם השפעה של תרבויות שונות, של הארצות שבהן בילתה שנים אחדות.

רות הזמינה את הסייד לשתות איתנו קפה במיטבח, אך הוא, בלי שום חוש דיפלומטי, אמר „לא, אני ממהר." נשארנו לבדנו עם הכלים היפים, הקפה והעוגיות, והתפתחה שיחה שבמהלכה

רות הורם היא חידוש בנוף הדיפלומטי: אשה עצמאית, לא אשתו של, ציירת ואדם האומר מה שהוא חושב

כשחיוך־ענק שפוך על פניה, ואמרה: „אוי, בובלה, איזה יופי שהיגעת!"

הפגישה שלנו התרחשה שבוע לפני שרות הורם, אשתו של שגריר ישראל בשווייץ, יהודה הורם, יצאה עם בעלה לשליחותו החדשה. בדירה הירושלמית היפהפיה היו מפוזרים ארגזים גדולים, ועליהם מודבקות בכתב־ידה תוויות: „סדינים", „כלי מיטבח", „בגדים רותי", „ספרים יהודה".

היא הזמינה אותי לשבת במיטבח, כי שם נהיה קרובות לקפה ולעוגיות. כל־כך ביתי, לא־דיפלומטי. כשנכנס הסייד, שרות קוראת לו „מותק שלי", ניצלתי את ההזדמנות לעשות סיבוב בדירה.

התנפצה לי תמונת „אשת השגריר", שאותה הבאתי מביתי. רות התגלתה כאשה חמה מאוד, מצחיקה, אומרת דברים מאוד לא־דיפלומטיים ועושה בעצם מה שנקרא היום „מה בראש שלה", ולא מה שמחייב תקנון מישרד־החוץ.

נכדה של גור

היא נולדה בירושלים למישפחה מיוחסת. אביה היה משה ארנון, מייסד מכון התקנים. סבה היה יהודה גור, מחבר־המילונים ומתנגדו הגדול של אליעזר בן־יהודה. דודתה, אחות אמה, היתה ליידי הדסה סמואל, אשתו של הלורד אדווין סמואל, בנו של הנציב הראשון.

מגיל 8 גדלה רות בביתם של דודה ודודתה. הוריה רצו שתחיה בתנאי־רווחה, וקיבלו את הצעת הדודה לגדל את הילדה בביתה.

זה היה בית „אריסטוקראטי וסנובי", כפי שמתארת אותו רות. מלא בעוזרות, בגינונים, בנימוסים ובטכסים. „נהניתי ממה שהבית הזה נתן לי, אבל נשארתי חיה חברתית, שלא תמיד מתחשבת במוסכמות. לומדת, מבלה ומציירת. כל הזמן מציירת, על כל חתיכת־נייר מיקרית."

בתחילת מילחמת־העצמאות נסעו הדוד והדודה לאנגליה. רות, שהיתה כבר נערה צעירה, נשלחה על־ידי הוריה לפאריס, ללמוד עיצוב־פנים, שלדעתם היה מיקצוע ממשי, ולא ציור, שהוא סתם אמנות.

כמו כל הנערות הצעירות בעלות הנטיות האמנותיות, התאהבה רות בעיר האורות. עושר המוסיאונים הימם אותה, והיא רצתה לראות עוד ועוד, וללמוד עוד ועוד. היא נרשמה לכל קורס שאפשר היה להתקבל אליו, והתחילה ללמוד ברצינות.

„הקפתי את עצמי בהנאות האמנות, ושכחתי לגמרי שהבטחתי להוריי ללמוד מיקצוע!"

אבל לפני שהספיקה להרגיש שהיא ציירת בתחילת דרכה, פגשה בחור ישראלי צעיר, שהיה מזכיר שני בשגרירות הישראלית, יהודה הורם (אז רמברג), התאהבה בו, נישאה לו, ו„כמו שכתוב איפה שכתוב," אומרת רות, „התחלתי ללכת אחריו לארצות לא־זרועות, וגם כאלה שהן דווקא זרועות מאוד."

התחנה הראשונה היתה יוון, שם גם נולדה בתם היחידה, רחלי. בנופים של יוון כאילו חזרה רותה הביתה. הציורים קיבלו גוון ים־תיכוני.

ביוון מכרה ציור ראשון, וכאילו קיבלה גושפנקה כציירת. לא אשת־השגריר־הישראלי, אלא ציירת הנשואה לשגריר. אך כשהתחילה ליהנות מהפירסום ביוון נקראה המישפחה לחזור הביתה.

יהודה חזר למישרד־החוץ בירושלים, רות חיפשה את מקומה בקרב קהילת הציירים. היא מצאה את דרכה, נבחרה כיו"ר אגודת האמנים בירושלים.

עם הביטחון שקיבלה בפאריס וביוון התחילה לצייר את נופי ירושלים. ירושלים ממערב וממיזרח, מדרום ומצפון. ירושלים מכל חלון אפשרי.

כשכבר לא נותרה כמעט פינה בירושלים שלא צויירה, פרצה מילחמת ששת־הימים, ורות התחילה לצייר ירושלים חדשה, אחרת. בכל יום בבוקר היתה הולכת לעיר העתיקה ומציירת. נדמה היה לה שהעיר לא תיגמר לעולם.

אבל מישרד־החוץ קרא להם שוב, והם ארזו את מטלטליהם ונסעו ל־

דניאלה ישמי ■

(המשך בעמוד 29)

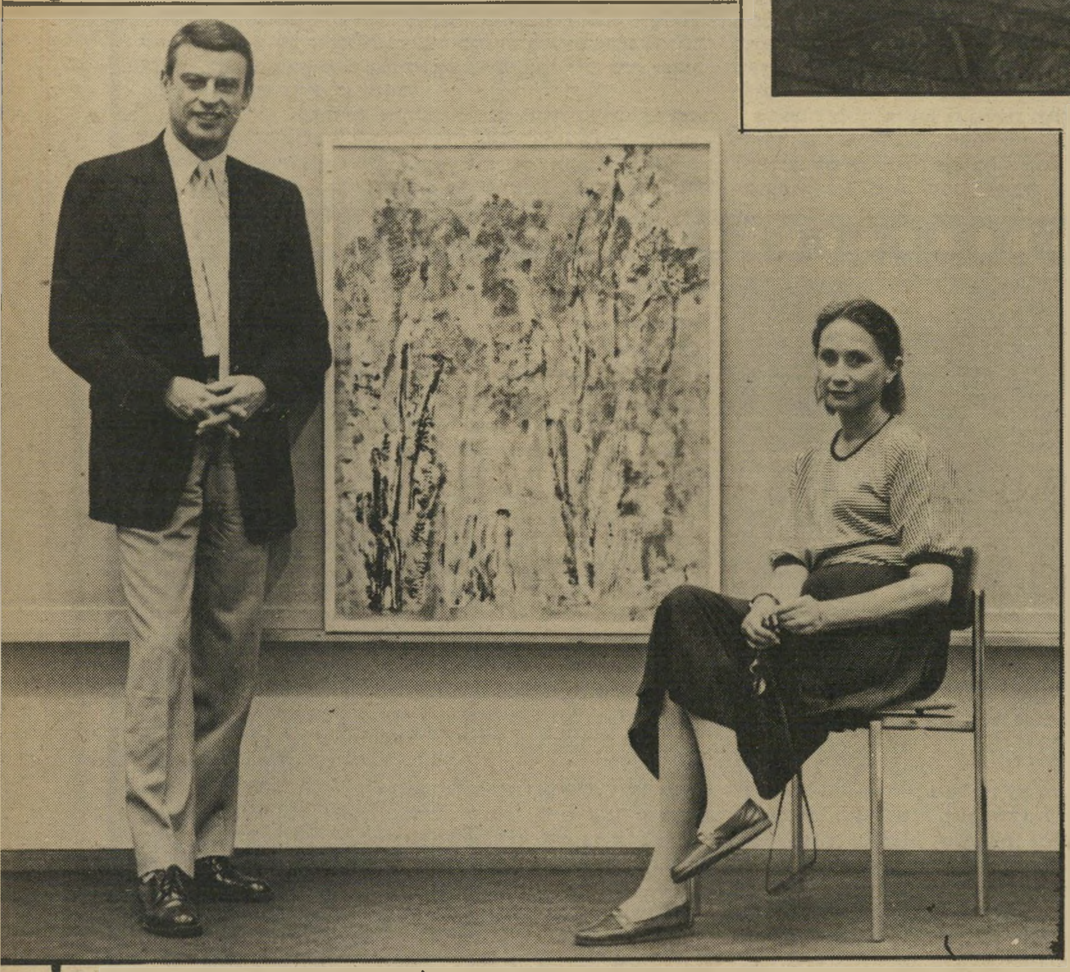

שגריר הורם, אשתו רות וציור שלה

„מישרד־החוץ אינו משלם לי בשביל לא להתעצבן"

קולנוע

כוכבים תאומים — כל כך דומים!

ארנולד שווארצנגר, מר־עולם ומנפח־שרירים מדופלם ודני דה־ויטו, הדומה ביותר לכדורגל הם תאומים. מבט אחד בתמונה, זיכרון קצר מהו־פעותיהם, די בו כדי להבין כי השניים לא יכלו לצאת מרחם אחד. ובדיוק על כך נשענת הפירסומת המהדהדת לסירטם החדש תאומים, בבימויו של איוואן (מכסח השדים) רייטמן. וכך היא אומרת: „תאומים — שרק אמם מסוגלת

שחקנים דה־ויטו ושווארצנגר

כל־כך דומים!

להבדיל ביניהם. הופרדו בלידתם ונפגשו בששון ובשימחה הרבה שנים אחרי כן.”

ובכן, מי שמאמין שאכן ייתכן שהשניים הם תאומים, ובעיקר, מי שלא מאמין, בוודאי עשוי לצחוק כשהמצחיקון הזה יגיע למסכי ישראל — וזה בקרוב מאוד. בארצות־הברית, כך מדווחים העיתונים, צחק הבימאי כל הדרך אל הבנק.

תדריך

חובה לראות

תל־אביב: בירד, צא וראה, החגיגה של באבט, בוקר טוב ויאט־נאם, קפה בגדד, הנסיכה הקסומה, קיץ אצל סבא, אינטרוויסטה, חרטה.

ירושלים: בגלל המילחמה ההיא, בירד, בוקר טוב ויאט־נאם, מסע לקיתרה, אינטרוויסטה.

חיפה: הנסיכה הקסומה, בוקר טוב ויאט־נאם, הקומיסארית, החגיגה של באבט.

תל־אביב

★ ★ ★ ★ **בירד** (תכלת, ארצות־הברית, מוצג גם בירושלים) — ביוגראפיה של אחד מענקי הג'אז בכל הזמנים, הסכסופוניסט צ'ארלי פרקר, מבוימת בהבנה וברגישות על־ידי קלינט איסטווד ומשוחקת להפליא על־ידי פורסט ויטאקר. מומלץ לאוהבי ג'אז.

★ ★ ★ ★ **קפה בגדד** (דיזנגוף 1, גרמניה, מוצג גם בירושלים וברמת־גן) — פנטזיה מרנינה על באווארית בריאת־בשר, המגיעה ללב מידבר אמריקאי וקושרת קשר מופלא עם כושית טרודה, המחזיקה שם מוטל. פרסי אדלון מנצל במלואו את הפוטנציאל של מאריאנה סגברכט.

★ ★ ★ ★ **אינטרוויסטה** (לב, איטליה, מוצג גם בירושלים) — פליני מסביר לצוות־טלוויזיה יפאני מה זה קולנוע, מפליג בזיכרונות ומפגיש את מרצ'לו מאסטרויאני עם אניטה אקברג בסרט חם ומופלא, מומלץ ביותר.

★ ★ ★ **דוריט הקטנה** (לב, בריטניה) — שש שעות של דיקנס, לפי מיטב המסורת של הטלוויזיה הבריטית. עם אלק גינס, דרק ג'אקובי, סיריל קיוזק ועוד. מיפגן נאה של יכולת מישחק וחגיגה לאוהבי התרבות הבריטית.

ירושלים

★ ★ ★ **טובעים במיספרים** (אימפריה, בריטניה) — קומדיית נונסנס בריטית על שלוש נשים המטביעות את בעליהן ועל חוקר מיקרי־מוות החושק בכל אחת מהן. שנון ומתוחכם, לחסידי חידות סתומות. פיטר (חוזה השרטט) גרינאוואי במיטבו.

עדנה פיינרו ■

האינתיפאדה השחורה

המשרת (טיילת, תל־אביב, בריטניה) – בנו של מטיף שחור, שנרצח על־ידי המחתרת בקניה, משום שסירב לתמוך במאבק המזויין שלה, נשלח לעבוד בביתו של השוטר הלבן, ונפגש בראשונה בחייו עם הגזענות, באספקטים הפשוטים והמעשיים ביותר שלה. במיקרה הטוב ביותר, הוא נחשב למעין קוף מאולף, הראוי לחיבה, כאשר הוא מבצע את משימותיו בנאמנות, ולבעיטות, כאשר הוא סוטה מהן. ליותר מזה אין לו זכות לצפות.

בלית ברירה, מסתגל הנער למציאות החדשה, לאשת השוטר המאוסה ולבנו הפחדן והמוג־לב, לחגיגה הלבנה המתמדת ולעמל הכושי המפרך, ואילו פעילי המחתרת השחורה מופיעים שוב ומטילים אימתם דווקא על המשרתים. עליהם לגלות נאמנות ללא מיצרים להוראות המחתרת, אחרת ישלמו בחייהם. מטרתה של מחתרת זו היא להפר את הביטחון היחסי שבו חיו המשרתים עד אז, לפגוע בשליטים הלבנים ולהשליט מישטר של אימה ופחד, שישכנע את הלבנים לעזוב.

הנער קרוע בין המחנות. מצד אחד הוא מנסה ללכת בדרכי הנועם והחסד הנוצרי שלמד מאביו, גם אם אינו רוחש חיבה רבה לחלק גדול מן הלבנים. מצד שני, חייו נתונים בסכנה, אם לא ישתף פעולה עם בריוני המחתרת, המבטיחים איזשהו עתיד ורוד שאינו ברור לנער כלל. ומי שמתלבט במצב כזה, כפי שעושה הנער, על מידות המוסר והאנושיות של מעשיו, סופו שיהיה קורבן של שני הצדדים.

אדוין מאהינדה ורונאלד פורי: בלק אנד וייט

הארי הוק, בימאי הסרט, בריטי שגדל באפריקה ומכיר היטב את המציאות שם, לא השתדל במיוחד להעמיק בגווני הדמויות, אולי אף הקצין אותן בכוונה. הלבנים, גם במיקרה הטוב ביותר, הם גזענים בדם, המחתרת מורכבת מאספסוף אכזרי וצמא־דם, ודווקא מציאות זו מחריפה את המשבר של הנער, המגלה עד כמה תורת האהבה של אביו אינה ניתנת ליישום בעולם שבו הוא חי. לא קשה בימי אינתיפאדה אלה למצוא דימיון בין הדילמה שהוא מעלה למציאות שלנו. ומשום כך צריך לראותו.

מהפכה בנוסח שושלת

מורדים ואוהבים (גורדון, תל־אביב, צרפת) – זה יכול היה להיות נושא מרתק, אם כי בעייתי ביותר: מה קורה למהפיכה שמרוב התלהבות בוגדת בעקרונותיה? וזה אינו נוגע רק למהפיכת אוקטובר וספיחיה, שהם, בדרך־כלל, הנושא לדיון בשנים האחרונות, אלא לגבי כל מהפיכה.

במיקרה זה מדובר במהפיכה הצרפתית, ושמו המקורי של הסרט (לה שואן) מתייחס לכינויין של אותן הכנופיות, המורכבות מבני־אצילים, אבל גם מדלת העם, שהקימו תנועת־התנגדות למישטר הדמים והטירור של הרפובליקה הצעירה. אבל כל מי שחושד כי זו מסה פוליטית־פילוסופית, יכול להירגע. רק לעיתים רחוקות מתרחק הסרט מן הדחפים היסודיים של אהבה, קינאה, שינאה והקרבה עצמית, ובקיצור, מתכון בדוק למלודראמה שדופה.

במרכז הסיפור אציל שדווקא תומך בשיוויוניות. אוהב חיים המקדיש את זמנו להמצאת כלי־טיס מהפכני. הוא מאמץ אל ליבו אסופית, מצרף אליה גם נער־כנסיה, ושניים אלה גדלים בביתו כאחים לבנו שלו, שהתייתם מאמו עוד בילדותו. מכאן שהמשולש הניצחי מוכן ומזומן.

שני הגברים הצעירים אוהבים – כל אחד בדרכו – את הנערה, ושניהם עוזבים את הכפר. בן האציל נוסע לאמריקה עם לאפאייט. נער הכנסיה נוסע לפאריס בלהט המהפיכה, הנערה נשארת בבית עם האציל החביב עד שהשניים שבים הביתה.

וילסון, מארסו ופרייס: יפים זה לא מספיק

אחד בדמות הנציג המחמיר של הסדר החדש התובע חוק ומישמעת במחיר דמים. האחר הפך בינתיים להרפתקן עליז, שעליצותו נפגעת כאשר הוא נהדף לחיק המורדים במהפיכה, ושוב המשולש הניצחי עובד.

פרשנות־חדר־מיטות זו נודפת ניחוחות של סידרת־טלוויזיה רדודה, ואף שחקן בעל שיעור־קומה כמו פיליפ נוארה, אינו יכול להושיע, עם כל הרוח הטובה שהוא משרה על תפקיד האציל החולמני. זה אינו סרט למבקרים. חסידי שושלת יהנו.

אגרוף עייף

הסיבוב האחרון (פאר, תל־אביב, ארצות־הברית) – מיקי רורק הגשים את חלומו, והפעם הוא מגלם מתאגרף מזדקן, נווד חסר־תקנה, מפסידן, שאיש לא נתן לו אי־פעם הזדמנות. רורק לא החמיץ הזדמנויות לדבר על ההזדהות שיש לו עם התפקיד הזה, ולמען הגשמתו הוא הפקיד את מלאכת הבימוי בידי מייקל סרזין, איש־מצלמה, המוכר בעיקר מעבודותיו בסרטיו של אלן פארקר. השניים עבדו יחד בסרט ליבו של אנג'ל.

העלילה כולה מתרחשת בעיר־שדה שכוחת־אל. המתאגרף, העוטה בגדי קאובוי מרופטים, מגיע לאחד מאותם הקרבות העלובים, חסרי־החשיבות, שבהם מספקים את תאוות האלימות והדם של ההמונים. עיקר מעלתו היא הסיבולת שלו לספיגת מכות אין קץ, שבסופן עדיין נותרת בו האנרגיה הדרושה לחלום ביריב ולהפילו ארצה.

בתוך העולם הסגור הזה הוא מתקרב לשני אנשים. רמאי קטן ומצוחצח, המעמיד גם פני בדרן, השואף ליום שבו יתעשר במכה, ונערה נוגה ותמה שירשה מסבה סחרחרת בלונה פארק, שאותה נשבעה לשמור מכל מישמר. מיותר לומר שהראשון מנסה לנצל אותו, השניה מנסה לגאול אותו, והמתאגרף, שכל עולמו מטושטש, ממש כמו ראייתו שנפגמה מרוב חבטות שקיבל, מבקש למצוא את דרכו בעלטה.

זה נשמע כמו תמונה ריאליסטית של עולם אכזר נוסח עיר שמנה של ג'ון יוסטון. אבל זה לא זה. מייקל סרזין הוא אמנם צלם מסוגנן מאוד, אבל הוא חסר חוש קצב. קשה לו מאוד לספר סיפור בצורה מגובשת ומשכנעת, ובעיקר, אין לו הכלים הדרושים, כדי לבנות דמויות אמינות ותלת־מימדיות, המסוגלות לחרוג מן המיסגרת האלגורית השקופה הנכפית על הסרט.

כריסטופר ווקן, בדמות הרמאי החלקלק והנואש גם יחד, מצייר לכל היותר סקיצה, אבל לא דמות של ממש ואילו רורק, ללא יד חזקה שתפקח עליו, שוקע בים של מאניירות חיצוניות.

מיקי רורק: מפסידן לא משכנע

משהו במקום פסיכיאטר, במקום יועץ־נישואין, במקום בית־ספר להורים, במקום מצב־רוח מחורבן

טיפול נפשי

ב־21 בדצמבר נסעתי לשבוע ללונדון. שבוע אחד באיזו טריטוריה חוץ־ישראלית מסדר לי את הראש ואת החיים לעוד כמה חודשים.

יום לפני שעזבתי את תל־אביב הגשומה והקרה הזהירו אותי כולם (טובי־לב ידועים) שלא כדאי לי לנסוע, כי בלונדון עכשיו קר נורא ושלג וגשם ודיכאון. כהרגלי, לא הקשבתי לאף אחד ושמתי פעמי למקום האיום ההוא, שקיבל אותי בהכרת־תודה, בימים בהירים ויבשים וב־13 מעלות צלסיוס חמימות. זאת אומרת, בדיוק כשאתם כאן, ידידי היקרים, נרטבתם עד לשד עצמותיכם ורעדתם מקור. להזכירכם שוב — צריך אמונה בחיים.

★ ★ ★

ממש כמה שעות אחרי שנחתתי בלונדון התרסק מטוס פאן־אם מעל סקוטלנד. כל ערוצי הטלוויזיה באנגליה — ואני משערת שגם בארץ — היו מלאים בתמונות מהאסון האווירי. חשבתי לעצמי שמישפחתי בארץ דואגת לי מאוד — אווירונים, נמלי־תעופה, טיסות — ניסיתי מיד לטלפן הביתה ולהרגיע אותם. לקח לי שעה להשיג קשר עם הארץ — בטח כולם טילפנו לכולם באותו עניין — וכשסוף־סוף הישגתי קשר ואמרתי להם שהכל בסדר והגעתי בשלום, הם מאוד התפלאו למה בכלל טרחתי לטלפן. „את הרי טסת באל־על ללונדון ולא בפאן־אם מלונדון, אז למה שנדאג?"

גם כן מישפחה. גם כשיש להם הזדמנות, הם לא דואגים.

★ ★ ★

א־פרופו טלוויזיה אנגלית נהדרת, שלוש פעמים יצא לי ליהנות ממנה במשך השבוע הזה. בפעם הראשונה ראיתי שני פרקים מתוך מישפחת קוסבי (כבר הציגו אותם בארץ לפני כמה חודשים). למחרת ראיתי פרק מתוך הנהלה בלחץ, גם כן כבר הוצג בארץ. אחריו היה סרט ארוך להב משונן, שגם אותו ראיתי בקולנוע או בטלוויזיה.

ובבוקר חג־המולד, כשכולם בבית, הם הראו, כנראה, את מה שהעם (האנגלי) באמת רוצה לראות. זאת אומרת, דיון מעמיק, בהשתתפות אופנאים, עיתונאים ושני מנחים, בבעייה הקרדינאלית מי לבוש יותר טוב, ליידי דיאנה או ליידי שרה הג'ינג'ית. הדיון כמובן כלל הרבה מובאות מצולמות על הרגלי־הלבוש של השתיים, בתוספת הערות מעמיקות ורציניות של המומחים שהשתתפו בדיון.

אגב, אתם למשל ידעתם שהליידי דיאנה משתמשת בבושם פנשה? הבושם קיבל את רשיון

...טי, אחרת הליידי לא ...ה להשתמש בו. והוא ... 25.40 שקל לבקבוק ...משת הג'ינג'ית לא

...ב טוב יותר. במשך שעתיים

רצופים שכל החנויות, כולל חנויות־המזון סגורות. ואצלם, הרי אין חרדים בממשלה ואין חוקי רבנות.

★ ★ ★

בחג־המולד עצמו, כשלונדון נראתה כמו

העבירו את מיסת חג־המולד מתוך כנסיית קובנטרי, וזה כלל כמה רבנים (מהסוג הנוצרי) שפיטפטו דברים דתיים וחסרי־עניין, אבל מיד אחריהם הופיעו שלוש מקהלות ששרו שירי־דת משגעים. זה היה במיסגרת שידורי־הדת. במיסגרת הבידור לחג הציגו בליל חג־המולד את הסרט כנר על הגג של שלום עליכם עם השחקן חיים טופול. תגידו, אין להם גיבורים משלהם?

★ ★ ★

ומאוחר בלילה, אחרי הטלוויזיה, הבן־אדם הרי לא יכול להירדם בלי לראות לנגד עיניו כמה מילים עבריות. איזה מזל שהייתי בבית של דוברי־עברית ויכולתי למצוא את קופסה שחורה של עמוס עוז. מה שלא מספיקים לקרוא בארץ, תמיד אפשר לקרוא בחוץ־לארץ. תודה לך לונדון על שסיפקת לי ספרות עברית.

★ ★ ★

מתוך שיבעה ימים ששהיתי בלונדון היו שלושה וחצי ימי־חג. חצי יום ערב חג־המולד, למחרת חג־המולד, ומיד אחריו בוקסינג־דיי (חג שבו פותחים את המתנות שקיבלו בחג המולד — רק אנגלים יכולים להתאפק יום לפתוח מתנות), ומיד אחרי הבוקסינג־דיי מגיע הבנק־הולידיי, שעד לכתיבת שורות אלה לא הצלחתי לברר את מי הוא מקדש ולמה הוא נועד. שלושה וחצי ימים

קונטרה אחרי מילחמת־ששת־הימים, נסענו לקנטרי לבקר חברים של חברים שיש להם בית ואחוזה ויער ענק וסוסים וכלבים ומה שהם אוהבים בחיים זה לצוד פסיונים או ציפורים אחרות.

אכלנו ארוחה מסורתית של חג־המולד, כלומר תרנגול הודו אפוי בתוספת תפוחי־אדמה ואפונה ירוקה (בלי סלט, כמובן). אחר־כך טעמתי סוף־סוף את הכריסמס־פודינג, ותאמינו לי שאפשר לחיות אפילו פעמיים מבלי לטעום את הדבר הזה.

אחר כך ישבנו ליד האח הבוערת ושתינו שרי (אולי זה היה שרי), וכאילו היה נהדר, אבל פתאום התחוור לי שכל הדברים הנהדרים הללו זה בשביל אנגלים ואנחנו, אלה מהים־התיכון, היינו מתים משיעמום אחרי יומיים, מהפסטורליה הנוראית הזאת או מחוסר אדרנלין בדם.

אגב, בזמן ארוחת־הצהריים הזאת פתאום כולם קמו מן השולחן ורצו לעבר חדר הטלוויזיה, כי

חברים, ולכן החלטתי להיות מנומסת כמו האנגלים, ולחכות בתור. ככה יצא לי לראות איך המלצריות הלבושות תחרה מזרזות בעדינות תקיפה את האורחים שכבר גמרו לאכול ולשתות, וסתם החליטו לבזבז עוד כמה דקות על סיגריה או פיטפוט.

והאנגלים — גם לעניין הזה הראו סבלנות. הייתי רוצה לראות מה יעשה אורח ישראלי למלצר שינסה לזרז אותו. ואגב, בצדק גמור.

ואם מדברים על אוכל, למה לעזאזל אין אצלנו המאכל היחידי שבגללו כדאי לאכול באנגליה — תפוח־אדמה אפוי בתוספת רטבים שונים ועם גבינה צהובה וחמאה?

★ ★ ★

וקניות? איך אני אגמור רשימה על שבוע בלונדון מבלי להזכיר קניות? סיכום השבוע שלי הוא שאי־אפשר לקנות בלונדון, וגם לא כדאי. אי־אפשר, כי אחרי חג־המולד אמנם מורידים את המחירים, אבל בגלל זה בדיוק נכנסים לכל חנות שני מיליון איש, ומסתובבים לך בין הרגליים, ולא נותנים לראות כלום, וכמובן שאי־אפשר למדוד, והתור בקופה ארוך כאורך חצי גלות לפחות וכל זה, כשהמחירים בדיוק אותו הדבר כמו בארץ. וזה במיקרה שבארץ אתה לא יודע איפה אפשר לקנות בזול, ומי לא יודע?

ובכלל המחירים שלהם מאוד משונים. בחנות אחת מצאתי צינצנות ריבה קטנות ונחמדות שכל אחת מהן עלתה 22 פני. ממש ליד הצינצנות הבודדות עמדה קופסת קרטון ובה שלוש צינצנות ביחד. בן־אדם מארץ ישראל מיד חושב שאם אחת עולה 22 פני, זה סימן ששלוש צינצנות ביחד יעלו פחות מ־66 פני. האנגלים לא חושבים ככה, כנראה. עובדה. אצלם שלוש צינצנות עולות 1.25 לירות. אנגלים.

עשיתי סיבוב בחנות אחת גדולה, כי הרי בלי מתנות לא נותנים לחזור הביתה. ככה גיליתי את השיגעון האחרון באנגליה. טלפון כאילו. זאת

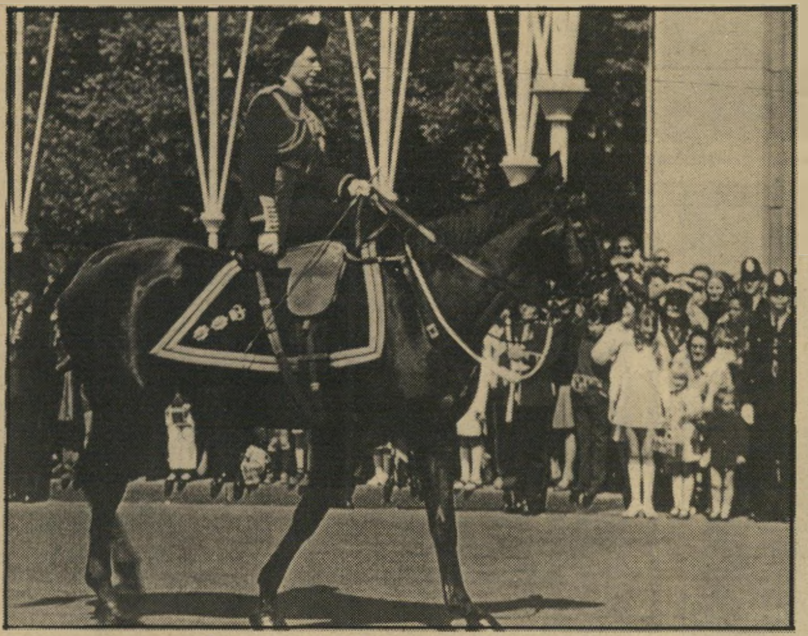

המלכה אליזבת השניה על סוסה
— לא נותנים לחזור הביתה!

אוניית־מילחמה מתחת ל„גשר הטאואר"
בלי מתנות —

הטלוויזיה שידרה את נאום המלכה. המלכה אמרה שהיא מאחלת לכולם חג־שמח ושנה טובה. וגם אמרה שזה נורא מה שקרה למטוס פאן־אם ולכל 270 ההרוגים, וכמה היא מצטערת וכמה ליבה עם מישפחות הקורבנות, וכמה זה נורא הטרור בעולם.

אני במקומה הייתי מתקשרת עם אורי סלע, שיתחיל לכתוב לה את הנאומים — הוא באמת יותר מוצלח ממנה. THINK ABOUT IT DEAR QUEEN!

★ ★ ★

קבעתי פגישה עם חברה בקפה רישו, בית־קפה מצחיק שיש בו מלצריות לבושות בתחרות ובכובעים מצחיקים ויש גם עוגות ועוגיות וממתקים מכל מיני סוגים. כשהגעתי, מצאתי שבית־הקפה מלא עד אפס מקום, ו־20 איש עומדים ומחכים בסבלנות בתור.

לא יכולתי לבצע נסיגה, כי קבעתי שם עם

אומרת חתיכת פלסטיק שנראית כמו טלפון למכונית. על האריזה כתוב: „האם אתה יכול להרשות לעצמך שידעו שאין לך טלפון באוטו?" אז מי אמר לכם שאת השמוקיות המציאו בארץ? גם זה תוצרת חוץ, רבותי.

חברתי אלינוער, שהיתה איתי בלונדון, מוציאה על בגדים הרבה פחות כסף ממני ובכל זאת היא נראית תמיד כמו מיליון דולר, ואני נראית כמו שלושה שקלים. אז לפני שיצאתי לקניות נתנה לי חברתי אלינוער הרצאה חשובה בענייני לבוש. היא הסבירה שבגד טוב אחד יכול לשמש אותי במשך הרבה שנים, ולכן, בחשבון סופי, גם אם הבגד יקר מאוד הוא יוצא זול יותר מהשמטס שאני נוהגת לקנות. צודקת, מה יש לדבר?

שמעתי את ההרצאה שלה, השתכנעתי ומיד יצאתי לרחובות וקניתי לעצמי את השמטה הראשון שבו פגשתי. איזו שימלה זולה ואיומה שלעולם לא אלבש. הרגלים של עשרות שנים לא מוחקים בהרצאה אחת, אז שוב היא נראית כמו מיליון דולר ואני כמו עודף, לעזאזל.

דניאלה שמי

מה הקשר – אם יש בכלל – בין התפתחות רוחנית לאוכל איטלקי? ★ ולמה הרחיקה פנינה רוזנבלום את יום־ההולדת שלה לקצוות ארץ?

ברי סימון רקדנית־הבטן לא... שכל החוגגים יתר... רונה ומקדישה את זמנה לבן זוגה ה...

אחרון הרווקים

אחד מאחרוני הרווקים התל־אביבים התחתן השבוע. הגבר, שהודבקו לו תארים כמו פלייבוי, דון ז'ואן, פרפר ואיש חיי־הלילה, עשה סוף־סוף מהפך בחייו. **דני זייתוני**, נצר למישפחת אברמוביץ הראשלצית ומישפחת זייתוני המצרית, הדהים את כל חבריו ובני־מישפחתו כשהודיע להם על נישואיו לבחירת־ליבו, **מיכל אלמליח**, בת של ישראלים המתגוררים בחו"ל. אביה של מיכל מכהן כפרופסור ב־בוסטון יוניברסיטי.

החתונה המפוארת נערכה במלון הילטון בתל־אביב, ובין האורחים היו גם חברים רבים של בני־הזוג, המתגוררים בחו"ל. **רוני פורר** הגיע עם רעייתו **גלית** מלונדון. מעצב־השיער **גילי גמליאלי** בא עם חברתו **מיי בריט** ישירות מניו־יורק. יצרן־האופנה **סמי מרציאנו** הגיע מפאריס.

החתונה האלגנטית איפשרה לכל היפים והיפות מרחבי העולם להוציא מהארון את מיטב הבגדים והפרוות. דני ומיכל הסתובבו בין האורחים אחוזי התרגשות ואלה הגיבו במישפט: „איך שהוא הפתיע את כולנו. היינו בטוחים שהוא יהיה רווק ניצחי."

מיי בריט היפהפיה השבדית, הגיעה ארצה לפני שש שנים והכירה את מעצב־השיער גילי גמליאלי (לצידה). השניים התאהבו ונסעו לניו־יורק, שם זכו בהצלחה. השבוע הגיעו השניים לחתונתו של בני זייתוני, חבר־ילדות של גילי. המיליונר רוני פורר (למטה) רוקד בחברת רעייתו גלית.

איציק ספקטור היבואן ו־איש־העסקים רוקד עם אשתו היפהפיה דנה וכסלר.

ניבה שפירא התזונאית, בעלת הדיעות המתקדמות ביותר בתחומה, באה בחברת בתה מור, המתגוררת בניו־יורק. שפירא מצפה לקונגרס הבינלאומי האמור להתקיים בקרוב.

התפתחות רוחנית והשלכותיה

לא בכל יום חוגג אדם את יום־הולדתו, לא כל שכן את שנת ה־40 לחייו, ולא בכל שנה הוא פותח או סוגר את המיסעדה שבבעלותו. **ספי קרייתי**, דמות ידועה בחיי הרוח והמזון, ארכיטקט המתעסק במיסטיקה ומיסעדות, הוא הבעלים של הגלריה הלבנה, שעברה כבר גילגולים רבים. כעת, בגירסתה החדשה, בהנהלתו של **יורם חביב** ובהשראתו של ספי קרייתי, שחגג את יום הולדתו ה־40, חגגו החברים המשותפים של שניהם את האירוע הכפול.

מלצריות חינניות לבושות שחורים חילקו פאסטות איטלקיות, סלטים ורטבים שונים, רמז ליעודו החדש של המקום, קרי, מיסעדה איטלקית. דיסק ג'וקי שהתמקם בפינה אסטרטגית בגלריה, השמיע מוסיקה עדכנית, משולבת בלהיטי משנות ה־70. התערובת הזאת עשתה את שלה ועשרות חוגגים קיפצו, ח... והפגינו הרבה חיבה הדדית. ואז הסתבר שרבים מאורחי הערב עברו ... להתפתחות רוחנית שהשלכותיו התבטאו במסיבה השוקקת הזאת. בין האורח... מלהקת הסרטים **טובה ציפין** ובעלה **אברי**, העוסק בהתעמלות פל... הארכיטקט **מנו רוזנפלד**, המיסעדן **אודי אלון** ואחרים.

חני פרי בשיער אסוף ובשימלת־ערב יוצאת־דופן של המעצב יובל כספין, בלטה באירוע בהופעתה המיוחדת. פרי באה בגפה, אך מיהרה לעזוב כדי לחזור הביתה לבעלה שנשאר עם שתי הבנות.

אילנה מרגלית (משמאל) חמושה בכובע פרווה לבן בחב־רת איש־החברה ומארגן האירוע עמוס כהן (שני משמאל). לצידם שרון דגן החיילת וציפי עצמון (מימין), שו־תפתה של אילנה מרגלית לעיסקי התצוגות. החיילת הבלונדית קיבלה הצעת־עבודה מפתה בפאריס, אך בגלל שרותה בצבא היא נאלצה לוותר. למרות זאת, היא נחושה בדעתה לעסוק בדוגמנות בזמנה הפנוי.

הבטן הסכסית **ברי סימון** שהיתה מלווה בנהג פרטי.

הנתנייתים עמדו סביב רחבת־הרי־קודים, והביטו בהשתאות בתל־אביבים שהשתלטו על המקום. חלק מבני המקום השתלבו באווירה ונסחפו גם הם בריקודים. **אילנה מרגלית**, מארג־נת־התצוגות, באה בחברתו של איש־החברה **אריה ויכנסקי** ושלושת אור־חיהם מפולניה, איש־עסקים צעיר ושתי דוגמניות חטובות שנראו מרוצות למדי מתשומת־הלב שלה זכו באחרונה. הן בוודאי היו אסירות תודה על ההזדמנות לפגוש בפנינה, אך הביעו את פליאתן על השפע והמתירנות בארץ. איש־הע־סקים, המלווה, נראה פחות מוטרד.

פסקה מלהפגין את חיטוביה, וגרמה לכך
זו בה ובגופה. סימון ממעטת לבלות באח־
דש, שאותו הכירה לפני חודשים אחדים.

אביב יורק (מימין) אחד השמות הגדולים ביותר שקמו בארץ בעולם האופנה, פרש מעיסקי האופנה לפני שנים אחדות ונמנע מלבלות. במסיבה הוא פגש בדוגמן הצעיר עופר רפאלי.

הרחק מההמון הסוער

הרחק הרחק מכל הרעש של הכרך הגדול, בלי צבא של עוזרים ואנשי־תיקשורת, חגגה אשת־החברה־לשעבר ואשת־העסקים־בהווה **פנינה רוזנ־בלום** את יום הולדתה ה־34. את האירוע המכובד הזה חגגה הפנינה בפאב הקקטוס בנתניה, בניצוחו של ידידה הטוב **עמוס כהן**, אחד מאנשי־החברה הבולטים בעיר היהלומים. בפאב, הנמצא במבואותיה הדרומיים של העיר, התקבצו ובאו מכל רחבי הארץ עשרות חברים וידידים ותיקים של הרוזנבלום. והפעם, לשם שינוי, לא עדת המפורסמים והחנפנים שהזדרזו להגיע לכל המסיבות שלה, אלא החב־רים הקרובים המלווים אותה זה שנים.

הערב היה בסימן מוסיקה מיזרחית, כדי שיידע כל עם ישראל, שפנינה רוזנבלום השתלבה במרחב השמי. אבל לא נפקד מקומה של המוסיקה המע־רבית, כדי שהגויים לא יכעסו עלינו, רחמנא לצלן.

האוכל והשתיה היו על חשבון הבית, ונראה שבעלי המקום מאוד התרגשו מעצם נוכחותה של אשת־העסקים הזוהרת. רוזנבלום, בשימלה אדומה המבליטה את חיטוביה ובחיוך של שביעות־רצון, שמרה על איפוק, אך נאותה לרדת לעם, רקדה, ובשימחה ובששון אף הצטלמה עם האורחים. בין האורחים הלא־מקומיים נראו עורך־הדין **צבי לידסקי** וחברו הטוב **אמיר שמאי**, הסרגנית **שרה מילר** ובעלה **משה**, שגריר האיטי בישראל **ג'וזף פרנק**, העיתונאית **מרי יורק־או־סקובסקי**, שבאה עם בעלה דוגמן העבר **אביב יורק**, שפגש בכמה חברים־למיקצוע שאותם לא ראה שנים, מארגנת־התצוגות **שלווה בן־גל** ובני־פמלייתה, וכמובן רקדנית־

פנינה רוזנבלום הוכיחה שהיא האחת והיחידה. בשימלת עור סכסית וצמודה לגוף ובג'אקט קצר לכתפיה, היא קיבלה את אורחיה. בן־זוגה־לחיים יובל לוי עמד לצידה.

דה עם יורם
י של המקום.
את כישוריה.

כתב: זוהר אוהליאב, צילם: אלי דסה

לא חשוב מי מנצח בקרב בין הורים וילדיהם. התוצאה

סים מתקלקלים

אל תילחם בילד!

בניו־יורק גדלו שתי אחיות, ש־התייתמו בגיל צעיר. האחות הב־כורה גידלה את הצעירה, ובין השתיים התפתחה מערכת־יחסים קרובה מאוד. לימים עברה הבכורה לגור בלוס־אנג׳־לס, בקצה השני של ארצות־הברית. הצעירה נשארה בניו־יורק.

שתי האחיות, שאהבו מאוד זו את זו ושהתגעגעו מאוד זו לזו, אירגנו ביניהן פגישה טלפונית קבועה, אחת לשבוע. באותה השעה היו מתפנות השתיים מכל עיסוקיהן ומספרות אחת לאחרת מה עבר עליהן במשך השבוע שחלף.

הכל היה אידיאלי, אילולא היתה נפתחת כל שיחת־טלפון בביקורת חרי־פה של האחות הבכורה על הצעירה, שאינה אוכלת כמו שצריך, שאינה יו־צאת די הצורך, שאינה יודעת כיצד לארגן את חייה, שהיא צריכה לנהוג אחרת.

הצעירה, שהיתה בטיפול פסיכולוגי, סיפרה שזה קשה לה, שכל שיחת־טלפון כזאת מתחילה ונגמרת במועקה, שחבל לה על היחסים עם אחותה, שהיא מאוד מעוניינת לשפר את היחסים.

הפסיכולוג הציע לה שלקראת שי־חת־הטלפון הבאה עם אחותה תכין לעצמה רשימה, ובה כל הדברים שלא הספיקה לעשות באותו השבוע וכל הדברים שבהם נהגה „לא בסדר", ושבמקום לשבת ולהאזין לביקורת של אחותה, תתחיל היא את השיחה ותגיד: „את יודעת, אני ממש לא בסדר. השבוע לא הספקתי כלום, לא ניצלתי את המכירה בחנויות, ולא הלכתי עוד להסתפר, והבית ממש מוזנח." ובדרך זו, אמר, תוציא את האוויר מבלון הביקורת עוד בתחילת השיחה.

ואכן, האחות הכינה רשימה ארוכה, בטרם ניגשה לטלפן לאחותה בלוס־אנג׳לס, אך למרבה הפתעתה לא נדר־שה לה כלל, כי השיחה נסבה על נוש־אים אחרים לגמרי. אחותה שבמרחקים חשה, כנראה, בהחלטיות של אחותה, ולא העירה אף הערת ביקורת אחת.

מיכל סיפרה לנו את הסיפור בתחי־לתה של הפגישה, כדי להדגים לנו שלעיתים די בהחלטה נחושה, כדי שהצד השני יבין שהדברים לא יהיו עוד כמו שהיו קודם לכן.

ואז שאלה אותנו איזה אסוסיאציות יש לנו מהמושג „מאבקי־כוח". ההורים אמרו שזו מילחמה, כאשר הילד אינו מוכן לשמוע בקול הוריו, כשאחד שולט על האחר, וכאשר יש צורך לקבוע איך יתנהלו הדברים, מי חזק יותר.

מיכל ביקשה שניתן דוגמות למא־בקי־כוח.

אמא אחת אמרה שהילד שלה נוהג לשתוק, להתעלם: „אני יכולה לומר לו משהו 10 פעמים והוא מתעלם. אני מר־גישה כאילו אני נתקלת בקיר אטום."

מיכל אמרה שלפעמים בעייה של הרטבה במיטה בלילה יכולה לנבוע מ־מאבקי־כוח, כאילו הילד אומר להוריו: „במשך היום אתם יותר חזקים ואתם שולטים בי, אבל בלילה אני יותר חזק, אני אשתין עליכם, ואראה לכם שאין לכם שליטה עלי."

היא אמרה שלעיתים הרטבה בלילה מיועדת להשגת תשומת־לב־יתרה, ו־שיש להבחין בין השניים — מישאלה לתשומת־לב־יתרה והפגנת־כוח.

אבא אחד אמר שהוא אומר לבן שלו לסדר את החדר שלו, ואוסר עליו לצאת מהחדר עד שהחדר מסודר. „אז הוא נכנס לחדר, אבל לא מסדר אותו. והוא יכול להיות שם אפילו שעות."

מיכל אמרה שזו דוגמה טובה. שה־ילד נכנס לחדר כי מחייבים אותו, אבל הוא מוכיח את כוחו בכך שאינו מסדר. והוא כאילו אומר לעצמו: „אני אראה לכם מי יותר חזק, אני אראה לכם שאתם לא תקבעו לי."

הילד, אמרה מיכל, אינו רוצה ואינו מרגיש שהוא יכול להרשות לעצמו להיות מובס לאורך כל הדרך.

לילדים יש דרכים שונות להיאבק ולהשתמש בכוח. הם, למשל, עושים דווקא, וזה יכול להתחיל בגיל צעיר מאוד. אמא מנסה לנעול לבתה את הנעליים, והבת מקשה את הרגל, עושה שריר, ושום מישחקים עם הנעל לא יועילו — היא לא תיכנס.

כל ניצחון כזה של הילד על ההורה משכר את הילד ומתדלק את המאבק הבא.

וכאן יש שתי אפשרויות: או שאתה מנצח, או שאתה מובס. ואם אתה, ההו־רה, מנצח, זה כואב. כי את מי ניצחת? את הבן שלך. ואם אתה מובס, זה מש־פיל. גם הילד המובס מרגיש מושפל, והשפלה כזאת מדרבנת כעס. אבל גם כשהילד מנצח, זה מדרבן אותו למאבק הבא.

מוכן לשלם מחיר

מיכל שאלה אותנו לאיזה מסק־נות, לדעתנו, מגיע ילד שגדל באווירה של מאבקי־כוח. אלו הרגשות מלוות אותו.

ילד כזה מרגיש שעל־ידי כוח משי־גים דברים. הוא מבין שבעולם יש שלי־טים ויש נשלטים, ושברוב המיקרים השליט הוא הגדול והחזק, כי לנו, להו־רים, יש יותר „סמכות" להפעיל כוח, ואנחנו עושים זאת מתוך הנחה שאנח־נו, ההורים, חייבים לנהוג כך.

ילד כזה עלול להתרשם שבעולם יש חזקים וחלשים, שהחזקים הם הגדולים והחלשים הם הקטנים. ואז הילד כאילו חושב לעצמו: „אני חלש בכלים שהגדו־לים משתמשים בהם, לכן אני צריך להיות מתוחכם כדי לנצח, אין לי כלי־נשק כמו של הגדולים, לכן הכלים שלי במאבק צריכים להיות מסוג אחר, אבל העיקר שיהיה להם הכוח להכים."

כלי כזה יכול להיות, למשל, שתי־קה, או מחלות, כל מיני סוגים של כא־בים שאין להם מקור ברור, או הרטבה בלילה.

עניין המשמש ילדים רבים במאבקי־כוח (או להשגת תשומת־לב־יתרה) הוא השיעורים. זה קורה כשלהורים השיעו־רים מהווים דבר בעל חשיבות ראשונה.

ילד כאילו אומר לעצמו: „אני צריך להיות שייך למישפחה. אין לי מקום אחר בעולם. אם לא מצאתי דרך חיובית לעשות את החיים נעימים — על־ידי תרומה ושיתוף פעולה — אני חייב למצוא דרכים אחרות. אני מוכן אף לספוג מכות, עונשים והשפלות. אני מוכן להיות מובס, מדי פעם, לשלם מחיר כבד, ובלבד שאשיג לעצמי מקום במישפחה."

אחר־כך הוא יוצא עם המחשבות האלה לעולם, וכך הוא מתנהג גם מחוץ לבית, בגן ובבית־הספר. גם שם הוא רוצה להכתיב את התנאים שלו לאח־רים בכוח, וכשזה לא הולך לו זה מגיע לכאסח.

מאבקי־כוח נובעים, לעיתים קרו־בות, ממטרות חינוכיות של הורים, שאותן הם רוצים להשיג אצל ילדיהם בכל מחיר. וכדי להגיע למטרות אלה, מוכנים ההורים, שלא במודע, להקריב את היחסים עם הילדים.

לא להיכנס לעימותים

הילדים, לעומת זאת, מוכנים להקריב את הגשמת משימות ה־חיים שלהם, כדי לזכות ביחסים, כפי שהם מבינים אותם. למשל, לנצח במא־בק־כוח.

לדוגמה, יש הורים שמאוד חשוב להם שהילדים יהיו לבושים כמו בחלון־ראווה, למרות שהילדים אינם רוצים בכך. הורים כאלה עושים לפעמים את כל המניפולציות שבעולם, כדי „לשכ־נע" את הילדה להתלבש כמו בובה.

יש הורים שחשוב להם מאוד שיל־דיהם יצחצחו את השיניים ערב־ערב לפני השינה. הם לוחצים ומשתמשים בכוחם, והרצון שלהם להשיג מטרה כזאת מוביל למאבקים.

הילד, מצידו, מוכן לסבול כאבי־שיניים, מוכן ללכת לרופא־שיניים ו־בלבד שיזכה ביחסים, שיזכה בהתייח־סות אליו ערב־ערב. גם העונשים שהוא מקבל בגלל אי־ציחצוח שיניים הם בעיניו ניצחון. שהרי המטרה שלו היא לגרור את ההורה לוויכוח.

או השיעורים, המהווים מקור לתיס־כולים ולמאבקים במישפחות רבות. להורה חשוב שהילד יכין שיעורים, כדי שיגיע להישגים. על המיזבח הזה מוכ־נים הורים רבים להקריב את היחסים שלהם עם הילדים. מישפחות, שהיחסים בתוכן היו נפלאים, נתקלות בבעיות כשהילדים מגיעים לבית־הספר ונושא השיעורים הופך בעייה.

במאבקי־כוח לא חשוב מי מנצח — לפעמים ההורים, ולפעמים הילדים — אבל יש להם תוצאה אחת ברורה ובו־טוחה: היחסים מתקלקלים.

לכן כדאי להימנע מראש מלהיכנס למצבים שמהם לא יודעים איך לצאת.

מארק ריבוד, מגנום

גבול האלימות

בחודשים האחרונים אימצה הטלוויזיה היש־ראלית לעצמה מינהג מרשתות טלוויזיה אחרות במדינות המערב. זהו אותו סימן קטן, המו־פיע בצידו הימני העליון של המירקע, ושעליו מצויי־רים ילד וילדה בתוך מעגל. הסימן מזהיר את ההורים שהקטע העומד להיות משודר אינו מתאים לילדים – אם בגלל האלימות הרבה שבו, אם משום שהוא עוסק במין חושפני. נוהג חינוכי מאוד.

הסימן מופיע בסרטים ובקטעים מסויימים בס־דרות, כולם תוצרת־חוץ. מעולם לא ראיתי שהסימן הזה מופיע, כאשר על גבי המירקע מוצגים קטעי־אלימות אכזריים, שהם חלק ממהדורות־חדשות, או סרטים דקומנטריים ישראלים.

האם חושב מישהו בטלוויזיה שאלימות בסרט – שהוא, ברוב המיקרים, סיפור פיקציה – פוגעת יותר בנפשם הרכה של ילדינו, מאשר אלימות מן החיים, המצולמת בכתבת־חדשות?

עיני אורו לנושא, כאשר שם, שהוא עוד לא בן 3, לקח את המטאטא הקטן שלו והתחיל לירות בו לכל הכיוונים, כשהוא מלווה את מעשיו בהודעה: „אני הורג אותך, אמא!"

אחרי שהתגברתי על ההלם הראשון, ואחרי ש־התאוששתי מהמוות הפתאומי, ניסיתי בזהירות רבה לראיין את הקטן ולהבין מה היה, לעזאזל, נושא החיקוי שלו.

מכיוון שאינני מחזיקה בבית שום כלי־נשק, חוץ מהמצלמות שלי, מכיוון שגם אצל חבריי הרבים לא נתקלתי בשנים האחרונות בכלי־נשק כלשהם, ומכיוון שגם בין הצעצועים בגן שלו לא מצאתי כלי־נשק, שאלתי אותו.

שם אמר, כמו מובן מאליו: „ראיתי בטלוויזיה חייל עם רובה שירה תך־תך־תך!"

האמת היא שנדהמתי, אולי משום שלא הערכתי נכונה את כושר־הקליטה של ילד בגילו של שם, אבל אחר־כך חשבתי שבמהלך השנה האחרונה הופיעו, כמעט מדי ערב, על המירקע תמונות האינתיפאדה, והילד ראה בחייו הקצרים הרבה מאוד חיילים יורים, מכים, מתעללים, והרבה מאוד פלסטינים זורקים אבנים.

הסימן שהנהיגה הטלוויזיה בא להזהיר את ההורים, והם רשאים להחליט אם להתיר לילדיהם לראות את הקטע המשודר או למנוע מהם לצפות בו.

אבל אולי כדאי להנהיג את השיטה גם בכתבות חדשותיות, שבהן מראים קטעי־אלימות קשים, ואז יוכלו ההורים להחליט אם להתיר לילדיהם לראות את המציאות הקשה, או לא.

● ● ●

הורים המעוניינים להגיב, לחלוק א
שאלות על דברים הנאמרים במדור זה
למערכת „העולם הזה", ת.ד. 136, ת

ציחצוח שיניים, הכנת שיעורים, סידור־החדר — כל נושא יכול לשמש עילה למאבק־כוח

בתחילת הדרך צריכים ההורים לעשות לעצמם חשבון של סדר־עדיפויות. איזה מהדברים חשובים להם יותר ואיזה פחות? אם הורה יכול לעשות לעצמו חשבון, לפני שהוא נכנס לעימות, מה יותר חשוב לו — למשל, שהחדר יהיה מסודר, או שיישמרו היחסים הטובים עם הילד — יתכן שיחליט מראש שלא להתחיל להיאבק עם הילד על סידור החדר.

יתכן, אמרה מיכל, שבהתחלה, כדי לבנות יחסים טובים ולשפר את היחסים, צריך לוותר על כמה מישאלות. יתכן שבהתחלה החדר לא יהיה מסודר, אבל בעתיד, כאשר היחסים ישופרו, יש סיכוי רב שהדברים האלה יסתדרו מעליהם.

אנחנו, כהורים, רוצים להיות מדריכים, אבל יש רק סיכוי אחד שהילדים יהיו מוכנים לקבל את ההדרכה שלנו: אם היחסים איתם טובים.

אחד ההורים שאל האם לא טוב שלילד יהיה כוח. מיכל אמרה שאנשים בהחלט צריכים כוח כדי לעמוד בתיסכולים, כדי להילחם את מילחמת־הקיום, אבל אלה הם כוחות חיוביים, שיופנו להתמודדות עם משימות החיים, ולא לניסיון לנצח את הזולת ולהביס אותו.

אנחנו רוצים לגדל בני־אדם שתחושת־הכוח לא תהווה עבורם תנאי כדי להרגיש שווים — גם בעלי־ערך וגם לא־נחותים מאחרים. אנחנו לא רוצים שיצמצמו את עצמם על־ידי התפיסה של „רק כשאני מנצח, אני מרגיש שייך." אנחנו רוצים שירגישו שייכים בכל מצב.

לכן אנחנו, ההורים, יכולים להחליט מראש מהם הדברים החשובים לנו יותר מהיחסים, מהם הקווים האדומים שלנו. למשל: נניח שהכרחי בעינינו שהילד יצחצח בכל יום את שיניו, כי אחרת הנזק הוא עצום. הכרחי שהילד החולה יקח את התרופה כסידרה, ודברים דומים.

במיקרים כאלה אפשר לומר לילד: „השיניים מוכרחות להיות מצוחצחות. אתה יכול להחליט אם אתה רוצה לעשות את זה בצורה נעימה, לבדך או איתי, או שאתה מחליט שאתה רוצה שזה ייעשה בצורה לא־נעימה, ובמיקרה כזה אני נורא מצטערת, אבל אז אצטרך לקחת אותך בכוח לאמבטיה ולצחצח לך את השיניים."

לא להתחיל בבוקר

כל ההורים, כמעט, קפצו אז ואמרו שהכל טוב ויפה, והם מבינים את כל ההסברים ואת דרך־הפעולה, אבל מה, לעזאזל, עושים בבוקר, כשהכל ממהרים, כשאבא צריך להיות בשעה 8 בעבודה, ולאמא יש פגישה חשובה באותה השעה, והילדים צריכים להיות רחוצים, לבושים, אחרי שכבר אכלו ארוחת־בוקר ולהגיע בזמן לבית־הספר, ודווקא בשעה הכי לוחצת הזאת מתחילות המילחמות. זה עוד לא גמר להתלבש, והשני לא מוכן לצחצח את השיניים. למי, שאלו ההורים את מיכל, יש בשעה כל־כך לחוצה זמן וסבלנות להסביר לילד את כל התורה?

מיכל אמרה שהבוקר אינו הזמן המתאים לבצע את השינויים, דווקא מפני שאז כולם ממהרים, וצריכים להיות בזמן בעבודה ובבית־הספר. אבל אפשר לעשות שינויים כאלה אחרי־הצהריים ובעתיד, כאשר היחסים ישופרו, גם שעת־הבוקר כבר לא תהיה כל־כך לחוצה.

מיכל סיפרה על אמא אחת, שביקרה בעבר בקורס דומה בבית־הספר להורים, והיתה לה בעייה עם הבן שלה.

הילד, תלמיד בבית־הספר, היה מגיע בכל יום בצהריים בחזרה הביתה כשילקוטו עימו. ובכל יום, כמו תקליט שבור, היה זורק את התיק על הריצפה ליד דלת הכניסה לבית. כל בני־הבית היו נתקלים בו, כמעט נופלים, והתיק שם.

האם ניסתה מאות שיטות: היא ביקשה ממנו עשרות פעמים להניח את התיק בחדר שלו כשהוא חוזר הביתה, התחננה לפניו. היא חזרה ואמרה לו, גערה בו, איימה עליו, העניֿשה אותו. אמרה לו: „אני אזרוק את התיק ומחר לא יהיה לך תיק לקחת לבית־הספר!" היא אמרה לו שבכל יום שבו לא ישים את התיק במקום לא יוכל לצפות בטלוויזיה. וכלום לא עזר, הילד בשלו: מגיע הביתה, פותח את הדלת, נכנס פנימה, ואז משחרר את התיק מתוך היד והתיק נוחת על הארץ.

התיק, אמרה מיכל, הוא רק סימפטום ליחסים עם ההורים. בקורס הציעו לאמא לנקוט בשיטה שונה, והיא באמת פנתה לבנה ואמרה לו: „תראה, כבר הרבה חודשים, כשמגיעה שעת הצהריים, אני לא חושבת איך לומר לך שלום בכניסה, איך לספר לך מה עבר עלי במשך היום, אלא מבשלת בראשי כעס, ומתכננת באיזו פעולת־ענישה אנקוט ברגע שאני אראה אותך שומט את התיק בכניסה לבית. עכשיו החלטתי שהיחסים איתך יותר חשובים לי מבעיית התיק, ולכן מהיום, במקום לומר לך מאה פעמים ובמקום להעניש אותך, אני אקח את התיק בעצמי ואשים אותו בחדר שלך."

מה שקרה עם הילקוט, אמרה מיכל, אני לא זוכרת, אבל היחסים של אותה אם עם בנה השתפרו מאוד, את זה אני זוכרת היטב.

יותר מדי חפצים

הורים רבים בקבוצה התלוננו שילדיהם אינם מסדרים את החדרים שלהם, והם אינם מוכנים לעשות זאת גם כשעומדים להגיע אליהם חברים, כי „גם אצלם זה בלגאן כזה".

מיכל אמרה שלילדים אי־סדר אינו מפריע כל־כך, שלא חשוב להם שהחדר יהיה מסודר, כמו שזה חשוב לנו.

היא הוסיפה עוד, שלילדים בדור הזה יש הרבה יותר צעצועים וחפצים מאשר היו לנו, שהיום לרבים מן הילדים יש חדרים משלהם, בעוד שבדורות קודמים היו לילדים מעט מאוד חפצים, ורובם התחלקו בחדר עם האחים שלהם, כך שלא היתה בעייה גדולה לסדר את החדר. לילדים היום, אמרה, אין הרבה

איך להיות הורה

מאת ענת סרגוסטי

יועצת זיוית אברמסון

יחס לחפצים, כי יש להם יותר מדי חפצים.

היא אמרה שוב שאנחנו, ההורים, צריכים לעשות לעצמנו סדר־עדיפויות מה הדברים הכי חשובים לנו, שעליהם אנחנו לא מוכנים לוותר, ולשאול את עצמנו האומנם „דברים צריכים להיעשות כמו שאני רוצה, ועכשיו", ולהעמיד את הדברים האלה מול היחסים הטובים, ואז להחליט על מה מהדברים אפשר שלא להילחם, כדי לזכות ביחסים טובים יותר עם הילדים.

נניח שהחלטנו לא להילחם, לא להעניש ולא להשפיל — מה ילמד את הילד איך מתנהגים?

מיכל אמרה שכדי לחנך לאחריות ולעצמאות, כדאי להשתמש בתוצאות הישירות של המעשה, כאמצעי חינוכי. יש תוצאות טיבעיות, הקורות מעצמן, ויש תוצאות הגיוניות, שאותן אנחנו יוזמים. אבל כשקיים מאבק־כוח, צריך להיזהר בשימוש בתוצאות הגיוניות.

למשל: האמא הגישה ארוחת־צהריים וקראה לילדים לבוא לשולחן לאכול. הילדים היו עסוקים באותו הרגע בדבר הכי חשוב בעולם. היא קראה פעמיים, שלוש, 10 פעמים, והם לא באו. התוצאה הטיבעית המתרחשת מעצמה, במיקרה הזה, היא שכאשר הילדים יגיעו לשולחן, האוכל כבר יהיה קר, ואולי לא יהיה טעים להם כל־כך.

התוצאה ההגיונית יכולה להיות אמא המציעה: „אם לא תבואו עכשיו, אגמור לאכול ואחזיר את האוכל למקרר!"

כשקיים מאבק־כוח בין האם לבין הילדים, יש סכנה שהילד יתפוס את עצמו כמובס על־ידי האם ולא על־ידי מעשיו.

כשהורים משתמשים בתוצאות המעשה כבאמצעי חינוכי, הם לא צריכים לכעוס. להיפך, הם יכולים להשתתף בצערו של הילד, להיות לצידו ולעודד אותו.

אמא יכולה לומר: „חבל נורא שלא אכלתם איתי." במקום לכעוס, היא מצטערת.

מיכל אמרה שכדאי, ואפשר, להשתמש בתוצאות הטיבעיות כשהן קורות. ולא למנוע אותן, כפי שעושים ההורים בדרך־כלל.

למשל: ילד „מושך זמן" בבוקר. ההורים מנסים להעיר אותו, והוא מתכרבל בשמיכה. מוציאים אותו בכוח מהמיטה והוא מתלבש וכולם כבר במתח ובעצבים. עדיף להשתמש בתוצאה הטיבעית של משיכת הזמן בבוקר, שהיא איחור, ותגובתה של המערכת החינוכית.

לתת לו לאחר

אנחנו, ההורים, לא מאפשרים לילדים ללמוד, שאם הם מושכים את הזמן, המערכת החינוכית מגיבה.

אנחנו כועסים על הילד ומונעים ממנו לחוות את תוצאות התנהגותו. על־פי שיטת התוצאות אנחנו לא כועסים על הילד, ומאפשרים לו לחוות את תוצאות מעשיו. רק כך תהיה לו ההזדמנות ללמוד למה זה כל־כך חשוב לעשות מה שאנחנו מבקשים, כמו לקום ולהיות מוכן בזמן בבוקר.

מיכל הציעה:

הילד מתמהמה בבוקר, אמא שלו אומרת לו: „תראה, ב־8 יש לי פגישה ואני מוכרחה לצאת מהבית ב־7 וחצי, כי אני לא רוצה לאחר."

הילד: „אבל אמא, לא הספקתי ולא גמרתי להתלבש."

אמא: „נורא חבל שאתה יוצא עם נעל אחת מהבית." או: „אני יוצאת בזמן. מי שמוכן, ייצא איתי ומי שלא מוכן, יצטרך להגיע בעצמו." התוכנית צריכה, כמובן, להתאים לגיל הילדים ולתנאי המצב.

ילד אחד נהג לאחר באופן קבוע לבית־הספר. בכל בוקר היו איתו ויכוחים, מילחמות ומאבקים, ואמו היתה יוצאת לעבודה בכל בוקר סחוטה ומותשת.

יום אחד בא הילד הביתה, והודיע להוריו שלמחרת יש טיול של הכיתה, ושהוא צריך להיות בבית־הספר מוקדם. כל הערב ערכה המישפחה הכנות לטיול.

בבוקר העירו ההורים את הילד מוקדם והוא, כהרגלו, התחיל למשוך את הזמן והתלבש לאט. הוא יצא מן הבית באיחור, וחזר אחרי 10 דקות כשדמעות בעיניו, והודיע שאיחר לאוטובוס.

האמא קפצה על ההזדמנות ואמרה לו בתוכחה: „אמרתי לך שזה יקרה, זאת התוצאה מכך שאתה מושך את הזמן בבוקר." זו, אמרה מיכל, החמצה של שימוש בתוצאה טיבעית. היתה תוצאה טיבעית, מאוד כואבת לילד, היה רצוי שהאמא תעודד אותו ותגיד לו: „אני נורא מצטערת שזה קרה לך!" הילד הבין טוב מאוד שהוא האשם באיחור, והאם היתה משתתפת בצערו ומעודדת אותו, במקום לשמוח לאידו. כך למד הילד את מה שצריך היה ללמוד והיחסים עם האם נשארו טובים.

ילד אחר נהג לזלזל בלימודיו, ולא הקדיש את הזמן לשיעורי־הבית ולמיבחנים. ואז קיבל ציון נמוך בבחינה ובא הביתה עצוב. במיקרה כזה לא כדאי לומר לו: „בטח, לא למדת כלום. אני במקום המורה הייתי נותנת לך ציון נמוך עוד יותר!" כדאי לעודד את הילד, ולהגיד לו: „חבל, זה בטח נורא קשה לך. מה אתה מתכוון לעשות כדי שבפעם הבאה תהיה לך הרגשה טובה יותר?"

אמא אחת שאלה איך היא יכולה בבת־אחת לשנות דברים שהיו בבחינת „ייהרג ובל יעבור" בבית. אם עד היום היא נלחמה עם הילדים כדי שיתלבשו כמו שהיא רוצה, ופתאום היא משנה את הגישה לקיצוניות ההפוכה, ואומרת להם שמעכשיו לא חשוב לה איך יתלבשו, מה הם יבינו מזה?

מיכל הסבירה לה שאין צורך לומר שלא חשוב לה איך הם מתלבשים. היא יכולה לומר להם איך היתה רוצה שיתלבשו, ולהוסיף שהם צריכים להחליט בעצמם אם לקבל את הצעתה או ללבוש משהו אחר. וחוץ מזה, אמרנו כבר, שעליה להסביר שהיא משנה את התנהגותה כדי לשפר את היחסים איתם.

מיכל אמרה שכאשר נתחיל לבצע את השינוי, נרגיש בהתחלה שאנחנו לא אמיתיים ולא כנים, אבל כשזה יביא לשיפור ביחסים, נחשוב באמת שדברים מסויימים הם אמנם לא כל־כך חשובים.

שושנה הימן

הצרור

מיכתבים מצהיבים

שנים היה מונח בעליית הגג, ב„בוידעם", צרור־מיכתבים של חייל צעיר במילחמה ההיא אל אהובתו – לימים אשתו. מיכתבים על בוץ וחפירות וכינים וארץ מידברית שהיא גם ארץ מובטחת. וכעבור עשרות שנים, בעיצומה של מילחמה אחרת, נזכרת הבת במיכתבי אביה ובתיקוות השלום שבהם, התיקווה שהכזיבה.

שושנה הימן, מן הנודעות בפסלי ישראל, מכהנת כפרופסור לאמנות באוניברסיטת חיפה. בשנים האחרונות היא מעלה יותר ויותר דברים על הכתב.

אני מוצאת את עצמי לפני פקעת עצומה של עניינים. זיכרון חוויות, מילים, תמונות, צילומים, חוט פתלתל חודר אל הפקעת, התחושה היא עמומה, רוצה להתחיל לטפל בה, לפרוק מעלי את המתח העצבני הדוחף אותי להתיישב להבהיר את המראות. פתאום נתקע בי זכר שני צרורות צהובים, דהויים, של מיכתבים, הקוראים לי להתיר את השרוך הכרוך סביבם כמו סביב תכריכים. הצרורות רחוקים, אינני יכולה לעלות על הסולם ולהוציאם ממחבואם, הם רחוקים, הצורך לעלעל בהם הוא חזק, כמו מפתח לעולם עלום, אבוד. אני רוצה אותם לידי, כעת, מיד. אך אין באפשרותי להגיע אליהם. עשר שנים עברו מאז ראיתי אותם בראשונה ובאחרונה. פתאום הם קמים בי, נוגעים בעולמות רחוקים, עולמות לא לי, כן לי, שייכים, שייכים לעולם מורחק, הנראה כמו שלא לעניין לצורך העניין. אך המשיכה אליהם מיסתורית, דחופה, דוחקת. אני רוצה לפתוח את הצרור, לפרוש לפני את הדפים הדהויים ולעלעל בהם. אמנם עומדים הם בזיכרוני חזקים, צלולים מאוד, בהירים. אבל אינני רוצה לעשות טעות, אני רוצה לדייק, לצרף אותם אחד לאחר כדי לשחזר תמונה רחוקה, דהויה, אשר בעזרת זכוכית מגדלת, מקרבת, נושר ממנה הצהוב המטשטש, המחבר. כמו קליפה אחר קליפה אני רוצה לקלף את זיכרונם, להרגישם לידי, לזהותם. צלילם צעיר, קורן אופטימיות כמו בחלום, נוכח ההתנסויות הקשות. פרידולין אהובתי, מהדהדות המילים בזיכרוני, בגעגועים של חייל צעיר אל אהובתו, מאהובך הוג.

החזית, חזית אחרת, מזמנים דהויים, פרידולין אהובתי, אם וכאשר אצא מהבוץ הזה, אשר בו אנו שקועים עמוק בגופינו ובנפשותינו, הבוץ הסמיך, הקפוא למחצה, אשר בחפירות ורדון, בחזית הצרפתית, אם וכאשר אצא מכאן, אבוא ואעז לבקש את ידך, התבואי בעיקבותי אל ארץ המידבר, הארץ המובטחת. זהו זיק התיקווה היחידה לאדם זקוף קומה, אדם יהודי חדש, הקם מאפרו, מתוך הבוץ. הקיום היחיד האפשרי לנשמה רגישה הרוצה בזקיפות קומה לצפות את עתידה. התיקווה היחידה היא הגשמת חיים בארץ המידברית, בתום כל המילחמות. תותחינו שקועים בבוץ, סוסינו קפואים למחצה, ראשינו מגולחים כי מכת הכינים משתלטת על הכל, אך נישמתי מלאת תיקווה. אם וכאשר תיגמר כל המילחמה המטונפת הזאת, האם תבואי איתי, האם תעזי להצטרף אלי בחלום בניית עולם חדש, ארץ לעם היהודי. אהובך הוג.

„הדבר היחיד הברור לי היום, ברור כשמש העולה, הוא שלא ייתכנו יותר מילחמות בעולם הזה. לאחר כל הטירוף הזה, לאחר כל הטינופת הזאת, של ארבע השנים הארוכות והארורות האלה, בחפירות השקועות בבוץ הניצחי, בחזית, ומה טעמן, ומה הישגנו, הטימטום של ההרג הנורא הזה, חסר כל תכלית, לא עוד מילחמות. לא ייתכן שבסוף המילחמה הארורה הזאת עוד יימצא עם שירים את נישקו כנגד עם אחר. אעשה כל אשר אוכל על מנת למנוע בעתיד שפיכות־דמים לשווא. בתיקווה שאצא מהתופת הזו, ואזכה לראות את העולם בשיקומו, אעשה הכל למען קיומם של העמים בשלום. אהובך הוג."

אני רוצה לראות את המיכתבים האלה לידי. געגוע עצום, משיכה, אי־שקט, ייקח עוד ימים מיספר עד אשר אוכל להגיע אל הצרור הזה.

אינני מבינה את פשר הדחף הזה, הפתאומי כל־כך, אל זכר הצרור המצהיב. מנגינתו בזיכרוני כמנגינת חליל הקסם, זכר הצליל אינו נותן מנוח, וקופסת קרטון ישנה מלאת צילומים דהויים, צילומים גדולים של תמונות מישפחתיות, וצילומים קטנים, מקומטים, מוכתמים, מוצהבים עוד יותר, כאובים, חיילים במילחמה, בחזית, והחץ המורה: הנה, זה בנכם.

ובעידן אחר, ביבשת אחרת, שנות אור לאחר המילחמה ההיא ולאחר המילחמה הארורה עוד יותר, כל הטכניקה של ההרס השתכללה, שנות אור לאחר כלות העולם, ואני ביבשת אחרת, בתורי אחר הרוח והרוחות, מזדמנת לתערוכה של צילומי חיילים צעירים, תמיד הם צעירים, קודם כל, תערוכת־צילומים של לוחמי גרילה, לוחמי־חירות בניקרגואה. תערוכה אשר פערה את עיני, כמו צילומי תש"ח, תערוכה במקסיקו־סיטי, תערוכה של צלמי עיתונות מקסיקאים אשר תיעדו את אשר מצאו בניקרגואה, בעין רגישה הקולטת את הילת הקיום האנושי בייסוריו. תמיד הצילומים אותם הצילומים, המכאוב והסבל ניצחיים הם, רק עינו של הצלם משתנה תמיד. המילחמה המתמדת לחירות הנשמה. המילחמה אשר אין לה קץ.

אינני רוצה להוסיף ולחשוב על המילחמה, המילחמות, האלימות. להוג היה חלום גדול, הוא לא נשבר, אך החלום דהה, נמוג אט־אט. פרידולין באה בעיקבותיו, והמילחמה ההיא, מילחמת־העולם הראשונה, לא שמה קץ לשום מילחמה, והמילחמות באות זו בעיקבות זו, ואורתה מולקולה, הכבוד העצמי, כבוד האדם כאדם, היא המשבשת בכל פעם את סידרי הבראשית, ולעולם, לעולם, האלימות אינה פותרת דבר.

השרב שורה על הכל. הכל, כל העולם מכוסה מעטה סמיך, סופת חול, אבק, טישטוש, ובכל פינה פורצות השריפות. הנשק המודרני והיעיל — האש. התיחכום במיטבו. ולעומתו, חוסר־האונים של מכונת המילחמה המודרנית במילחמתה בתיחכום האבן והאש. כמו בימי בראשית. ואולי האהבה מעולם לא היתה קיימת. ואולי התפוח בא רק לכסות על חסר. אולי האהבה היא המצאה, אגדה. ואהבת לרעך כמוך, אולי זוהי האשליה הראשונה אשר נמכרה לבני אדם כמהי חלום, יושבי תחת גפניהם ותאניהם.

בחזרה לאותו צרור דהוי. חלקו מיכתבים שנכתבו בידי חייל צעיר אשר במלאות לו 18 שנים התנדב לצבאו של הקיסר וילהלם השני,

פרנץ מזרל: שקועות בזיכרון

ירום הודו, קיסר גרמניה. מלא התלהבות נעורים הוא יוצא עם חבריו לשדה־הקרב, ללחום את מילחמת הכבוד לאורכן של ארבע שנים ארוכות וארורות בחזית קופאת במקומה. בחלקו השני מיכתבי ההתפכחות ושנות האינפלציה הגדולה בגרמניה שלאחר המילחמה, כאשר הוג ופרידולין בנו את קינם בחדר שכור, כמעט לא מרוהט. כיוון שפרידולין היתה בהריון, התרוצצו שבועות על גבי שבועות עד שמצאו מישפחה שהיתה מוכנה להשכיר להם ולתינוקם שעמד להיוולד חדר. התינוק ההוא הייתי אני.

הם אכלו חלומות והתפרנסו מהבל רוח ושמחו בחלקם ובלילה שבו עלה היטלר לשילטון ארזו את חפציהם והגשימו את חלומם ועלו לארץ טרופית ומידברית. עם ניחוחי המישמש עולה בי גם זיכרון הכובעים הטרופיים אשר פקידי המנדט הבריטיים הביאו איתם, כובעי השעם רחבי־השוליים.

בעיקבותיו של הוג עלה גם ידידו הטוב, שטפן, ולו אותו מיקצוע טכנולוגי, והוא מוכשר כמותו. כעבור שנה של שהות עינויים בארץ המשיך בדרכו לארץ החלומות הגדולים, ארצו של הדוד סם, והפך כעבור שנים מיספר למולטימיליונר בהקימו תעשיות כימיות אדירות. ברבות הימים, למרות שלא היה מעולם ציוני, תרם ותמך במרבית המוסדות להשכלה גבוהה בארץ.

ופרידולין והוג עלו ארצה ובנו את ביתם בחולות. הבית פרח והוג, במילחמתו בעד שלום עמים, ונגד שווא המילחמות, הפך אט־אט לדמות דון־קישוטית מעט בחברה שבה חי ופעל, בעמדתו הנחרצת בעד הבנה ודו־קיום בין עמים ונגד האלימות. כאשר הלך לעולמו, כמו אביר אשר ירד מנכסיו, היה זה לאחר שנישמתו קמלה אט־אט והתקף־לב אצילי הציל אותו מכניעת רוחו.

הוא זכר בהתפעלות את הופעתו של האווירון הראשון, והיה מתהפך כיום בקיברו אילו ניגלה לו בחלום כוחן של אבנים והצתות.

אולי טמונה כאן התיקווה שהשפיות ושיקול־הדעת ישובו בכל זאת אל הארץ השסועה, המוחקת במו ידיה את חלומותיה. כמו שאמר אותו כפרי מקומי: אותי לא תפחידו, לי יש עץ זית לשמן ופריו למאכל, ופיתה, ועתידי מובטח.

רץ שליח להביא את הצרור. טלפון בהול, האם נמצא בבוידם הישן, מעל לשרותים, בקופסה החומה שבה צרורות פיסות־נייר צהובות, זכר לפעילות ברוכה במשך שנות אור, אור שכבה במרוצת השנים, פיסות מצהיבות, קיטעי עיתונים, פירסומים המהווים עדות לחייו של הוזה אשר בא לכאן עם פיתרונות לבעיות קרקע קרועה, שרופה, מיובשת, פיתרונות לבעיות מליחות הקרקע בארץ צחיחה, אדם שנופף בדיגלו כמו שוטה העיר ורק בארץ רחוקה נתגלתה והועלתה על נס חשיבתו הלא־קונוונציונלית, נקלטה תורתו והצילה מרחבי מטעים מקמילה.

ואני בהמתנה לצרור, אינני יכולה לשבת בשקט, קמה מוקדם בבוקר לפני הנץ החמה, מתעוררת משנתי כמו רדופת זמן, מה בוער, מה הפזיזות, רודפת אחר מילים, מישפטים המתרוצצים בי ומנסים להתפרץ כולם יחד, בבת אחת, ללא סדר וללא סידור, ללא הכוונה, ללא כסות.

חתומה אני מבפנים, כאילו נזרק המפתח לים, אך הכוח הלוחץ, הדוחף, פורץ ללא אפיק כמו בדלת האחורית, ואני עומדת, מתעוררת, והוזה כמו משותקת את מיצעד המילים והמראות המתייצבים, הצהוב רפה אט־אט וירוקת מוזרה, לא מזוהה, מתפשטת והופכת לפריחתו של אביב לא צפוי, כמו קם מאפרו, מנפנף ממרחקים ואני בעיקבותיו.

עוד טלפון בהול, האם עלית על הסולם, האם הצרור אכן בקופסה החומה ההיא, לא אוכל להגיע היום, ולא מחר, ולא מחרתיים, המילים ממשיכות להידחף, רציתי את המיכתבים לשים על השולחן, ועיטורים צעירים מלאי רוך ואהבה. כמו מעולם נעלם, תמים. וצילום גדול־ממדים, כאשר, במשך שעה ארוכה, תיכננו והעמידו את הפוזות והקומפוזיציה והצלם חותם בכתב־יד מסולסל על הצילום, חתימה כמו כתר, ויושב לו אב המישפחה, בשפם מסולסל, עב־כרס, ושורת כפתורים על המיקטורן ושרשרת זהב של שעון־כיס ולידו אשה צעירה, יפת מראה, צרת מותניים, סבתי הלנה. לידה חמשת ילדיה, בת וארבעה בנים, משדרים מישפחת בורגנים מבוססת מדורי דורות בארץ אשכנז, מישפחת סוחר תבואות, מתבוללת. גאוות המישפחה כבודו של מוריץ, סבי, שהוליד שיבעה בנים והקיסר בכבודו ובעצמו שימש סנדק לבנו השביעי, לתיפארת המולדת. והלנה, אשה חכמה, מונתה שופטת שלום בעירה, עלתה ארצה עם בתה ומישפחתה, בתלתלי לובן רכים, ובצאתה את ביתה חבשה כסיות לבנות בארץ סובטרופית מזוהמת. וביכתה את בנה בכורה, אשר איבד את אחת מעיניו במילחמת־העולם הראשונה. אינני סובל חום וארץ פרועה, כך אמר, היחידי מבניה אשר לא עלה ארצה וברבות הימים נעלם במחנה־ריכוז ליד אנטוורפן. הצעיר בבניה נהרג במילחמת־העולם ההיא, לתיפארת הקיסר. נכדה דני, מפקד הל"ה, נפל בניסיון לפרוץ לגוש עציון הנצור, במילחמת תש"ח. כאשר הלכה לעולמה, בבית לולו הג'ר, תפס את חדרה סבא נחמיה, בביתו של חתנה ראובן, והוא היחיד, אשר נזכר ברבות הימים

הווילה של אדריאנוס: אכסדרת־עמודים בשולי הבריכה

כאשר סופר סיפור גבורתם של דני וחבריו. סבא נחמיה, אביו של ראובן, בא מווילנה, עבר את גיל ה־90 ותמיד, מאז צעירותו, לבש בגדים שחורים, כיפה אשכנזית גדולה ושחורה לראשו וזקן לתיפארת. תמיד חי בחדר הקטן בדירתו של ראובן והיה שקוע בסיפרי הקודש.

הוג נפגע כאשר לא הוזכר מוריץ, סבו השני של דני, באותו סיפור מופלא, ומוריץ היה פרש בחיל ההוסארים של קיסר גרמניה.

ואולי היתה זו נקמתו של ראובן בחמו אשר סירב תחילה לקבלו לחיק המישפחה, כאשר חיזר אחר בתו חנה, אשתו לעתיד. ראובן הגיע לכרך הגדול, ברלין, ממיזרח־אירופה, הסיפור הידוע, ובצרור הצהוב ההוא גם מיכתבו, כתוב עברית, אל הוג ובו בקשתו, אנא אמור מילה לזכותי, אנא ממך עזור לי לפרוץ את מחסום הגאווה.

ואני בהמתנה לצרור, הולכת לאיבוד, גולשת לעולמות אשר אולי מוקדם לפלוש אליהם, אך הם פן נוסף של קיומי, ושל זקיפות קומה, של רוח לא נכנעת. ולאחר השרב הכבד, אשר שטף את הארץ וכיסה אותה כולה באבק סמיך, חתך את מרחבי הים, ובחצות עלו הלהבות במוקדים אלה ואחרים. כה קל להעלות את הארץ המיובשת הזאת בלהבות — לעומתן כל מילחמות היהודים נראות כה מגומדות ומגוחכות. לרגע נדמה שכל הארץ כולה תעלה בלהבות.

ופתאום סבה הרוח על עיקבותיה, עננים שחורים וכבדים עלו מכיוון הים, ובעונה לא צפוייה ירד המלקוש הגואל.

ושוב עולה באופק האפור, המעיק, וחוזר לו השרב ומביא איתו את הסערות, הרוח המיזרחית הנושאת עימה את כל היובש ואימת המידבר הצחיח.

שוב התרחקתי מהנושא, עדיין הצרור אינו בהישג ידי ואני חסרת סבלנות וכל אשר עולה בי איננו מספק את זכר הצרור.

כמו הילתו של דני הרחוק, המיוחד, שתקן, נעלם לימים ולילות, מגיחה לגיחה, בעולם הדימדומים של ימי טרם מדינה, בעל חוש־הומור אדיר, הבדיחות ניתרו כמו כדורי פינג־פונג, וזכורים לי הימים העמומים כאשר דני וחבריו עברו מהאצ"ל לשורות הפלמ"ח וגלי החשדות לאשר טמון במגירותיו, אפופות הסוד. המחשבה שבגלל רועה צאן זקן אחד, אשר עליו ריחמו רחמים גדולים, והוא אשר הזעיק את כל כפריי הסביבה לחסום את דרכם לגוש עציון הנצור. האגדה מספרת שבידיו של האחרון שבהם נמצא כלי הנשק האחרון — אבן. נשק של יאוש, אחיזה אחרונה, זיק אחרון של התגוננות ותיקווה במילחמת הנשמה לחירותה.

האבן — האש — השריפות —
היאוש והתיקווה.....
והכבוד האבוד.....

צירי הנשמה בכמיהתה לקיום, לעצמאותה.....

הרוח המרחפת בחופשיות, משוחררת מגבולות ומיגבלות. מופלאים דרכיה, אשר איננה חבה חוב לשום מיסגרת, מפחיד לצפות בה ובקשרים שהיא יוצרת. הדברים עולים בי, אינם בשליטתי, הם מדריכים אותי ואת עזותם אני מזהה בין השורות.

ועכשיו הצרור מונח על־ידי זה ימים מיספר, קשור, דומם, מונח ואינני מוצאת בי את העוז לפתוח אותו.

אולי, כמו המגילות הגנוזות במערות מידבר יהודה, במגע־יד חשופה בניסיון לגולל אותם, ייגוז גופם — והרוח מרחפת בין כה וכה —

יושבת ומחכה למורי שיבוא ויעזור לי להחליף את הסרט במכונת־הכתיבה הישנה שלי, פתאום שתי ידי שמאליות, מודה על פסק־הזמן. הצרור מונח לו בשקט בשקט, בתוך קופסה בתוך שקית ניילון, כאילו הובא מהשוק, מונח לו הצרור, רק שלא ירקב, כמו הפרי שנשכח בשקית. גלים גלים עולים מתוך השקית, רוקדים סביבי, התריסים מוגפים, אור דימדומי שקיעה, מרגיע.

....פתחתי את הצרור. כמו סהרורית אני מסתובבת זה ימים מיספר. כמו סיפור הגוויה של יונסקו אשר הולכת וגדלה, תופחת עד שהיא ממלאת את הדירה כולה, את כל היישות. כך צומחת לעיני הדמות היוצאת מהצרור. ביישנית, גאה, מתנדבת, מסתכלת סביב, קולטת אנשים ונופים ומצבי אנוש רגישים, סוסים קופאים, חיילים מתבוססים בבוץ, השם יהודי — מקפיץ אותו אל מעבר ליומיומיות, להזיות העתיד, התיקווה הגדולה הנותנת כוח לשרוד במצבי לחץ ויאוש אל־אנושיים, במשך ארבע שנים ארוכות ללא קץ, בחזית המיזרחית. גורלו של פושט־היד העלוב שבעלובים כגן־עדן לעומת הסיוט הקיומי שלנו בין תילי הגוויות, כאן בחפירות, בגיהינום שבו אבד לאדם צלמו, המוות לועג לנו, שכוחי אל..... כך הוא כותב בסוף המילחמה ההיא, אל הוריו.

ולפרידולין הוא כותב, אם וכאשר אצא מן הגיהינום הזה, אהובתי, ומסיים באותיות עבריות: נשיקות, חיים, שמו העברי.

ועד סוף ימיו הארוכים והצלולים ירוץ לפני המחנה ובידיו הדגל שעליו חרוטות אותיות לוהטות של דם ואמונה, ומשביעות: שלום — לא עוד מילחמה. וכל אשר היה לאל־ידו לעשות, עשה, בכל דרך אפשרית, כגודל אמונתו, למען חיים בשלום.

עין הוד, יוני 1988

ספרים

עתל ברוידא

על זיכרונות אדריאנוס

מאת מרגריט יורסנאר
מצרפתית: אירית עקרבי
זמורה, ביתן

אליבא דאריסטו עשוי המיבדה האמנותי (בהוראת דבר שאינו בבחינת אמת היסטורית) להיות מענג יותר מן הממשות עצמה. ההוגה היווני קבע שהמיבדה האמנותי מסוגל להציג את אמיתו **הכללית** של דבר בצורה יעילה יותר — ואפילו נאמנה יותר — ממה שניתן לתעודה או לרישום היסטורי כלשהו לעשות זאת, גם כשבאלה יש פירוט וייחוד. מרגריט יורסנאר הלכה כיברת־דרך לא־מעטה אל מעבר לזה בזיווג זה שהיא מזווגת מיפעל יצירתי נדיר באיכותו עם יידע בלתי־נדלה של הרקע ההיסטורי של הסיפור. היא עשתה שימוש בכל תחבולה וכישרון מוכר ובלתי־מוכר העומד לרשותו של אמן בעל מידע בלתי־מוגבל כמעט ממין זה שלה ודימיון פיוטי כשלה.

„זיכרונות" אלה מבקשים להתקרב לממשות הפנימית של דמות היסטורית וגם לעולם שבו חיתה, מבלי לסטות הרבה מן העובדות ההיסטוריות כפי שהן ידועות לנו. המקורות למלאכת השיחזור מרובים, החל בהיסטוריון היווני דיו קאסיוס וברושם־הרשומות הלטיני הידוע בשם ספארטיאנוס, ועד למחקריהם של מומחים בני זמננו בנושאי תיקוניו החברתיים והפינאנסיים של הקיסר אדריאנוס, דרכי שילטונו ומינהלו. כמקורות עזר משמשים כתוביו של אדריאנוס עצמו: חליפת האיגרות שלו בענייני מינהל ושילטון, הכרעותיו המישפטיות, שיריו, כתובות ההקדשה שלו, מיכתביו — כל אלה נארגו כאן אל תוך המסכת של הדמות המופיעה לנגד עינינו. הסופרת גם עשתה שימוש באוטוביוגראפיה של אדריאנוס אשר נתפרסמה תחת שמו של עבדו המשוחרר פלגון, וכן בקובץ מיכתבים שנאסף בידיו של אותו מזכיר.

כל זה מרשים ביותר. אבל אין בכך כדי להתקרב אפילו למיצוי הרושם שעושה כאן סיפור קורותיו והתפתחותו של אדם יוצא־דופן זה מקצין־צבא אינטליגנטי צעיר, שאפתני ושוחר־כוח המשרת את דודנו הקיסר טראיאנוס — טראיאנוס, אגב, לא ראה בעין יפה כלל את משוגותיו, חובותיו ואף את נטיותיו האינטלקטואליות של אדריאנוס הצעיר, נטיות שלא הלמו לדעתו חייל מיקצועי רציני — עד להבשלת הדמות הבוגרת של המדינאי החכם, הצודק וידוע־החולי.

כמעט אין לך דבר בעולם שאדריאנוס לא נתנסה בו ולא מצה ממנו קורת־רוח; אין לך דבר שלא נתן דעתו עליו ולא ביקש לרדת עד חיקרו, ואין שאלה בעולם שהודה כי המענה עליה נסתר ממנו.

הוא התעניין וידע כל מה שניתן היה לדעת בזמנו על חיי איש הצבא, על הצייד, על אהבת גברים ונשים כאחד, על כל האמנויות בכל צורותיהן, ובעיקר המוסיקה כפי שהושמעה בחוגו שלו, וכמובן — על צורכי האימפריה הרומית האדירה וכל עמיה ועממיה (להוציא היהודים, כמובן...). מודעותו־העצמית הנדירה גרמה שיראה את בני־האדם כמות שהם, וראייה זו היא שהשכילה אותו לנהוג בהם בצדק וביושר. היה זה הבסיס לאמנות השילטון שלו.

את האידיאלים היסודיים שלו נחל מיוון. מישאלתו הגדולה טמונה היתה ב„אפשרויות ליוון את הברברים (כלומר, כל מי שאינו רומי) ולהחדיר ברומא את ערכיה ורוחה של יוון, ובדרך זו להשליט בעולם... את התרבות היחידה אשר למרה... להתבדל מן המיפלצתי, מן הנעווה וחסר הצורה, מן הקופא על שמריו, התרבות היחידה שהמציאה הגדרה של שיטה, מישטר מדיני ומישנה סדורה של יופי..."

„**אנושיות, חירות, אושר**: מילים נאצלות אלה החקוקות במטבעות שטבעתי במרוצת שילטוני לא היו פרי המצאתי שלי. כל הוגה יווני, כמעט כל רומאי בן־תרבות, רואה את העולם כדרך שאני רואה אותו."

מה פלא שהיהודים לא הזכירו את שמו אלא בלוויית תואר הנאצה „שחיק עצמות". דיווחו על מרד בר־כוכבא ועל המילחמה־עד־לקץ־המר שהוליד נשמע מוכר באוזני בן הזמן הזה. אין זה הפרק היחיד בספר שמן הראוי שקוראים ישראלים המבקשים לראות את העולם גם מנקודות־מבט שונות מאלו שבהן הורגלו, ייטיבו לעשות אם יקראו בו בעיון.

בחרוזי תהילה שחיבר לכבודו יהודי בן אלכסנדריה, ייחס הלה לאדריאנוס כוחות על־אנושיים, בתארו אותו — בלא שמץ ליגלוג — כ„שליט בא־בימים הנראה מהלך הלוך ושוב בכל דרכי תבל, יורד לעימקי המיכרות, מחייה את כוחות הפיריון והשפע של הארץ ומביא לכל מקום שלום והרווחה; הנבחר אשר קומם מהריסותיהם את מיזבחותיהם של בני כל אומה, יודע ח"ן הבקיא באמנויות הסוד, החוזה אשר העלה צעיר עד לשמים."

הסיומת רומזת לאהובו הקרוב ביותר של אדריאנוס, אנטינואוס, שמותו בגיל 20 גרם לקיסר סבל בל־יתואר עד שעמד וגזר על אבל ומיספד וטיכסי קורבן וזיכרון.

בכל פעם שאני מבקרת ברומא, אני עושה דרכי לווילה של אדריאנוס — זה שמה עד עצם היום הזה — ושם אני יושבת לי בחברת ספר בין כל ההריסות הנפלאות האלה, הריסות המשמרות עדיין, כתום זמן רב כל־כך, את זיכרו של איש חכם, הגיוני, חושני ורגיש זה.

אחרי שקראתי „זיכרונות" אלה של מרגריט יורסנאר, החילותי לחוש שכל אבן־בנייה באותה חווילה היתה „התממשות מופלאה של רצון, זיכרון ולפעמים אתגר וקריאת תיגר. וכל מיבנה היה בבחינת מפתח למפה של חלום."

עבד אל־נאסר סאלח

האם עזבו החללים?

מתוך שיר שנכתב במחנה המעצר אנצאר 3

האם עזבו החללים את חם בתיהם?
האם נפרדו מילדיהם?
האם נשקו לעץ הזית במדרון?
או שמא הלכו בשולי הדרכים?
האם נחתו צפרי הגעגועים על
עפעפיהם
והאויר התפזר על כתלי הרוח?

טעם מוסקט לחתנה הפלסטינית
מקהלות הנשים פצחו בשיר
הילדים־הנערים חגגו בחצר
והסוסים רקדו על מנגינות הגרן.
האם התנשקו הפנים השחרחרות?
האם השקיפו העינים אל תוך
התודעה?
האם הגיעו חלוצי חתנת האש?

לחללים צבע של זעתר וחנא
כוכבים תלויים בשמים
ודגל התהלה
מתנוסס בחלל הלב
ומשרטט על החול את תולדות הזעם

הם מתחרים ביניהם, החללים
והנה גם פגע כדור בלב
נושא בשורתו לדורות של ערבים
אבל החללים לא עוזבים
והאינתיפדה, לשנים כי תבאנה,
היא שתציל את התודעה הפלסטינית
מבוץ התלאות.
החללים לא יעזבו,
הם המעניקים לדור את חייו
ומשרטטים את תולדות ימינו
הנשכחים
בחולות הנגב.

מערבית: סלמאן נאטור

עורך נתן זך

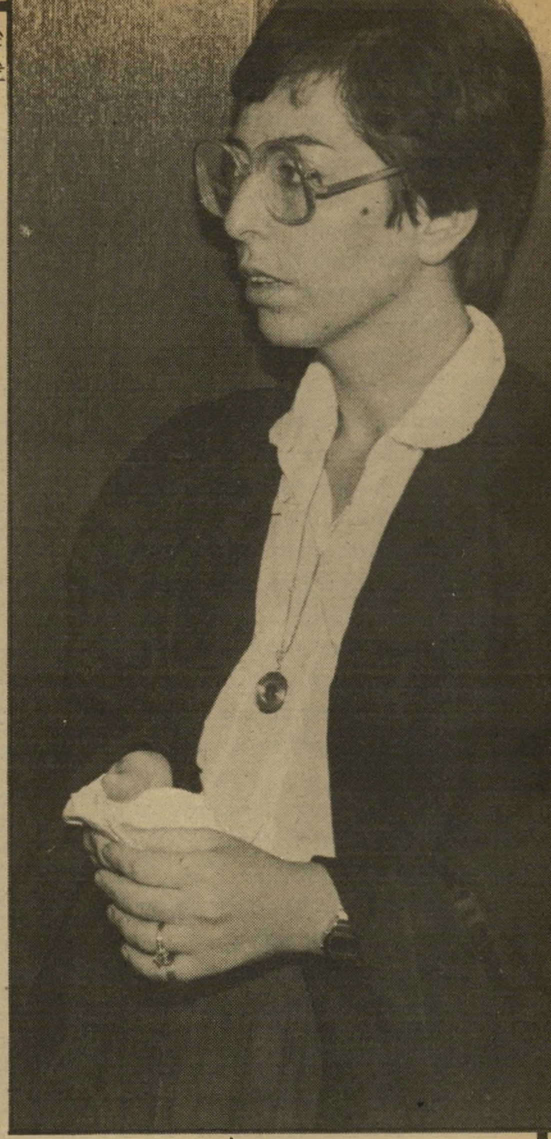

שופטת ברלינר
„אמנם תפוזים אינם יהלומים..."

מידגם מיקרי של יום־מעצרים מעלה כי שני שלישים מכל העצירים משתמשים בסמים קשים ופשיעתם היא על רקע זה

יום סתם של סם

מדוע משעמם כל־כך בבתי־המישפט באחרונה? אין מישפטים של אישי־ציבור, כמו זה של השר אהרון אבו־חצירא או ח"כ שמואל רכטמן. אין סיפורי מעילות והונאות גדולות, כמו מישפטו של דויד בלס, או מיקרי־רצח מעניינים, כמו זה של שימעון חרמון או חווה יערי. כמעט בכל האולמות עוסקים השופטים בעבירות של סמים, פריצות או מיקרי־אונס ומעשים מגונים.

עיתונאי ותיק, העוסק בתחקירים של מעשי שחיתות ציבורית, טוען כי מישפטים כמו זה של יעקב צור או אבו־חצירא לא יחזרו עוד. ולא חס־וחלילה מפני שעסקני־הציבור בארץ חזרו למוטב, או הפכו צחים משלג, אלא בגלל מחדליה של מישטרת־ישראל. לדבריו, מאז פרש בנימין זיגל מתפקידו, הידרדרה יחידתו מדחי אל דחי, וכיום אין בה חוקרים המסוגלים „להרים" תיק־שחיתות מסובך או פרשה כלכלית מרובת־מיסמכים. לדעתו, מישפט „הפגישה הלילית", שבו נאשמים כמה עורכי־דין מהשורה הראשונה, כתוצאה מגילויי העיתונות, הוא האחרון מסוג זה בבית־המישפט.

החלטתי לערוך מידגם מיקרי של יום אחד באולם־המעצרים. שכן המעצרים של היום הם המישפטים של מחר. נדמה לי שאחרי יום מאלף זה ברור לי כי מישטרת־ישראל והפרקליטות מקדישים את מרבית אונם והונם לעבירות הקשורות בסמים, ולעבירות הנגרמות כתוצאה משימוש בהם.

ארנק וקלמנטינות

לשימחתי הרבה היתה השופטת התורנית לענייני־מעצר דבורה ברלינר, אחת משופטות־השלום החכמות, המוכשרות והליברליות ביותר. ידעתי שהיא לא תהיה חותמת־גומי לבקשות־המעצר של נציגי־המישטרה, שתבדוק כל מיקרה לגופו.

כאשר נכנסתי לאולם־המעצרים, היתה השעה 9.30, כלומר כשעה מאז פתיחת המושב. על ספסלי־העצירים ישבו יותר מ־10 גברים בגילים שונים, לבושים ברובם במיכנסי־ג'ינס ובמיקטורנים דמויי־עור בצבע שחור. כמעט תילבושת אחידה.

על הספסל הבודד בצד ימין של האולם ישבה אשה אחת, בלונדית, עייפה, לבושה גם היא במיכנסי ג'ינס ובמיקטורן־ג'ינס כחול.. לידה ישבה שוטרת, ששמרה עליה.

נציג המישטרה קרא למוחמד טורק לעמוד על רגליו, והתחיל לספר לשופטת מדוע הוא מבקש את מעצרו של החשוד. מישפחת טורק, מיפו, היא מישפחה ערבית מוכרת היטב, גם למישטרה וגם לציבור אוהדי־הכדורגל.

העציר, גבר כהה־עור, כמעט כושי, מגדל זקן סמיך ושיער ראשו מתחיל להקריח.

איש־המישטרה סיפר לבית־המישפט כי טורק חשוד בחטיפת תיקים מנשים. מיקרה כזה קרה לפני יומיים, והאשה מסרה למישטרה את תיאור לבושו של החוטף.

התיאור: ג'ינס כחולים, חולצת־פסים וג'קט שחור. באולם־המעצרים, עדיין לבש טורק את הבגדים שתוארו. נציג־המישטרה ביקש לעצרו לימים אחדים, מכיוון שיש עוד תיקים של חטיפת־ארנקים ביפו, ויתכן מאוד כי כולם נעשו בידי החשוד. לשם כך יש צורך לאתר את התיקים, לזמן את המתלוננות ולעשות מיסדרי־זיהוי.

„מה יש לך לאמר, מר טורק?" שאלה השופטת באדיבות.

טורק, דובר עברית צחה: „אותי אפשר לזהות טיק־טק. אני משוגע לעשות דברים כאלה? אני יכול להסתובב עם שני שקל בכיס ולא אעז לעשות דברים כאלה, כי מיד יזהו אותי."

השופטת עיינה בחומר שהוגש לה על־ידי המישטרה והחליטה לעצור את החשוד לארבעה ימים, כדי לאפשר למישטרה לאתר את המתלוננות הקודמות.

הצעיר השני שקם על רגליו לקריאת איש־המישטרה היה גם הוא גבר שחרחר וגבה־קומה. צווארו היה עטוף בצעיף משובץ. הוא נחשד בכך שלפני יומיים, ביפו, העמיס ארגזי־פרי מלאים בקלמנטינות ובתפוזים על מונית שחיכתה. 12 ארגזים כאלה נגנבו זמן מה קודם לכן מחנות־ירקות בסביבה. רק שני ארגזים נמצאו. יתר ה־10 נעלמו.

מאחר שהצעיר נתפס על־ידי שוטר בזמן הטענת־הפרי, לא יכול היה להכחיש את האשמה. הוא אמר לבית־המישפט: „הייתי מסומם לגמרי, אני לא זוכר מה קרה. אני רק זוכר שהטענתי ארגזים על מונית ונעצרתי. לא תיכננתי זאת מראש."

„אמנם תפוזים וקלמנטינות אינם יהלומים, אבל אובדן 10 ארגזי־פרי הוא נזק כלכלי של ממש," כתבה השופטת, והחליטה לעצור את החשוד ל־24 שעות.

החשוד בובליל בלט בקהל־החשודים בסווט־שירט הירוק־זרחני שלבש. הוא נחשד בכך שנכנס דרך המירפסת לבית אחותו, וגנב משם מכשיר־טלוויזיה. הוא נראה באותו יום מסתובב בשוק־הפישפשים כשהוא מנסה למכור מכשיר־טלוויזיה. בן־אחותו, ילד בגיל 11, זיהה את בובליל ומסר עדות במישטרה.

השופטת עיינה בחומר ושאלה את החשוד מה בפיו.

„שיבואו למישפט ויעידו!" אמר בובליל במרירות, „אני מוכן להיכנס למעצר־עולם אם הם יבואו. איזה סיפורים מוצאים! תתביישו לכם!"

בהחלטתה כתבה השופטת: „ראיתי עדויות של בן־אחיו, המזהה את החשוד, וכן עדות של אדם שראה אותו כשהוא מנסה למכור מכשיר־טלוויזיה בשוק־הפישפשים באותו יום. קשה להניח שיש הצטלבות מיקרית של שתי עדויות אלה." מכיוון שמדובר בבני־מישפחה, החליטה השופטת לעצור את בובליל לחמישה ימים, כדי שלא ינסה להשפיע על קרוביו ולשבש הליכי־מישפט.

העציר, ששמע את החלטת השופטת, ביקש ממנה להורות לרופא בית־המעצר לספק לו אדולן, מכיוון שהוא נרקומן.

לזיין את האמא

אל ספסלי־הקהל הצטרף ברגע זה צעיר שחרחר, לבוש־ג'ינס. בידו מולל פיסת־נייר.

השוטרת שישבה ליד העצירה קפצה מיד וחטפה מידיו את הנייר. היא הציצה בו בעניין וטמנה אותו בכיסה. נראה כי סמים לא מצאה בתוכו.

זוג גברים קם על רגליו למשמע שמותיהם מפיו של חוקר־המישטרה — פאדל, ערבי מחאן־יונים, וצעיר מזוקן בעל מיבטא רוסי, ששמו רוזנפלד. הם חשודים כי באכסניה בבת־ים ניסו לעשות עיסקת־סמים. בחדר נמצאו כלי־עישון, ובשרותים נמצאה כמות זעירה של הרואין.

רוזנפלד הודה כי הוא קשור לעניין ומסר למישטרה גירסה, שכדי לא לפגוע בו לא פורטה באולם־המעצרים. פאדל חשוד כי הוא איש־הקשר עם סוחר־הסמים, שעמד לשלוח כמות גדולה מהסם לרוזנפלד. „הוא ניסה לברוח מהמישטרה, נפל מהמדרגות ונתפס," סיפר השוטר על הערבי. לשניהם היו מאסרים על־תנאי בני־הפעלה בעבירות של סמים.

רוזנפלד הכחיש שהוא מכיר את הצעיר הערבי שנעצר איתו, וטען כי ראה אותו בראשונה בניידת־המישטרה. הוא אמר כי לא יוכל לזהות את סוכנו של סוחר־הסמים, שבא לבצע את העיסקה. הוא הזכיר לשופטת כי הם מכרים ותיקים, והוא כבר נשפט על ידה.

„אם אתה אומר כך," ענתה השופטת. היא פנתה לפאדל ושאלה אותו מה יש לו לומר.

בעברית בסיסית מאוד סיפר שהוא עובד כצבע בתל־אביב, וכי חזר מעבודתו מאוחר בערב. אז התנפלו עליו שוטרים ממישמר־הגבול, ערכו עליו חיפוש ואמרו לו: „אתה מעזה? מה, לא מספיק לכם עזה? מה אתה בא לכאן? בגלל האינתיפאדה אנחנו רוצים לזיין אותך ואת אמא שלך!"

לדבריו היכו אותו השוטרים. הוא רצה להפשיל חולצתו ולהראות לשופטת את גבו. השופטת פסקה שיש לבדוק אותו ולתת דו"ח מרוייק על כל סימני־אלימות שיימצאו על גופו.

„ירדתי במדרגות לאט־לאט, ולא ברחתי ולא נפלתי. הם רצו שאני אגיד שנפלתי, והמשיכו להכות אותי גם בחקירה," המשיך לספר.

פאדל הכחיש כל קשר לסם. אבל השוטר הראה לשופטת כי פאדל נידון כבר בחאן־יונס בגלל עבירות־סמים.

השניים נעצרו לשישה ימים, ולמעצרם צורפה בקשה לדאוג להם לאדולן.

בני־זונה

העציר הבא, מאיר קינן, היה חריג מכמה בחינות. הוא היה כבן 45, גבר כסוף־שיער, נאה מאוד, לבוש דובון צבאי, והיה מלווה על־ידי עורך־דין. מכיוון שנציג־המישטרה הסכים לשחררו בערובה של 10 אלפים שקלים, לא היה דיון באולם על העבירות המייוחסות לו. היה רק רמז לענייני־מכס. הוא שוחרר מיד.

אחריו בא תורה של הבחורה היחידה שישבה באולם. יוחסו לה גניבות מרכב, ונאמר כי נמצאו אצלה חפצים החשודים כגנובים, שטרם זוהו על־ידי בעליהם. המישטרה ביקשה להאריך את מעצרה בשבוע.

„הודיתי בכל, כי אני מכורה לסמים ואני צריכה להיכנס ביום הראשון לגמילה. אני לא מבינה למה הם שמים לי רגלי!" התלוננה הצעירה.

כאשר שמעה שהשופטת גוזרת לה מיספר ימי־מעצר, התפרצה בצעקות. „שהילדות שלך יפלו לסמים!" צעקה, „כוס אמק, בני־זונה!"

השוטרת מיהרה להוריד אותה למרתף־המעצרים, וקולות המהומה המשיכו להישמע משם עוד דקות ארוכות.

אלמליח היה מבוגר מרוב העצירים, מגושם, ושערו מאפיר. הוא נחשד בעבירות של הפצת צ'קים ללא־כיסוי, בסכומים של אלפי שקלים. אחרי שחשבונו בבנק הוגבל, פתח חשבונות נוספים, והמשיך לפזר צ'קים. הוא נהג לקנות מוצרי־חשמל, בעיקר בשקם, ולתת תמורתם צ'קים ללא־כיסוי.

„אני מבקש הסתכלות," אמר לשופטת, „אני זקוק לסמים, ואינני יכול לשבת בכלא," הסביר.

חוקרת המישטרה אישרה את דבריו,

קצינים בבית־המישפט
„הייתי מסומם... אינני זוכר כלום..."

ענת סרגוסטי, העולם הזה

„הייתי מסומם," אמר החשוד, „זה היה מיקרה חד־פעמי, תוך שבוע אני עומד להתקבל לטיפול גמילה. מאסר יהרוס לי את כל מה שבניתי בשנה וחצי האחרונה," התחנן

וביקשה כי השופטת תחליט על כמה ימי־חקירה, ורק אחר־כך יישלח אל־מליח לאברבנאל להסתכלות. הוא נעצר לשיבעה ימים, ולשמונה ימי־בדיקות בבית־החולים.

אשמתו של עיצאם אבו־חוסיין היתה כי מכר כמה מנות־הרואין לסוכן מישטרתי סמוי. לשופטת הוגשו תמונות של השניים מסתודדים יחדיו.

החשוד טען כי הוא מכיר את השוטר הסמוי מהשכונה, ונהג לשבת איתו בבית־הקפה לעיתים קרובות, אבל מעולם לא מכר לו סמים. השופטת קבעה כי הוא ייעצר לשישה ימים, בחשד לסחר־בסמים, ותוך זמן זה יוגש כתב־האישום נגדו.

עיצאם היה החשוד הראשון שביקש מבית־המישפט למנות עבורו עורך־דין, מכיוון שחשש שמישפחתו לא תממן לו כזה. הוא גם ביקש לדאוג לו לתחליף סם במעצר, מכיוון שהוא מטופל כבר שלוש שנים במדיקייט.

שמואל חדיף נראה מסודר ונקי, גבר כבן 35. ב־3 בינואר נתפס כשהוא מנסה למכור ברחוב מכשיר־רדיו לאנשים. השוטרים מצאו בשקית שבידו מטריה שחורה, מכשיר למדידת לחץ־דם וגלאי־רדאר. התברר כי החפצים נגנבו ממכונית שחנתה בסביבה, סמוך למעצרו. הרכוש זוהה, ובביתו נתפסו עוד כמה מכשירי־חשמל שהמישטרה רוצה לברר את מקורם.

„הייתי מסומם," אמר החשוד, „זה היה מיקרה חד־פעמי. תוך שבוע אני עומד להתקבל לטיפול אצל הד"ר מיקי רייטר, ואהיה במיסגרת. במרכז־גמילה. מאסר יהרוס לי את כל מה שבניתי בשנה וחצי האחרונה," התחנן.

„נתפס בכף," כתבה השופטת, והחליטה לעצור אותו לארבעה ימים.

היכן האולרים

אברהים ואתד, צנום, בעל שיער ארוך ואפור, תווים חדים ומפחידים מעט. הוא נתפס בחניון בית־רומנו על־ידי מארב של אנשי־מישטרה.

בחניון היתה מכת־גניבות, ולכן הוצב שם מארב.

ואתד נראה על־ידי השוטרים עובר בין שתי מכוניות, ואחר־כך החזיק בידו שקית ניילון לבנה, מלאה בבגדים. בכיסו נמצאו כפפות, וסמוך למקום נמצאו שני אולרים. הרכוש טרם זוהה.

ללא עורך־דין ניסה ואתד לחקור את איש־המישטרה ושאל אותו: „היכן מצאת את האולרים? לא לידי, זה לא אולרים שלי. אני באתי לשם לחפש עבודה בבניין סמוך."

הוא נעצר ליומיים.

הצצתי בשעוני וגיליתי כי השעה כמעט 11, מועד ההפסקה בבית־המישפט. העציר האחרון בא עם עורך־דין. הרצל מסיקה נעצר ב־3 בחודש כאשר שוטרים הבחינו בו ובאדם נוסף עומדים ליד שקית גדולה ברחוב.

כאשר הבחינו השניים בניידת, התכופף מסיקה לשרוך את נעלו, וחברו ברח ונעלם. בשקית נמצאו מכשיר־וידאו, שני מכשירי־שלט־רחוק ומברג גדול. מקור הרכוש בדירה סמוכה, שבה היתה התפרצות.

נציג־המישטרה ביקש 15 ימי־מעצר כדי לאתר את החשוד השני ולקבל את תוצאות מעתקי טביעות־האצבע שנעשו במקום־הפשע.

עורך־הדין, צעיר ובלתי־מנוסה במישפטים פליליים, חקר ארוכות את איש־המישטרה. „מה זאת אומרת היו ביחד? איזה מרחק היה ביניהם?" אף השופטת הסבלנית ביקשה מהסניגור לקצר. איש־המישטרה ציין כי מסיקה מסר במישטרה שתי גירסות: האחת כי היה לו קשר לעניין, והוא רוצה לעשות עיסקת־טיעון, ואחרת שאין לו מה למסור, וכי את הכל יאמר בבית־המישפט. מסיקה נעצר לימים אחדים, כדי לאפשר למישטרה את המשך החקירה ואיתור החשוד השני.

נדהמתי לגלות כי שמונה מתוך 12 התיקים ששמעתי עסקו בדרך זו או אחרת בסמים קשים, ובעיקר בהרואין. בין המתמכרים שראיתי באותו בוקר היו גברים ואשה. אנשים בגילים שונים ומעמדות חברתיים שונים. היו ביניהם יהודים וערבים. נדמה היה לי לפתע כי רוב המדינה מסוממת, והשאר עוסקת במסוממים ובעבירות ובנזקים שהם גורמים.

אילנה אלון ■

ללכת אל זונה

(המשך מעמוד 18)

בעיות הגייה בכלל, אבל למרות זאת לא הסתדרתי."

דויד אינו מאשים, אבל בכל זאת חבל לו מאוד על פיטוריו. „הייתי מאוד רוצה לעמוד בזכות עצמי, לפרנס את עצמי."

פעם, אגב מישחק ברשם־קול, התחיל דויד להקליט את עצמו מדבר על

דויד מתעניין בסכס, ובכלל ברומאנטיקה. הוא יודע לספר על הרבה אהבות

נכותו, על הבדידות האופפת אותו מדי פעם, על קשייו למצוא את כיוונו בחברה. חבר שלו שמע את הדברים והחליט להעלות אותם על הכתב.

מכאן והלאה הם נכנסו ליחסי פינג־פונג של הקלטה ורישום, מחיקה ותיקון. התוצאה באה בדמות מסע בעגלת הזכוכית, ספר אוטו־ביוגראפי, המשמש היום כמקור־מידע בלעדי לפסיכולוגים ולפסיכואנליטיקאים למיניהם, על חייו הקרובים והפנימיים ביותר של נכה.

„הצלחתי לפרוק בספר הזה דברים רבים שהעיקו על ליבי מזה זמן רב. הצלחתי לעורר מודעות אצל פסיכולוגים רבים לדברים שהם בכלל לא חשבו עליהם, לדברים שהספר האיר באור שונה מהמקובל."

אהבות עצובות

סתם פורקן רגשות או גם מחשבה לעתיד בקשר לצד החומרי?

„בספר הראשון זה היה רק פורקן. אבל אז, כשהספר הצליח, החלטתי לנסות ולהפוך את הכתיבה לפרנסה. כבר בספר השני, קרן־אור, התרחקתי מכל השלכה אישית אלי, וכתבתי משהו, שאנשים יאהבו לקרוא. מעין שושלת נוסח מדינת ישראל (ראה מיסגרת). סיפור קליל, ולא מחייב."

איך המכירות?

„כל ספר נמכר בכמה מאות עותקים."

הספר השלישי, על מה הוא מדבר?

„בדרך היה עוד ספר אחר, ועוד המון קטעים קטנים, שהחלטתי לא להוציא לאור, ועכשיו, בקרוב, ייצא ספר של סיפורי־ילדים. בלי מסר גדול, בלי בשורה, רק סיפורים חביבים, שאני מקווה שילדים יקראו ויבינו מהם.

„אני מקווה שהכתיבה תיהפך לאלטרנטיבה שלי. ללמד אני לא יכול, כי החברה לא מקבלת נכים, אז אעשה דברים שאותם אני יכול לעשות לבד."

מה יחס החברה הישראלית לנכים היום? „מגעיל. נכה־גוף בחברה הישראלית נחשב גם כנכה־שכל. מתייחסים לנכים כאל מצורעים. לא מוכנים לקבל אותם כשווים, מתרחקים מאיתנו."

דויד מתעניין בסכס, ובכלל ברומאנטיקה. הוא יודע לספר על הרבה אהבות שהיו לו. אהבות עצובות. אהבות נכזבות. הרבה אהבות שהתחילו כמודעת־לוח במדור „פנויים" בעיתון, ואהבות של פגישה.

בבית זרוקים חפצים נשיים, חצאית, צעצועים של ילד. דויד מספר על הפרשיה האחרונה שלו עם מישהי, שהתגלתה כחולת־סרטן. מספר על פעם אחת, רק פעם אחת, שהתקשר עם מישהי, שלא היתה נכה כמוהו, ונאלצה לעזוב אותו בגלל הלחץ של מישפחתה, שלא קיבלה את הקשר ביניהם.

מדוע כל־כך הרבה רומאנים?

„אני משתפר דרכם. לומד איך לפתח קשר, עדיין לא מצאתי לי את זוגתי לחיים, למרות שאני משתוקק לעשות זאת. היא תהיה נכה. קשר בין נכים ללא־נכים הוא, נכון להיום, פשוט בלתי־אפשרי."

אשת השגריר

(המשך מעמוד 19)

קוריאה. בקוריאה אהבו אותם. אחרי מילחמת ששת־הימים העריצו את ישראל בכל העולם. בבקרים, כשיהודה יצא לעבודתו בשגרירות, יצאה רות לרחובות לחפש אמנות. האמנות שמצאה היתה שונה לחלוטין ממה שלמדה עד אז.

סיני זקן

היא נרשמה ללימודים אצל סיני זקן ולמדה אצלו במשך חודש תמים כיצד לצייר קו מסויים על נייר מסויים. הציור הסיני התחבב עליה מאוד והיא ביקרה באין־סוף תערוכות ומוסיאונים. אבל גם פרק קוריאה הסתיים ושוב חזרה המישפחה הביתה, לישראל. שוב היו צריכים לקשור קשרים, שוב הלכה לכל גלריה כדי לראות מה השתנה, איזה אמן חדש צמח. אבל אז שוב נקראו לדגל, והפעם לפינלנד.

במשך ארבע שנים חיו בקור ובחצי־חושך. אז כבר היתה אשת־שגריר מנוסה, ובכל זאת מיוחדת. „הגעתי למצב שהלכתי רק לקוקטיילים שעליהם יהודה התעקש," והיא מוסיפה, „בכל הקוקטיילים האלה כבר ראיתי את כולם, וכולם ראו אותי ולא היה לנו מה לחדש זה לזה. אז מדוע שאלך?"

במהלך הקאריירה של יהודה היו לה כמה מעידות דיפלומטיות. בארוחת־ערב חגיגית שבה השתתף שגריר בנגלה־דש, סיפר השגריר הישראלי על ישראל. שגריר בנגלה־דש, קם ואמר: „אצלכם, יש אנשים מדרגה א' ואנשים מדרגה ב'." לרגע שתקו הכל, אבל לפני שהשגריר הישראלי ענה בדיפלומטיות, התפרצה אשתו ואמרה: „ואצלכם, לעומת זאת, יש רק אזרחים מסוג ב'!"

„נו, ואיך הגיב בעלך אחר־כך בבית?" שאלתי את רות. „אני לא זוכרת, הוא בטח כעס עלי, אבל זאת לא היתה הפעם הראשונה ולא האחרונה. בסופו של דבר אני רק בן־אדם, ומותר לי להתעצבן. אני לא מקבלת משכורת ממישרד־החוץ בשביל לא להתעצבן.

„אסור לשכוח שגם אני הסתגלתי לחיים לא־רגילים. כל כמה שנים ארץ אחרת, כל כמה שנים חברים חדשים, שפה חדשה, יחס אחר, והצורך להוכיח שאתה שווה משהו בזכות עצמך. לי זה חשוב. אני פשוט לא יכולה להסתפק בתואר אשתו של..."

יש לה עדיין חברים קרובים בכל אחת מהארצות שבהן שרתו. הם שומרים על קשר מיכתבים, אבל מטלפנים לפעמים, ואף נפגשים בארצות שונות. היחסים שקושרים בגלל המיקצוע אולי נעלמים במשך השנים, אבל החברויות האמיתיות נשארות.

בקוריאה עברה רות ניתוח ראשון בסידרה ארוכה של ניתוחים. היא לא בריאה בגופה, אבל מחוסר־זמן היא רחקה הצידה את המחשבות על המחלות והמשיכה לחיות, לחייך וליהנות. רק מרות שמעתי מישפט כמו: „שכבתי בבית־החולים בקוריאה במשך חודשיים, ניתחו אותי שם וטיפלו בי. הם היו כל־כך נחמדים שממש נהניתי מכל רגע. היה כיף."

אבל רות אינה יכולה להחליט אם החיים לצד בעלה בכל רחבי העולם עזרו לה כציירת או עיכבו את התקדמותה ופירסומה. היא הפסידה את הקשר הצמוד למקום אחד, אבל היא מודעת היטב לדברים הנפלאים שראתה ולמדה במשך השנים בזכות הטיולים בעולם. „לפעמים באמת נמאס לי מכל הנסיעות האלה. אז אני עושה איזה סקנדל או שניים ליהודה. הוא לא מתרגש, ולמחרת אני נרגעת ויוצאת לחנויות לחפש איזה נייר חדש שעליו שמעתי או איזה מיכחול חדש שאני רוצה לרכוש. אין לי זמן להיות ממורמרת."

עכשיו הם בשווייץ. מרהטים את מה שיהיה ביתם בשנים הבאות. שניהם לומדים גרמנית. רות כבר מסתובבת בגלריות לראות מה עושים שם, ואם יש איזה סיכוי שהם ירצו לראות מה שהיא עושה. בפברואר היא תגיע לארץ ותציג את ציוריה בגלריה. עד אז היא עסוקה מאוד, וכמוה גם השגריר.

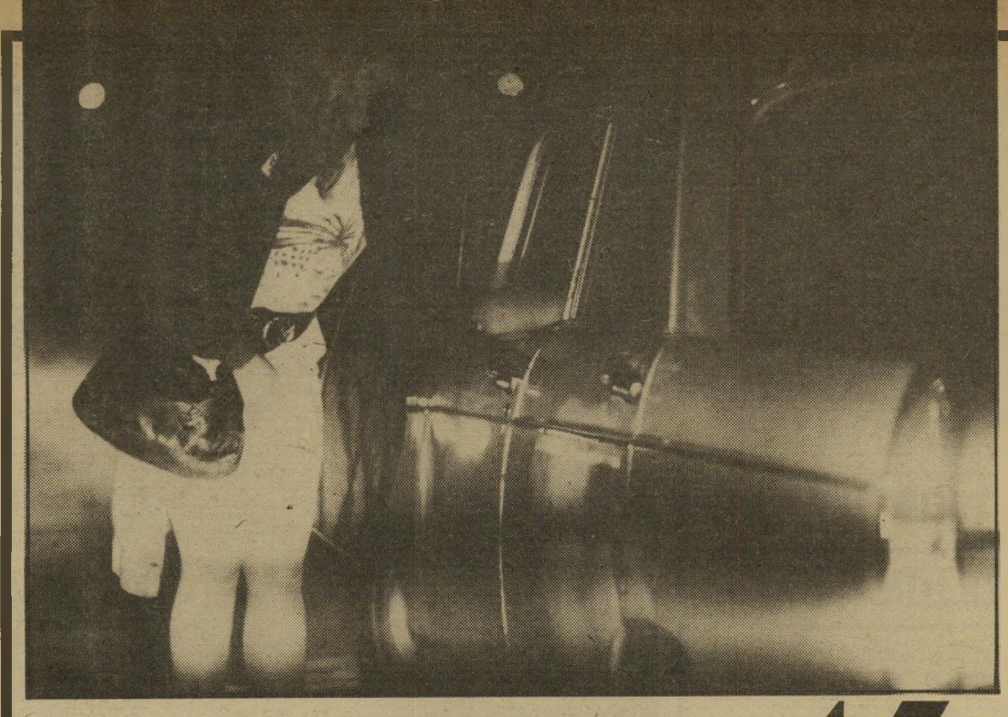

בת 16 הייתי...

רינה (שם בדוי, כדי להגן על קטינה) ברחה מביתה בחדרה, כאשר היתה בת 16 וחצי. היא חיפשה עבודה בתל־אביב ונפלה לידיו של סרסור־זונות שעמד כבר לדין בגלל התעללות בזונות. המיקרה קרה לפני שנתיים. כיום רינה היא בוגרת, אך עדיין עוסקת בזנות, המיקצוע היחידי שהיא מכירה.

מספרת רינה:

לפני שנתיים בערך, כשהייתי בת 16 וחצי, נעדרתי מהבית וגרתי ברחוב בן־יהודה בתל־אביב, אצל בן־אדם אחר, שנתן לי לישון אצלו במשך יומיים.

ראיתי מודעה בעיתון, במדור ריפוי והרזיה, שמחפשים טלפוניסטית ומסג'יסטית למכון־עיסוי. היות ורציתי לעבוד כטלפוניסטית, התקשרתי עם מיספר־הטלפון שהופיע בעיתון. ענה לי בחור, שהוברר לי יותר מאוחר ששמו הרצל, והוא אמר לי לבוא למקום. הסברתי לו שאין לי כסף, והוא אמר לי לקחת מונית והוא ישלם עבורה.

הגעתי במונית למקום. הנהג ציפצף. הרצל ירד ושילם לנהג.

בדירה היתה גם סימה.

דיברנו, והוא אמר שהוא כבר לא צריך טלפוניסטית, רק מסג'יסטית. אמרתי להם שזו הפעם הראשונה שלי במכון, ואני לא מבינה מה צריך לעשות. הוא הראה לי את המכון, ואמר שאני צריכה לעשות ללקוח מסג' מלטף, ולהביא אותו למצב שהוא ידרוש הרפייה, וככה אני אקבל יותר כסף. הוא הסביר לי שהרפייה מינית זה לקחת את איבר־המין של הלקוח ולשפשף אותו עד שהלקוח מגיע לפורקן מיני.

הוא אמר שבזמן שאני עושה הרפייה, שאני אשים קרם על העינית בדלת. וכאשר הוא, הרצל, יפסיק את המוסיקה, זה סימן שהמישטרה מגיעה לביקורת, ושאני אפסיק את ההרפייה ואמשיך כאילו במסג'.

הסכמתי לעבוד במכון, והרצל אמר שאני יכולה לישון אצלם במכון. גם הוא וסימה גרו שם. אני ישנתי בסלון,

בת 16 ברחה מהבית. היא הגיעה למכון עיסוי.
משם הגיעה אל הכביש. טראגדיה ישראלית

ועברתי בערך שבוע וחצי יחד עם סימה. אחר־כך סימה ברחה מהרצל, ואני והוא נשארנו לבד. התחילו לבוא כל מיני בחורות לעבוד במכון, ואחרי זמן התברר לי שהן עובדות בזנות.

לעבוד בכביש

בתקופה הראשונה, כשעבדתי עם סימה בבוקר, הרצל היה לוקח אותה לעבוד בזנות במישמרת בוקר וצהריים בכביש גהה, והיה חוזר למכון. בערב סימה היתה עובדת במכון.

שבוע אחרי שסימה ברחה מהבית, הוא אמר לי שיקח אותי לגהה, כדי שאעבוד שם בזנות במקום סימה. הסכמתי, והוא קנה לי סכין טפטים כתום ונתן לי, ואמר שזה יהיה לי להגנה עצמית. הוא גם נתן לי גומיות. הוא לקח אותי לכביש־גהה ליד צומת־מורשה, ואמר לי לקחת מכל קליינט 50 שקל. הוא נשאר כמה דקות, ואחר־כך נסע מהמקום, כי הוא היה צריך להיות במכון.

ביום הראשון הוא הביא אותי למקום בשעה 11, ובא לבקר אותי בצהריים. הוא הביא לי אוכל ולקח את הכסף שהרווחתי. בסביבות 5 בערב הוא היה בא ולוקח אותי בחזרה הביתה.

עבדתי בגהה ארבעה ימים, ואת כל הכסף הרצל לקח ממני. אחרי שחזרתי הביתה הייתי עובדת במכון עד 10 בלילה.

אחר־כך הוא פירסם מודעה בעיתון על שרות־ללקוח הביתה, והיה שולח אותי לבית הלקוח. הייתי מקבלת בערך 300 שקל, ולפעמים יותר, ואת כל הכסף הייתי נותנת להרצל.

דברים מגעילים

כשהתחיל השרות־ללקוח חזרה סימה מהבריחה שלה, וגם היא התחילה לעבוד בשרות לבית הלקוח.

אני זוכרת שפעם לקחנו את סימה לבית־אבות אחד. היה לה לקוח שעבד שם, בחור ערבי. הוא היה מאוד מרוצה מסימה. היא היתה הולכת לקיים איתו יחסי־מין. ואני והרצל חיכינו לה באוטו, עד שחזרה ונתנה את הכסף להרצל. הארם הזה היה מבסוט מסימה, וביקש אותה תמיד.

אחרי שבועיים, בערך, סימה שוב רבה עם הרצל, והוא הרביץ לה מכות־רצח. בגלל זה היא ברחה.

כאשר סימה חזרה הביתה, אני הפסקתי לעבוד בזנות בגהה, והיא עבדה שם.

בפעם השניה כשהיא ברחה הוא ביקש ממני לחזור לעבוד בגהה, אבל אני לא הסכמתי. אמרתי שאני מתביישת לעבוד ביום, ומפחדת שיראו אותי. אז הוא אמר לי לעבוד בתל־ברוך בערב. הוא הביא אותי במכונית הב־מ־וו שלו בלילה לתל־ברוך, ליד מיסעדת־הדגים, והוא הסתובב ליד הגזלן וחזר אלי מדי פעם כדי לקחת את הכסף. הוא היה שואל אם אני רוצה לשתות או אם חסרות לי גומיות. בחצות הוא היה מחזיר אותי הביתה, אבל אם היתה עבודה טובה, הוא היה משאיר אותי עוד שעה או שעתיים.

באותה תקופה הוא גם ביקש ממני לישון איתו, ולעשות כל מיני דברים מגעילים שאני בחיים שלי לא עשיתי. אבל פחדתי ממנו כי הוא היה מתחיל להרים את הטון ולאיים.

שבוע אחרי שברחה מהבית, סימה שוב חזרה. אז הפסקתי לעבוד בתל־ברוך וחזרתי לעבוד במכון ובשרות־בית ללקוח.

אחרי כמה ימים אמר הרצל לסימה שאני אישן איתם יחד במיטה, והיא לא הסכימה. גם אני לא הסכמתי. הם התווכחו ביניהם בחדר־השינה, והוא רדף אחריה ומשך אותה בשערות ונתן לה אגרופים בפרצוף ויצא לה דם. העיניים שלה התנפחו ונהיו כחולות וירוקות, והוא זרק אותה לארץ ודרך עליה ובעט בה, והיא בכתה, והוא אמר לה שלא תצעק, והיא רק בכתה בשקט, והוא שבר את כל הבית. כשאני ניסיתי לעצור בעדו, הוא נתן לי סטירה ודחף אותי הצידה. אחר־כך הוא נרגע, ולמחרת בבוקר אמר לי ולסימה שנכין בגדים, כי נוסעים לטבריה לטיול.

נסענו לטיול ליומיים, ובדרך בחזרה מטבריה נכנסנו לקיסריה והשתזפנו בחוף. סימה נכנסה לשחות, ואני ישבתי עם הרצל על החוף. סימה שאלה למה אני לא נכנסת למים וליגלגה עלי, אז הרצל התעצבן ותפס אותה ליד כל האנשים ונתן לה מכות.

אמרתי לו: „תפסיק! לא יפה! יש אנשים!" אז הוא הפסיק להרביץ ורק קילל אותה. היא שתקה ופחדה לענות לו.

סימה נכנסה לחדר העזרה הראשונה, והיא פחדה לצאת. הוא נכנס והרביץ לה ולקח את כל הזהב שהיה עליה.

אנשים ניסו להפריד ביניהם, אבל הוא תפס אותה בשערות ומשך אותה ובעט בה עם הברך בפרצוף. הוא התעצבן ואמר לי: „בואי ניסע, ונשאיר אותה פה!" נסעתי איתו, והיא נשארה שם בלי כסף ובלי כלום.

ביקור של אמא

התברר לי שסימה הלכה לחפש את אמא שלי, שגרה בחדרה, ומצאה אותה. היא סיפרה לה איפה אני נמצאת. אמי הגיעה לדירה שלנו ודפקה בדלת. שמעתי את הקול שלה. פחדתי וקפצתי מקומה השניה למטה. הרצל הכחיש בהתחלה לאמי ואמר שהכל שקר, ואני לא נמצאת איתו. אבל במשך השיחה ראה שאמא שלי אשה סבבה, ודואגת לילדה שלה, אז הוא אמר לה שקפצתי מהחלון ואני נמצאת בסביבה.

אמא שלי נסעה, אבל לפני כן היא אמרה לו שאם אני אחזור — שהוא יצלצל אליה ויביא אותי בחזרה הביתה. אמי נסעה ואני חזרתי לדירה של הרצל, ושאלתי אותו מה אמי רצתה. הוא סיפר לי שהיא דואגת. בערב צילצלנו לאמי, וקבענו שלמחרת נבוא אליה.

למחרת לקח אותי הרצל לקוסמטיקאית, כדי שאראה טוב, וקנה לי בגדים חדשים, ונסענו לאמא שלי. הוא אמר לאמי שמה שסימה סיפרה לה הכל שקר, כי היא מקנאה. הוא אמר שהוא מוכן להתחתן איתי והוא אוהב אותי ושאני לא עובדת בזנות. הוא אמר שיש מכון, ואני עובדת בתור טלפוניסטית.

אחר־כך לקחנו את אמי וחברה שלה לארוחת־ערב, כדי לעשות עליה רושם טוב. אחרי שהחזיר את אמי הביתה, הוא לקח אותי לעבוד בתל־ברוך.

באותו ערב הכרתי בתל־ברוך בחור מדימונה, שגר בדירה שכורה בתל־אביב. אני לא כל־כך רציתי לעבוד, והוא ראה את זה ואמר לי: „בואי איתי!" ואני הלכתי איתו.

יותר מאוחר התקשרתי לבית של הרצל. הוא היה עצבני ושאל לאן ברחתי. אמר שחיפש אותי ודאג לי, ואמר לי שאבוא, כי הוא רוצה לדבר איתי.

נשארתי שלושה ימים אצל הבחור מדימונה, ושוב התקשרתי עם הרצל. הוא אמר לי לבוא הביתה. מכיוון שרציתי את הבגדים שלי, חזרתי.

כאשר באתי לדירה שלו, הוא התקשר עם אמא שלי ואמר לה לבוא לקחת אותי, כי הוא ראה שאני לא אוהבת אותו ורוצה במישהו אחר. הוא התרגז כי נשאר קרח מכאן ומכאן, כי גם סימה עזבה אותו, ולא היה לו מי שיעבוד בזנות ויביא לו כסף. אז הוא עשה לי דווקא ואמר שיחזיר אותי לאמא שלי.

אמי באה במונית־ספיישל, ולקחה אותי הביתה. אני סיפרתי לה את כל האמת, ומה שהוא עשה לי, וככה התנתקו היחסים ביני ובין הרצל.

בתל־ברוך הרווחתי בערך 600 שקל. בכביש־גהה לא היתה כל־כך הרבה עבודה, אז הרווחתי בערך 300 שקל.

שכחתי לספר שיום אחד, כאשר עבדתי במכון, רציתי לנסוע בערב לחיפה, לבקר חבר שלי. סימה נתנה לי כסף ונסעתי. למחרת טילפנתי, וסימה סיפרה לי שהוא הרביץ לה ושבר את הטלוויזיה ואמר לה: „למה נתת לילדה הקטנה ללכת? אין עכשיו בחורות, והיא קטינה ויכולה להביא הרבה כסף!" זה היא אמרה לי בטלפון, ואני חזרתי עוד באותו הערב לבית של הרצל.

אילנה אלון ■

תמרורים

מנגרות לאליפות

נחוג ◆ בחולון, יום־הולדתו ה־70 של **מיכה שמבן**, עסקן ספורט (הפועל) ומוותיקי מאמני הכדורעף והכדורסל בארץ. שמבן, יליד רומניה, שעלה ארצה בגיל 15, הצטרף בתחילה לקיבוץ, ביקש, לאחר מכן, להיות שחקן־תיאטרון (והתפרנס לקיומו מנגרות) והיה, לבסוף, למורה לחינוך גופני. הצלחותיו הגדולות היו בקליטת ספורטאים מגלי העלייה השונים: יוצאי הצבא הפולני של ראשית שנות ה־40 לקבוצות כדורגל; עולי בולגריה של ראשית המדינה לקבוצות כדורעף ועולי מצריים של שנות ה־50 לקבוצות כדורסל. שמבן גם נודע כאחד מראשוני פלוגות הפועל (אנשי־הביטחון של הסתדרות־העובדים בשנות ה־30) וכשליח המדינה לניג'ר האפריקאית, שבה אימן את נבחרות הכדורסל והכדורעף, שזכו, בסופו של דבר, באליפות אפריקה.

● ● ●

מפיסיקה לציור

הוענק ◆ פרס ירושלים לחרות האדם **לארנס סבטו**, 68, סופר ארגנטיני (על קברים וגיבורים; דין־וחשבון על העיוורים) ממוצא איטלקי, ששימש באחרונה כיו"ר הוועדה לחקירת היעלמותם של אזרחים בתקופת הדיקטטורה הצבאית בארגנטינה. סבטו, דוקטור לאסטרו־פיסיקה לפי השכלתו, נטש בשנים האחרונות את הכתיבה ומתמסר עתה לציור אבסטרקטי.

● ● ●

מאשכנזי לספרדי

נפטר ◆ בצפת, בגיל 78, **הרב אברהם שמחה הכהן קפלן**, מי שהיה במשך 40 השנים האחרונות רבה הראשי (האשכנזי) של בירת־הגליל ובחצי השנה האחרונה אחד מחברי מועצת גדולי־התורה של דגל התורה, המיוצגת בכנסת על־ידי שני ח"כים. קפלן ביקש להיקבר ליד קבר עמיתו לרבנות הראשית בעיר, ועם מותו נותרה צפת, בת 20 אלף התושבים, ללא רבנים ראשיים, מאחר וטרם נבחר רב ראשי ספרדי במקומו של הרב דויד דיין שנפטר לפני שנה.

● ● ●

מבכור לבכור

נפטר ◆ בטוקיו, אחרי מחלה ממושכת, בגיל 87, **הירוהיטו**, הקיסר ה־124 של יפאן, שמלך בארצו יותר מ־62 שנה. הירוהיטו, בעצמו אב לחמישה (שלוש בנות, שני בנים), היה בכור ארבעת בניו של הקיסר ה־123, יושיהיטו, נחשב עד כניעת ארצו באוגוסט 1945 לאל, הירבה לעסוק בביולוגיה ימית והוריש את כסאו לבכורו, אקיהיטו טסוגונו מייה בן ה־55.

● ● ●

מביולוגיה לכנסת

נפטרה ◆ בתל־אביב, בגיל 91, **דבורה נצר**, מראשונות ארגון אמהות עובדות (קודמו של נעמ"ת), ח"כית מפא"י בשש הכנסות הראשונות ואלמנתו של שרגא נצר, אחד ממוקדי הכוח (הגוש) של מפא"י בשנות המדינה הראשונות. נצר, אחת מארבע בנותיו של רב רוסי, למדה תחילה ביולוגיה, אך נסחפה עד מהרה לפעילות ציונית, שבגינה נאסרה על־ידי הסובייטים. כשהשתחררה עלתה ארצה, וגידלה את שני ילדיה, משה, מי שהיה לימים ממפקדיו הראשונים של הנח"ל והוא כיום ראש המועצה האזורית זבולון בצפון ויו"ר יד לבנים, אירגון המישפחות השכולות ורינה (כיום: שפירא), פרופסור לסוציולוגיה באוניברסיטת תל־אביב, שנודעה במחקריה, כגון זה על בוגרי תנועות־הנוער: חולצה כחולה וצווארון לבן

איש אינו יכול להסביר זאת בדיוק. אבל זה מצליח. מטבע מגנטי ופד מגנטי משככים את כאבי הראומטיזם

מטבע הפלא

הודה כין סבל במשך שנים. עם ראשית החורף, מכאבים עזים באגודל יד־ימין. כשהתחיל להיות קר, הוא לא יכול היה להחזיק עט.

החיפאי בן ה־59 לא הלך לרופאים. הוא נגד רופאים, באופן עקרוני. הוא גם מתנגד לתרופות.

כין סבל בשקט, עד שלפני שלוש שנים מצא בעיתון מיסחרי, שהגיע מחו"ל, דיווח על פלאטינות ביו־מגנטיות, תוצרת מיפעל במונאקו. המוצר הזה משכך כאבים ראומטיים ללא תרופות, סיפר העיתון. כין חשב שאין לו מה להפסיד, פנה בכתב אל היצרנים וקיבל דוגמות בדואר חוזר.

„שמתי את זה על המקום הכואב," הוא מספר, „וכבר לקראת הערב הרגשתי הקלה. הוקל לי, אבל עדיין היו כאבים. למחרת בבוקר לא הרגשתי כל כאב. חשבתי שאולי זה מפני שמזג־האוויר השתנה. השארתי את זה על היד, מזג־האוויר נעשה יותר גרוע, אבל הכאבים חלפו למרות הקור. שנה אחר־כך, לקראת החורף, שוב שמתי. מאז אני משוחרר מכאבים."

פלסטר בעל מגנטים

הודה כין ראה כי טוב, ומאז הוא מייבא את המוצר לארץ. לפני כן הוא היה בעל מיפעל לייצור ציוד וביגוד להגנה אישית בעבודה. המיפעל, הראשון מסוגו בארץ, נקרא מגינאקס. כין הוא גם חבר בוועדת־התקינה של מכון־התקנים, במוצרי־בטיחות אישיים. לפני שלוש שנים הוא מכר את המיפעל שלו.

מאז הוא עסוק בייבוא ובשיווק הפלסטר בעל המגנטים, שהוא קורא לו ביו־מג 400. מי בדיוק המציא את זה, הוא לא יודע, אבל כמו שהוא אומר: מגנטים זה עניין ידוע מאוד, אולי הסינים המציאו את זה. זה גם לא כל־כך חשוב לו, איך ולמה ובזכות מי — העיקר שזה עוזר.

„עבד אצלי נהג שהתלונן כל הזמן על ברך כואבת," הוא מספר. „הצעתי לו לנסות את הפלסטר. והוא אמר: שטויות, זה כואב לי כבר שנים, ושום דבר לא עוזר. אמרתי שאין לו מה להפסיד, והוא ניסה.

„למחרת בבוקר זה עוד כאב לו, אבל באותו הערב הוא צילצל אלי, אמר: ,משהו קרה! אני לא מרגיש את הכאב!' הוא השאיר את הפלסטר במשך שבועיים, ועד היום אין לו כאבים בברך. הוא תמיד צלע קצת, ואחרי זה הוא התחיל ללכת בסדר.

„זה עזר גם לבחור שעובד בנמל חיפה. מדי שנה, כאשר הגיע החורף, הוא לא יכול היה להשתמש ביד ימין, כדי להרים משאות. היה לו שם שריר פגוע. מדי חורף הוא הועבר לעבודה קלה יותר, ופרנסתו ניזוקה. הוא שמע על הפלסטר, קנה אותו ממני, וכעבור שבועיים בא להודות לי. אמר שאין לו עוד כאבים בשריר."

המטבע המגנטי
„המהירות שבה זה משפיע היא מדהימה..."

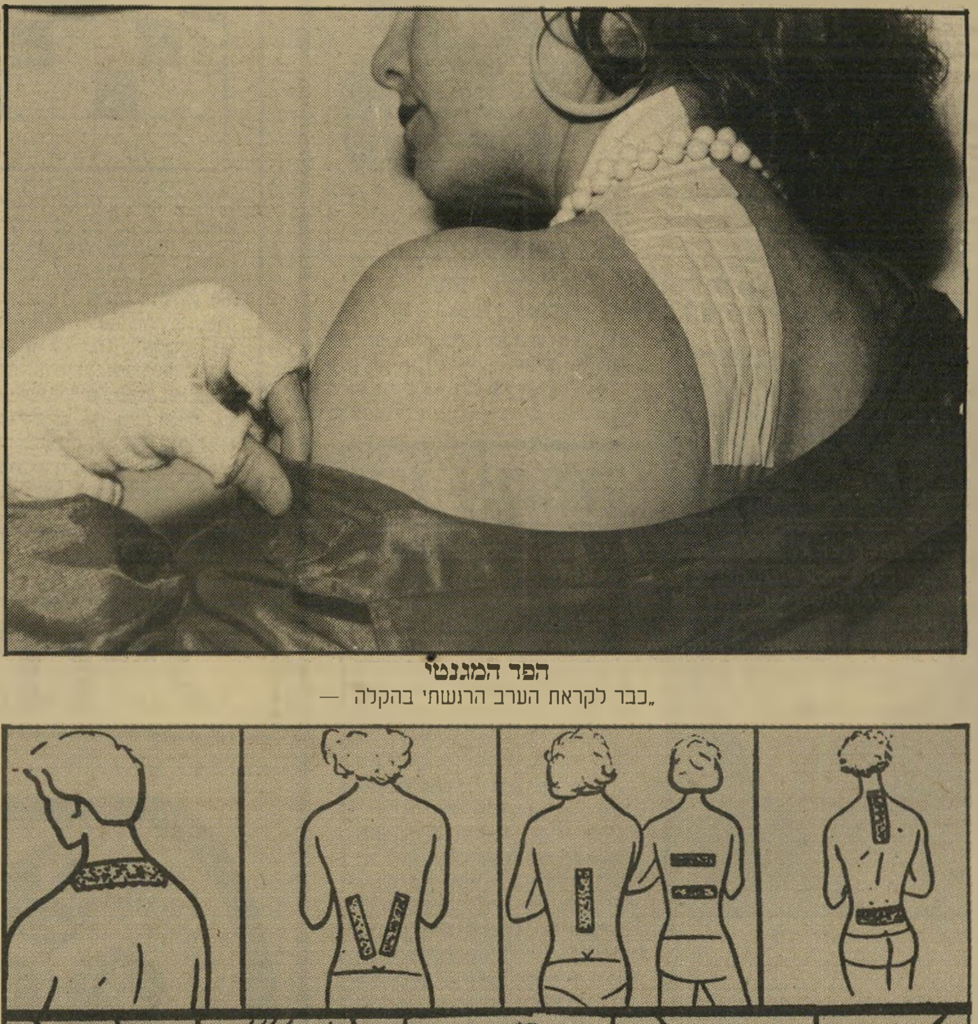

אלי דסה, העולם הזה

הפד המגנטי
„כבר לקראת הערב הרגשתי בהקלה —

צורות השימוש בפד
— למחרת היום נעלם הכאב כליל!"

לא כל בתי־המרקחת, שכין מנסה למכור להם את המוצר שלו, מעוניינים בפלסטר. לעומתם יש המזמינים את הפלסטר שוב ושוב, ולדברי כין: „כמה שאני מספק, זה לא מספיק."

„יש אנשים שעליהם הפלסטר לא משפיע," הוא אומר, „אני לא יודע למה. אבל על 90 אחוז זה משפיע. כך שכדאי לנסות." הפלסטר אינו מומלץ לנשים בהריון ולבעלי קוצב־לב.

„השיטה הנעימה" — כך קורא יהודה כין לפלסטר המגנטי שלו. מאוד נעים להיפטר תוך שבוע מכאבים מטרידים בגב, בלי זריקות, תרופות בעלות תופעות־לוואי לא־נעימות או טיפולים מכאיבים.

אפשר כבר להשתעל

מוצר נוסף, הפועל גם הוא על עיקרון המגנט, נקרא ביופלקס. זהו פד מגנטי בצורת מטבע, שצידו האחד מוזהב ומופנה כלפי חוץ, וצידו השני, המכוסה באריג, בא במגע עם האיזור הכואב בגוף.

הרוקחת זיוה שם־טוב (מבית־מרקחת הגליל בתל־אביב) מסבירה את דרך הפעולה של הביופלקס:

הדם, שהוא גם מוליך חשמלי, זורם בכלי־הדם ומושפע מהשדה המגנטי, הנוצר על־ידי הפד. כתוצאה מכך נוצרת הפרדת יונים, הנקראת „אפקט האל", הגורמת להיווצרותם של זרמים חשמליים חלשים, הגורמים להתחממות קלה. לתופעה זו יש השפעה מרפאת חיובית באיזור הכאב, הנמצא מתחת לפד.

התיכנון המיוחד של שדות מגנטיים, מעגליים, בעלי קוטביות צפון־דרום מתחלפת, גורם לכך שכל כלי־הדם שבסביבה יושפעו על־ידי הביופלקס, בלי קשר לכיוון זרימתם. ההתחממות גורמת לזירוז זרימת־הדם, ועל־ידי כך לזירוז בתהליך חילוף־החומרים באיזור שעליו מודבק הפד.

היבואן של ביופלקס, נחום בלומנפלד, מספר על ניסים שחולל המוצר שלו. „המהירות שבה זה משפיע היא מדהימה," אומר בלומנפלד, „לפעמים זה עניין של שעה־שעתיים בלבד. מיקרה אחד שזכור לי הוא של נפגע בתאונת־דרכים, עופר נבט שמו, מהרצליה. הוא סבל מכאבים חזקים, והיה בטיפול אצל אורטופד במשך חודשיים. הוא היה מוגבל בתנועה באיזור הכתף, וכל השתעלות גרמה לו לכאבים באיזור החזה.

„הוא שם את הביופלקס, וכעבור יומיים היתה הטבה. כעבור שבוע הוא יכול היה להשתעל בלי חשש מכאבים. כאשר הוא הוריד את המגנט, חזרו הכאבים. הוא שם שנית, הסתובב עם זה במשך שבועיים, וכיום הוא בסדר.

„מיקרה אחר, שעליו אני יודע ממיכתבי־התודה המגיעים אלי, הוא מאדם מחיפה, שסבל מכאבים בכתף בגלל נפילה. הרופאים לא יכלו לעזור לו, והוא היה מתעורר בלילה מיספר פעמים, בגלל כאבים. הוא שם את המגנט, וכיום הוא ישן כל הלילה, בלי הפרעה."

אז מה ההבדל!

שני היבואנים, כין ובלומנפלד, אומרים שיש הבדל בין שני המוצרים, וכל אחד, כמובן, טוען שהמוצר שלו טוב יותר.

כין: „המטבע העגול הוא מגנט העובד בעצמו, ואילו 33 המגנטים הקטנים, המודבקים על פלסטר, יוצרים שדה מגנטי פעיל, אשר נכנס מתחת לעור."

בלומנפלד: „כוחו של המטבע העגול הוא חזק מאוד, ושווה לעשרות מגנטים קטנים הפרושים על־פני השטח. כדי להגיע ליעילות של הביופלקס, יש צורך בכמות אדירה של מגנטים. יש בשוק כמה פטנטים על עיקרון המגנט, ועד כמה שידוע לי, הביופלקס הוא היחיד הנמצא כרגע בשלבי ניסוי בבתי־חולים. ככל הידוע לי, הוא פועל בצורה הטובה ביותר, ויש לכך גם אסמכתות מדעיות."

העולם הזה בדק את יעילות המוצרים, והגיע למסקנה שהם אכן עוזרים לחולי ראומטיזם בצורה הנראית לחולים לא־אחת כפלא.

נעמי רזן ■

מיכתבים

לרותי

נעמי רון

מחפש התרגשויות

הוא בן 32, עושה בימים אלה קורס במלונאות, גובה 1.78 מטר, שיער שאטני קצר, שפם, נאה. והוא גם נשוי, בלי ילדים. „אני מחפש דברים שאינם קיימים, שאין לי,” הוא אמר לי. „קצת קשה להגדיר אותם — התרגשויות שכבר אין, הטיק הזה בלב, כאשר אתה יודע שאתה הולך לפגוש מישהי.

„אין לי שום דבר נגד מוסד הני־שואין, אבל זה מה שקורה, כאשר מתחתנים בגיל צעיר מדי, כשעוד לא מעוצבים. אנחנו לא יודעים מה טוב לנו, וכבר ממהרים לקשור קשר. אני רוצה להכיר את זו שיכולה לתת לי מה שאני מחפש”. שאלי אותי על (1/2680).

★ ★ ★

כמו אלכסיס

אברי גילעד (אני חושבת שזה היה הוא) אמר בשבוע שעבר בגלי צה״ל משהו בקשר לג׳ואן קולינס. גילעד

נעמי רון, העולם הזה

ציפי עיני

אוהבת לצפות ב„שושלת”

התייחס אליה, כיוון שבאותו היום הוא קרא בעיתון שהמחזר החדש של אל־כסיס בת ה־55, הוא צעיר יפה ועשיר, בן 29.

אברי אמר שהוא לא מבין איך אחד כזה ש„יכול להשיג את הכי־טוב”, הולך עם „הגרוטאה המפוארת הזאת”, ולדע־תו זה כמו לבקר בייקב בצרפת ולשתות את המים של הספונג׳ה.

אני לא מסכימה עם אברי, אבל זה לא משנה כרגע. הקטע הנחמד שרציתי לספר לכם הוא שבשבוע שבו שמעתי אותו משמיץ את אלכסיס, עשיתי קנ־יות בשקם בתל־אביב, ומאחורי אחד מדוכני־התמרוקים ראיתי מישהי שקצ־צת הזכירה לי אותה.

לא, אני לא הראשונה שאמרה לה את זה. זה קורה לה לפחות חמש פעמים ביום, ולפעמים אנשים, במקום להתקדם בתור לקופה, נתקעים על המקום ונועצים בה מבטים. קוראים לה ציפי עיני, יש לה עיניים ירוקות, והיא בערך בגובה של אלכסיס. היא אוהבת לצפות בשושלת, אוהבת את סיגנון הלבוש של ההיא, ואם היה לה הרבה כסף, היא היתה נראית עוד יותר דומה לה.

★ ★ ★

עדיין נשואה

„בשלב זה אני עדיין נשואה, אבל יש לי הרגשה שזה לא יימשך עוד הרבה זמן,” היא אמרה לי בטלפון בקול נעים, מאוד נעים. היא צברית, בת 41, נאה, ירוקת־עין, 1.65 מטר גובה, איכותית, אינטליגנטית, אנושית מאוד, אוהבת חיים ואתגרים, בעלת מיקצוע חופשי, אוהבת מוסיקה קלאסית ותיאטרון, ואם לשני ילדים, „מקסימים”, כדבריה.

היא מעוניינת להכיר, לידידות יפה בשלב זה, גבר בסטאטוס דומה לשלה, נאה (באמת), גבוה, אינטליגנטי, רגיש, המקרין איכות, אמינות וחוזק. אתה יכול לשאול אותי על (2/2680). אם תשכנע אותי שאתה, אכן, עונה על הנתונים (הבטחתי לה לשמור עליה), תקבל את מיספר־הטלפון שלה בעבו־דה.

★ ★ ★

רותי בטלפון, כמו תמיד, גם להכתבת מיכתבים – 221017.

אנדלה ניר

„המים שלי יבשים בינתיים..”

יש אהבה כאן

יש לה שם מיוחד מאוד, אנד־לה, ואל תשאלו אותה מה הפי־רוש, כי היא לא יודעת. ההורים אמרו לה שהמקור הוא יווני, מ־לפני הרבה דורות. אנדלה ניר, ירושלמית בעבר ותל־אביבית ב־הווה, היא זמרת, שאני מאוד מקווה שעוד ישמעו עליה.

היא יפה, חטובה, 1.66 מטר, וכפי שהתרשמתי – היא יפה לא רק מבחוץ. היא גם חרוצה מאוד, ובעבודה קשה היא הצליחה למ־מן בעצמה הפקה של אריך־נגן, היוצא בימים אלה. את מילות השיר הראשון כתבה עבורה אס־תר שמיר. הוא נקרא יש מים כאן, וכיוון שמים, במיקרה הזה, מרמזים על אהבה, ביקשתי מאנדלה לשיר לי כמה שורות.

זה הולך ככה: „את מיטב הפרי נתתי בשבילך, והבשיל בי כל מה שחיכה לך, ואתה מתמהמה לחינם. עובר הזמן, עובר לו סתם. בוא אלי מן המידבר הלא מוכר, שם אתה יושב בודד ומנוכר. בוא אלי מן השומם והמוזר, כי יש מים כאן. בוא אלי מן השדות היבשים, שם עוברים עליך רק ימים קשים, בוא אלי מהשרבים המתישים.”

טוב, אני יודעת שקצת נסחפתי, אבל הטכסט של אסתר מצא־חן בעיניי, וחוץ מזה, גם השבוע לא הוצפתי ביותר מדי מיכתבים, ומקום יש בשפע. שאלתי את אנדלה מה קורה אצלה בשטח הרומאנטי, והיא ענתה לי, ברוח השיר: „המים שלי יבשים בינתיים, אף אחד עוד לא הגיע לבאר.”

תשבץ העולם הזה 2680

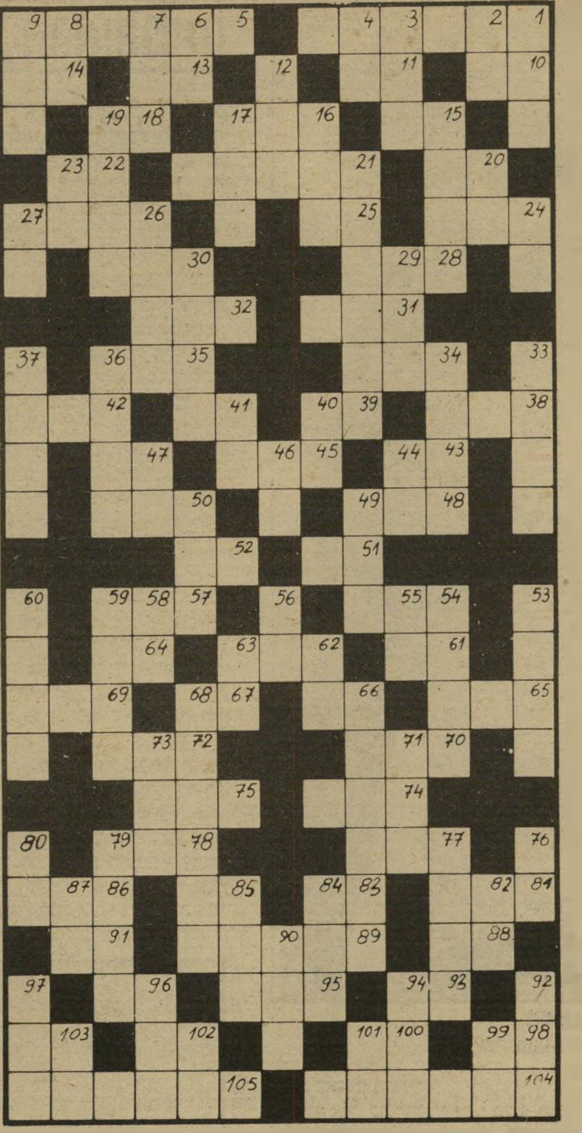

מאוזן:

1) פיוטים הנקראים בסוף כל אחת מברכות שמונה עשרה בש־בתות ובחגים; 5) מחול איטלקי עממי; 10) שרץ אדמה; 11) גיב־עה על מקום חרב; 13) קולמוס; 14) יום־טוב; 15) לוחם חופש דרום־אמריקאי; 16) מטבע אירו־פי; 18) אביון; 20) חומה; 21) מכשיר חרשני למילחמה בשט־חים; 22) נמלט; 24) אנטילופה דרום־אפריקאית; 25) עמית; 26) קללה; 28) להם — פיוטית; 30) זקן וגדול באוניברסיטה; 31) שכבה; 32) השמיץ; 34) תנועת המחתרת בצרפת בימי מילחמת־העולם השניה; 35) קבוצה בעמק; 38) צייר צרפתי מן האימפרס־יוניסטים; 39) חררון; 41) משקה; 42) כינוי לקדוש־ברוך־הוא; 43) נמצא; 45) בהשאלה — הנכבד, החשוב; 47) דרך, פס; 48) אחת מעצמות בית־החזה; 50) התחנן; 51) מחפש; 52) אויב; 54) מחבר „מורה נבוכי הזמן”; 57) סבכה של ברזל בקיר (ח); 61) עטין; 62) חלק הושט; 64) תן; 65) חלק הפרח, כעמוד קטן; 66) נצח; 67) אריג עשוי משיער עיזים; 69) אילן — בהשאלה חכם וגדול בתורה; 70) דפק; 72) שבט נכבד בישראל; 74) שיח סרק מדברי; 75) קיבוץ בלב עמק־יזרעאל; 77) רוחב העגול; 78) הכנת סמי מיש־חה וקטורת; 81) אסף אל תוכו; 83) נגמר בגדול; 85) זמרת ישראלית (ש״פ); 86) אליל הב־רק; 88) שמן; 89) יגון, תוגה; 91) יתד כפופה; 93) בהמת משאות; 95) ליל; 96) זהב; 98) אשמדאי; 100) מזון שמימי; 102) בעל חיים מימי; 103) מילת אזהרה; 104) ענו (3,3); 105) ביקורת על פיר־סומים בדפוס.

מאונך:

1) כובס בגדים; 2) מספיק; 3) ארץ ציה ושממה; 4) נהר דרום־אפריקאי; 6) אליל מצרי; 7) ממייסדי חברת „כל ישראל חב־רים” (ש״מ); 8) שיש בו רטיבות; 9) פילוסוף גרמני, מפתח השיטה הדיאלקטית אידיאליסטית; 12) בקיע; 15) ברור, לא עכור; 16) מישטח למישכב עליו; 17) להב חנית; 19) מלאך; 20) נעם סבר; 21) ישוב כפרי על־יד צומת ראם; 23) ניגש; 24) לשון הקודש של האתיופים; 26) מישקל שיר; 27) תבלין מיזרחי; 29) רבק לזגוגיות החלון; 30) חרדה; 33) נכסים שאינם מיטלטלים; 34) מזרז; 36) סחיטת יין מן הענבים; 37) דלג, פרפר; 40) כינוי למקום העובר בחי; 41) תלמידי חכמים (ר״ת); 44) הסר מעליך; 46) שובב; 47) ידית הרובה; 49) רם לב גאוותז; 50) נטל, 53) אומן כלי ריתמה; 54) חורש אדמה; 55) עמוד נוז־לים; 56) כלי נקישה; 58) בסולם התווים; 59) ראש בית־הכנסת; 60) פריט לוואי; 62) מעוול במזיד; 63) גיבעול השיבולת; 66) צאן ובקר רב; 68) חבל ארץ דרומי באיטליה; 71) כמות מיזערית; 73) משך זמן בעניין מסויים; 76) מילת המעטה; 77) קיצוני; 79) ערוך, מושחל; 80) גם; 82) פי החיה הטורפת; 84) שאלתו של מ״ז פיארברג; 85) חרב; 87) מחזאי אירי; 90) ריבית; 92) אסף זרדים בשדה; 94) אבנט של שררה; 96) טיל הנורה מן המרגמה; 97) שוט; 99) ענף; 101) מילת זרוז; 102) חבל בארץ; 103) נבחר, נבדל לטובה.

אביגיל ינאי

תן טרמפ לחייל

איתן עמיחי
הדברת מזיקים בע״מ

מומחים להדברת תיקנים (ג׳וקים), תולעי עץ, חרקי ספרים ובגדים, עירפול מיוחד לארועים למניעת יתושים וחרקים מעופפים.

רמת־גן רח׳ מודיעין 18, ת.ד. 2272, טל. 03-75-22-777

איתן עמיחי — הדברה

1987

בשמירה על בריאותך ורכושך

מרים בנימיני

מזל החודש: גדי

היד והאישיות

כף־היד מתייחסת לאישיות של בעל היד וחושפת את גרעין האישיות ואת הפוטנציאל שאיתו נולד. היד מציירת גם את דמויות ההורים, על בעיותיהם, השפעתם על האישיות, ומה נמנע מהאדם בילדותו בהשפעת אישיותם. ידיעת הפוטנציאל הטמון בו יכולה לעזור לכל אדם בכל גיל. תמיד אפשר להתחיל לפתח תכונות, כישרונות וכישורים הקיימים בפוטנציאל, גם אם לא פותחו במשך שנים.

יתכן שאי־אפשר יהיה להגיע לשיא שאליו אפשר היה להגיע בגיל צעיר, אך לעולם לא מאוחר מדי. גם מי שאינו מומחה בקריאת כף־היד יכול להתרשם מצורת היד או צורת החזקתה. אדם יכול להיות בעל הופעה מרשימה, פנים נאות, הבעה משכנעת ומבע של ביטחון עצמי רב ואילו היד אינה מתאימה בשום אופן לחזות, להופעה ולרושם הראשון שנוצר.

פגישות עם אנשים בנסיבות חברתיות, במסיבה או בפגישה עיסקית יכולות להשפיע על העתיד. קורה שההתלהבות מאדם חדש גדולה כל כך, שמוכנים לעשות למענו או עימו כל דבר ואף להפקיד בידיו סודות, כספים או דברים בעלי ערך, מבלי לדעת עליו פרטים בסיסיים.

לחיצת היד, יכולה, למשל, לספר רבות על האדם. יד רכה, בשרנית, למשל, מלמדת על טיפוס חושני ואוהב בטלה, נוחיות ואת הנאות החיים. יד חזקה, אבל גמישה למגע, מראה על בריאות חסונה, אנרגטיות, אופטימיות ומתן חסות. יד קשה, יבשה ולא־גמישה מצביעה על עצבנות, מתיחות ודאגה. יד רפויה, שאינה עושה כל מאמץ בעת הלחיצה ונותנת לשני להיות האנרגטי, מלמדת, לעיתים קרובות, על אדם שיש לו מה להסתיר.

לחיצה, או יותר נכון חוסר־לחיצה, מעוררים חשד. לעיתים זהו אדם בעל אינטרסים, שאינו מגלה דבר על עצמו ומעדיף לעשות רושם של חסר־ישע הזקוק לעזרה, לחסות ולסיוע. זהו הנצלן, שבהזדמנות הראשונה, כשירגיש בטוח, יישם את השיטות המתאימות, לנצל אנשים לתועלתו.

המראה החיצוני של היד מצביע על הגורמים המרכיבים את מיבנה האישיות והרמה האינטלקטואלית של האדם. הקשר והרווחים שבין האצבעות, בהחזקה הטיבעית, מלמדים על הכישרונות והתכונות האופייניות לאדם. חוסר בריאות נפשית, מתבטא בחוסר הרמוניה בין פנים היד לחיצוניותה. כמו למשל במיקרה של יד גסה ומחוספסת מבחוץ ורכה, עדינה ורפה מבפנים.

ההחזקה מלמדת רבות על היד. הקווים עצמם מלמדים על המאורעות שעברו על האדם ועל ניצול כישרונותיו. גם לגודל היד ולפרופורציה בין גודל היד לגודל הגוף חשיבות רבה. יד קטנה ביחס למימדי הגוף מלמדת על ביקורתיות, אימפולסיביות, פעילות, חוסר־שקט וקושי בריכוז. יד גדולה מדי לעומת גוף קטן מצביעה על חד־צדדיות, ועל חוסר־איזון.

יד גדולה מהפנים מצביעה על כישרון להעמיק ולדקדק בפרטים, יכולת לנתח דברים ביסודיות ולבצע עבודה מדוייקת, ועל אדם ריגשי. יד גדולה וכבדה מראה על אדם כבד־תפיסה ועצלן. יד הקטנה מהפנים מלמדת על מהירות תפיסה, חוסר־סבלנות ליכנס לפרטים, כושר אירגון מעולה, אבל גם חוסר־סבלנות, אימפולסיביות וצורך מיידי לסיפוק הרצונות. זהו אדם שכלתני, לא־רגשני, עירני ומהיר־מחשבה.

היד הצרה מלמדת על רגישות. היד הבשרנית העבה מלמדת על תאוות ואכזריות. יד

היד הלבנה מצביעה על פסיביות, האדומה על רגזנות, ודווקא הוורודה היא האידיאלית

גולמית, המונחת לה כאבן שאין לה הופכין, מראה על חוסר־זרימה, חוסר־תנועה ותפיסה איטית. גודל היד והאצבעות מלמדים על התעסוקה הטובה לאדם. יד קטנה מצביעה על ראיה כוללנית וחוסר־סבלנות להיכנס לפרטים. זה מתאים לעיתונאים ולמי שעובד בפירסום או עם קהל. יד גדולה שייכת לאדם דייקן הנכנס לפרטים. זה מתאים למחקר, לעיסוק במדע, לעבודה בחשבונאות או באחריות לכספים.

תחושת היד חשובה והפירוש משתנה מיד ליד. יד צרה ואלסטית מראה על גמישות. זהו אדם נוח להשפעה, בעל טקט, שימחת חיים, נוח לקבל, נעים וחיובי בכל חברה. בעל היד הקשה שאינה אלסטית הוא אדם עצור, מודאג ומופנם. בעל היד הרכה הוא טיפוס אדיש, פסיבי וחסר־אישיות. יד קשה ומרובעת עושה רושם חזק, אבל בהזדמנות הראשונה הוא עלול להישבר. יד קשה ועבה שייכת לאדם גס, מוגבל לדברים מציאותיים, ושאינו מקבל שום דיעה או רעיון שאינו מכיר.

יד אדומה מצביעה על טיפוס רגזן. יד לבנה על פסיביות, חוסר כנות, חוסר אומץ וכוח, ואנוכיות. ואילו היד הוורודה היא היד האידיאלית.

ה־11 וה־12 בחודש אינם נוחים וההרגשה הכללית מדכאת. חולשה, הרגשה לא טובה ובעיות בריאות שלכם, או של הקרובים, יגרמו לכם לשנות תוכניות ברגע האחרון. בשישי ובשבת המרץ חוזר והבריאות משתפרת, אבל הסכנה מפני תאונות מתגברת ויש להיזהר מתגובות נמהרות. בעבודה יש עכשיו אפשרות לבצע שינויים ולקדם שאיפות. החלטה מהירה והעזה מטורפת יביאו לזינוק בתחום המיקצועי.

* * *

קשרים עם ארצות אחרות הופכים לנושא עיקרי. יש לכם קשר עם אנשים הנוסעים ובאים או שאתם עצמכם חושבים על נסיעה. תוכניות עלולות להתעכב ולהשתבש ושום דבר לא יילך חלק. בשבוע הקרוב יש נטייה לאבד כספים או את הארנק. זה קורה בעיקר במקום־העבודה. אבל יתכן גם שתתפתו להיכנס להוצאות שאינן הכרחיות. אל תקנו דבר בתשלומים. זה יסבך אתכם קשות בתקופה הנוכחית. ב־16 בחודש הרומאנטיקה חוגגת. שימו לב לגדיים ולאריות.

* * *

במקום־העבודה אתם נמצאים בעיצומם של שינויים. לא־מעט התלבטויות מלוות את התקופה. עליכם להתמודד עם תפקידים חדשים ואנשים שאינם ממהרים לקבל את דעתכם. הרגישות שלכם גבוהה מדי, ותצטרכו להשתמש בהגיון ולא להיסחף למצבי־רוח קיצוניים. ב־15 וב־16 בחודש לא תרגישו בטוב ובנוסף לכך מישהו ינסה לפעול מאחורי גבכם. אל דאגה. זה יסתדר. התחום הרומאנטי קצת קפוא.

ב־11 וב־12 בחודש תקבלו ידיעה משמחת הקשורה לאפשרות קידום בעבודה ואולי אף ליצירת קשרים עם ארצות אחרות. בשבת עלול לפרוץ ריב בבית. המתח ביניכם לבין בני־הזוג בפרט ובני המישפחה בכלל רב, וכדאי להזמין אורחים או לצאת לביקורים ולא להיות באווירה לחוצה ומתוחה. בעבודה אתם מתחילים ליהנות מהישגים אחרי המאבקים שניהלתם במשך חודשים. עכשיו תתחילו לשלוט בעניינים ולכוונם כרצונכם. בתחום הרומאנטי צפויות הפתעות.

* * *

ה־11 וה־12 אינם הימים שלכם. מוטלת עליכם עבודה רבה וההרגשה אינה כל־כך טובה. ענייני כסף די מטרידים אתכם. דורשים מכם תשלומים לגופים, לרשויות ואף עזרה לבני־מישפחה. היחסים עם בני־הזוג מתחילים להסתבך. לא כדאי להסתיר מהם דבר. הכל יתגלה והסיטואציה לא תהיה נעימה. במקום העבודה צפו להצעה מושכת ב־15 או ב־16 בחודש. בתחום הרומאנטי אתם עדיין מבוקשים.

* * *

ה־11 וה־12 יהיו מאוד רומאנטיים. פרשיות חדשות עשויות להתחיל. בני מזל דגים, סרטן או גדי מושכים, אבל אל תבנו על קשרים המתחילים עכשיו. ענייני כספים די מדאיגים. לא מומלץ לבצע עיסקות או להיכנס להוצאות גדולות. אתם עלולים לסבול מהפסד מאוחר יותר. הלוואה לחברים אינה רצויה. זמן רב יחלוף, אם בכלל, לפני שתראו את כספכם בחזרה. בשישי ובשבת בעיות בריאותיות ונטייה להיפגע בתאונות. הצלחה גדולה בתחום הספורט והאמנות.

מתח עצום בבית. היחסים עם בני־המישפחה אינם קלים. הרצון לשפץ, לארגן את הדירה מחדש, לעבור דירה או לקנות דירה, אינו רעיון טוב. כרגע כדאי להסתפק במה שיש. אם אין ברירה קחו בחשבון שצפויים לא־מעט תקלות, עיכובים ומריבות, עד שתצליחו לשפר את תנאי המגורים. מצבי־רוח קיצוניים מאפיינים את התקופה. אתם תלויים באנשים אחרים, ואף מסכנים את מה שהשגתם עד עכשיו.

* * *

תקופה חדשה מתחילה. עכשיו תוכלו להשתחרר מעבודה או מהתחייבות לא־נעימה שדחיתם במחצית השנה החולפת. מרץ, התלהבות ושיתוף־פעולה, מצד אנשים המקורבים לכם, יעזרו לכם להשלים פרוייקטים ולהתחיל בדברים שאתם אוהבים לעשות. הבריאות משתפרת והמצב הכספי משביע רצון ואף עומד להשתפר. נסיעות רבות ושהות רחוקה מהבית יביאו להתחלה של יחסים חדשים. הביקורת שלכם לא תאפשר לכם לקבל שום דבר כמובן מאליו.

* * *

דאגה להורים או קרובים חולים ב־11 וב־12 בחודש. שישי ושבת עלולים להיות מסוכנים. ענייניכם הכספיים מעוררים דאגה. ידידים ומכרים יציעו עזרה או רעיון לעיסקה משותפת. אל תמהרו להסכים. מצבכם הכספי יכול להשתפר רק באופן זמני ולתקופה קצרה. אל תשלו את עצמכם ותבנו בניינים שאינם עומדים במיבחן המציאות. צפויים יחסים רומאנטיים חדשים עם בני מזל תאומים או טלה.

מי שנולדו בשבוע הראשון של המזל עוברים שינויים דראמתיים. הכל קורה עכשיו, וצריך להיות מוכנים. בעבודה יש הזדמנויות להתקדם ולהשיג יותר עצמאות, פירסום והצלחה. אך למי שנולדו בשבוע האחרון מצפה שבוע של התרגזויות. לא כדאי לאלה לחשוב כרגע על שינויים דראמתיים. ההחלטות נעשות עכשיו בפיזיזום ובצורה שאינה אופיינית לכם. התחום הכספי רגיש ומסוכן. אל תסתבכו בשום צורה. רווח או כספים שיגיעו, לא יישארו אצלכם זמן רב.

* * *

עייפות, חוסר־מרץ ודיכאון מאפיינים את התקופה. ההרגשה הכללית אינה טובה. הוצאות כספיות בלתי־צפויות ב־11 או ב־12 בחודש. יתכן שתצטרכו לבקש הלוואה לתקופה קצרה. אך בעניין זה חיסכו לכם דאגה. מבחינה כספית מצבכם לא יהיה רע. בעבודה יש מי שמנסה להזיק לכם. אל תנסו להתבלט או להילחם כרגע על תפקיד או עמדה. חכו ליום־ההולדת. בשישי ובשבת נטייה חזקה להיפגע בתאונות.

* * *

פגישות משמחות ב־11 וב־12 בחודש. קשר, שהיה חשוב בשנה החולפת, חוזר ותופס מקום חשוב. אל תבנו על כך, כדי שלא תתאכזבו פעם נוספת. בשישי ובשבת אתם נגררים להוצאות מיותרות או יכולים לבצע עיסקות שלא יוכיחו את עצמן בעתיד. נסיעות, פגישות, ביקורים וראיונות ביום ראשון או שני. כוח ההשפעה שלכם רב, ותוכלו להיות מרוצים מהתוצאות. מכשיר או אביזר חיוני בבית עלול להתקלקל. השגיחו לא לאבד מפתחות.

„כיצד לתפוס גבר"

קוראיי הנאמנים: אני מכריזה מעל דפי המדור הזה שסוף־סוף מצאתי מישהי הראויה לתואר „אלכסיס של תל־אביב".

לגברת הזאת קוראים **זיווה נצר**, ולמרות שהיא מתקרבת לשנתה ה־40 היא עדיין חתיכה מהממת, והיא עושה משהו לכל הגברים הנשואים והפנויים המסתובבים באיזור.

היא גרושה ואם לילד, ובאחרונה נקשר שמה במהנדס **נחום גת**, בעלה־בהווה של **דורית גת**, ובעלה־לשעבר של הזמרת **אילנית**. לאחר מכן — ואולי לפני כן — היא היתה מיודדת עם הפירסומאי **ראובן ויטל**, ועם המיליונר הישראלי **מאיר טפר**, המתגורר בלוס־אנג'לס, וכל הפרשיות האלה היו פחות או יותר במקביל, וכבר אף אחד לא ידע מי נגד מי ומי בעד מי, ומכל הקשרים האלה נהיה פלונטר אחד גדול.

ופתאום, בשבוע האחרון, השתרר השקט בשכונת־בבלי שבצפון תל־אביב, איזור־הפעולה של זיווה נצר, וכולם אמרו שזה לא יכול להיות שיש כזה שקט, כי בוודאי קורה משהו מתחת לפני השטח.

לא חיכיתי הרבה, וזימנתי לפגישה את השפיון שלי לענייני־שכונת־בבלי, והוריתי לחקור ביסודיות מה מתרחש באיזור.

כעבור יומיים הוא חזר, עייף אך מרוצה, וגילה לי שזיווה נצר מנהלת רומאן עם **עמי הולצמן**, הגרוש של העיתונאית **מיכל הולצמן**, המיודדת עם **בני גאון** מכור.

ולא זו בלבד, אלא שעמי הולצמן נפרד באחרונה מחברתו, בחורה נחמדה, שהיא מנהלת חברה, ובעלה הוא נשיא חברה אחרת. את שמותיהם אני לא מגלה, כי לא בא לי לעזור לרבנות בגירושי־השניים.

זיווה נצר
פלונטר אחד גדול ומסובך

אני פשוט נפעמת ונרגשת מכושרה וכישוריה הרומאנטיים של החתיכה הזאת, זיווה נצר, ואני חושבת שאולי כדאי לה לכתוב ספר בנוסח כיצד לתפוס גבר. זה בטח יהיה בסט־סלר.

פרפרים משתוללים בבטן

במשך שנתיים הם היו אחד הזוגות הבולטים והיציבים בחברה התל־אביבית.

הוא, **אילן אלעזרוב**, קבלן ובעל חברה לנכסי־דלא־ניידי המתגורר בדירה פרטית במלון ימית בתל־אביב, והנוהג במכונית מרצדס מפוארת. היא, **אני בוטבול**, חתיכה אלגנטית, העובדת בבית־האופנה של מעצב־עילית.

במשך שנתיים הם עשו חיים משוגעים. טיילו בכל העולם, היו בכל המסיבות, רכשו את הבגדים ואת המוצרים הכי־יפים. לפני חודשיים וחצי הם נפרדו.

בפרידה היתה מעורבת **חברה** משותפת של שניהם, שלאחר המעורבות שלה היא נותרה בקשר רק עם אחד הצדדים.

אנ הכירה את **מומי אס**, הבן של **אילנה ודויד אס**, מבעלי בית־החרושת לנקניקים, ואילן סתם הסתובב עם החבר'ה. לפני שבועיים הוא הכיר את **דגנית נחום**, שהיתה נערת ישראל לפני שש שנים, וכיום היא עובדת במישרד־פירסום.

דגנית נחום היתה חברה במשך שנים של **תמיר שנל**, מנכ"ל מלון ימית, כך שגם היא נשארה במישפחה.

אך בימים האחרונים גונבו לאוזני שמועות שבני־הזוג לשעבר, אני בוטבול ואילן אלעזרוב, מתגעגעים זה לזה, ולמרות שהם משחקים אותה בלהיות גיבורים ואדישים זה לזה, הרי בכל פעם שהם נפגשים באקראי, באחד האירועים, הפרפרים מתחילים להשתולל להם בבטן.

תבינו, אני לא רוצה לסכסך בינם לבין בני־הזוג החדשים שלהם, אבל אני רוצה שכבר ישחקו בגדולים, ויחליטו.

אילן אלעזרוב ודגנית נחום
שיתחילו לשחק בגדולים, ויחליטו!

שיחת־טלפון מאמריקה

לפני שמונה שנים היתה בארץ בחורה שמנה מאוד בשם **אולי גלס**.

הבחורה הזאת, שהיתה נשואה ואם לשניים, היתה חבר'מנית כזאת. תמיד עשתה הרבה רעש ושמח בכל המסיבות. היא אירגנה אירועים והיתה מאוד IN בחיי־הלילה של תל־אביב. כולם הכירו אותה.

באחד הימים היא התעוררה בבוקר והחליטה לקחת את עצמה בידיים, כמו שאומרים החברים, ועשתה ריאטה רצחנית. כל המיטען העודף שהיא נשאה על עצמה נעלם, ואולי גלס הפכה לחתיכה נמרצת, הסתובבה בחופים בביקיני והחלה לובשת את הבגדים הכי חתיכיים, את כל דברים שראתה על גופותיהן של חברותיה החתיכות.

ויום אחד — אולי זה היה ערב אחד — היא הכירה גבר חתיך בשם **צביקה רום**, שנראה כמו כוכב־טלוויזיה אמריקאי, גבוה, בלונדי, לבוש בחליפות ובעל גינונים אירופיים. השניים התיידדו והתגלגלו לוושינגטון, ועשו שם עסקים לא־רעים בכלל. מדי פעם באו ארצה, כדי לבדוק מה קורה פה.

בהתחלה חשבו כל החברים שמדובר בידידות גרידא, או בקשר עיסקי. מאוחר יותר תפסו שזה בעצם רומאן, ממש סיפור־אהבה.

והנה, לפני שבועיים, אני מקבלת שיחת־טלפון מידידה משותפת, שסיפרה לי בהתרגשות שטילפנו לה מאמריקה. אז חשבתי בהתחלה שהיה

אבי ולדמן, העולם הזה

אולי גלס וצביקה רום
ברכות לחתונה

פיחות באמריקה, או שסנטה־קלאוס לא הופיע השנה, אבל היא סיפרה לי שאולי גלס וצביקה רום נישאו בשעה טובה, וכעת הם זוג לכל דבר.

אז מה שלי נותר זה רק לברך אותם, ואת הכתובת למישלוח הצ'קים תצטרכו להשיג בעצמכם. ובעצם, במחשבה שניה, שמעתי שמצבם טוב למדי, והם לא זקוקים לתרומות.

הכל נשאר במישפחות

עורכת־דין צעירה, נאה ומאוד נשואה, התאהבה בגבר נשוי, שהשיב לה אהבה.

לא רק אהבה השיב לה, אלא גם הכניס אותה להריון, וכאשר נולד ילדם המשותף פתחה האשה בהליכי־גירושין מבעלה.

הבעל הנבגד החליט לשתף בצערו את אשת מאהבה של אשתו, והלך לבקרה בביתה. ראו השניים כי טוב, והחליטו גם הם כי טובים השניים מן האחד.

ראו ילדיהם של שני הזוגות כי הוריהם מאושרים במתכונת החדשה, והחליטו שמה שטוב להורים ודאי טוב גם להם. וכעת כולם מאושרים, כי הכל נשאר במישפחות.

היפה וקרוקודיל דאנדי

אילנה שושן היא השושנה הכי יפה בין הוורדים וגם דוגמנית שמצליחה לא רע. היפה הזו, שחיכתה הרבה שנים לנסיך, מצאה אותו ב־דמותו של הקרוקודיל דאנדי האמיתי.

לא זה מהסרט בעל הסכין הארוכה, אלא המומחה האמיתי לתנינים, **אלון תבור**, שלמד באפריקה את הטיפול בחיות המכוערות והמפחידות האלה.

אילנה שושן
הקרוקודילים מחזיקים אצבעות

השפיונים שלי עדיין לא עידכנו אותי איך הם הכירו, אבל אחרי כמה ימים הם החליטו ללכת לרב, בהסכמת ההורים המשותפים שלו ושלה.

אומרים גם שכל הקרוקודילים בעולם מחזיקים להם אצבעות. ואם לא אצבעות — אז מה שיש להם.

בירויונים אינם משלמים

אתם לבטח מכירים כולכם את בירויון־האופנה הפאריסאי, **ג'וליאן דויד**, המתגורר והעושה אופנה בפאריס, והמבלה לפעמים בארץ בבתי־מלון מפוארים.

אז גם הפעם הוא הגיע ארצה, והותיר שם את אשתו הסכסית, **מרים**, ובתם **שרה**, בת ה־8.

ובכן, יצרן־האופנה בא לאירוע החגיגי שאירגנו בטבריה קלאב הוטל בחברתה של יפהפיה צעירה בשם **מאירה בן־עטר** בת ה־20. הזוג השתכן במלון והשתתף בכל החינגות.

באחד הלילות, כטוב ליבו באווז, ירדו בני־הזוג לבריכת־המלון, ושם פגשו בעשרות חברים ואורחים אחרים, שהיו ישובים סביב הבריכה, כולם דרוכים לקצת אקשן.

אחד הגברים תפס במאירה בן־עטר, בת זוגו של ג'וליאן דויד, וזרק אותה למים. הבחורה ההמומה פירפרה במים, כשהיא מנסה לשמור על מוראל גבוה, אך מה שעיניין אותה ברגעים אלה היה איך מסתדרים בחליפת־העור היקרה שלבשה, שניזוקה.

ג'וליאן דויד, שהאגו הגברי שלו מגיע כנראה עד חגורת־המיכנסיים שהוא מייצר, רצה להציל את כבודה ואת כבודו, וזרק למים צלם־עיתונות, שעמד בסמוך. הצלם נפל למים ומצלמתו ניזוקה.

גבי זיקרי, מיליונר ישראלי המתגורר בפאריס, זרק במקביל למים צלם אחר, שגם ציודו היה עליו.

שני הצלמים הזועמים יצאו נוטפי־מים וניגשו לשני הגברים, כדי לדון איתם על הנזקים. גבי זיקרי נתגלה כג'נטלמן אמיתי, והציע לקורבנו את מלוא הפיצוי, אך ג'וליאן דויד סירב, וטען שהעניין הוא באחריות המלון.

בהמשך הערב נערכה הגרלה גדולה באולם המרכזי. החוגגים התבקשו לרכוש כרטיסים במחיר של 45 שקל לכרטיס, כשהכרטיס הזוכה מקנה לבעליו מכונית חדישה, מודל 89'.

ג'וליאן דויד, שגרם נזק באלפי דולארים לצלם, הראה את נדיבותו כשמדובר בבת המין החלש. הוא הוציא מכיסו 1500 דולר וקנה את אחד מ־25 המפתחות, שהגיעו לגמר־ההגרלה.

מזה אני פשוט מסיקה דבר אחד: שבאירוע הבא, כשהאיש הזה ג'וליאן דויד יהיה נוכח, כדאי לצלמים לתפוס מרחק ממנו, או שכדאי לשים בסביבה צלמת, כי אם הוא יעיף אותה למים, הוא יפצה אותה במצלמה, בחדר־חושך ובנסיעה על חשבונו לקודאק ביפאן או בארצות־הברית.

מאירה בן־עטר וג'וליאן דויד
כטוב ליבו באווז, ואגו גברי מנופח

חז"ל צדקו

להיות המנהל הכללי של רשת מועדוני הים־התיכון בישראל זה תפקיד מעניין וחשוב, עם הרבה יוקרה, נסיעות לחו"ל ועוד הרבה צ'ופרים.

מיכל שדות
רומאן לוהט

אז כאשר **אדי ברטי**, המנכ"ל הנוכחי, הגיע ארצה, ידעתי שתהיה עליו התנפלות כללית של כל מיני חתיכות ופנויות. הוא אמנם לא נראה כמו **אלן דילון**, אבל זה שהוא צרפתי ויש לו ג'וב טוב עשה משהו ליחצנית **מיכל שדות**.

מה שהחל כקשר ידידותי הפך לרומאן לוהט. שדות, שעד לקשר עם ברטי נראתה בכל הפתיחות, הסגירות והמסיבות בעיר, התאהבה בצרפתי המצליח, והחליפה את רחבות־הריקודים השונות בריצפת־השיש שבחווילתו של ברטי בהרצליה־פיתוח. והיו גם צ'ופרים, כמו נסיעות משותפות לחו"ל במחלקה ראשונה בלבד.

במשך הזמן הפכה המאהבת לאשת־יחסי־הציבור של רשת מועדוני הים־התיכון בישראל. אבל חז"ל, למרות שחיו לפני הרבה שנים, היה להם שכל והגיון בריא לכל הזמנים, והם אמרו שלא מערבבים עסקים והנאות, כי בדרך־כלל זה לא הולך ביחד.

ובאמת, כמו שהם אמרו, כך זה קרה. אדי ברטי, שהיה בעבר מנהל הרשת בדרום־אפריקה, הביא בייבוא אישי חתיכה סינית משגעת, ושיכן אותה בביתו. סיפרו לי שבזמן שהוא היה הולך ברחוב ביוהנסבורג או בקייפטאון, היו נתלות עליו חמש סיניות מכל צד, כי הן מאוד אהבו אותו בגלל גובהו. הוא נראה להם האירופי הכי־סיני שהן הכירו.

בארץ עדיין אין בחורות סיניות, למרות מאות המיסעדות הסיניות שיש כאן. אז הוא הביא אחת מדרום־אפריקה.

בינתיים עושה מיכל שדות יחסי־ציבור למרעדון־הים־התיכון בארץ, ואדי ברטי עושה חיים עם הסינית שלו.

פתק מהרבנות

זה התחיל כמו סיפור מהאגדות.

שני צעירים יפים ומאושרים החליטו להינשא. היא — **עדי בן־יוחנן**, בתם של איש־הביטוח **אשר בן־יוחנן** ואשת־החברה **חנה בן־יוחנן**, מישפחה עשירה מאוד־מאוד ומאוד מיוחדת. הוא — **דורון איינהורן**, גבר בלונדי גדול־מימדים, ציפור־לילה ובליין, דמות פופולרית בחוגי החברה התל־אביבית. שניהם גבוהים הרבה־הרבה מעל לממוצע, וכולם היו בטוחים שזאת תהיה אידיליה על הגובה.

אז הם נישאו וקיבלו הרבה מתנות, ונסעו לחו"ל וכל מיני דברים שהעשירים אוהבים, והיו נושא לקינאה.

דורון איינהורן
— הוא מוכן

אלא שחתול שחור עבר בין השניים, ובשנה שעברה הם החליטו להתגרש. זה לא הלך כל־כך חלק כמו החלק הראשון של הרומאן הזה. התעופפו שמועות שדורון איינהורן מסרב לתת גט לאשתו עדי, מסיבות שונות, בעיקרן כלכליות.

אני לא יודעת אם זה היה בדיוק כך. לכל אחד מהצדדים היתה גירסה משלו.

לפני חודשיים נסע דורון לאוסטרליה, כדי לנסות שם את מזלו. הוא הגיע ליבשת החמישית כשבראשו תוכניות רבות בתחום הרומאנטי והעיסקי. מסתבר שבקהילה היהודית שם אהבו את הבחור, והכל התלהבו מהחתיך הגבוה והמרשים. ניסו לשדך לו את כל הנסיכות היהודיות שביבשת, אבל לא אהבו את העובדה שהוא נשוי עדיין, למרות שחי בנפרד מאשתו. איזה אם יהודיה תרצה שבתה תבלה בחברתו של גבר נשוי, אפילו הוא בהליכי־גירושין?

אז השפיון שלי לענייני הקהילה היהודית באוסטרליה טילפן אלי באחד הבקרים, וסיפר לי שכמה אנשים חשובים רמזו לו שיחזור ארצה, ויביא את הפתק מהרבנות.

דורון איינהורן קנה כרטיס, עלה למטוס וטס 36 שעות, עד שנחת בלוד. ואז, במפתיע, הוא צילצל לאשתו ואמר לה שהוא מוכן להתגרש במהירות.

וכך אכן היה. כמה ימים אחרי בואו הם התגרשו בשקט. הוא חזר לאוסטרליה, והיא טסה לניו־יורק להמשך לימודיה.

עדי בן־יוחנן
— להתגרש במהירות

אתה והשקל

מאת יגאל לביב

להיכן נעלמו כספי הנאמן?

בקשה לתשלום שכר־טירחה מיוחד, שהגיש הנאמן של **יהושע בן־ציון** (בפשיטת־רגל), עורך־הדין **אוריאל גורני**, הביאה להתנגדות עזה מצד אחד הנושים, עורך־הדין **אליהו מירון**.

בבקשה להצטרף כצד להליכי קביעת שכר־ביניים לנאמן, שהוגשה באחרונה לבית־המישפט, קובע מירון כי בקופת הנאמן מצויים כיום כ־600 אלף שקלים, בעוד שחישוב פשוט מראה כי היו צריכים להיות שם כמיליון וחצי שקל, על בסיס הצמדה למדד.

מה שקרה הוא שהנאמן השקיע את כספי הקופה, כפי הנראה, במטבעות זרים, ולא בצמודי־מדד, למרות שכל החובות של הנושים הם צמודי־מדד.

פושט־רגל בן־ציון

התנגדות מצד אחד הנושים

מכיוון שבשנים האחרונות פיגרה ההצמדה למטבעות זרים אחרי ההצמדה למדד בעשרות אחוזים, נשחקו כספי־הנאמנות.

מירון קובע כי לא זו בלבד שקופת הנאמן הפסידה בניהול הנאמן גורני 60% מערכה, הוא מבקש עתה שכר־טירחה של 580 אלף שקל — למעשה כל כספי הנאמנות!

לנושים שולמו עד כה רק 5% מכספי־הנאמנות, ואילו הנאמן מבקש עתה לעצמו יותר מ־90% מכספי הפירוק, קובע מירון.

לדעת מירון, הפעולות המיוחדות שבגינן מבקש גורני את הכספים אינן מצדיקות כל תשלום מיוחד, שכן הן עבודה רגילה של נאמן.

ההתנגדות מגלה כי במשך שש שנים נלחם מירון, כדי לכפות על הנאמן לתבוע כספים בשווי מיליוני לירות־שטרלינג, המגיעים לנאמן בגין מכירת מניות של בן־ציון בחברת־הביטוח האנגלית סנטינל. רק עתה הסכים הנאמן לפנות לבית־המישפט בנושא זה.

מדובר במניות בחברה של גיסו המנוח של בן־ציון, **נחום ויליאמס**. שווי המניות שהיו בידי בן־ציון, כחלקו בירושה, הוא 11 מיליון לירות אנגליות. הכספים נלקחו לקופת המפרק של בנק ארץ־ישראל־בריטניה. מאחר והמנוח ויליאמס שיעבד את המניות, בשעתו, כערבות לטובת הבנק. לדעת עורך־הדין מירון, שיעבוד אישי פוקע עם מותו, ודיעה זו נתמכת בפסק־דין מחוזי שניתן בישראל. למרות זאת מסרב הנאמן כל העת לפעול נגד מפרק הבנק, ולתבוע את תמורת המניות בגין פקיעת השיעבוד.

אפל יתבע 14 מיליון דולר מגניש

איש־העסקים **דויד אפל** מכין תביעה נגד שותפו־לשעבר, **שלום גניש**, בסך 14 מיליון דולר. התביעה תוגש באמצעות מישרד עורך־הדין **אמנון גולדנברג**. לדברי אפל, גניש משך כספים אלה ללא סמכות וללא ידיעתו.

אפל וגניש היו שותפים בחברות־בנייה שביצעו פרוייקטים גדולים עבור מישרד־השיכון ושלוחותיו. גניש נמלט לפני שלוש שנים למיאמי, ובארץ הוצאו נגדו פקודות־מעצר. בין נושיו הפרטיים היה גם שותף אחר שלו, **בצלאל מיזרחי**, שהילווה לו רבע מיליון דולר.

מיזרחי ביקר באחרונה במיאמי.

קבלן מיזרחי

ביקור במיאמי

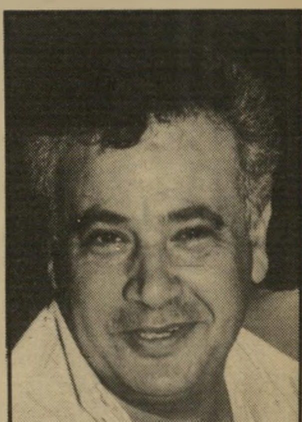

קבלן־נמלט גניש

פקודות־מעצר בארץ

כך תתגבר „כור" על בעיית הפיחות

הפיחות הלא־צפוי גרם לכור תוספת־הפסדים של 100 מיליון דולר.

כדי להתגבר על בעיה לא־צפויה זו ביקשה החברה לכנס פגישה בין שר־האוצר, הבנקים וכור.

פורום בהרכב זה אישר בתקופת משה ניסים הלוואה של 50 מיליון דולר מהאוצר לכור, ומחיקת חובות לבנקים בשיעור 170 מיליון שקל. כור רוצה עתה כי הצעדים הללו יבוצעו עוד על חשבון שנת 1988, וכך תאזן את נזקי הפיחות.

בשנה השוטפת יתרום הפיחות שיפור ניכר לכור, המייצאת חלק ניכר ממוצריה לחו"ל.

היכן היתה גליה מאור?

פירוק וחיסול בנק־צפון־אמריקה עלה למשלם־המיסים עד כה יותר מ־80 מיליון דולר.

מכיוון שהמעשים שגרמו להתמוטטות הבנק נעשו על־ידי בעליו ומנהליו (העומדים עתה לדין, חלקם כבר הורשעו ומרצים את עונשם) תחת עינה הפקוחה־כביכול של המפקחת־על־הבנקים, נשאלת השאלה: האין למשלמי־הכספים הזכות לדעת מי בבנק ישראל אחראי לפשלה זו?

מייד עם פירוק הבנק מינתה המפקחת־על־הבנקים דאז, **גליה מאור**, את מי שהיה המפקח מטעמה על צפון־אמריקה, **זאב אבלס**, כמנהל תפיסת־הבנק ופירוקו. כלומר: נותנים לאחראי לפשלה לבדוק מי אשם.

כאשר התמנה **מיכאל ברונו** כנגיד בנק ישראל הוא הטיל על רואה־חשבון חיצוני לבדוק את נושא הפיקוח של בנק ישראל. עד כה טרם פורסם הדו"ח.

דובר בנק ישראל אמר בתגובה כי הבדיקה לא הסתיימה, וכי אין גם כל חובה לפרסם את מימצאיה.

מפקחת לשעבר מאור

מי אשם?

גילה רזין, העולם הזה

נגיד ברונו

הדו"ח טרם פורסם

יורם פלדמן פורש מ„דיאמנט"

יורם פלדמן, מנהל זרוע־הווידיאו ובתי־הקולנוע של חברת טראנס־וורלד־אונטרטיינמנט של **משה דיאמנט** ו**אדוארד סארלואי**, הודיע על התפטרותו. נציג החברה הגיב כי ההתפטרות הקרימה פיטורין.

פלדמן היה בעבר מבעלי הדרייב־אין בצפון תל־אביב. לדבריו, הוא פרש בגלל חוסר־קשר נאות בינו לבין הנהלת־החברה.

החברה של דיאמנט החליפה למעשה את קאנון בהפקות־ענק בהוליווד, והודיעה על הפקות סרטים עם שחקני־צמרת כ**פיי דאנאווי, דסטין הופמן** ועוד. כל סרטיה עד כה נכשלו בקופה.

אוכל כשר מלונדון למוסקווה

מיכאל צובנר, בעל־המיסעדה הכשרה אול אמריקן דיינר בשכונת גולדרס־גרין בלונדון, פותח מיסעדה כשרה במוסקווה.

צובנר ביקש מזמן לפתוח מיסעדה כשרה במוסקווה, אולם נענה כי השאלה תידון כאשר ישתפרו יחסי ברית־המועצות וישראל. לאחר שיפור היחסים נפגש צובנר עם העיתונאי הרוסי **ויקטור לואיס**, שהסדיר את הבעיה, והמיסעדה תיפתח בשבועות הקרובים.

אברשה טמיר יעבור לגנגר

אברשה טמיר, לשעבר מנכ"ל מישרד־החוץ, יעבור לייעץ לקבוצת החברות של **אריה גנגר** ו**משולם ריקלים**. הקבוצה היא בעלת מיפעלים כימיים בישראל ובארצות־הברית, ומתכננת כניסה לסין.

מנכ"ל לשעבר טמיר

כניסה לסין?

אין ביטחונות לחובות ההתיישבות

הבנקים הנושים בהתיישבות, בסכום של שלושה מיליארד דולר, נגד ביטחונות של רכוש המושבים והקיבוצים, יצטרכו להעביר חלק ניכר מחובות אלה ממעמד של חובות רגילים לחובות חסרי־ביטחונות.

כל זאת כתוצאה מפסק־דין תקדימי, שנתנה השופטת המחוזית **רות שטרנברג־אליעז**, שבו קבעה למעשה כי הערבות ההדדית, שעליה מושתתות כל ערבויות הבנקים, אינה תקפה במרבית המיקרים.

מדובר במושב אורות שנתבע על־ידי אינוד־מושבי־הדרום לפרוע את חובות האיגוד, בגין הערבות ההדדית שעליה חתמו חברי־המושב עם התקבלם למושב. חובות ההתיישבות מחולקים לחובות ישירים של החברים לבנקים, חובות המושב כגוף שיתופי לבנק, וחובות האירגונים שהוקמו על־ידי המושבים, כמו ארגוני־הקנייה.

ברור כי כל חבר־מושב ערב ברכושו לחוב פרטי שלקח בבנק. הבנקים הילוו למושבים, כגוף מישפטי, או לאירגונים שהקימו, בגלל הערבות ההדדית, המחייבת כל חבר־מושב לפרוע את חובות כל יתר חברי־המושב, וכן את חובות האירגונים שהמושב שותף בהם. לאירגונים כגוף מישפטי או למושב כגוף מישפטי אין רכוש, ורק רכוש החברים, הערבים באמצעות הערבות ההדדית, יכולים להבטיח את החובות.

כאשר נתבעו חברי אורות, כיתר חברי המושבים בישראל, לפרוע את חובות אירגון־המושבים, הם התקשרו עם חברת צ'אפטר 11 („פרק 11") שהתמחתה בסיוע לנתבעים באמצעות יישום ישראלי של החוק האמריקאי, הקרוי שם פרק 11 לפקודת פשיטת־הרגל. סעיף זה מאפשר לנתבע הגנת בית־המישפט לפני נושים, כדי שיוכל להמשיך להתקיים ולפרוע את החובות בפריסה ארוכה. בישראל מנסה בית־המישפט לקבוע מצבים דומים, בלי שקיים הבסיס החוקי לכך, מאחר ואחרת האלטרנטיבה היחידה היא פשיטת־רגל ופירוק כל עסק שאינו יכול לעמוד בהתחייבויות, ולוא גם בגלל קשיים זמניים.

חברת צ'אפטר 11 כינסה את כל חברי המושב לאסיפה מיוחדת, וקיבלה יפוי־כוח מכולם לפעול בשמם, תוך הכנת החברים למה שצפוי.

החברה טענה כי דין ערבות הדדית כדין כל ערבות אחרת. לפי כמה פסקי־דין שניתנו בעבר, ערבות שעליה חתמו לא כל האמורים לחתום אינה תקפה, שכן יכול כל מי שחתם לטעון כי חתימתו הותנתה בחתימת כל האמורים לחתום, ומשזה לא בוצע — הופרו תנאי־הערבות.

במיקרה של מושב אורות, התברר כי בגלל טיפול רשלני לא חתמו כל חברי־המושב ובנות־זוגם על טפסי הערבות ההדדית (אגב, אין ספק כי מצב זה קיים כמעט בכל המושבים).

החברה הינחתה את פרקליטי־המושב לטעון בבית־המישפט כי אין תוקף לערבות ההדדית, מכיוון שלא כל חברי־המושב חתומים עליה. השופטת קיבלה טענה זו, ועתה יצטרכו הבנקים לתבוע כל יחידת־מושב בנפרד, ורק על החובות שקיבלה ספציפית.

כך מושכים תיירים

מיספר התיירים לישראל ירד בשנה שעברה ב־400 אלף לינות - כך הודיעה הלישכה המרכזית לסטאטיסטיקה.

האינתיפאדה ודאי מהווה גורם מרכזי, אבל אין ספק כי גם המחירים הגבוהים והתמורה הירודה מהווים גורם חשוב.

נראה כי אין לירידה בתפוסה השפעה על מדיניות־בת־היענה של המלונות. מלון שרתון, למשל, שגבה לפני שלושה חודשים 94 דולר ללילה בתוספת 15%, העלה בדצמבר את המחיר ל־125 דולר לאותו החדר. תוספת של שליש בדיוק.

היכן הן דרושות

(המשך מעמוד 9)

מה במשך שבע שנים בכל הערכאות המישפטיות, כדי שתוכל לקבל דרגת קולונל (אלופת־מישנה). וכך אמרה הק־צינה לבן־יהודה: „בארצות־הברית, ב־כל פעם שהופעתי בבית־המישפט, הבאתי כדוגמה את הצבא הישראלי. שם, בישראל, הנשים הן חיילות שוות־זכויות, כך אמרתי, והאמנתי שאני דוב־רת־אמת.

„ופתאום כאן אני רואה מחזות משונים. נהגת של קצין, שהיא למעשה משרתת של אשתו. ואני מסתכלת ומת־קשה לקלוט שזה מה שקורה כאן.”

ובכל זאת, בן־יהודה מאמינה כי נשים חייבות להתגייס לצבא. „אם לא

קצינה אמריקאית שביקרה בישראל: „נהגת של קצין היא למעשה משרתת של אשתו. אני מתקשה להבין!”

יגייסו אותן, הן לעולם לא יהיו מקור־בות לנושא הביטחוני, שהוא אחד ממר־כיבי החיים החשובים ביותר בארץ. ו־עוד: הצבא חייב להיות חברה נורמלית, טיבעית. חברה חד־מינית אינה בריאה. אסור שתהיה סלקציה על־פי איברי־מין. אם זהו המצב, שהחיילות למעשה מובטלות, צריך לנסות ולשפר אותו.”

דרושים כוחות־עזר

השיפור המוצע על־ידי העולם הזה (ראה הנדון) — הקמת שרות־חובה לאומי ממלכתי, פתוח לכל, לנשים חילוניות ודתיות ולגברים המ־שוחררים מהצבא — עשוי לחולל מה־פכה של ממש בשרותי החינוך, הברי־אות והרווחה. כל מי שקרוב לנושאים האלה הביע התלהבות רבה מעצם הרעיון שיזכה לפתע באלפי מגוייסות והציע כמה אפשרויות לתעסוקתן. גם חיילות מן השורה התייחסו לרעיון בהתלהבות.

לא כן דליה רז, מי שהיתה קצינת־ח"ן ראשית בשנים 82־1975, ושאינה יודעת אם עליה „להשיב לשאלה ברצי־נות, או שמא זו שאלת־בריחה.”

„התיזה הזו של אבטלה סמוייה בק־רב החיילות אינה חדשה. מקורה באי־שביעות רצון של חיילות מעבודתן. חיילת אינה אוהבת להיות פקידה או מרכזנית, לכן היא בטוחה שעבודתה אינה נחוצה.

„בשנים האחרונות התרחבו תפקידי החיילות, לכן גם אם מיספר החיילות גדל, סביר להניח שלכולן נמצאה עבו־דה נחוצה ויעילה.

„בכל זאת, יכול להיות שיש בצבא, כמו בכל מוסד גדול אחר, אבטלה סמו־יה. אולם היא אינה מוגזמת ובוודאי אינה מגיעה, מבחינה מיספרית, לאל־פים.

„אם בצבא יגידו שאכן יש עודף עצום של חיילות ואין מה לעשות בהן, ההצעה שלכם הגיונית.”

כל שאר האישים הגיבו על ההצעה בחיוב.

חנה בן־בסט, חברת ועד־האחיות, בית־החולים תל־השומר: „אילו מחר היו נופלים עלינו אלף כוחות־עזר היינו מוצאים להם עבודה מיידית, אפילו בלי לטרוח ולחפש הרבה. רק במחלקה שלי, האונקולוגית, אנחנו זקוקים לכ־30 כו־חות־עזר, ותהיה להם עבודה בשפע.”

מכבים שריפות

יצחק ולבר, מזכ"ל הסתדרות המו־רים: „אני מציע להקים חיל־חינוך, שיירתם לכל עזרה חינוכית וחברתית.

(המשך בעמוד 40)

ד"ר יולי נודלמן

בלי הרדמה

ההרוג השלישי בקרב האבוד על הכבד

כאשר מתו שני המושתלים הרא־שונים בבית־החולים רמב"ם, לפני שנתיים, הזהרתי שאם ימשיכו בפרו־ייקט השתלות־הכבד בארץ, תהיה זו הריגה ברישיון.

לפני שבוע נעשה ניסיון שלישי של השתלת־כבד בבית־החולים בילינסון ב־פתח־תיקווה. המושתל היה מוריס אסליזדה ממגדיאל, בן 47, אב לשלו־שה (בני 3, 6 ו־8), פועל־ניקיון בת־דיראן.

כמו במיקרים הקודמים, של אליהו שרייר ומירה שיכמנטר ז"ל, גם הפעם פרצה מהומה תיקשורתית סביב „ה־הישג הגדול” של צוות־הרופאים.

גם הפעם, כמו במיקרים הקודמים, החגיגה היתה מוק־דמת. לדעתי, לכל רופא בר־דעת היה צריך להיות ברור שבנסיבות הקיימות לא היה שום סיכוי להצלחת ההשתלה. אין ניסים ברפואה!

אין תנאים!

יש לכך כמה סיבות:

● הניסיון של בית־החולים בילינסון בהשתלות־כבד שואף לאפס.

● צוות־הרופאים, ובראשו הד"ר ז'אק שפירא, לא ביצע עד כה בשום מקום בעולם באופן עצמאי אף הש־תלת־כבד אחת.

● כדי לבצע בהצלחה השתלת־כבד, נחוצים כמה תנאים: צוות רב ומיומן (במרכז להשתלות־כבד שב־פיטסבורג, צוות אחד של השתלות־כבד מורכב מכ־40 איש!). חייב להיות איבחון מרוייק של מצב המיועד־להשתלה, ובכלל זה הערכה לגבי יכולתו לעמוד בניתוח. את היכולת לאיבחון כזה רוכשים במאות ניתוחים.

כדי להתאים כבד של תורם למוש־תל צריך להיות מיגוון רב מאוד של תורמים — והמיגוון הזה אינו עומד לרשותם של הרופאים בבילינסון.

כל התנאים הנחוצים להצ־לחה של השתלת־הכבד אינם בהישג יד.

מדוע עושים זאת!

מה מניע את רופאים להמשיך בניסיונות של השתלות־הכבד בארץ, למרות שחייב להיות ברור לכל שאין מקום בארץ להמשיך ולנסות לפתח את התוכנית הזאת?

אני מתכונן לומר דברים קשים מאוד, שיתכן ויעוררו התנגדות רבה בקרב רופאים, פוליטיקאים ואולי גם אצל יפי־נפש, שאינם בקיאים ברפואה.

נוצר בי הרושם שהמניע העיקרי להשתלות־הכבד בארץ רחוק מאוד מהאידיאלים ההו־מאנים, המבוססים על שבועת־היפוקרטוס ומורשתם של ה־רמב"ם ואסף הרופא!

כל מה שהתרחש סביב ההשתלה השלישית, וכל מה שליווה את המחזה הטראגי הזה, השאיר בי רושם של חלום־ביעותים.

השתלות־כבד משמשות ככלי להו־כחת רמתם הגבוהה־כביכול של בתי־החולים. הן משמשות כנשק תחרותי בין המוסדות של קופת־החולים־הכללית (בית־החולים בילינסון שייך לקופה זו) ובין בתי־החולים הממשלתיים (בית־החולים רמב"ם הוא בית־חולים ממ־שלתי).

הקרב על הזכות להשתלת־כבד הוא קרב על העצמת יוקרתם האישית של אנשים מסויימים, שרצונם להיות כו־כבי כלי־התיקשורת, דוחף או־תם למעשים שאינם שקולים דיים.

דרוש ניתוח שני!

אני מניח שרופאים, המנסים לבצע השתלות־כבד בארץ, מעור־כנים בפרטי־פרטים לגבי ניתוח זה, וגם לגבי נתונים מיקצועיים על התנאים לניתוח ותוצאותיו. לכן, אין לי שום תשובה רציונלית לשאלה כיצד אפשר להתעלם מהעובדה שכ־25% מהאנשים העוברים השתלות־כבד זקוקים — עד כ־30 יום לאחר הניתוח — להשתלה שניה בגלל דחיה של הכבד.

נניח, לצורך דיון, שלמרות כל התנאים היה המושתל מתגבר על הסיבוכים המיידיים שלאחר הניתוח, מתאושש, ואחר־כך היה מתעורר הצו־רך בהשתלה שניה תוך 15־30 יום.

האם היה סיכוי כלשהו למ־צוא תורם מתאים בתקופה כל־כך קצרה לחולה זה?

כל ההיגיון אומר שבמצב הנוכחי במדינה, שיש בה 4.5 מיליון תושבים, הסיכוי למצוא תורם מתאים לחולה זה, בתקופה כה קצרה, הוא אפסי.

מי שמחליט על ביצוע ניתוח השתלות־כבד יודע מראש של־פחות מסיבה זו הוא מסכן בהכרח את חיי המנותח באחוז גבוה מאוד.

קשה להבין איך רופא בעל ניסיון מרשה לעצמו להיכנס להרפתקה הר־פואית, המסכנת בלא מוצא את חיי־האדם כבר מתחילת הפעולה!

השתלות־כבד מתבצעות כיום לאור ניסיונות של כ־25 שנה במרכזים גדו־לים באירופה ובארצות־הברית. לא בכל המדינות בעולם, ואף במתקדמות ביותר, מבצעים השתלות־כבד. באירו־פה ובארצות־הברית ניתן לבצע אותן מפני שבאוכלוסיה של חצי מיליארד אנשים קל למצוא תורם מתאים.

ההשתלות שם מבוססות על עשרות שנים של ניסיון במרכזים הגדולים, בבחירה מדוייקת של האנשים הזקוקים להשתלה.

קיים קושי רב בהחלטה מי מתאים ומי אינו מתאים להשתלת־כבד. תוצ־אות הניתוח תלויות במידה רבה בבחי־רה המדוייקת של החולים המתאימים לניתוח.

אין ניסיון כזה בארץ, ולעולם לא נוכל לרכוש ניסיון מספיק.

כ־40% מהאנשים שנשלחו להשת־לות־כבד במרכזים הגדולים בחו"ל

(המשך בעמוד 42)

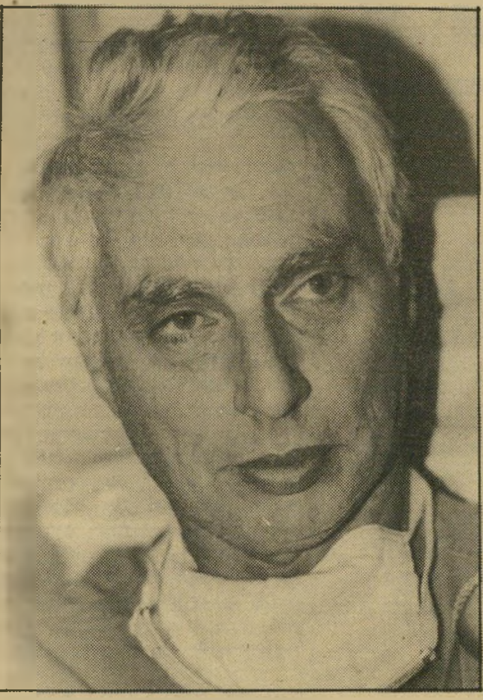

אלכס ליבק, חדשות

ד"ר שפירא
— לבצע ניתוח מסובך!”

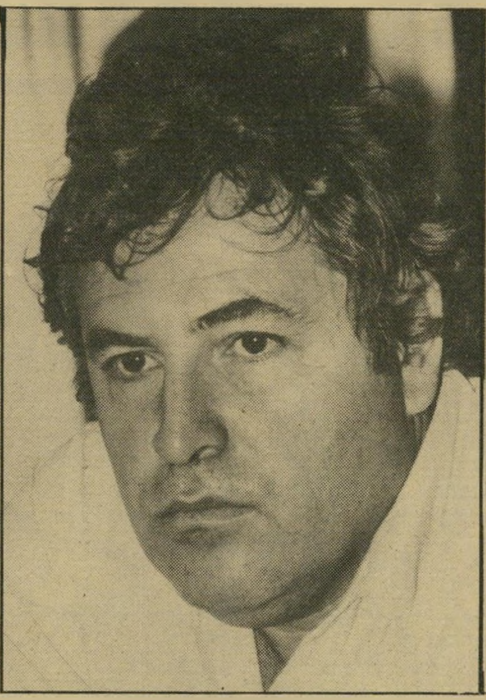

קלאודיו נוטקביץ, חדשות

ד"ר קם
„נותנים לאנשים חסרי־ניסיון —

קלוד אפללו, חדשות

אשת־התורם לינדה אורן וילדיה
להפעיל את הכבד או להציל חיי־אדם?

השבוע בוטלו האישומים נגד תא"ל (מיל') אברהם ברעם. הוא הואשם בקשירת קשר למכור נשק אמריקאי לאיראן. ברעם, בעל צל"ש ממילחמת ששת־הימים, עבר מסע־יסורים בן שנתיים וחצי, שכלל מעצרים, השפלות והרבה סבל

אנשים בצמרת היו צריכים לנהוג אחרת

ציפיתי, אולי, למצוא אדם שבור, שאותות הסיוט שעבר ניכרים על פניו. חיכיתי, אולי, למצוא איש שיקטר ויאשים את כל מי שסביבו, שיסחוט מן הציבור ריגשות צער ורחמים. איש ששקוע בעצמו ובצרותיו. חשבתי שאמצא אדם מריר וקשה.

אבל תת־אלוף (מיל') אברהם („אברום") ברעם אינו נראה כמו אדם שבור. ולמרות השאלות המכוונות שלי, אינו מלא ברחמים עצמיים ואינו יורה האשמות לכל הכיוונים.

הוא הופיע לראיון לבוש במיכנסיים כהים, בחולצה צהובה מעוטרת בשחור, בנעלי־ספורט בהירות ובמעיל גשם חם. עיניו הכחולות חייכו כשסיפר את סיפורו. הוא היה נינוח ושלם עם עצמו ועם מעשהו, ובעיקר שלם ובוטח בצידקתו, שיצאה השבוע לאור.

ביום החמישי בערב צילצל הטלפון בבית מישפחת ברעם בראשון־לציון. מן העבר השני של הקו היה עורך־דין מניו־יורק, שהודיע לברעם המופתע שהתביעה האמריקאית החליטה לבטל את כל האישומים נגדו.

ברעם הואשם בניסיון לקשור קשר למכירת נשק לאיראן, תוך כדי הצגת קונה־יעד פיקטיבי. האישום בא על רקע ההחלטה החד־משמעית של הקונגרס האמריקאי שארצות־הברית לא תמכור נשק לאיראן.

כל זה קרה חודשים אחדים לפני שהתפוצצה בקול רעש גדול הפרשה המכונה „איראנגייט", שזיעזעה את מדינת ישראל ואת ארצות־הברית.

הפרשה של ברעם התחילה בראשית חודש אפריל 1986, כאשר פנה אליו איש־העסקים ויליאם נורת'רופ, המתגורר בארץ, וביקש ממנו לייעץ לו בעיסקת־נשק גדולה, שבה יימכר נשק לאיראן. נורת'רופ פנה לברעם גם משום שבידי ברעם היה רישיון למכירת נשק, שאותו סיפק מישרד־הביטחון.

ברעם ביקש לבדוק את טיב המשא־ומתן קודם שייכנס לעיסקה. הוא בדק את הניירות עם עורכי־דין, התקשר גם לגורמים שונים במערכת־הביטחון בארץ, כדי לברר איזה ציוד צבאי עומד למכירה, מה הכמויות ומה המחירים. רק אחרי שערך את כל הבדיקות, הסכים לנסוע עם נורת'רופ לחו"ל, כדי לעזור לו בניהול המשא־ומתן.

עשרה ימים אחרי שפנה נורת'רופ לברעם, נסעו השניים ללונדון, ערכו שם כמה פגישות ומשם המשיכו לאיי ברמודה, שם היו אמורים לחתום על החוזה.

אך למרבה הפתעתם נעצרו כאשר הגיעו לברמודה. משם התחילו הדברים להתגלגל מהר.

יום לפני ליל־הסדר קיבלה רונית, אשתו של ברעם, טלפון מן הקונסוליה הישראלית בניו־יורק. מן העבר השני של הקו היתה אחת המזכירות בקונסוליה, והיא סיפרה לרונית שבעלה עצור בברמודה, וכי הוא מבקש ממנה שתיצור קשר עם עורך־דין.

עוד באותו היום פורסמה הפרשה בכלי־התיקשורת האלקטרוניים בארץ, ולמחרת, בכל העיתונים. בכל מקום צויינה בהבלטה העובדה שגנרל ישראלי מעורב בעיסקת־נשק מפוקפקת עם הממשלה האיראנית.

אברהם ורונית ברעם, 1981

„מה שקרה לי זה ביש־מזל"

ענת סרגוסטי, העולם הזה

אברהם ורונית ברעם, השבוע

„העסק עלה לי כמה מאות אלפי דולארים"

ואז התברר שארצות־הברית מבקשת להסגיר לידיה את העצורים – ברעם וארבעה נוספים – כדי להעמידם לדין בארצות־הברית.

העצורים הוסגרו לידי ארצות־הברית כעבור חודש וחצי, והמשיכו לבלות עוד חודש וחצי בבית־מעצר בניו־יורק, כשמעל לראשם תלויה האשמה כבדה כל־כך.

הכתבות בכלי־התיקשורת בארץ ובארצות־הברית סיפקו הרבה מאוד דלק לדימיון הפרוע של הציבור, והסיפור הצטייר כקונספירציה בינלאומית להונות את הממשלה האמריקאית ולספק נשק לאיראן, למרות האיסור האמריקאי המפורש ולמרות האמברגו הבינלאומי. ברעם הוצג בארץ כרודף־בצע מהסוג הגרוע ביותר.

ברעם (55), יליד הרצליה, בוגר בית־הספר המיקצועי מקס פיין בתל־אביב, היה מסגר־תבניות עד לגיוסו לצבא. תוך כדי השרות הצבאי החליט לבחור בצבא כמיקצוע.

במילחמת־סיני היה סגן מ"פ בחיל־רגלים, והשתתף עם חטיבת גולני בקרבות על רפיח.

במילחמת־ששת־הימים היה ברעם מג"ד בחיל־השיריון באוגדה של האלוף ישראל טל, וניהל ביחד עם הגדוד שלו קרב מפואר, שארך 110 שעות ללא שינה ו־86 שעות רצופות של תנועה וקרבות. הגדוד נע לאורך מסלול מידברי של 250 קילומטרים, כשהוא משאיר מאחוריו לפחות מאה טנקי אוייב מחוסלים. בסיום הקרבות הסתבר שהמחיר ששילם הגדוד היה, באופן יחסי, הקטן ביותר ששילמה איזו יחידה שהיא שהשתתפה בקרבות.

עם תום הקרבות קיבלו חמישה מחיילי הגדוד ציון־לשבח. אברהם ברעם היה אחד מהם.

ברעם הוא אב לארבעה ילדים. שלושה בוגרים מאשתו הראשונה, ואחת בת 4, שי־לי, מרונית, אשתו השניה, הצעירה ממנו ביותר מ־20 שנה.

כשראיינתי את רונית ברעם בחודש אפריל 1986, גיליתי אשה חזקה, בטוחה בעצמה ובבעלה. אין ספק שלולא עמדה לצידו של ברעם אשה חזקה, שלא היססה ללכת איתו לאורך כל הדרך, ושלא פיקפקה לרגע בצידקתו, היה לברעם הרבה יותר קשה לעבור את השנתיים וחצי הקשות שעבר.

השבוע נפגשתי שוב עם רונית, שבאה עם בעלה לראיון. מצאתי בני־זוג שהתלאות שעברו חיזקו אותם וקשרו אותם זה לזה.

היום, אחרי שבוטלה התביעה נגד ברעם, התאמתה טענתו שכל הסיפור היה יזום כמלכודת על־ידי שילטונות המכס האמריקאיים. אלה ידעו והריחו שמתבצעות עיסקות־נשק לא חוקיות עם איראן. הם רצו להוכיח את השמועות ויזמו עיסקת נשק פיקטיבית, שבה היו מעורבים, כביכול, אישי מימשל איראניים וחצי מיליארד דולר איראניים.

יתכן שברעם נפל קורבן למילחמה סמויה וגלויה בין גורמים אמריקאיים רישמיים שונים, שחלקם עסקו במכירת נשק לאיראן וחלקם רצו למנוע את המכירה.

■ ■ ■

● **אני מבינה שבפרשה היו 17 נאשמים, ואתה המפורסם מכולם, מדוע?**

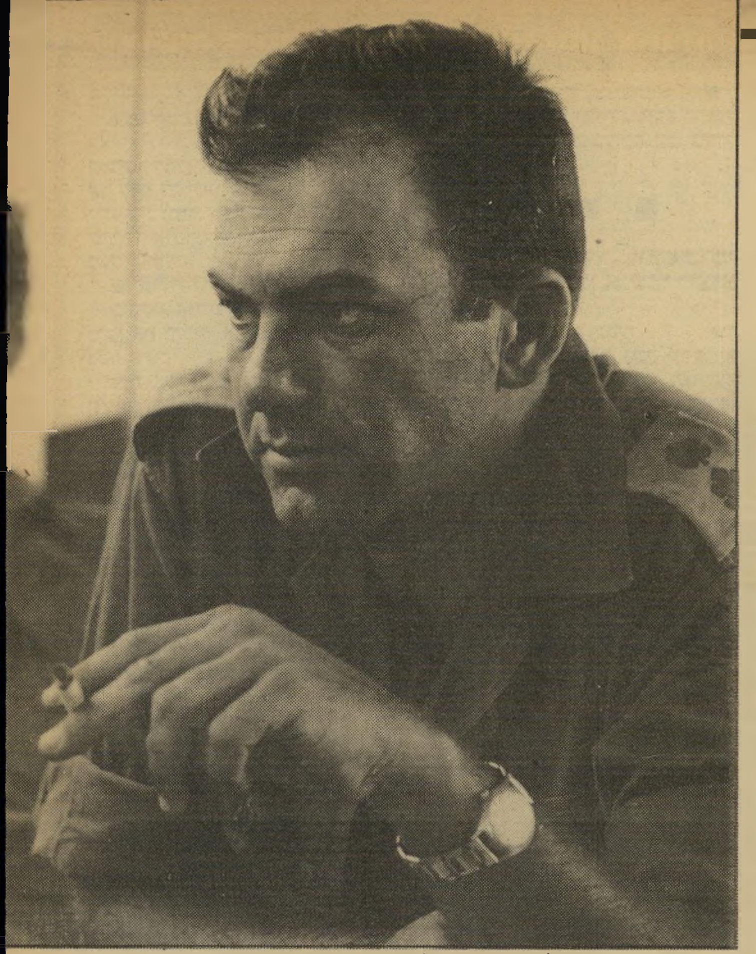

סא"ל ברעם במילחמת ששת־הימים
„אני עוד לא מרגיש כלום!"

כי אני גנרל.

אבל בכל הפרשה הזאת היו שבע קבוצות, שכולן באו עם רשימות־ציוד. אל כולן פנה עורך־הדין אוואנס. הוא גם פנה לנורת'רופ, שפנה אלי, כי לי היה רישיון למכירת נשק.

האשמה איננה ניסיון למכור נשק לאיראן, אלא קשירת קשר לרמות את ארצות־הברית על־ידי הצגת מיסמכים כוזבים, כאילו יש קונה. כאילו באתי ואמרתי שאני מוכר למדינה מסויימת, בעוד שכוונתי היתה למכור לאיראן.

אני, כאזרח מדינת־ישראל, זקוק רק לרישיון יצוא של מדינת־ישראל. ולפי הנוהל ברור שהאשמה לא תיתכן. אי־אפשר לקחת טנק מישראל ולהעביר אותו למדינה אחרת, בלי שישראל תדע על כך. ואם מישהו פה בארץ היה אומר את הדברים האלה, הכל היה נגמר. ופנינו לגורמים שונים וביקשנו שיגידו.

● למי פניתם?

ליצחק רבין.

● ומה הוא אמר?

חיים עדיני, עורך־הדין שלי, פנה אליו, והוא אמר שהוא מוכן להיפגש איתו לשיחה בכל נושא, רק לא בעניין הזה.

● למי עוד פניתם?

הפניות היו מגוונות. הן היו בנו־שאים שונים לגורמים שונים, ונעשו על־ידי אשתי או חיים עדיני.

פנינו בבקשה לעזרה בערבות של 750 אלף דולר שהתבקשתי לשלם. לא ביקשנו טובות. הצענו רכוש בארץ תמורת כסף שניתן על־ידי יהודים טובים בחו"ל. ניסו לסדר אישור להו־צאת מטבע־חוץ מהארץ. יגאל הורוביץ ניסה לעזור ולא הצליח. רונית פנתה ללישכה של שימעון פרס, וביקשה את התערבותו. היו פניות ללישכה של יצחק שמיר ולשר־המישפטים הקודם, אברהם שריר.

● מה רציתם מהם?

לא רציתי התערבות בצד המישפטי. ידעתי שאצא מזה. אבל יש מסביב המון דברים. הייתי צריך ערבות, הייתי צריך עבודה בחו"ל, כי לא נתנו לי לחזור לארץ. תנאי המעצר היו נור־אים.

● מדוע אתה חושב שכל האנשים האלה, שאליהם פנית, חייבים לעזור לך?

איש אינו חייב, אני אזרח מדינה, וכמו שרוצים שאתן למדינה, כך אני חושב שבעת צרה המדינה צריכה לתת לי. אחרת בשביל מה צריך מדינה? אני רוצה להרגיש שייך. אני רוצה להרגיש שאני חלק ממשהו.

● אתה מרגיש שהמדינה בגדה בך?

אני לא עוסק בבגידות. זו לא המ־דינה. המדינה בנויה מהעם ומה־ממשלה. העם התנהג יפה מאוד. לא הייתי משיג 750 אלף דולר ועוד הרבה דברים, אילמלא הסיוע הנרחב של עם ישראל.

הממשלה זה דבר בר־חלוף. האנשים בממשלה, התנהגו, לדעתי, שלא כר־אוי.

● אז אתה מרגיש שהממ־שלה בגדה בך?

גם לא הממשלה, אנשים. אנשים

מאת
ענת סרגוסטי

שהיו צריכים לטפל בי כאזרח המדינה, פעלו, לדעתי, לא כשורה.

■ ■ ■

● כמה זמן היית במעצר?

שלושה חודשים. חודש וחצי באר־צות־הברית.

● ואיך היו התנאים, היית בבידוד?

לא, היינו חמישה אנשים שנעצרנו בברמודה, ואחר־כך הועברנו לכלא בארצות־הברית, ושם היו אנשי מאפיה, מבריחי סמים, וכאלו שעברו עבירות צווארון לבן, כל העבירות הפדראליות. נעצרתי ב־21 באפריל 1986, ושוח־ררתי ב־3 ביולי.

● מה עשיתם במעצר?

השתעממנו. הבעייה במעצר היתה לדאוג להיות עסוק כל הזמן, אחרת משתגעים. הבעייה היתה ליצור פעי־לות כלשהי.

● חקרו אתכם?

בכלל לא, אף פעם. פעמיים שוח־חתי עם התביעה. שתי הפעמים היו ביוזמתי. הפעם הראשונה היתה באוק־טובר 1987, והשנייה לפני שבועיים, ובעיקבות השיחה השנייה בוטלו כל האשמות.

● אז סתם הייתם במעצר?

לדעתי כן, ולדעתי כל הסיפור היה סתם. וזו הנקודה שכל עם ישראל קפץ וחגג וליגלג, בלי שאיש יידע במה מדובר, ואיש גם לא רצה לשמוע.

● השפילו אותך במעצר?

עצם המעצר הוא השפלה. עומד סוהר ואומר לי לנקות, והתנאים, וה־אזיקים והייתי כפוף למרותו של כל עבד כי ימלוך. וההשפלה הגדולה מכל שאתה יושב במעצר על דבר שלא היה, ולאיש לא איכפת. אני בסך הכל נסעתי לבדוק אפשרות של ביצוע עיס־קה וזה הכל.

● היו לך רגעי שבירה?

לא, בכלל לא.

● אבל זה היה מצב שבו העתיד לא היה ברור.

האמנתי לכל אורך הדרך. האמנתי שזה ייקח שנתיים־שלוש, והאמנתי ש־יום אחד זה ייגמר טוב, כי אני לא ביצעתי שום עבירה.

● במעצר התייחסו אליך כ־אל גנרל?

מהצד השני של המטבע.

● מה זאת אומרת?

בכל מקום קראו לי גנרל. בברמודה היחס היה הוגן, ישיר וקורקטי. התנאים לא היו נוחים, האוכל לא היה טוב, המקום נורא, אבל היחס היה בריטי־קורקטי, למרות התנאים הקשים. לעו־מת זאת, בארצות־הברית, בשלב הפ־תיחה, ידעו כולם מי אני ומה אני והיחס היה מקנטר. למשל: פעם הלכתי לטלפון הציבורי והאחראי גירש אותי, דווקא אותי מכל התור. אלה היו דברים קטנים מהסוג הזה, שלא היו במקום. היחס היה משתנה גם בעיקבות כתבות מטופשות מן הארץ, שבהן נכתב שמש־פילים אותי במעצר, אבל כאן לא הבינו שאלה הנהלים שם.

למשל, אחרי כל ביקור הם מפ־שיטים כל עצור ובודקים אותו בכל החורים בגוף לוודא שהוא לא מכניס סמים לכלא. גם אני עברתי את הב־דיקות האלה. האמריקאים אספו כל חתיכת נייר שנכתבה עלי והיו באים איתה אלי.

רק חודשיים וחצי אחרי שנעצרתי באו מהשגרירות הישראלית לראות אם אנחנו חיים. כל מה שביקשתי מהם היה שיעזרו לי לארגן את הערבות, והם אף לא טרחו לענות על הבקשה שלי. כתוצאה מהביקור היתה שוב גישה לא יפה מצד שילטונות הכלא. פניתי לרב וזה נפסק באותו היום, והיחס מאז היה הפוך לחלוטין.

■ ■ ■

● רונית, את היית אז בא־רץ?

רונית: הייתי בארץ עד שבועיים לפני שהוא השתחרר. ניסיתי לארגן פה כל מה שניתן היה מבחינת הערבות. נסעתי לארצות־הברית עם חיים עדיני, ושם דאגנו לכל מה שהיה קשור ל־שיחרור. כשקיבלנו אישור לשיחרור בערובה, הם הציבו תנאי שגם הדר־כונים שלי ושל הבת שלנו יימסרו להם, כדי שגם אנחנו לא נוכל לצאת את גבולות ארצות־הברית.

הם לא הסכימו לשחרר את אברום, עד שלא נהיה שם אני והילדה, אז חזרתי לארץ כדי להביא את הילדה,

> **„בסך־הכל אין פיתרון מתאים לקציני צה"ל בכירים, הפורשים בגיל צעיר מהשרות"**

עשיתי את זה תוך 48 שעות, וגם אז עוד שיחקו איתנו בלך ושוב עוד כמה ימים עד ששיחררו אותו.

● ואז הציבו תנאי שלאף אחד מכם אסור לעזוב את אר־צות־הברית?

רונית: לא רק את ארצות־הברית. היתה טריטוריה מוגבלת שבה יכולנו להסתובב. אסור היה לנו, למשל, לעזוב את גבולות ניו־ג'רסי, שבה גרנו ללא אישור מיוחד. אסור היה לנו להסתובב ליד נמלי־תעופה.

אברהם: הם הלכו בעניין הזה לפי הספר, ואין הקלות לאף אחד.

● ואתה חושב שאילו מי־שהו מהארץ היה מתערב, הם היו נוהגים שם אחרת?

בוודאי. אם מישהו פה היה מרים טלפון והיה אומר שאנחנו ערבים ש־ברעם יגיע למישפט, הם היו עוזבים אותי. אם המדינה היתה נותנת ערבות לממשלת ארצות־הברית, הכל היה נפ־תר, ויכולתי לחזור הביתה.

● רונית, מתי פנית ללישכתו של פרס?

רונית: תוך כדי המעצר בברמודה, שלחנו בקשה לפגישה עם פרס, שהיה אז ראש־הממשלה. שלחתי שני מיב־רקים רחופים, ולא קיבלתי שום תגובה. התקשרתי טלפונית יום אחרי יום. הסוף היה שראש־הלישכה של פרס, בועז אפלבאום, אמר לי בצורה בוטה שאין לי שום זכות לדרוש דרישות, ושלראש־הממשלה אין זמן. ביקשתי את התשובה בכתב, כמובן שלא התייחסו אלי, ואז נאמר לי להתקשר לרוני מילוא במישרד־החוץ. הלכתי למילוא, שאמר שהוא צריך למסור לי את עמדת הממשלה. הוא אמר ששרי־הממשלה לא יכולים להרשות לעצמם להתערב, גם בגלל העיתוי של פרשת פולארד שהתפוצצה אז, שזה לא נוח להם.

ביקשתי עזרה בעבודה בארצות־הברית, כדי שנוכל להתפרנס, והוא אמר שהמדינה לא יכולה להרשות לעצמה שתהיה, חלילה, כותרת בעיתון אמריקאי שמדינת־ישראל סידרה עבו־דה לאשתו של ברעם.

ראיתי שמילוא במצב לא־נוח, שה־טילו עליו משימה שהוא לא אהב לעשות אותה. הוא אמר רק שאהיה איתו בקשר לפני הנסיעה, כדי שאם יעשו לי בעיות בכניסה לארצות־הב־רית, הוא יאמר לי למי להתקשר.

ביקשתי שיקשרו אותי עם אנשים בארצות־הברית שיעזרו לנו לטפל בענייני הערבות תמורת נכסים בארץ. יגאל הורוביץ ניסה לעזור ולא הצליח.

כל התקופה הזאת היתה בית־ספר קשה והסקתי ממנה מסקנות לגבי האנשים שמסביב. התקופה גם האירה נקודות מסביב ושינתה דברים.

● למשל?

רונית: יש לי היום בעייה אישית — שהיא שלי, לא של אברום — על אלו ערכים לגדל את הבת שלי, כי הערכים שעליהם אני גדלתי לא הוכיחו את עצמם. זה עושה הרבה בחיים.

● איבדתם חברים בדרך?

רונית: המסננת נוצרה בעיקר בימים הראשונים. מי שלא התקשר אז, נעלם ויצא ממעגל החיים שלנו. אבל, לעומת זאת, נכנסו למעגל המון אנ־שים חדשים. היתה הפתעה נהדרת בתחום העזרה של חברים. הרבה יותר ממה שחשבתי. קיבלנו תמיכה רבה, ולכל התקופה יש צד מאוד חם.

● מי היה מוכן לעזור?

אברהם: אהרון יריב, מאיר ניצן, משה נתיב, אלי לנדאו, אריק שרון, ישראל טל, ישכה שרמי, זו רשימה ארוכה.

● וכל האנשים האלה לא הצליחו לעשות כלום?

כלום, המערכת לא איפשרה לעשות כלום.

● זה קצת מוזר, לא?

זה מאוד מוזר. עיתונאים אמרי־קאיים טענו שהשגריר שלנו בארצות־הברית נקרא לריצ'רד מרפי ונאמר לו שלא להתערב בנושא. אדווין מיז, שר־המישפטים האמריקאי לשעבר, היה בארץ ואמר לא להתערב.

ולדעתי זאת הסיבה: הפריץ אמר לא

> **„אילולא האנשים האלה היו מסייעים למדינה למכור את הנשק שיש לה, הרבה מיפעלים בארץ היו נסגרים"**

לזוז, אז אף אחד לא זז. ואני חוזר ואומר שאני מבין היטב שכשיש מט־רות לאומיות, הפרט, לפעמים, לא נחשב.

בכל מילחמות ישראל הייתי בשדה־הקרב מטעם המדינה, בידיעה שאני עלול להיהרג. אם מישהו היה מרים טלפון ואומר: מצטערים שקרה מה שקרה, שב בשקט, תאכל אותה, נעזור במה שנוכל, ובמה שלא נוכל לא נעזור, הייתי מקבל. אבל אפילו את זה אף אחד לא אמר.

אני לא רוצה להשוות את הסיפור שלי לפרשת פולארד, אבל גם אותו זרקו לכלבים, והוא עדיין יושב בבית־סוהר. אותי לא זרקו לכלבים, ואני לא נכנס לקינה, אבל משהו לקוי במערכת של אדם לאדם, ואולי זו הסיבה שכל־כך הרבה אנשים נמצאים בחו"ל.

■ ■ ■

● למה נכנסת לכל העסק הזה מראש?

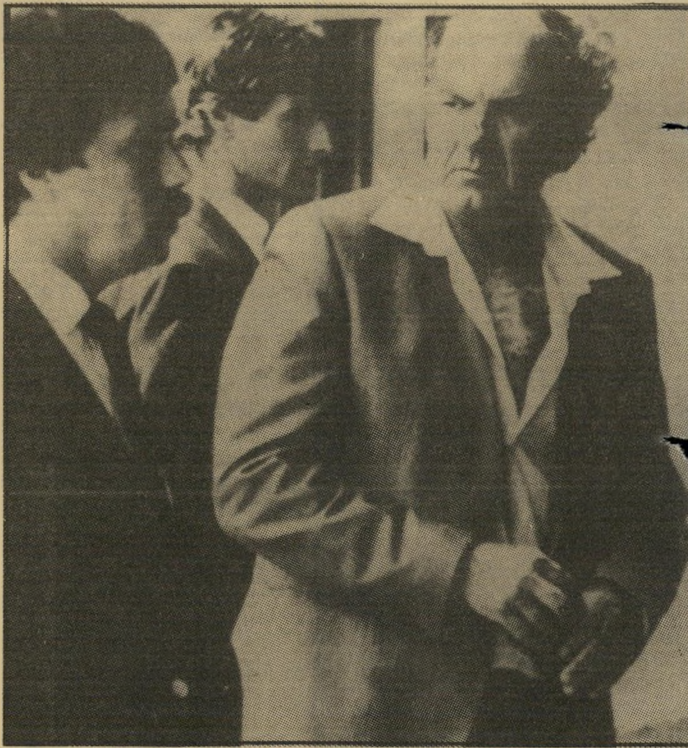

ברעם (ידיים באזיקים) מובל למעצר בברמודה
„היחס היה בריטי וקורקטי..."

"אנשים בצמרת היו צריכים לנהוג אחרת!"

(המשך מעמוד 39)

עצם קיום עיסקות־נשק בין ישראל לאיראן היה דבר ידוע. המגמה של המדינה למכור נשק לאיראן, כדי לאפשר להם להמשיך את המילחמה, היתה ידועה. כלומר: מצד אחד היה פה דבר שהיה האינטרס של המדינה — למכור נשק לאיראן.

● **אתה ידעת את זה?**

בוודאי. אני יושב בתוך עמי. מי לא ידע? את ידעת? אז אם את ידעת, אני בטח ידעתי.

פנה אלי אדם ששמו ויליאם נורת'רופ, שהכרתי כמה חודשים קודם לכן, והוא אמר שהוא באמצע משא־ומתן לביצוע עיסקה. הוא נתן לי פרטים. עשיתי כמה טלפונים והסתבר לי שאיראני בשם האשמי, שאיתו ניהל נורת'רופ משא־ומתן, היה בארץ, ביקר בתעשייה הצבאית, ביקר במערכת־הביטחון, היה איש שמקובל על המערכת. התבקשתי לסייע בקיום העיסקה. מאחר שאני עובד כדי להרוויח כסף, ראיתי בזה אפשרות להרוויח כסף, וגם לעשות משהו שהוא באינטרס הכולל של המדינה. כל ההצטרפות שלי לנושא הותנתה שיציגו לפני את כל האינפורמציה, אחר־כך נקבל אישורים ממערכת־הביטחון, ואם יהיו אישורים אני הולך.

● **דיברת עם מישהו בארץ לפני הנסיעה?**

בוודאי שדיברתי, אחרת לא הייתי יודע מה להציע. מישהו אמר לי שיש תחמושת למכירה. ולפני הנסיעה לברמודה וידאתי את זה שוב בטלפון מלונדון. ואלה היו הדברים היחידים שהצעתי.

● **לא אמרו לך שישראל לא מוכרת נשק לאיראן?**

כולם ידעו בדיוק על מה אני מדבר. נוסף לזה, אני בדרך־כלל לא עסקתי במיסחר בנשק. מאז שהשתחררתי, ב־1980, להוציא שנה אחת שבה פעלתי בדרום־אמריקה בהעברת ידע ביטחוני, לא עסקתי בנשק.

● **אז היית שם שליח ישראל?**

● **איזה סיוע?**

אני לא רוצה לפרט. הייתי שם שנה וזו היתה הפעם היחידה שבה פעלתי בתחום הביטחוני. אחר־כך עסקתי בבני־הול חברת־בנייה של משה ויגאל גינדי, ובמיסחר בינלאומי של יבוא מלט מיוגוסלביה. הייתי נציג של חברה שווייצית, שעסקה גם ביצוא מהארץ של מוצרי צריכה. ובאירגון ובדיקה של פרוייקטים אזרחיים בעולם, כמו גידול כותנה בתורכיה.

■ ■ ■

● **לאיזה צורך ביקשת מ־מישרד־הביטחון אישור ליצוא נשק?**

לצורך ביצוע העבודה קיבלתי רישיון למכירת נשק וידע. זה רישיון כללי, שהיה ברשותי מאז ועד המעצר. רישיון שחידשתי אותו באופן אוטומטי כל שנה, כדי שאוכל לבצע עיסקה אם אתקל בה.

● **ואין לך בעיות מוסריות לגבי מכירת נשק?**

למה שיהיו לי בעיות מוסריות? מדינת־ישראל היתה צריכה להיפטר מציוד ישן ולקבל חדש, וזו היתה הדרך היחידה לעשות זאת.

● **אבל אומרים שאדם שמתעסק בליכלוך, מתלכלך בעצמו.**

אם מכירת נשק על־ידי ישראל זה ליכלוך, אז צריך לסגור את העסק. כמה אלפי מישפחות מתפרנסות מזה? ואם לא ימכרו נשק, כל המיפעלים ייסגרו, ואז מה יקרה? זה מוסרי להחזיק צבא? מוסרי להילחם? להרוג לאיזו שהיא מטרה? זה ויכוח רחב מאוד.

אני רוצה שיהיה ברור. אני לא מתפלא מכלום ולא מצפה לשום דבר מאיש. אבל איפה הכתבות בעיתונים של כל יפי־הנפש על המוסר בעיוות־הדין שנעשה לי?

● **למה, לדעתך, זה לקח שנתיים וחצי?**

הם טיפסו על עץ גבוה מדי שלא ידעו איך לרדת ממנו.

● **איך נודע לך על ביטול האישום?**

עורך־הדין טילפן מארצות־הברית והודיע לי ביום החמישי בערב.

● **אני אשאל אותך שאלה בנאלית: איך הרגשת?**

אני לא יודע, אני באמת לא יודע איך להגדיר את זה. עד היום אני לא מעכל את העובדה שהסיפור כבר מאחורי.

במשך שנתיים וחצי הכל הסתובב סביב זה, זו היתה התעסוקה היחידה. כבר קניתי כרטיסי־טיסה לנסוע למישפט, שהיה אמור להתחיל במרס.

● **מה תעשה עכשיו?**

עד עכשיו עבדתי אצל ראובן גרוס מהחניונים.

● **תמשיך לעבוד אצלו?**

אני לא יודע.

● **היתה לך בעייה למצוא עבודה?**

כן. פניתי להרבה גורמים והתשובה היתה מתחמקת. אף פעם אחת לא נאמר לי לא במפורש, אבל גם לא כן במפורש.

● **כשהייתם בארצות־הברית, במשך השנה הזאת, עבדת?**

עבדתי בחברה קבלנית במכירת דירות בערבים ובסופי־שבוע, ובימים הייתי עושה שרותי הסעות עם המכונית שלי.

● **עבודה לא־חוקית?**

כן. ובמשך כל הזמן הגשנו בקשות לצימצום הערבות וליציאה מארצות־הברית, עד שסכום הערבות צומצם ל־200 אלף דולר, ואיפשרו לנו לצאת לארץ.

● **מהן התחושות שלך לגבי המדינה?**

מה עניין המדינה לפה? מדינה זה מושג רחב. במדינה יש עם, ארץ וממשלה. העם והארץ לא עשו לי כלום, להיפך, עזרו לי בכל מצב, אחרת הייתי משיג את הכסף? המון אנשים נרתמו לעזור לי.

ולעם יש ממשלה, שהיום היא ישנה, ומחר היא איננה. אני חושב שכמה אנשים בתוך המערכת היו צריכים לנהוג אחרת, אבל זה לא קשור לא לעם ולא למדינה.

● **עכשיו אתה מחפש עבודה, או שאתה לא רוצה להישאר פה?**

העסק הזה עלה לי כמה מאות אלפי דולארים, חלקם שלי וחלקם של אחרים ואני מתכוון להחזיר לכולם את הכסף, אם רק אוכל. אני מחפש מה לעשות ברמה המתאימה לי.

● **בארץ?**

בכל מקום שאמצא.

● **יכול להיווצר מצב שבו תרד מן הארץ?**

אני לא מתכוון לרדת, אבל אני מחפש תעסוקה בכל מקום שאמצא. אני מקווה למצוא כאן עבודה מתאימה לכישורי וליכולתי ברמת הכנסה מתאימה. אם אמצא, טוב, אם לא, אחפש במקומות אחרים, ואצטרך להתפשר.

■ ■ ■

● **לדעתך קיימת בעיית תעסוקה מתאימה לקצינים בכירים הפורשים מן הצבא?**

אין שום קשר בין מה שקרה לי לבין תעסוקה לקצינים.

נכון שבסך־הכל אין פיתרון מתאים לקציני צה"ל בכירים הפורשים בגיל צעיר מהשרות. חלקם מצליחים להתאקלם וחלקם לא מוצאים עבודה. במשך הרבה שנים אחרי השיחרור עבדתי והרווחתי וחייתי מצויין. אין לי טענות בכיוון של אי־מציאת תעסוקה. להיפך, הרווחתי טוב וחייתי טוב והייתי בכל העולם. העובדה שקצינים עוסקים בסחר־נשק נובעת מזה שזה ענף שקל להם מאוד להתעסק בו, כי הם בקיאים בו. כמה מהם באמת הצליחו להרוויח מזה כסף? בודדים. יכול להיות שאם היו מצליחים למצוא עבודה אחרת, היו מוצאים.

● **אבל הם יוצאים מן הצבא ואין להם מיקצוע ביד.**

כל קצין בכיר ממוצע הוא בוגר אוניברסיטה. מרביתם עברו הכשרה מיקצועית לפני השיחרור. אני עשיתי זאת. אז יש להם גם השכלה, וגם יכולת אירגונית בכירה. השאלה היא כמה מיפעלים צריכים כל־כך הרבה קצינים בכירים בתפקידים בכירים, ואז יש בעייה איך לשלב את כולם.

● **ואתה חושב שהמדינה היתה צריכה לפתור את הבעייה הזאת?**

אני חושב שכן. קשה למצוא עבודה לקצינים בכירים. אבל הסתבר שכל אלה שנכנסו לניהול הם מנהלים מצויינים. היכולת קיימת. צריך רק לתת להם הזדמנות.

● **אבל הרבה קצינים מסתובבים בעולם ומחפשים עיסקות־נשק.**

אין לי מושג. אני לא מכיר הרבה. יש בודדים כאלה, ובסך־הכל עושים מזה הרבה רוח.

● **זה כסף גדול וקל.**

זה לא כסף קל. זו עבודה קשה מאוד, אלא שאם יוצאת עיסקה, זה כסף גדול, הרבה כסף. אני לא רואה פסול בעיסוק הזה. אני לא הייתי אף פעם בקטיגוריה הזאת, וזו לא עבודה קלה, אבל אין בזה בושה. האנשים האלה, שמסייעים למדינה למכור את מה שיש לה להציע, תורמים להרבה מיפעלים התקועים בלי יכולת להתקיים.

● **אתה חושב שבמיקרה שלך היית נאיבי?**

לא. לא נכנסתי לעיסקה, נסעתי לבדוק. הייתי בפגישה אחת, ראיתי ניירות, הייתי צריך להיות בפגישה שנייה ונעצרתי.

● **זה ביש מזל?**

לדעתי כן. כל שלב נבדק לפני הנסיעות, גם עם עורך־דין בלונדון וגם פה וגם בקבלת אינפורמציה לגבי האנשים שאיתם הייתי אמור להיפגש.

זה ביש מזל. אני קורא לזה תאונת־דרכים. אולי אילו הייתי זהיר יותר, זה לא היה קורה. אבל אני לא חושב שעשיתי איזשהו מהלך בפזיזות. זה חוסר מזל.

● **יש אפשרות שתחזור לעיסקות־נשק?**

אני לא יודע, אני לא עוסק בזה. זה לא מה שאני מחפש היום. אני מחפש תעסוקה.

● **יש לך הצעות קונקרטיות?**

יש כמה רעיונות, אבל הכל עוד מעורפל.

● **היה שלב שחשבת שאולי כדאי להודות בדי לסיים את העסק?**

לא היה לי במה להודות.

אני יודע שעכשיו צריך להגיד שאני מרגיש כאילו נולדתי מחדש, אבל אני עוד לא מרגיש כלום. האמת שאני מניח שארגיש שהעסק גמור, כשאגיע למצב שיש לי כיוון חדש ואתחיל לפעול בכיוון חדש.

● **יש לך כוח?**

אנחנו אנשים חזקים, זה בסדר.

> **"קצינים עוסקים במיסחר של נשק, משום שזה ענף שקל להם מאוד להתעסק בו, כי הם בקיאים בו"**

> **"אילו מדינת־ישראל היתה נותנת ערבות עלי לממשלת ארצות־הברית, הכל היה נפתר ויכולתי לחזור הביתה"**

> **"אותי לא זרקו לכלבים, ואני לא נכנס לקינה. אבל משהו במערכת של אדם לאדם לקוי פה"**

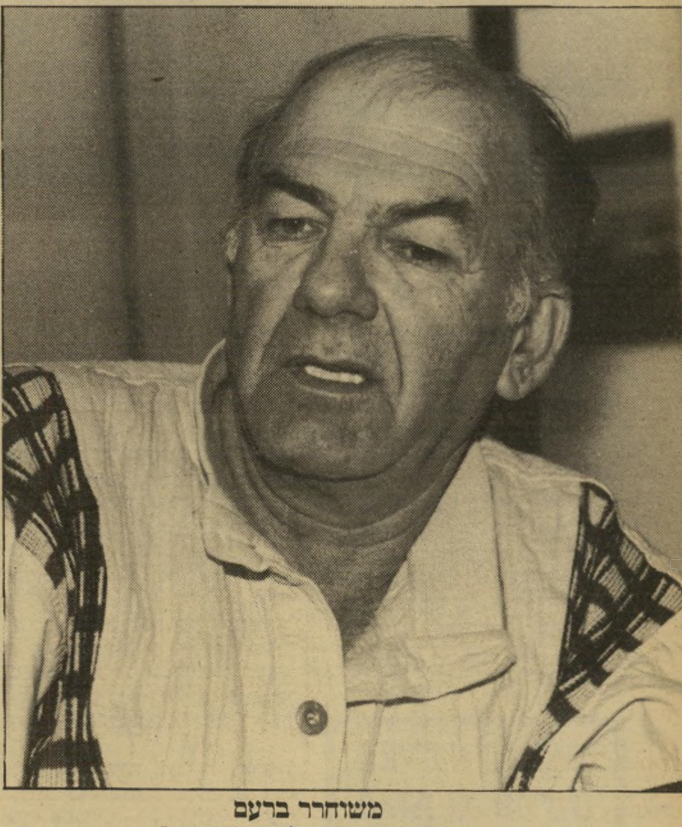

ענת סרגוסטי, העולם הזה

משוחרר ברעם

"רבין לא היה מוכן לשמוע מהנושא"

היכן הן דרושות?

(המשך מעמוד 37)

יש בארץ 320,000 מישפחות החיות מתחת לקו העוני. מרוע שלא ישלחו אליהן כוחות־עזר, שיעזרו להן ולילדיהן?"

משה מיזרחי, יו"ר אירגון־ההורים הארצי: "היינו מקבלים את כוחות־העזר האלה ברצון רב. יש כמה וכמה תפקידים הזקוקים לכך.

"במערכת־החינוך תמיד חסרות מורות, שלא מגיעות לעבודה מסיבה זו או אחרת. בעבר היו בכל בית־ספר תקנים למורות־מחליפות. תקנים אלה בוטלו. היום, כאשר מורה לא מגיעה, הורה או תלמיד מאחת הכיתות הגבוהות ממלא את מקומה. בבתי־ספר גדולים יש הרבה שעות מתות כאלה, שקשה למלא אותן. כוחות־עזר היו יכולים להציל את המצב.

"ועוד: היום רוב הכיתות גדולות מאוד, ולמורה אחת קשה גם להשתלט על התלמידים וגם לעשות את כל מה שמסביב להוראה, וגם ללמד. מורה־מסייעת היתה מחוללת בתחום זה פלאים.

"צריך גם מי שיפעילו שיעורי־עזר, שכמעט ואינם ניתנים מחוסר־תקציב, ומתנדבים שיפקחו על ניקיון בית־הספר וישגיחו על התלמידים בהפסקות.

> **"אילו מחר היו נופלים עלינו אלף כוחות־עזר היינו מוצאים להם עבודה מייד!"**

"היום אנחנו רק מכבים שריפות. כל מה שמעבר לצורך דחוף פשוט אינו ניתן."

עזרה ג'אנו, מנהל היחידה להתנדבות במישרד־העבודה־והרווחה: "יש לי היום מפה של 600 משימות התנדבותיות. לכל משימה צריך כמה וכמה מתנדבים.

"מוסדות למפגרים משוועים לכוח־עזר: מטפלות, מחנכות חברתיות, עוזרות למטפלות.

"נכים ומוגבלים מכל הסוגים זקוקים לעזרה.

"חסרים לנו עובדי־עזר בעשרות רבות של מוסדות לילד ולנוער: חונכים, מדריכים בחוגים, מלווים שיצטרפו לילדים הנוסעים לטיפולים רפואיים, עובדי מישרדים וכאלה המבצעים פעולות־אחזקה שונות.

"אין צורך להרחיב את הדיבור על הנעשה בבתי־אבות. כולם יודעים מה מצבם של רבים מהקשישים החיים שם, וכמה כל יד עוזרת היתה יכולה לשפר את חייהם.

"עיוורים: רק לפני שבוע פנו אלינו מהשרות לעיוור, וביקשו שנספק מתנדבים מקריאים."

שושנה ארבלי־אלמוזלינו: "במערכת־הבריאות יש כ־6000 מתנדבים של אירגון יע"ל, אולם הם עובדים בעיקר בבתי־חולים כלליים.

"אני הקמתי יחידת־מתנדבים, שחבריה עובדים בבתי־חולים פסיכיאטריים וגריאטריים. זו יחידה קטנה הזקוקה, נואשות, למתנדבים נוספים.

"האנשים האלה, החולים הפסיכיאטריים והגריאטריים, זקוקים לאהבה, לליטוף, לתשומת־לב נוספת.

"כוח־עזר יכול להאכיל, להוציא את החולה לטיול, לשבת לידו, להקריא לו מתוך ספר או עיתון, לשוחח איתו. דווקא החולים האלה אינם זוכים בביקורים רבים של בני־מישפחה, ולכן הם כה זקוקים לכוחות־עזר."

הפרופסור דן מיכאלי, מנהל בית־החולים איכילוב, לשעבר קצין־רפואה־ראשי: "באיכילוב יש 2000 מישרות. על כל אלה היינו יכולים להוסיף 150 כוחות־עזר, ולא יהיה כל קושי למצוא להם עבודה: פקידות במחלקות, במודיעין, שליחות למעבדות, עבודות שונות בבית־המירקחת, עזרה בטיפול בחולים, להאכיל קשישים, ואצלנו יש קשישים רבים."

מאהב בתא-המיטען

הידיד הערבי נמצא פצוע בתא־המיטען של המכונית. שלושה תושבי ראש־העין, בהם אחות חברתו של הקורבן, נעצרו. יוסי עין־דור מדווח.

ציון צפריר, העולם הזה

השוטרים מצאו את ג'אמל אבו־אדם (30), פצוע ושותת דם, בתוך תא־מיטען של רכב, שניסה לברוח.

ניסיון לרצח על רקע לאומני? על רקע חילול כבוד־המישפחה? על אי־החזרת כספים שהיה חייב?

כל זה שוב ברמת־עמידר, השכונה שידעה בעבר פוגרומים בערבים.

השבוע נעצרו על־ידי המישטרה שרה יהוז (35), אלי גרמה (22) וג'קי שימחי (44), באשמת ניסיון לרצוח את אבו־אדם, שהיה חברה של מזל אברהם (29), אחותה של שרה.

בית־מישפט השלום האריך את מעצרם של השלושה בשמונה ימים, שבהם תנסה המישטרה לפענח את הסיבה לניסיון־הרצח, אם היה.

רס"ר יובל אריאל סיפר בבית־המישפט שבליל־שבת, בשעה 2 לפנות בוקר, הגיעו השלושה לדירתה של מזל, ברחוב דנגור 7 ברמת־עמידר, פרצו לדירה והתחילו להכות במקלות ולדקור בסכינים את אבו־אדם. השלושה ניסו לפגוע גם במזל, אך זו הצליחה להימלט מהדירה. השלושה הכניסו את אבו־אדם לתא־המיטען במכוניתם, וניסו לברוח מהמקום לכיוון ראש־העין, שם הם גרים.

אחרי שמזל הצליחה להימלט מדירתה, היא רצה ברחוב, עד אשר פגשה בשוטר־הסיור, סמל־שני אשר דהן ממרחב־דן. היא סיפרה לו שמנסים לרצוח אותה, והצביעה על מכונית המנסה לברוח מהמקום באורות כבויים.

דהן פתח במירדף אחר הרכב, ועצר אותו בפינת הרחובות אצ"ל והחבלנים ברמת־עמידר.

שוטרים נוספים שהגיעו למקום שמעו גניחות מתוך תא־המיטען של הרכב. כשפתחו אותו מצאו את אבו־אדם שוכב מכורבל בתוכו, כשהוא שותת־דם ופצוע מדקירות־סכין.

„זבל של אשה"

„הילדים זרוקים, עם אמא כזאת פשוט רחמנות עליהם. זבל של אשה! חבל שלא רצחו אותה! אותו היו צריכים לעזוב!" אמרה אחת השכנות של מזל.

למזל שני ילדים, בני 11 וחצי ו־10 וחצי. לפני ארבע שנים התגרשה מבעלה, מנשה אברהם, שהיתה נשואה לו שמונה שנים.

היא נולדה בראש־העין למישפחת נהרי. יש לה ארבע אחיות ואח אחד.

כשהיתה בת 17 נישאה.

בני־הזוג אברהם קיבלו מחברת עמידר דירה, ובה גרו.

מאז גירושיה לא עבדה, למעט כעוזרת מדי פעם. במשך כל הזמן נתמכה על־ידי אמה הקשישה, יונה נהרי, שסיפקה מזון לה ולשני בניה, ואף עזרה לה בכסף.

אבו־אדם הוא תושב חברון. במשך שנים עבד בראש־העין כקבלן־זיפות. הוא היה מוכר במקום והצליח לרכוש לו ידידים רבים, שבטחו בו.

בראש־העין מספרים שהיה חייב כספים לאנשים רבים, שקנה חומרי־עבודה ופיזר צ'קים ללא־כיסוי, עד שנאלץ לעזוב את המקום.

באמצעות חבר משותף הכירו מזל ואבו־אדם זה את זה, ובין השניים נרקם רומאן שנמשך לסירוגין מזה שנתיים.

שנה אחרי שהרומאן ביניהם התחיל, התגלה הדבר לבני־מישפחתה. „לא היתה לנו בעייה עם זה שהוא ערבי. הבעייה היתה איך שהוא התנהג איתה," טוען ציון, בעלה של שרה, העצורה עתה בידי המישטרה. „בהתחלה אף אחד לא ידע מהסיפור ביניהם. זה נודע לנו אחרי שנה, כשמזל בכתה לנו שיש מישהו שמציק לה. היא התחילה לטלפן אלינו ולעור אנשים, בכל פעם שהוא עשה לה משהו. אחרי כמה זמן היא סיפרה לנו שהקשר ביניהם נותק, אבל היא שיקרה."

אבו־אדם לא גר עימה בדירתה. הוא גר בדירות שכורות בפתח־תיקווה ובתל־אביב, אך היה מגיע אליה מפעם לפעם בשעות־הלילה.

„היינו איתו ביחסים לא טובים," מספר אחד מבניה של מזל. „לא רצינו שייכנס אלינו הביתה. תמיד הוא היה בא בלילה, ואמא היתה רעה אליו, כי לא רצתה אותו. כולם שונאים אותו."

אומרים שילדים אינם משקרים. אחד מדרי־הרחוב סיפר שזו לא היתה הפעם הראשונה שאבו־אדם ספג מכות. „הוא חטף מכות כבר כמה פעמים מאנשים שגרים בעמידר. אני לא יודע למה, אבל לא אוהבים כאן ערבים בסביבה."

רומאן עם ז'קי

בראש־העין כמעט ולא יודעים על המיקרה. צדיק אחד, שסעד את ארוחת־הצהריים בסטקייה מקומית, אמר ששמע משהו, וכדאי ללכת לאיזור קופת־החולים הישנה. היתה שם בחורה צעירה שרק בעזרת תמונה ידעה במי מדובר. „מה, שרה חשודה בניסיון לרצח?" היא שאלה כשהיא סופקת כפיים. „אני לא מאמינה! זה לא יכול להיות!"

שרה נשואה לציון זה 15 שנה, ולהם ארבעה ילדים. מה לה ולניסיון־לרצח?

ציון: „שרה ומזל היו גם חברות קרובות. בכל פעם שהוא הטריד אותה, היא היתה מתקשרת איתנו. הוא תקף אותה כמה פעמים. פעם הכניס לה סכין ברגל, פעם ניסה לשרוף לה את הבית, פעם הכניס לה ברזל בראש. לפני חודש הוא גם תקף אותה, ובמקום להתלונן נגדו היא התלוננה במישטרה נגד אמא שלה, בגלל שצעקה עליה.

„ביום השישי בבוקר ראיתי את מזל בעמידר. היא הזמינה אותי לעלות אליה, אבל לא הסכמתי, בגלל שידעתי שהיא שוב עם הערבי. בערב היא צילצלה ואמרה שהוא מטריד אותה. שרה החליטה לנסוע אליה, ואמרה לי שהיא נוסעת עם ג'קי."

בין ג'קי לבין מזל התנהל פעם רומאן. גם אליו היתה מטלפנת ברגעי־מצוקה. „היא פשוט נקלעה למצב," אומר ציון על אשתו. לדבריו היה אבו־אדם חייב כסף לאלי גרמה, ולכן גם הוא הצטרף אל השניים. לדעת המישטרה היו אנשים נוספים מעורבים במיקרה.

מדוע התנגדו לקשר בין מזל לאבו־אדם? „התנגדנו משום שהיה מתעלל בה. אבל היא פחדה להתלונן נגדו. היא פחדה שירצח אותה," טוען ציון. לדבריו, היא אינה בריאה נפשית. „מתוך שיבעה ימים בשבוע היא היתה הולכת לרופא בתל־השומר שש פעמים. כבר לא רצו לקבל אותה שם."

לא נראה שהיא היתה אהודה במיוחד על בני־מישפחתה. גם השכנות שלה אינן מרבות בשבחים. „בגלל שהיא גרה בבית הזה, אף אחד לא רוצה לקנות כאן דירה. הרחוב הזה שקט, ורק אצלה היו צעקות ומריבות. היו באים אליה הרבה אנשים, גברים ונשים. תראה איך הבית שלהם נראה," אומרת אחת השכנות.

זכוכית דלת־הכניסה לבניין מנופצת, ואומרים שזו תוצאת אירוע ליל שבת. אך ההזנחה ודאי אינה תוצאה של ימים אחרים.

בדירתה של מזל לן עתה בעלה־לשעבר, כשהוא שומר על הילדים. חברת החשמל ניתקה את זרם־החשמל לדירה, וזו שרויה באפלה. על הריצפה מונחת שקית־ניילון, ובה שתי כיכרות־לחם וחלב.

„אבא הלך להביא את אחי מבית־הספר," אומר הבן הצעיר. אחרי דקות אחדות נראה הילד הולך ברחוב, מפתח תלוי על צווארו, ובידו לחמניה יבשה.

אמו נעלמה מאז ליל־שבת, ואין יודע מתי תשוב.

„היה לילה. אני ואחי ישנו. פתאום שמעתי צעקות והתעוררתי. הערתי גם את אחי, והוא התקשר לאבא. גם אמא התקשרה לאבא, ואמרה לו שהיא מביאה אותנו אליו. מאז לא ראינו אותה."

קלאודיו נוטקביץ, חדשות

חשוד שימחי (משמאל)
היה להם רומאן

חשודה יהוז (משמאל, עם שוטרת)
היא באה לבכות

חשוד גרמה (באמצע)
היה חייב לו כסף

סמן ימני

גן ליטני

● לא עוצר באום־אל־פחם

עוזי בנזימן לא עצר באדום, אבל עצר באום־אל־פחם. שם שאל, ומשום־מה הופתע מתשובות התושבים, שאף פורסמו בעיתון ההוא „לאנשים החושבים".

לשאלתו הטריוויאלית של עוזי – האם הקמתה של מדינה פלסטינית פותרת את בעייתם? – ענו לו מיטב בחורי אום־אל־פחם:

„אם תקום מדינה פלסטינית בגדה – תתעורר בעייה: גם אנו נרצה עצמאות."

הוסיף השני: „עלינו להישאר בישראל... כדי לשרת אותה (את המדינה הפלסטינית)."

וכך סיכמו בחורינו: „אין פיתרון לבעייה, הקמת מדינה פלסטינית לא פותרת את בעיית ערביי־ישראל – אלא אם יתירו לנו לשוב לאדמותינו בבת־ים וביפו."

עוזי, ההמום קימעה, הלך למצוא לו הקלה אצל „תעשיין מבוגר ומיושב־בדעתו", אליבא דבנזימן, והלה הוסיף: „שכל המיזרח התיכון יהיה מדינה ערבית אחת, כמו ארצות־הברית, ופלסטין תהיה אחת המדינות. פלסטין מהים עד הנהר. ליהודים יהיה טוב בתוך זה, הם תמיד נהנו כאשר היו תחת שילטון ערבי..."

את עוזי המיסכן זה הפתיע. מצטער עוזי, אותי – לא.

● מילים ומילואים

במיסגרת שרות־המילואים האחרון שלו, בטרם הודח מחיל־החינוך, הספיק דן אלמגור לכתוב מער־

אלמגור
קאמבק אמנותי

ביילין
זהירות! בתלבי

גאולה
טרנספר. מסוג אחר

כונים ל... ערב־הצדעה להקמת אוגדת יהודה ושומרון!

ואני חשבתי שיש גבול לצביעות!

● רומאן בכותרות

לאור הקמפיין האחרון של מישפחת שוקן עם דן אלמגור, שכלל שער וכתבת־אמצע בהעיר, ואירוח ב„שבתרבות" של הארץ בהבימה, אני מעז להמר, שעוד נמשיך לשמוע על „הקאמבק האמנותי" של דן אלמגור לאחר תקופת־יובש ארוכה, שבעיקבותיה כבר ליחששו בעיר שדן הצטרף לבתו בלונדון.

אמנם אמנות לא תצא מזה, אבל כותרות – לבטח.

● בתיאבון, דן

דן אלמגור, היזהר מלבשל עוד דייסות! את האחרונה שבישלת לגנדי, אתה אוכל עכשיו מידי רבין. בתיאבון!

● תיזכורת

מוחמד מוסלאמי, מראשי אש"ף: „המטרה הסו־פית נשארה שיחרור פלסטין כולה."

ממתי! – 3.1.89, מבט לחדשות.

● הומניות '89

תנו לי 400,000 הומאניים, ואני כבר אראה לממשלת השחיתות המאוחדת מה זה ילדים רעבים במלוא מובן המילה בישראל 1989, עם עשרות לשכות־שרים מיותרות, ו„שיא הרגישות" – מכונית אמריקאית חדשה לשר־האוצר, במקום **הוולוו** המיסכנה.

● שלום עליכם

משידורי־הטלוויזיה הירדנית בעברית (2.1.89):

„על סיב היחסים בין מצריים לישראל ניתן ללמוד מכותרות העיתונות המצרית בשבוע האחרון:

אל־אח'באר – ישראל פוצצה את מטוס פאן אם.

אל־גומהוריה – שהיהודים ימותו, אבל לא על אדמת מצרים.

ועל זה נאמר – עם כאלה ידידים, לא צריך אויבים.

● רק הליכוד יכול

לסגת מיש"ע ולהקים מדינה פלסטינית בכל השטח. ומי שלא מאמין, חכו וראו מי ייזום יוזמות־שלום ובחירות לערביי־יש"ע.

● טרור — אנטומיה של הטעייה

את ניסיון־הפיגוע האחרון ליד קיבוץ מנרה עשתה חוליה של החזית לשיחרור פלסטין (חש"פ), החתומה על החלטות־אלג'יר והפסקת הטרור, הכפופה למרותו של „יונת השלום", ערפאת.

עובדה זו לא הפריעה לפוליטיקאים, הרמטכ"ל לשעבר, מוטה גור, ובהווה שומרון, „למרוח" אותנו בה־צהרות־כזב, שמאחורי הפיגועים האחרונים לא עומד אש"ף, אלא אירגוני־הסירוב – זה מה שקורה כשרמטכ"לים נכנסים לפוליטיקה.

● המילחמה האמיתית

אלמלא הייתי צופה במו־עיני במדור מוקד האחרון (4.1.89) עם שר־האוצר, לא הייתי מאמין. יוזם תהליך־השלום מלפני רק כמה חודשים מזהה בדייקנות את בעיות המדינה וקובע:

„שני אויבי המדינה האמיתיים הם האינפלציה והאבטלה."

„שלא נעלה בסוף השנה בלהבות האינפלציה."

אותם המנוחים הדמגוגים, אך בהקשר החדש. איך שהפרופורציות משתנות עם הכסא! עכשיו נשאר רק לחכות לוועידת־השלום עם הברפלד וקיסר.

● הבשורה — סוף האינתיפאדה

למי שעדיין מחכה שהדרג המדיני יתן את ההו־ראה לצה"ל לחסל את האינתיפאדה, יש תיקווה חדשה – רק פרס יכול. אחרי חישוב קר, אגואיסטי כרגיל, כמה עולה האינתיפאדה לתקציב־המדינה, ובכמה זה מסכן את תוכניתו הכלכלית, דהיינו את יוקרתו האישית, הוא יגיע למסקנה שיש לקצץ בתקציב. ואז הוא כבר ידאג מנימוקים „ממלכ־תיים" לתת את ההוראה המיוחלת לרבין – קצץ את האינתיפאדה או שנקצץ לך...

● התחייה והטרנספר

אז מי אמר שהתחייה היא נגד טרנספר? תראו את גאולה. גירשה את כולם, מהד"ר אלדד (שייב), משה שמיר, צבי שילות, רפול, המזכ"ל לשעבר אלטשולר, ועד לאלמונים רבים אחרים.

יובל – אז היא בעד טרנספר, או רק בעד „גירוש מסיתים"?

● עצות לפודל צעיר

להיזהר מהווטרינר הלאומי, יצחק, כבר למדת. אבל לא פחות מסוכן הוא חובב־הסוסים־והכלבים, הד"ר בר־לב. בזוברמן שלו הוא כבר ירה.

עצה מיספר 2: פודל חכם יכול בסוף להיות גם נשיא, ראש־ממשלה, ולפחות שר. ולמי שלא מאמין – תבדקו לאן הגיעו הפודלים של בן־גוריון.

● למי, למי, למי?

מי נאמן למי יותר: גאולה – לתחייה? גאולה – לצחי? צחי – לשמיר? התחייה – לליכוד? או צחי לאמנה?

● געגועים

לתשדירי־הבחירות – אז עוד האמינו שיש הבדל בין הליכוד והמערך.

ההרוג השלישי

(המשך מעמוד 37)

נמצאו כבלתי־מתאימים. אנשים אלה, שנשלחו לחו"ל, עברו בארץ מיון מדוייק, בהתאם לידע ולניסיון הקיי־מים בארץ, ונמצאו כמתאימים להשת־לת־הכבד. אך מומחים בעלי ניסיון רב יותר בחו"ל שללו את הקביעה הזאת והחזירו את החולים ארצה. אילו היו מבצעים בארץ השתלות־כבד, חולים אלה, שאינם מתאימים, היו עוברים ניתוחים ללא צורך, או מנותחים במצב שבו אין בכך כבר טעם.

פארסה שבטרגדיה

בעת **הניתוח** שביצע צוות בית־החולים בילינסון גילו הרופאים שמצבו של המושתל הרבה יותר חמור מכפי שצפו לפני הניתוח. האם אין זאת הוכחה לחוסר־היכולת של הרופאים בארץ לאבחן חולים, הזקוקים והמת־אימים לניתוח? גם אצל החולים שנותחו ברמב"ם הופתעו המנתחים, בזמן הניתוח, ממימצאים בלתי־צפויים.

ליבי עם המישפחות האבלות של התורם והנתרם. רחמים ע־ליהן. אך אין לעבור בשתיקה על מה שאירע.

ראשית כל — הרופאים. הם מסרו את שמותיהם כמשתתפים בניתוח. הם מסרו לציבור גם פרטים על המטופלים, האסורים לפירסום, לפעמים גם בבית־המישפט ובחקירות מישטרתיות.

הד"ר אליאס ויליקובסקי, יו"ר ועד־הרופאים של בילינסון. מיהר להתפאר ב„הישגים הגדולים" של בית־החולים, כאשר החולה עוד היה על שולחן־הניתוחים, והרופאים נאבקו עם סיבו־כים בלתי־צפויים. „ההתארגנות הארו־כה שלנו הוכיחה שבית־החולים יכול לעמוד במשימה."

איזו הפגנת ציניות! לא דאגה לבריאות החולה, אלא התרברבות על הישגים־כבי־יכול של המוסד!

גם המנתח עצמו, הד"ר ז'אק שפירא, מיהר להכריז: „הוכחנו שהצוות שלנו מוכן להשתלות־כבד, למשימה הזאת!"

זה מזכיר לי, לצערי, בדיחה ששמע־תי בזמנו מהרופא הוותיק, הפרופסור דויד ארליק: רופא אחד נתן תרופות רבות, והיה מאוד גא במיספר הרב של התרופות שנתן לחולה. למחרת, כאשר בא לביתו של החולה, שאל הרופא „מה שלומו" ונמסר לו שהחולה מת. שאל הרופא: „ולפני מותו האם התעטש החולה?"

„לא," השיבו לו.

„טוב מאוד, טוב מאוד!" אמר הרופא.

ובמיקרהו של המושתל מו־ריס אסליזדה ז"ל: „הכבד הת־חיל לפעול!" מסרו הרופאים ה־גאים, כאילו היתה המטרה להפעיל את הכבד, ולא להאריך את חייו של אדם!

כמו בהשתלת־הכבד הראשונה, גם הפעם ניצלו הרופאים את חילופי־הגברא במישרד־הבריאות. אז, לפני שנתיים, הם קיבלו אישור פזיז משרת־בריאות טריה, הגב' שושנה ארבלי־אלמוזלינו, יומיים אחרי שנכנסה לתפ־קידה.

ברור ששר־הבריאות החדש, יעקב צור, אינו מתמצא כלל בענייני־רפואה, ולא יכול היה להתערב בהחלטה הלא־נבונה לערוך את הניתוח.

הרופאים ניצלו גם מריבות בתוך הנהלת קופת־החולים הכללית, בין יו"ר מועצת־המנהלים, הפרופסור צ'ירו סי־רוודיו, והמנכ"ל נחום פסה, ומיהרו לתפוס חזקה בשטח.

גם המשתיל הראשון, הבלתי־מוצ־לח, הד"ר יגאל קם, תקף את הרופאים של בילינסון ממקום גלותו באמריקה בצורה גלויה ובוטה, שאינה עוזרת למישפחה להתגבר ליד קבר יקירם: „אני רואה בעובדה, שמערכת־הבריאות נותנת לאנשים חסרי־ניסיון לבצע ניתוח מורכב ומסובך כמו השתלת־כבד, הבעת אי־אמון. רמב"ם היה יכול להמשיך לבצע השתלות־כבד!"

למות מסיבוכים

עוד **שאלה:** האם מותר לאשר לד"ר ז'אק שפירא ולציוותו, ול־אחרים, לרכוש ניסיון על בני־אדם, כאשר ניסיון כזה מצוי בעולם?

האם כדאי לסכן את חייהם של אזרחי־ישראל למען יוקרתם של רופ־אים בארץ, רוכשי־ניסיון?

לאחר מותו הרישמי של המושתל, הודיע הד"ר ז'אק שפירא שהוא ימשיך לנסות ולהשתיל, למרות הכישלון. הוא גם ניסה להצדיק את רצונו להמשיך ולסכן את חייהם של מטופלים בארץ בזה שגם בקליניקה בפיטסבורג באר־צות־הברית היו לפני 20 שנה מתים חולים אחרי השתלת־כבד. איזו ציניות!

הד"ר ז'אק שפירא ניסה להסביר שמושתל נפטר בגלל סיבוכים שהופיעו לאחר הני־תוח. וכי ממה מתים אנשים בכלל? מחיוכים? מבריאות שלמה? תמיד הם מתים מסי־בוכים!

האם סבור הד"ר שפירא שעם־ישראל אינו די אינטליגנטי כדי להבין את ההתחמקויות שלו?

לשים לזה קץ!

כמו **בפעמים** הקודמות, ואף יותר מהן, השתלת־הכבד השלישית ב־ארץ מוכיחה שניתוח זה אינו יכול לשמש ככרטיס־כניסה למועדון „המע־

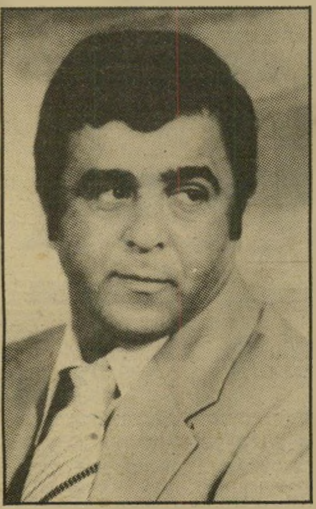

מושתל אסליזדה ז"ל
„הכבד התחיל לפעול!"

צמות הרפואיות", ולסמל את הקידמה ברפואה בארץ. אין אנו ערוכים, מסיבות רבות, לטיפול רפואי מסוג זה. כל ניסיון נוסף חייב, לדעתי, להיחשב כמעשה בלתי־שקול, הנוגד לא רק לאתיקה הרפואית אלא לעקרונות תו־רת־הרפואה כולה.

הגיע הזמן לשים קץ לטיפו־לים הרפואיים, הגובלים בניס־יונות אסורים בבני־אדם.

ביכולתה של הרפואה העולמית לספק לאזרחי מדינת־ישראל טיפול מסוג זה בצורה טובה יותר, בטוחה יותר ונאותה. יש להפסיק את השימוש הדמגוגי בסיסמות ובהכרזות, כאילו ניסיונות השתלת־הכבד נובעים ממ־טרות הומאניות. יש לעשות בדק־בית ולבדוק את כל הנסיבות הקשורות בהשתלות־כבד בארץ, ובפרט בבית־החולים בילינסון.

בין היתר אנו חייבים לבדוק את כל הדרך שעשה מוריס אסליזדה, עד ש־הגיע למצב שלפני השתלת־הכבד.

איזה טיפול קיבל במיסגרת קופת־החולים? האם לא היתה אפשרות למנוע את הידרדרות מצב־בריאותו על־ידי שימוש ברפואה המונעת ובטיפול המתאים בזמן המתאים? מי אחראי להידרדרות מצב בריאותו של מוריס אסליזדה?

הגיע הזמן שקברניטי הרפואה יש־קלו היטב את המצב בשטח, ולא יכוונו את מערכת־הבריאות על־פי לחצי הרחוב.

אני מעדיף ישראלים חיים, אחרי השתלת־כבד מוצלחת במרכזים מיומנים גדולים ו־טובים בחו"ל על־פני ישראלי מת בארץ, בגלל הניסיונות ל־השתיל לו כבד „תוצרת כחול־לבן".

AUSTRIAN AIRLINES

ה' בשבט תשמ"ט, 11.1.1989 מיספר 2680 שנה 53 המחיר: 5.00 שקלים (כולל מע"מ), באילת: 4.35 שקלים

העולם הזה

קרובי היהודיה התנפלו על המאהב הערבי

חשודה שרה יהוז

נסיון לרצח בתא המיטען

חשוד אלי גרמה